1567

NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
7 A
6
13. 6. 6. 58
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PROCESSVS
INFORMATIVVS
SIVE DE MODO FORMANDI PROCESSVM INFORMATIVVM BREVIS TRACTATVS

TRANQVILLO AMBROSINO
Senogallienſe I.C. Auctore,

Cui nuper acceſſerunt doctiſſima quædam Franciſci Bernardini Mediolanenſis I.C. Scholia, ſuis quaque locis, ac demum editione inſerta.

Adiectæ ſunt Deciſ. Crim. Proſperi Farinacij I. C. Rom. ex tit. de Indicijs, & tortura valde neceſſariæ.

EDITIO POSTREMA
innumeris mendis expurgata.

De Bibliotheca S. Francisci Transtyberim   F. Angeli ... Sirolo ... 1600

ROMAE, Typis Michaelis Herculis. MDCLXVII.
Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. DOMINO

IACOBO DE TASSIS

ROMANO

Vtriuſque Signaturæ Sanctiſs. D.N. Papæ Referendario, &c.

ARDET nouam in lucem erumpere, Vir Illuſtriſſime, opus tibi non ignotum, & nomini iam tanto aſſuetum, eodem inſigniri rurſus indiget. Ego verò typis illud meis tradere meritò ſubterfugerem, niſi tu adeſſes, quem licet ſperare beneuulum Mæcenatem. Te voco fateor exiles ad curas, Virum

Digitized by Google

ſcilicet primarijs Eccleſiæ Vrbibus intentum, ac multiplicibus Romanæ Curiæ muneribus ſumma cum laude vacantem; Sed magnum hoc ipſum, eſt, ingentes animos infimos ad gradus quandoque deduci. Quod vtique nec ab ipſo lucis principe altiſſimo ſole alienum eſt: quippe qui Apogæo nunquam ſuo excedens, perigæo ſuccedere nõ detrectat, paruos quinetiam fontium in latices ſeſe inſinuat, ac latet quodammodo inſepultus vndis. Nunc pariter à grauiſſima negotiorũ maiorum ſphæra, Te ſydus Illuſtriſſimum minores reuocare

ad

ad Orbes haud vereor: quia etſi te priuatus ipſe interpello cõmunis tamen, ac publici boni cauſa hoc audeo. Mole res agitur ſatis exigua; ſed merito grauis, eritque inſuper nomine ſplendida, te ſi Patronum vt facile ſpero nanciſci queat; obſcuri deliteſcimus; atque ideo ſplẽdore tuo recreari, ornarique cõtendimus. Tuum erit pro conſueta benignitate ex tot illuſtribus flammis, quibus cingeris ad proprium decus, deriuare radios aliquot ad publica commoda, quibus prodeſſe cupio.

Ill.^{mæ} Dom.^{nis} V.

Humiliſs. & obſequentiſs. ſeruus.

Michaelis Herculis Typographus.

ELENCHVS LIBRORVM, ET CAPITVM, quæ in hoc volumine continentur.

LIBER PRIMVS.

QVomodo procedatur in criminalibus, & quid ante omnia obſeruari debeat, & forma viſitandi. Capitulo 1. pag. 4
De teſtibus pro informatione Curiæ recipiendis, & forma illos examinandi. Cap. 2. 33
An, & quando teſtes ad teſtimonium ferendum compelli poſſint, & quibus modis poſſint compelli cum ſuis formis. Cap. 3. 56
An & quando, & quomodo teſtes torquendi ſint cum ſuis formis. Cap. 4. 63
De indicijs ex domo rei ſumendis, & qua forma vtendum ſit. Cap. 5. 76
De teſte muto, ſurdo, linguam non habente, aut ſermone extraneo loquente, & quomodo examinari debeat. Cap. 6. 83

LIBER SECVNDVS.

DE captura reorum, & forma mandatj de capiendo. Cap. 1. 88
Captis reis quid faciendum ſit, & quæ obſeruandæ ſint circa perſonam Iudicis. Cap. 2. 97
Quæ obſeruanda ſint circa perſonas reorum. Cap. 3. 111
Quæ obſeruandæ ſint circa rem, & negocium, de quo agitur. Cap. 4. 117
Quid obſeruandum ſit circa interrogatoria facienda. Cap. 5. 122
De forma conſtituti tam primi, quam ſecundi. & eorum concluſione. Cap. 6. 135
Quid faciendum, ſi reus omnino reſpondere recuſet, aut non vult congruenter, & præciſè reſpondere, & de pluribus formis cogendi illũ ad reſpondẽdũ. Cap. 7. 154
De depoſitionibus teſtium, vel ſociorũ criminis cõfeſſionibus in faciẽ reo legẽdis, & forma illas legẽdi. Cap. 8. 164
De

De confrontationibus teſtium, vel ſociorum criminis, & forma confrontandi. Cap. 9. 182
De exhibitione armorum, vel ſcripturā ipſi reo facienda, aut aliorum ſimilium, & forma exhibendi. Cap. 10. 202

LIBER TERTIVS.

De defenſionibus reo dandis, completo proceſſu informatiuo, & forma illas decernendi. Cap. 1. 213
De repetitione teſtium, & forma repetendi. Cap. 2. 239

LIBER QVARTVS.

Quomodo procedendum ſit ad quæſtionem quod rigoroſum examen appellant cũ ſuis formis. Cap. 1. 253
Quę obſeruādā ſint vbi reus fuerit in tormētis. Cap. 2. 269
De tēpore quo reus in tormētis poteſt detineri. Ca. 3. 280
De tormentorũ repetione, quando ei locus ſit Cap. 4. 281
De ratificatione confeſſionis factæ in tormentis, & quomodo illa recipienda ſit. Cap. 5. 289
A quibus tormenta ſint inchoanda. Cap. 6. 299
De remedijs, quæ ſolent adhiberi contra tormenta, & quid faciendum ſit. Cap. 7. 302
De forma ſeruanda, quando infertur tormentum funis, quod tortura appellatur. Cap. 8. 309
De forma decreti interponendi, qnando infertur tormentum ignis. Cap. 9. 317
De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum vigiliæ. Cap. 10. 319
De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum taxillorum. Cap. 11. 321
De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ſibillorum. Cap. 12. 322
De forma decreti interponendi, quando mandatur cedi ferula pueros. Cap. 13. 323
Quid faciendũm, ſi reus tortus in tormentis deficiat. Cap. 14. 326
De modo ſeruādo in recipiēdis ratificationibus. C. 15. 333

LIBER

INDEX.

LIBER QVINTVS.

DE modo procedendi in contumaciam contra delinquentem. Cap. 1. 345
Forma monitorij ſecundum ſtylum Vrbis, & Curiæ, & citationum quibus peruenitur ad ſententiam condemnatoriam. Cap. 2. 360
Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus, & bannis, & citationibus, quibus ad ſententiam deuenitur. Cap. 3. 369

LIBER SEXTVS.

QVid faciendum capto bannito, & condemnato, & quomodo, & qua forma ad eius recognitionem, & examen deueniendum ſit. Cap. 1. 379
Quid faciendum, ſi reus negat ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia. Cap. 2. 396
Quomodo fiat recognitio banniti non habentis linguam, muti, ſurdi, vel loquentis externo idiomate. Cap. 3. 407
De tortura inferenda talibus ſic bannitis, & condemnatis pro habenda vlteriori veritate, complicibus, & alijs delictis, & de forma illos torquendi. Cap. 4. 414

Imprimatur, ſi Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt. videbitur. hac die 29. Decemb. 1666.

M. Epiſc. Arimini Vicesg.

Imprimatur,

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Palat. Apoſt. Mag.

PROCESSVS INFORMATIVVS,

Siue de modo formandi proceſſum informatiuum Breuis Tractatus.

TRANQVILLO AMBROSINO Senogallienſi I. V. C. Auctore.

LIBER PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *In quibuſcunque delictis hodie per viam inqu iſitionis procedi poteſt.*
2 *De corpore delicti ante omnia conſtare debet.*
3 *Et quomodo conſtare dicatur ad effectum inquirendi.*
4 *In delictis facti permanentis requiruntur ſigna, vt conſtare dicatur de corpore delicti; & ſolet viſitari corpus, vel locus delicti commiſſi, & num. 7.*
5 *In delictis facti tranſeuntis, vel difficilis probationis, aut quę ſolo animo perficiuntur, ſufficiunt indicia, & coniecturæ ad effectum, vt conſtare dicatur de corpore delicti.*
6 *Quod ſine difficultate procedit, quando plena pro-*

batio haberi non poteſt.

8 *Et ideo abſque aliqua inueſtigatione corporis delicti poteſt procedi ad capiendum informationem.*

9 *Indicium tamen poteſt Iudex in delictis cuiuſcunque generis inueſtigare, & informationes capere pro delicto reperiendo; non tamen debet aliquem inter reos conſtituere, de corpore delicti non conſtito.*

10 *In delictis etiam facti permanentis, ſi ſubſit ſuſpicio contra aliquem, vel periculum ſit in mora, Iudex poterit, etiam quod ante non conſtet de delicto, ad carcerationem deuenire, vel cogere ſuſpectum ad præſtandum cautionem de ſe repræſentando.*

11 *Et ponitur ratio quare.*

12 *Facilius eſt captum liberare quam liberum capere, & carceribus mancipare.*

13 *Experientia eſt rerum magiſtra.*

14 *In his quæ poſſunt habere connexum ſcelus, & ſcelere carere, Iudicis partes ſunt in perquirendo, an ſcelus interuenerit.*

15 *Venenum aliquando dicitur contractum, vel ingenitum abſque humana opera.*

16 *Veneno an corpus deceſſerit quomodo ſit probandum.*

17 *Scelere reperto non in huiuſmodi caſibus in quibus poteſt ineſſe et non ineſſe ſcelus, ſilere debet proceſſus.*

18 *Periti adhibendi ſunt ad videndum ea quæ regulariter*

Digitized by Google

ter non cadunt ſub iudicis iudicio.

19 *Et iſti videre debent corpus in quo delictum commiſſum prætenditur.*

20 *Et debent deponere cum iuramento.*

21 *Et de eorum iudicio, & credulitate, non autèm præcisè de veritate.*

22 *Peritis non est omninò credendum, ſed ad iudicem ſpectat decernere quantum fidei eorum iudicium mereatur.*

23 *Viſitatio corporis delicti per quos fieri debeat.*

24 *Et qua diligentia vtendum ſit in illa concipienda.*

25 *Forma viſitationis quæ vulgo viſum, & repertum appellatur.*

26 *Cadauer recognoſci debet, & quid faciendum ſit.*

27 *Nomen occiſi de neceſſitate non requiritur, ſufficit enim quod conſtet de corpore.*

28 *Viſitatio loci incendij, & fracturæ hoſtij, & parietis quomodo concipiatur.*

29 *Forma viſitandi vulneratum.*

30 *Si vulneratus nolit propalare delinquentem quid faciendum.*

31 *Iudex iuſtis cauſis poteſt quandoque ad carcerationem, vel ſequeſtrationem perſonæ iuris ordine non ſeruato procedere.*

32 *Iudex vbi ſubeſt timor ſcandali poteſt cogere partes ad cautionem de non offendendo, quinmo ſi non faceret, & peccaret, & teneretur in ſindicatu.*

33 *Inuentarium bonorum delinquentis faciendum eſt, vbi conſtat vulnus eſſe mortale.*

34 *Fiſcus omnia accipit.*

35 *Creditores delinquentis infiſcati debent accipere debita de manu fiſci.*

36 *Inuentarij forma remiſſiuè.*

37 *Bona inuentariata depoſitari debent, & quomodo, & qua cautela.*

38 *Forma obligationis depoſitarij bonorum inuentariatorum remiſſiuè.*

39 *Bona inuentariata ſi ob moram poſſunt perire venduntur, & pretium deponitur.*

Quomodo procedatur in criminalibus cauſis; & quid ante omnia obſeruari debeat: & forma viſitandi corpus delicti, ac perſonam vulneratam.

Caput Primum.

1 QVandoquidem † hodie in quibuſcumq; delictis ex generali cōſuetudine proceditur, & procedi poteſt per viam Inquiſitionis. Iulius Clarus in ſua pract. §. final. qu. 3. verſic. ſed certè, & quæſt. 5. verſic. quæro. Idcirco omiſſis pluribus doctorum ambagibus & præloquijs, quæ paſſim legentibus ſeſe offerunt in hac materia, videre potes per Clar. dicta. q. 3. per totam: illud tu (Belliſari frater) in primis attendere, & conſiderare debebis ante quam

Digitized by Google

quam ad proceſſum contra aliquem crimina-
lem informatiuum fabricandum te conferas;
2 an videlicet factum quid ſit, quod noſtri
Doctores corpus delicti appellant. Clar. §. fi-
3 nal. quæſt. 4. in princ. De corpore autem deli-
cti conſtare debebit ad effectum prædictum
modo liquido, & per plenas probationes. Ma-
ſcar. de probatio. lib. 2. concl.830.nu.6. mo-
do per inditia,& coniecturas.Becci. conſil.70.
4 nu. 11. & ſeq. lib.1. Si enim delicta eiuſmodi
generis ſint, quæ facti appellantur permanen-
tis, eo quia eorum remanent veſtigia, qualia
ſunt homicidium,incendium,vulnus,ſtuprum
in virginem, furtum cum fractura, & ſimilia;
vtique debebit prius de cadauere occiſi, de
loco incendij, de vulnere & fractura per ocu-
lorum inſpectionem conſtare; vt dicatur con-
ſtare de corpore delicti. Clar. queſt. 4. verſic.
5 quando verò. Si verò delicta facti ſint tran-
ſeuntis, quorum veſtigia remanere nõ ſolent,
puta adulterium, percuſſiones, quæ fiunt
cum baculo, vel cum alapa ſine liuore, iniu-
riæ verbales, & ſimilia; vel difficilis proba-
tionis, vt eſt furtum, falſitas, & his ſimilia,
vel quæ ſolo animo perficiuntur, vt hæreſis;
tunc ſufficiunt inditia, & coniecturæ ad fa-
ciendum conſtare de corpore delicti. Gandi.
in tit. de preſumptio. & indi.in dub. colum.2.
num. 6. verſ. aliud etiam notatu dignum.
Boſſ. in tit. de delict. num,16. & ſeq. Clar.q.4.

Digitized by Google

6 verſic. ſcias tamen † Et hoc ſine difficultare procedit, quando plena aliunde ſuper prædictis probatio haberi non poteſt. Honded. cõ-
7 ſil. 106. num. 19. lib. 1. † Habita igitur notitia, quod aliquod delictum commiſſum fuit, ſi illud erit facti permanentis, puta de ſupra enarratis, debebis quidem ex generali, & communi conſuetudine prius ipſum cadauer, locum incendii, vulnera, & fracturam inuiſere, ſeu inuiſeri facere. Clar. dict. quæſt. 4. verſic. quando vero, ibi ſtatim igitur, iuxta inferius
8 notatam formam. † Si vero facti erit tranſeuntis non erit neceſſe aliqua inueſtigatione delicti, ſed ſtatim poteris contra delinquentem inquirere aſſumendo opportunas contra illum informationes. Clar. d. q. 4. verſ. ſcias tamen.
9 † ne tamen putes quod velim tibi per prædicta manus ligare, vt nõ poſſis ad informationes ſuper delictis cuiuſcunque generis tibi quoquo modo ad notitiam deductis capiendas deſcendere; eſt enim tibi libera facultas accepta querela, vel denuncia teſtes examinandi, aliaſque inueſtigationes quaſcunque faciendi, vt delictum inuenias. Abſtinere ſolum te moneo, antequam de corpore delicti iuxta ſuperius tradita tibi conſtet, aliquem inter reos recipere, & conſtituere. Clar. queſt.
10 5. in prin. qu. 14. verſ. ſed hic incidenter. † Quin immo aliquando nõ ſolũ in delictis facti tranſeuntis, ſed etiam in ijs, quæ facti ſunt perma-

manentis licuerit tibi incõtinenti habita notitia, quod aliquod delictum commiſſum fuit, ſi periculum ſit in mora, vel aliqua ſubſit iuſta cauſa, quæ animum tuum moueat, contra ſuſpectos ad capturam deuenire, vel eoſdem ad idoneè cauendum de ſe repræſentando cogere, quamuis adhuc de delicto tibi non
11 conſtaret, Clar. q. 4. verſ. quando vero, † Et ita ego vidi pluries obſeruari, & quidem optima ratione, ne dum tu corpus delicti inueſtigas, delinquens ipſe impunitus euadat. Clar. dict.
12 q. 4. verſ. quando verò; † facilius enim eſt captum liberare, quam liberum capere, & carceribus mancipare, argum. tex. in l. cum legetur, §. Titio, & ibi Franc. Arety. in 3. not. ff. de leg. 1. l. fin. C. in quibus cauſis reſtit. in in-
13 teg. † vt experienria docet rerum magiſtra, c.
14 quam ſi, & cap. cupientes, de elect. lib. 6. Quod ſi dubium ſit factum. quia ſcilicet ambigatur, an ſcelus interuenerit; vt puta aliquis in puteo mortuus inuentus eſt, & dubitatur an caſu in eũ ceciderit, an ab aliquo illuc proiectus fuerit, debebis omnino inquirere, ac opportunas deſuper informationes aſſumere, vt veritatem facti percipias, & ſic appareat nunquid delictum ſubſit, necne: hoc eſt an aliorum induſtria mortuus ille in puteum præcipitatus fuerit, vel ſua ſponte metu alicuius pœnæ ſeipſum præcipitauerit, an vero caſu aliquo in eum ceciderit. Clar. §. fi. q. 4. verſ. hac autem.

Et ita etiam erit faciendum ſi quod cadauer
veneno interemptum, ſignaque veneni præſe-
15 ferre dicatur, cum enim poſſit eſſe venenum
in corpore ex aeris corruptione contractum,
vel alia de cauſa ingenitum; Boſſ. in tit. de
delict. n. 5. & poſſit etiam eſſe quod ab aliquo
propinatum fuerit, idcirco erit diligenter in-
16 quirendum, vt veritas facti eluceſcat, quæ
omninò percipietur ſcrutando non ſolum cor
poris ſigna, ſed etiã an poſt medicamentum
ſumptum, vel cibum captum ſequuta ſint in-
ditia, & ſigna veneni, & quibus ex rebus eſſet
compoſitum medicamentum, qualiſq; cibus
datus fuerit; etenim circumſtantiæ perducunt
nos ad cognitionem veritatis, concidit. 23.
qu. vlt. Boſſ. in tit. de delict. num. 8.
17 Quod ſi ex eiuſmodi informationibus de-
ſuper aſſumptis ſcelus abeſſe conſtiterit, nullo
modo erit tibi vlterius progrediendum: ſile-
re enim debet proceſſus tali caſu, prout è con-
tra, ſi quæ ex dictis informationibus reſulta-
rent inditia, ad vlteriora procedere deberes:
& ita per omnes obſeruatur in practica: Clar.
18 quæſt. 4. verſic. hæc autem, circa finem. Ad-
uertas tamen, quod ſi ea, quæ in iudicium de-
ducuntur, talia fuerint, quæ per Iudices iudi-
cari non poſſint, vel non ſoleant, quia non
ſunt eorum profeſſionis; prout exempli gratia:
An aliquis ſit veneno interemptus; virgo ſtu-
prata fuerit: An vulnus mortale ſit; tunc peri-

tos adhiberi facias, Medicos videlicet, & Chi-
19 rurgos, ac obſtetrices, qui cadauer; puden-
20 da, vulnus ipſum inſpiciant, ac deinde iure-
iurando interpoſito tactis &c. deponant, an
corpus veneno ſit necatum, an adſit fractura,
an vulnus mortale ſit, necne. Clar. d. q. 4. ver-
21 ſic. quando vero, in fin. & verſ. ſeq. Dictos
autem peritos ſuper prędictis, & ſimilibus de
eorum credulitate, & iudicio deponere ſatis
erit; non enim præcisè de veritate teſtificare
tenentur. Clar. in §. homicidium, verſ. ſcias
22 autem. Sed quoniam iſti periti, vt habenti-
bus intereſſe in cauſa rem gratam faciāt, quā-
doque ſolent, non quod vere ſentiunt, ſed
quod alijs prodeſſe poſſe vident aſſerere, ideo
tu ad huiuſmodi depoſitiones aduertere om-
nino debueris, illaſque arbitrio tuo quantum
fidei mereantur diiudicabis. Clar. §. homici-
dium verſ. ſcias autem.

Circa viſitationem corporis delicti, de qua
ſupra dictum eſt, quod viſum, & repertum ap-
23 pellatur, illud te monitum volo, vt cum præ-
ſentia tua ſi fieri poſſit; vel cum præſentia
Fiſcalis loci per eius notariū, aut per notariū
actuarium ſolum facta in ſcriptis redigatur;
24 in quibus omnia diligēter annotētur, quæ vi-
ſa & reperta fuerint; verbi gratia, deſcriben-
do ætatem, ſtaturam, barbam, & alia ſigna
cadaueris, veſtes, locū in quo fuit repertum, et
quo ſitu, & particularia vulnera ſigillatim cū
ſuis

ſuis qualitatibus, & circumſtantiis, & quo genere armorum facta ſint vel videantur, & an punctim, vel cœſim, bona & res, quę penes dictum cadauer repertæ fuerint, & ſimilia. Boſſ.in ſua prax. in tit.de delict.num.24. Clar. q.4.verſ.quando vero, per totum, iuxta formam ſequentem, videlicet.

25 † Viſum & repertum fuit per me Notarium infraſcriptum, præſente Mag.D.N.Iudice, &c. vel D.N.procuratore Fiſcali, &c. cadauer cuiuſdam hominis maſculi iuſtæ ſtaturæ, barbæ nigræ, ætatis annorum 40.in circa, indutum infraſcriptis veſtimentis, videlicet (vn cappello di feltro nero, vn giuppone di tela bianca trinciato, vn paro di calzoni di panno giallò con trine roſſe, calzette parimente di tela bianca, & ſcarpe di cordouano bianco) iacens humì in platea nuncupata del Duca, prope hoſpitium Galli, vulneratum tribus vulneribus ictu archibuſij, vt videbatur, factis, videl. vno in pectore ſub mamilla ſiniſtra de latère ad latus penetrante, alio in brachio ſiniſtro ſubtus cubitum, & alio in manu ſiniſtra cum fractura duorum digitorum, paruuli ſcilicet, & annularis, & in muro d. hoſpitii apparebat paruum foramen factum, vt videbatur, ictu pilæ plumbeæ ex archibuſio iaculatæ: ſub quo foramine in terra fuit etiam reperta, quędam pila plumbea, depreſſa tamen, quæ fuit aptata per me dicto foramini in muro exiſtenti, &

viſa

viſa illi optime congruere: deinde in caligis prædictis, quibus dictum cadauer indutum erat, fuerūt reperta in ſacculis infraſcripta bona videlicet; vna borſa di corame bianco con tre teſtoni, & quattro baiochi di quattrini, vn fazzoletto di ſudicio; vna lettera ſigillata con vn ſigillo, che non ſi poteua diſcernere l'impronto co'l ſopraſcritto, che diceua, A Molto Magn. Signor mio hon. M. Giulio N à Fabriano. Quæ bona prædicta penes me recepi, animo, &c. Et hæc omnia vidi, & annotaui, vt ſupra, pro veritate, præſentibus Theſeo Ioannis de Corinalto, & Marino q. Petri de Camerino teſtibus, &c.

26 Deinde examinabis duos, vel plures teſtes ſuper recognitione dicti cadaueris, ad hoc vt ſi poſſibile ſit, de eius nomine, cognomine, & patria conſtet. Clarus quæſt. 4. verſic. quando vero, circa med. quod ſi non poſſint haberi tunc teſtes informati, puta quia occiſus ſit forenſis, relinques cadauer in loco prædicto, vel in aliqua Eccleſia, vel ſi eſſes in agro, deferri curabis in viam publicam, vel prope aliquod hoſpitium, vt à pretereuntibus videri poſſit, & ſic cognitio illius habeatur: quæ ſi haberi non poterit, tunc pro competenti interuallo temporis mandabis cadauer huma-
27 ri. † Sufficit enim hoc caſu, quod conſtet de corpore, licet ignoretur nomen occiſi, vt dicatur conſtare de delicto, Clar. d. q. 4. verſic.

quan-

quandò vero,ibi, & debet recognoſci: & ſi cadauer humatum eſſet, poſſes etiam ad effectũ ipſum viſitandi, & recognoſcendi exhumari facere. Clar. d.q. 55. verſ.quando autem, circa
28 med. ibi, & cauti iudices. Hæc autem, quæ modo te docui ſeruanda tibi erunt etiam in viſitando locum incendij,& reliquias combuſtionis, vel perſonam vulneratam, vel portam ſiue oſtium, aut parietem aliquem fractum, mutatis tamen mutandis, prout facti qualitas, & circumſtantiæ ſuadent. Clar.q. 4. verſ.quando vero, in fin. aduertendo ſemper vt omnia minutim annotẽtur, vt ſupra dixi. Forma autem viſitationis vulnerati erit talis,videlicet.
29 Viſitatus fuit per me, &c. de mandato, &c. aſſiſtente, &c. D. Iulianus de Righis iacens in lecto in domo ſuæ ſolitæ habitationis poſita in via Iulia prope Eccleſiam S. Blaſij, vulneratus vnico vulnere in capite ſupra auriculam ſiniſtram cum maxima ſanguinis effuſione:quod vulnus videbatur factũ cũ enſe,vel ſtorta, aut alio ſimili armorum genere cęſim, & erat longitudinis ferè vnius palmi;quæ ego, &c Si verò vulneri adhibita fuerunt medicamẽta,ita vt eius qualitas minime videri poſſit, tunc dices;quod vulnus propter medicamẽta appoſita videre non potui, quæ ego,&c. Qui vulneratus delato ſibi iuramẽto veritatis dicẽdę,prout tactis,&c.dixit vt infra,videlicet.

Interrogatus, quomodo reperiatur ſic vulnera-

neratus,& à quāto tēpore citra, Reſpondit,&c
30 Et quia quandoque tales vulnerati ex ali-
qua cauſa recuſant propalare delinquentes aſ-
ſerendo illos ſe non cognouiſſe, ideo maxima
tibi erit diligentia vtendum, vt delinquentis
huiuſmodi etiam inuito ipſo vulnerato noti-
tiam habeas. Clar.q.5. in princ. quod ſi id eſ-
ſequi non poteris, & videbitur tibi vulnera-
tus prędictus delinquentem nolle patefacere
eo quia vindictam per ſe de vulneribus ſibi
31 illatis ſumere intendat: bonum erit vel præ-
fatum vulneratum ad carceres conduci face-
re, vel ſi qualitas perſonæ, aut vulneris id non
patiatur, illum in aliqua domo ſequeſtrare
cum cuſtodia, vel cum cautione idonea de
non diſcedendo de dicta domo, & de haben-
do illam pro tuto & ſecuro carcere. Hercul.
32 de caut.de non offend. c.3.nu.11. & ſi certus
erit delinquens, ac timor ſubſit alicuius ſcan-
dali, addes etiam de non offendendo. Hercul.
de caut.de non offenden. cap.3.num.5.& cap.
50.n. 10. iuxta formam in meo Formulario
criminali poſitam.
33 Si vulnus erit mortale ex peritorum rela-
tione debebis inuentariare omnia bona de-
linquentis deſcribendo, & annotando ea om-
nia, quæ ad illum ſpectare quoquo modo co-
gnoueris. Clar.§.fin.q.44. verſ. ſed hodie, ibi,
in hoc autem Ducatu, & latius Chart.de exe-
cut.ſen. c.1.nu.19. & ſeqq. Peregrin. de priui-
leg.

leg.l.fiſc.in tit.de his quę ſpectant ad ordinem, num. 10. etiam quod ſint alteri obligata, quia
34 † Fiſcus omnia accipit, & † qui aliquid præ-
35 tendit, debet poſtea comparere, & ius ſuum experiri, & ſibi debita de manu Fiſci accipere. Angel.in tract.de malefic.in verbo, et eius bona publicamus nu.9. et 10. Clar.q.78.verſ. ſed an teneatur.Peregrin. de priuileg. fiſci in
36 tit.de publicat.bon. num.107.et ſeqq. Inuentarij autem formam habebis in eodem meo
37 formulario: facta bonorum deſcriptione, et annotatione, ſolent poſtea bona ipſa depoſitari penes Depoſitarium Cameræ, vbi talis vigeat ſtylus, vel penes aliquam perſonam idoneam, Clar. q.44. verſ.ſed hodie, in fin.Clar. de execut.ſent. cap.1. num. 19. quæ ſe obligabit dicta bona in depoſitum penes ſe retinere, eaque nemini conſignare abſque licentia Iu-
38 dicis, de cuius mandato factum fuerit inuentarium iuxta eam quam obligationis huiuſmodi quoque in præcitato Formulario formã
39 deſcripſi; et ita obſeruatur in practica: et ſi bona ſint eius generis, vt periculum ſit ne propter moram deteriorentur, vel pereant, ſolent quandoque vendi eorumque pretium vt ſupra deponi. Clar.quæſt.44.verſ.ſed hodie, in fin.

SCHO-

SCHOLIA
AD METHODVM
PROCESS. INFORMATIVI

Tranquilli Ambroſini Senogallien. I-C.

FRANCISCI BERNARDINI PORRI Mediolanenſis.

Verſantibus in Foro, & in Praxi criminali perutiliſſima.

AVCTOR hic exorditur ab eo quod perneceſſarium eſt, quia deficiente fundamẽto ſuperædificari nõ poteſt. capit. cum Paulus 1. quæſt. 1. Quam ob rem de corpore delicti debere cõſtare omnes exclamant, & vno ore fatentur; haud tamen omnes percipiunt quomodo hoc intelligatur, inſtar eorum qui verba tenent, ſed non eorum vim, ſenſum, ac intellectum. Ideo accurate hoc in loco tibi præſcribitur: ego vero enixe hortor Iudices vt ſuper his, quæ vel viſum, vel repertum, Regnicolæ appellant cognitionem in genere, inſomnes, ac peruigiles oculos præſtent. Nam vſu dedici quantum actuariorum impoſturæ valeant ad perſtringendam aciem oculorum in faciendo,

& red-

Digitized by Google

& reddendo Candida de Nigris, & de candentibus atra: dummodo enim aliquam ſtipem referant, parum curant in publicam laborare vtilitatem; cuius intereſt extirpari prouinciam facinoroſis hominibus, nec enim reputant fore iuſtũ detegi accuſationes, ita, vt horum ſimiles plus eorum aliquem amicum geſtiant quam Iudicum gratiam aucupari, quia hi a ſcriptis, & in proceſſum redactis indicijs diſcedere vix poſſunt, illi omnia mutare, & præpoſterare, veterem proceſſum abolere, nouum ſupponere. Hi in relationibus ad Senatum faciendis tot patres conſcriptos actionum ſuarum cenſores habent, à quibus maximè cauendum eſt, cum non tantum verba referentium, ſed etiam vultus animorum, iudices obſeruent, intueanturq;: illi ſunt ſuæ improbitati excepto Deo teſtes. Propterea vt te ab hoc iuſto metu ſoluas, quod per te ipsũ facere potes, ab aliis ne expectes, confer te ad locũ delicti ad corpus viſitandũ, præueni diligantia tua thecnas, oculus tuus certior aure ſit arbiter; tolle moras, nocuit ſemper differre paratis; Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit: quod niſi id efficias, aut intempeſtiuè, non leue damnum iuſti tui laboris prætermiſſi ſenties. Hinc pendẽt leges, & Prophetę vt notariũ Deũ timẽtẽ tibi in officio deligas, quod haud facilè cõtingere poteſt in eo loco, in quo Notariæ, quæ banca criminalia appellamus, magno

gno conducuntur, maiore relocantur, & venditio & emptio fraternizant. Itaque impoſſibile videtur ſummam integritatem ab his deſiderari, quorum labor in damno ſit futurus. Ad hoc proſpiciens Senatus ſuperioribus menſibus ſcribarum numerum reſtrinxit, multos ex eis, habitis prius informationibus de moribus, aboleuit: verum ſuccedente tempore horum importunitas vicit Senatum; nã ferè omnes ſunt reſtituti: vtrum meliores ſint facti, an vero intermiſſi illius temporis damnum contingens cum fœnore ſit penſatum viderint alij; ſat ſcio à natura ferè comparatum eſſe, vt damnatos ad mores natura recurrat fixa, & mutari neſciat. Contra hos, qui Cancellarias habẽt titulo oneroſo, inuehitur. Rõ. Scacc.c.51.de libell. accuſ.nu.32.verſ. et quia forſan: at alio in loco deplorabo harũ cauſarũ criminaliũ vectigalia, indicta, & ſuperindicta, erogationes, ſupererogationes, illicitas exáctiones tollerari, quæ reformatione indigent.

Similiter viſitationum delictorum fraudibus occurrit Senatus in Anno 1557. die 6. Nouemb. dum cenſuit, quod non fierent viſitationes cadauerum, niſi à Notarijs maleficiorum ſub pœna nullitatis proceſſus, & alia aliis Notarijs. Editus etiam fuit alius ordo circa mercedem, & ſalarium debitum iudicibus in Anno 1573. die 24. Nouembris.

Redeundo modo vnde digreſſus ſum, mul-

torum ingenia torſit ille tex.in§.item illud ad Sillã, cuius frequens eſt commemoratio, multiq; in eo ſunt hallucinati, de quo apud Ant. Gab. lib. 3. com.opin.tit.de crim concl.17. vbi ponit duas ampliationes, & quinq; limitationes. Cæterum ille textus pertinet ad iudicem, cuius proprie eſt cognitio, non alterius, licet de more Curia mittat Notariũ, iuxta Boſſ. tit. de delic. Conſultoris tamen eſt id quod ego monui ſupra, quod licet deducere ex Iul. Claro in q.4. de quo abunde apud Moſcatell. Neapol. in tit.de probat. delictorum, in proemio, Mod. Ro. d.tract.de inquiſ.q.2. per tot.

Trahit ad ſe hæc quæſtio multas ſingulares inſpectiones.

1 Quando quis poſſit damnari, quando de delicto in genere non conſtet.

2 Quid in crimine aſſaſſinii, puta ſi quis grauatur proieciſſe corpus in mare.

3 Quid in Diſrobatoribus ſtratarũ incedentibus per Cãpaneas, ſegetes cremando, cadauera occultando. De quibus apud prædictos modernos copioſè diſſeritur.

Obſeruandum eſt in hac materia, quod licet debeat cõſtare de delicto, ita vt nemo torqueri poſſit niſi conſtito de eo, vt apud Clar. in q.64. verſ. debet autem Iudex, qui dicit Senatum iuſſiſſe torqueri quẽdam Simonem Hebreum qui delatus fuerat, quod quandam puellã Chriſtianã vitiaſſet, & deinde ad occul-

tan-

tandum ſcelus occidiſſet, licet de delicto non conſtaret, & de hoc ſe mirari; ſed deſinat mirari, quia Senatus potius mouetur ex informationibus ſumptis fama, & alijs de quibus infra dicam. Quandoque tamen poteſt præpoſterari ordo inquirendi prius delinquẽtem, & poſtea eo reperto, delictum. Modo enim Iudex non procedat ad ſpecialem inquiſitionem ante quã conſtet de delicti corpore, poteſt quem vult ordinem ſeruare, imo dicuntur manus Iudicis ligatæ, ita vt etiam non poſſit reum interrogare. Marſil. conſ. 12. n. 34. Car. de interrog. reis c. 2. nu. 2. Quod notandum eſt ob Iudices ad officia anhelantes ob lucri auiditatem, quia antequam ad examen, vel capturam ſeu torturam procedant, debent curare quod de delicto conſtet, & contrauenientes tenentur in ſindicatu: quod ad litteram repetit idem Marſil. in conſil. 18. nu. 4.

In materia corporis delicti falſi probandi ſeu teſtium ſubornationis vide Cra. conſ. 760. vide acta lib. 5.

Eodem Cap. I. num. 3. De corpore.

HAec non per remiſſionem, ſed plenius ſunt attingenda, vt ad praxim reducantur. Dicas igitur breuiter quod ſufficit ad condemnandum, nedum ad procedendum, quod de delicto conſtet aut per teſtes, aut indicia legitima, aut per euidentiam facti; vnde licet non appareat de morte per viſum corporis

 quia

quia diceretur cadauer in flumen proiectum, tamen ſtabitur confeſſioni delinquentis. Boſſ. de delict. nu. decimo ſexto, decimo ſeptimo, & decimo octauo.

Facit quod de delicto furti probando per coniecturas tradit Præſes Menoch. conſ. 353. lib.4. Maſcard. de prob. concl. 830. num. 7. quod torturæ locus eſſe non poteſt in crimine priuilegiato quale eſt crimen læſæ Maieſtatis. tit. de delicto conſt. Crau. conſ. 852. num.7.lib.5.

Superioribus diebus dum quidã puer pauperculæ filius proiectus eſſet in flumen Abduæ, nec de corpore conſtaret, & illius loci ſindicator Carolus Puſterla I. C. reſcripſiſſet Senatui exploratum habere quẽdam minatum fuiſſe ei ſi ſuper ſuo depaſceret beſtias, iuſſit inquiri, licet eius cadauer nunquã emerſerit.

Rurſus in cauſa magni momenti coram Senatu pendente inter Io. Paul. Caſatum, & Hieronymum Gazolam, dum quidam Io. Angel. Montreſinus de mandato ad occidendum imputatus non reperiretur in rerum natura, concepta eſt non leuis ſuſpitio contra Dionyſium Peregum, quod illum abduxerit, & in itinere interfeciſſet, ne ille ſub fide ſaluiconductus oblati à Gazola mandatum proderet à dicto Caſato ceptum. Quare Senatus cenſuit citari d. Peregũ, qui cum eo viſus fuerat, & mox eo non cõparente condẽnari ad remũ

per

per decennium. Prout vere condemnatus eſt in contumaciam: vrgebat cauſa diſperſionis huius Montreſini, laborabat fama contra Dionyſium, quare ſanctiſſimum fuit Senatus decretum.

Hāc eſſe obſeruantiam Senatus, docet Iul. Clar. q. 4 dum vidiſſe ſe dicit aliquos de homic.imputatos cogi ac præſtan.fideiuſſionem de ſe præſentando, licet de cadauere non appareret,toties quoties; ne ſi poſtea cadauer repertum fuerit, per fugam euadat pœnam delicti. Et ita etiam fuiſſe ſeruatū contra quoſdam deLonginis,qui ſimul inter fuerant cum eo,qui dicebatur interfectus, vix tamen eſt vt hæc delicta diu latere poſsint. Annoq;præterito in partibus Caſtilionis fuit quidam occiſus, cumq; cadauer non reperiretur, cœpit pullulare fama contra quendā Nobilem, quod eū ex cauſa non leui occidi mandaſſet, nec mendax erat fama. Nam inde ad aliquot menſes emerſit latens in terris opertū corpus: cauſa nunc pendet.Dū hæc ſcribo venit ad me Alexander Canalis conquerēs filium ſuum interfectum à Io. Maria de Capitaneis,qui ſub callido commēto venationis eū è domo eduxerat,nec reperiri eius cadauer: curia tamen D. Capitanei iuſtitiæ venit in ſententiam contra eum procedendum, & pro magno indicio habuit mortis, quod Canes, qui cum eo erant, domum abſq; Domino venerunt, quod nun-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quam amplius viſum eſt; fuit poſtea repertus, & cauſa pendet.

Et circa hoc genus probationis videndus quoque Clar. q. 55. verſ. quomodo autem. Hæc quæſtio in memoriam meam reuocat quod quidam Nobilis iam ſupra annos quinque ad me venit communicans ſe per mandatarios occidiſſe quendam,& in campis contumulaſſe, facta ad id profunda ſcrobe, verum non multo poſt detectis per canem oſsibus ſepulti, quęrebat ex me nunquid aliquod indicium contra eum oriretur, quod ager ſanguinis fuſus eſſet. Reſpon. ex tempore abſque librorum reuolutione.

Quod Luna Videt, & ſydera teſtes,
Intendunt oculos.

Proinde in occultis Dei iudicijs conſilium deeſſe conſultori, nec ei fidendum admodum, prout euentus docuit.

Ad hanc rem multum oppoſitè faciunt adducta à Sigiſmundo Scaccia tit. de Iud. in cauſ. ciuil. & crim. de denuntiat. quæ viam aperit proceſ. per inquiſ. in crim. cap. 71. nu. 3. vbi poſt longam diſtinctionem facti permanentis, & tranſeuntis, de qua auctor hic differit, dicit quod in delictis facti trāſeuntis ſufficit, quod Iudici quocūq; modo cōſtet per teſtes, vel per indicium, vel per euidentiā facti, delictum eſſe cōmiſſū, duplici ratione; Prima quia, eſt ordo in quo vertitur totum officium Iudicis, ſi

quidem

quidem eius eſt ſcopus, vt delinquentibus debitas det pęnas, & cum delictum ſit fundamentum & baſis totius iudicij criminalis, ſequitur, quod de eo in primis debet cōſtare: ſecunda ratio, quia vbicūq. lex diſponit reſpectu certæ rei, prius de illa debet liquere, ergo ſi procedendū eſt ex delicto, debet de eo cōſtare quia qualitas non datur abſq. ſubſtantia, & extincto ſubiecto extincta quoq. dicuntur accidentia quæ illi inſeparabiliter inſunt, & inhęrent. De modo autem probandi inter hæc ex prædicta diſtinctione habes, cum aliter alia ab alijs iudicentur: in delictis autem facti tranſeuntis ſola accuſatio ſufficit ad inquirendum abſq. eo quod conſtet de corpore delicti. Clar. q. 4. vbi addit quod Iudex tenetur procedere, & inquirere, & ſi id non facit tenetur in ſindicatu tum ex diſpoſitione iuris communis, tum No. Conſtit. tit. de accuſ. §. Delatis. Qui locus clare declaratur à Mod. Ro. q. 1. n. 6. In his enim delictis non remanent foris veſtigia. Et quæ ſint hæc enumeratur ſigillatim, & de his auctor hic ſub nu. 8. 9. Nec nos pleno ſydera Cęlo addimus, nec collectas aquas in freta. Circa hanc probationem delicti animus Iudicis conquieſcere non debet, cum ſæpe inconuenientia contigerint, vt qui probatus eſt eſſe mortuus, viuens ex poſt inuentus ſit, vt per Clar. q. 6. verſic. vltimo videndum eſt, prope finem, vbi quod iudices reſpicere debent ad

qualitatem iudiciorum,& ne exquiſitis modis torqueant,quia aliquādo viui inuenti ſunt hi quos quis occidiſſe faſſus eſt: inſtar eorum qui ſub III. Viſitatore huius ſtatus Don Aluiſio à Caſtilla faſſi ſunt occidiſſe Capitaneũ Pompeium Specianum; hi erant Thomas Picinigus apoſtata, Hermenulphus, & alij, & tamen innocentes ſunt inuenti, & vti innocentes à Senatu abſoluti,pro eis patrocinante in publica audientia Alexandro Rouidio nunc Reg. Senatore viro eminentiſſimæ ſcientiæ ac me.

Idem contigit me in eodem Senatu aduocante pro Galeatio Rampinerio, qui per tormenta faſſus fuerat, occidiſſe F. Bernardinum Variſium mandante Eg. Com. M. Ant. Rarno, ita vt nō vetera exempla,ſed noua cis antiquitatē ſint in medium afferenda, ex quibus quia nos ipſi vidimus maiorem in eis voluptatem capimus, & maiorem habemus fidem, quia ſegnius irritant animos demiſſa per aurem,quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

Dum hæc ſcribo in materia probandi corporis delicti,venit ad me quidam de loco Vegetij, qui dixit ſe condemnatũ ex eo quod in media via cũ alio extorſiſset obligationē pro quadā ſumma pecuniarũ non apparente apoca dictæ obligationis; Reſpondi pro nullitate dictæ condemnationis:oppoſuit vir multæ eruditionis Federicus Quintus Aduocatus Fiſcalis de corpore delicti apparere ex confeſſio-

ne

ne alterius delinquentis: non aquieui ego huius reſponſo, cum confeſſio non validet inquiſitionē nullam,ad cumul. per Mod.Rom. in quæſt.2.n.7.verſ.amplia.

Num. 10.*verſic.* Quinimmo.

SAnctiſſima eſt hęc praxis, quia vbi periculum eſtfugæ; occurendum eſt cum omni celeritate ne remedia ſint intempeſtiua, iuxtą illius Poetæ vulgatum.

Nam mihi naufragio, quid prodeſt dicere,facto,
Qua mea debuerat currere cymba via.

Ob id multa ſunt quæ prius indigēt executione, quam cognitione,vt ſup.dixi.Ideo ne cuncteris. Hoc etenim generale eſt, vt imminente periculo in mora multa concedantur, quæ alias non permitterentur, et præſertim in decreto capturę,in quo agitur de leui pręiudicio ad cumulata per Marſil.plurib.in id illationibus vtentem in §.conſtat. n.8.verſ. attamen hoc fallit, cum numeris ſeq. Debet tamen hoc circumſpectus eſſe iudex, ne ſub hoc clypeo prorumpat ſine delecto ad capturas; excuſationē hanc confingens,& comminiſcens. Quarè rectè. Clar. dicit Senatum id ſolere facere, ergo id perraro debent facerę Iudices inferiores, ſed Sęnatum conſulere.

*Num.*14.*Quod ſi dubium.*

QVādo eſt anceps animus iudicis vtrū interceſſerit ſcelus, necne, amplectenda eſt præſumptio excluſiua delicti; vnde fit

vt

vt repertus in puteo ſuffocatus præſumatur ex naturali morbo deceſſiſſe: qua in re plura admonui in reſpōſo per me reddito pro egregio Com. Ludouico Sicco feudatario Martheſano imputato, quod fratrē ſuū puerulū in puteum exiſtentem in hortis Monaſt. diui Franciſci deiici mandauerit;qui è puteo incolumis eductus iuxta illud Eccleſiaſticum,eduxit me de puteo; dixi multis coniecturis magis caſu decidiſſe videri, quā ex propoſito in eum coniectū, dum cū ſuis collectaneis luderet ac ſaltaret meliore ſui corporis parte preſſim dum aquas in imo putei aſpiceret ſua deluſus imagine,vt alter Narciſus. Aderant præterea ſigna innocentiæ ſuæ: poſt me quoq;alij primi nominis iuriſconſulti pro eo reſpōſa reddidere, qui interea in primo vitę ſuę flore concidit ob multa carceris incommoda, quę ſuſtinuit, cuius anima requieſcat in pace.

Eadē diſputatio incidit in Ciuitate Romę dum quidam I. C. Mediolanenſis in carcerib. mortuus inuētus eſt, & cauſa illius mortis attribuitur timori à ſe concepto de futuro incerto euentu ſui ſindicatus; cuius ſcrupuloſa inquiſitio ſub Beatiſſ. illo Pōtifice exigebatur Memini enim tunc temporis fuiſſe actū vtrū locus foret bonorū confiſcationi, ex eo quod mortē ſibi conſciuiſſe diceretur. Hac de re aliqua attigi in reſponſo reddito pro illuſtriſſ. Com. Haro vulnerato à quodam demente in Eccle-

Eccleſia S. Mariȩ Celſi. Interim vide prȩſidem Menoch. de prȩſ. lib. 2. prȩſ. 85.

Cumq; abhorreat à natura quod quis proprias carnes odio habeat, hinc erit vt repertus in puteo mortuus non prȩſumatur ſeipſum Prȩcipitem dediſſe, ex famoſo conſ. Decij. 438. n. 2 Curt. iun. conſ. 182. Socc. in conſ. 51. lib. 1. Plaza in epit. del. cap. 23. n. 9. & 15. Et hoc caſu requiruntur probationes clariores, et fortiores, cum reſiſtat veriſimilitudo. Dec. d. conſ. in princ. Vulpel. conſ. 1. Foller. in prax. in verſ. quod ſuffogauit vxorem, nu. 9. et 27. Et quod non poſſit formari inquiſitio de delicto niſi conſtet ſcelere fuiſse commiſsum, pluribus poſt diſputatum articulum firmat Scacc. c. 83. n. 6. poſt Carthar. de interrog. reis c. 2. n. 2.

Num. 15. Cum enim poſſit.

DE hoc plura ſcripſi in reſponſo pro Marchione Io. Bapt. Malaſpina, dum diſserui ex iudicio peritorum in ciuitate Papiȩ multa ad hunc locum conferentia, quod propediem cum alijs Typis excudetur. Didici tamen in ea cauſa quam Medicorum iudicia ſint fallacia, qui modo ſpes nummi refulgeat, conſilia iuxta vota petentium reddunt: inſtabat Marchio tot conſilijs munitus detineri ſuſpectos, cuius petitioni non putauit annuendum eſse I. C. Iacobus Antonius Carpanus Vicarius Iuſtitiȩ nunc Fiſci patronus, cui forſan me-

lan-

lancolica dicti marchionis natura erat exploꝛata, ideò iuſtiſſimi iudicis partes ſuſtinens quempiam moleſtari non eſt paſsus; cũ verò ego cum d. peritis errarem, remquè ita vere eſse prout D. Vicarius aduertit comperi,& ab hac accuſatione excuſandum à calumnia, raptus eſt dictus Marchio ex imaginatiua eius lęſa, vrgente cerebro ad occaſum.

Num. 18. Aduertas.

CAutè agunt, qui iudices diligentiã adhibent in exploranda non tantũ doctrina & cognitione periti, ſed etiam moribus, an ſit fidelis, an pretio facile expugnari poſſit, prout contigit in viſitando Io. Maranum Marchionem imputatũ de nece Egregij Iulij Abduę, vtrum ſuſtinendis tormentis eſset idoneus, nã à corrupto perito duplex redditum eſt iudiciũ, vt ab vtraque parte pecunias eliceret ambas inflante buccas; ab his etenim, vbi electi ſunt pendent iudices veluti manus ligatas habentes & pedes, quia non erit ſutor vltra crepidam, ſi tamen hos dolosè mẽtitos fuiſſe comperit Senatus, pręter infamiã, quam ſubeunt non impunitos eos relinquit, & vidi quẽdam Chirurgum tribus ictibus funis publicè plecti, qui infidelem, & pretio redemptam relationem fecerat, & nunc habeo proceſsum formatum contra quendam Barbitõſorem, reum conſtitutum de doloſõ iudicio, cuius imperitiam culpę annumerandam

cen-

cenſent multi. Qualis futurus ſit euentus haud ſatis ſcio, quia multoties ſicut Marti ita iudiciorum incertus eſt euentus.

De his peritis plura apud Maſcar. de prob. lib 3. concl. 1164. in littera periti, vbi quando probent, & ſufficit ad eum remiſſio.

Num. 22. circa viſitationum.

QVA diligentia ſit vtendum in deſcribendo cadauere, vulnerum quantitate, qualitate, docet Clar. p. 4. verſ. quando verò, & verſ. Aduertat Notarius. Et plures conditiones ad hanc deſcriptionem pertinentes recenſet Scaccia d. tract. de iud. ciu. cap 83. tit. de inquiſ. gener. n. 12. verſ. His cognitis, poſt Mod. Rom. d. q. 2. n. 4. Caball. in conſtit. March. lib. 4. cap. 1. ſub num. 1.

Num. 23. ſi vulnus erit mortale.

HOC maximè cum diligentia obſeruatur Mediolani à Notariis III. Quæſtorum Extraord. Status Mediolani, qui propter ſportulas, quæ eis debentur ob deſcriptionem, aduolant ad bona delinquentis, quandoque etiam ſine Notario cauſæ; vtinam verò ſuis ſtipendiis eſſent contenti.

Et quia Fiſcales olim pro deſcriptione bonorum delinquentium ſalarium petebant, imo exigebant, ſanxit Senatus in anno 1546. poſt duos annos à tempore N. Conſtit. Mediolani, quod nihil accipere poſſint: id quod etiam hodie viget, & obſeruatur.

Et

Et quod deſcriptiones fieri non poſſint, niſi pro delictis, pro quibus veniunt confiſcanda bona, diſponitur in Cæſ. conſt. tit. de accuſ. §. pari modo.

Scio autem quod in hoc ſtatu de forma Nou. Conſt. Mediolani, tit. de off. Quæſtorum extraord. red. §. exec. ius dicentes illius Ciuitatis loci in cuius territorio commiſſum eſt crimen, poſtquam notitiam habuerint commiſſi criminis, vel bonorum vacantium, infra triduum tenētur mittere Notarium maleficiorum, qui vna cum Notario Referendarij illius Ciuitatis, & Sindico Fiſcali in præſentia Antiani, vel duorum bonorum virorum accedant ad loca bonorum, & deſcribant modo præſcripto in conſtitutionibus, iuncto §. eaque omnia. Et de hac forma loquitur Clar. quæſt. 44. verſ. Sed hodie.

SVMMARIVM.

1 *Reus ut quis dici poſſit quæ requirantur.*

2 *Teſtes ſunt examinandi pro informatione Curiæ ad effectum inueniendi delictum, & delinquentem.*

3 *Teſtes pro informatione Curiæ regulariter recipiuntur parte non citata, & de ſecreto.*

4 *Iudex deberet per ſeipſum teſtes examinare, & qua ratione.*

5 *Poteſt tamen ex cauſa Notario examen committere.*

6 *Notarius qualis eſſe debeat.*

7 *Iudices, Notarij, & Fiſcales debent eſſe procuratores*

ratores veritatis non autem miniſtri paſſionum alicuius.

8 Dicta teſtium ſunt in ſcriptis redigenda, ſiue pro ſiue contra fiſcum.

9 Peſſima practica quorundam iudicum, & notariorum in recipiendis teſtium dictis.

10 Dicta teſtium diuidi non debent.

11 Iudices, & Notarij, qui non ſcribunt ea quæ teſtis dixit ad fauorem rei, grauiter peccant, nec ſunt immunes à crimine falſi.

12 Teſtes quæ debeant exprimere in eorum depoſitionibus.

13 Deſcriptio debet fieri potius per ſigna cohærentia, quam per remouibilia, & potius per vtraque.

14 Quid obſeruare debeat iudex circa perſonam teſtium examinandorum.

15 Teſtis debet exprimere cauſam & rationem ſcientiæ.

16 Ratio, & cauſa ſunt anima animans dictũ teſtis.

17 Teſtibus fides quanta habenda ſit ex ratione, & cauſa allegata colligitur.

18 Teſtis de auditu, vel de fama, quomodo debeat deponere.

19 Fama quomodo probetur.

20 Fama an dicatur probata per teſtes deponentes ſe ita publice dici audiuiſſe.

21 Et quomodo dicatur melius probata.

22 Teſtes de auditu quãdo poſſunt haberi illi à quibus dici audierunt, nec præſumptionem quidem faciunt

ciunt ſi non habeantur auctores.

23 *Circa dicta teſtium eſt vtenda maxima diligentia, & quare.*

24 *Teſtes inhabiles poſſunt recipi ad examen pro informatione Curiæ.*

25 *Et dant materiam iudici inquirendi.*

26 *Non tamen probant.*

27 *Niſi in quibuſdam caſibus ibi enumeratis.*

28 *Et tunc qualem probationem faciant.*

29 *Teſtes infames non probant, niſi prius purgata infamiæ macula.*

30 *In delictis occultis teſtes conſanguinei, amici, & affines ſunt præcipuè examinandi.*

31 *Et ratio allegatur.*

32 *Domeſtici examinari debent in primis de delictis domi commiſſis.*

33 *Item vicini in delictis commiſſis in vicinia.*

34 *Præſumuntur enim informati.*

35 *Et vt tales poſſunt etiam capi, carcerari, & torqueri.*

36 *Teſtes examinandi debent prius moneri, vt veritatem dicant.*

37 *Deus eſt ſumma veritas.*

38 *Teſtes debent deponere cum iuramento.*

39 *Et de præſtatione iuramenti debet mentio fieri in examine.*

40 *In examinis principio, quæ exprimenda ſint.*

41 *Forma examinis teſtium.*

42 *Concluſio examinis teſtium.*

43 *Subſcriptio teſtis, qualiter fieri debeat.*

De

De teſtibus pro informatione Curię recipiẽdis,& forma illos examinandi. Caput Secundum.

QVoniam ſatis non eſt, quod conſtet de corpore delicti ad effectum, ut aliquis
1 inter † reos cõſtitui poſſit,niſi contra ipsũ particularia procedant inditia. Clar. qu.20.in
2 princ. idcirco aliqui tibi erunt † teſtes prius examinandi pro informatione Curiæ, ex quorum dictis non ſolum de ipſo corpore delicti, ſed etiam de delinquente tibi conſtet, vel aliqua contra aliquem, quod delinquens ille ſit,
3 inde reſultent inditia. Clar. §. fina. q.23.† Tales verò teſtes regulariter recipiuntur parte non citata, & de ſecreto. Clar qu. 2.verſ.item quæro.Char. de execut. ſenten.c.fi.num. 175.
4 † vel per ipsũmet Iudicem (quod tibi ut facias omnino ſuadeo, vt ſcire poſſis quo quiſque vultu, qua audacia, quo affectu deponat. Alber. de Malef. in tract. de teſt..cap.7.nu.72. Scapp. de iur.non ſcrip.lib.3.cap.51.num.15.) ſed ſi negotiorum & rerum multitudo id non
5 patiatur,†per Notarium, qui ſit peritus, practicus, & in primis bonæ & timoratæ conſcientiæ, etiam cum aſſiſtentia Procuratoris
6 fiſcalis, vel illius ſubſtituti: †quos etiã moneo vt recordentur habere Deum ante oculos, & ſe eſſe Procuratores veritatis, non paſſionum alicuius miniſtros. Foller. in pract. crimin. in

 princ.

7 princ. num. 30. 39. & 64. † & debet quicquid dd. teſtes deponent redigi in ſcriptis. Nell. ad
8 Gemin. in tract. de teſtib. par. 1.n. 98.†Circa quod aduertere debebis, vt ea omnia in ſcriptis per Notarium redigi facias, ſiue pro, ſiue contra Fiſcum faciant, quæ iidem teſtes deponent, & teſtificabuntur. Pulchrè per Scapp. de
9 iur. non ſcript. lib. 3. cap. 51 nu. 18. † illos nequaquam imitando prauos Iudices, qui Deũ haud timentes, ſanguinem humanum ſitientes, & ad turpia lucra anhelantes, vbi incipiunt aliquos teſtes examinare, ea tantummodo Notario ſcribenda dictant, quæ contra ipſos inquiſitos facere intelligunt, quæ verò illis prodeſſe poſſunt nequaquam ſcribi curant, imò quandoque ſcriptis mandari prohibent. Clar. q. 23. in prin. per totum: qui quidẽ malè, & diabolicè faciunt, cùm diuidant dictum te-
10 † ſtis quod indiuiſibile eſſe debet, † taleſque
11 Notarij, qui ſimilibus dictis Iudicibus obtemperant, vna cum Iudicibus ipſis grauiter peccant, nec à crimine falſi ſunt immunes: eſt enim hæc ſtudioſa occultatio veri. Bald. in tractat. de teſtib. 2. part. nu. 24. Iaſ. in l. præſcriptione, nu. 7. c. ſi contrarius. vel vtilita. pub.
12 Præterea, vt teſtes exprimant tempora ſi non præciſa ſaltèm propinqua, loca, nomina perſonarum, & locorum, ſi poſſibile ſit, operam dabis. Foller. in ſua pract. in verbo capiat informationem: ſin ſecus, ſaltem facies prædi-

cta

13 cta dilucidè, & potius † per ſigna cohærentia, quam per remouibilia indicari: vt puta ſi perſona deſcribenda habet cicatricem in facie, vel eſt oculis capta, ſtrabo, ſiue luſca, aut clauda, aut breuis, aut longa; potius deſignetur, & deſcribatur per iſta ſigna, quam per qualitates veſtimentorum, faciei, barbę, & ſimilium, quæ de facili mutari poſſunt, & ſolent, ſiue, quod melius fuerit, tam de cohærentibus ſignis, quam de mouibilibus mentionem fieri in ipſa deſcriptione curabis. Foller in pract. crimin. in verbo capiat informationem, à num. 33. vſque ad num. 37.

14 †Vlterius patrias, conſanguinitates, affinitates ipſorum teſtium, quibus inimicitijs & odiis flagrent, quibus ſtudijs vel exercitijs incumbant, quorum amicitia vtantur; aut quorum beneuolentiæ cupidi ſint inueſtigabis. Foller. in dicto verbo capiat informationem, nu. 33. & ſeqq. Ad hæc circumſtantias, & qualitates, tum armorum, tum verborum, tum aliorum, quæ tangunt ſiue ipſum factum, ſiue perſonas offendentium, aut offenſorum, principia rixarum, & ſeditionum, qui incæptores, ſiue auctores; qui principales, qui participes, qui fautores, ſiue auxiliatores, ante, in, & poſt delictum, numerum illorum, modos, & alia, quæ ſiue de neceſſitate, ſiue pro dilucidatione factorum, & perſonarum exprimenda eſſe tibi videbun

 tur

tur diligenter perquires. Foller. in dicto ver. capiat informationem,num. 33. & ſeqq.

15 †Pręcipuè verò teſtem,ſcientiæ cauſas, & rationes exprimere in quolibet particulari, ſu-
16 per quo depoſuerit,coegeris : † eſt enim talis ratio & cauſa anima animans dictum teſtis, quod ſine illa eſt quaſi cadauer inutile nihil agens. Bal. in l.ſolam.C.de teſtib.in. tracta. de teſti. 3. par. nu. 1. Nell. ex tract. 2. par. num. 137. Et ideo ſi teſtis dixerit,res ita ſe habet, talis delinquens fuit, dicat etiam quomodo nouerit, quod res ita ſe habeat, vel quod talis deliquerit; & circa hoc fac, vt ſis valde cau-
17 tus ſemper & diligens : † Etenim ego pluries habui præ manibus ſimiles teſtes, qui cum ad rationem ſiue cauſam ſcientiæ reddendam compellerentur, nihil concludebant, quia deprehendebam illos, vel proprio iudicio,vel ſpe, vel timore, vel amore, vel odio motos, ea quæ deponebant, deponere, & ſic ſentiebam eorum dictis nullo modo eſſe inſiſtandum. l. in teſtib. & l. teſtium. ff. de teſti. Boſſ. in tit. de oppoſit. contra teſtes, nu. 43. Iac. Butrig. de tęſtibus. nu. 9. & 10. Alber. de malefic. eod. tit. c. 2. num. 35. Sode. de reprob. teſti. nu. 7. & 8. Nep. à monte Alban. eo. tit nu. 33.

18 †Prout etiam ſi teſtis depoſuerit ſe audiuiſſe dici, vel per famam percepiſſe, quærendum erit à quibus dici audiuit, quomodo orta

orta fuerit talis fama, & de quo tempore, quia alio modo non dicitur recte probata fama; 19 † debet enim conſtare, quod habuerit ortum à perſonis grauibus & fide dignis, & non maleuolis, nec inimicis, nec leuibus. vide Cæph. conſ. 250. lib. 16. Natt. conſ. 362. num. 6, Foller. in verb. dentur capitula, quod ſuffocauit, poſt numc 28. Honded. conſ. 99. num. 20. Clar. q. 6. verſ. amplius. etiam: & quod habuerit ortum ante requiſitionem formatam, & ante capturam. Honded. d. conſ. 99. num 29. Boſſ. in tit. de 20 partu ſuppo. num. 21. † ſufficiet autem, quod teſtes dicant ſe ita publice dici audiuiſſe, abſque eo quod dicant à maiore parte populi, vt probata dicatur fama, & ita eſt communis obſeruantia. Clar. q. 6. verſ. debent, & ibi, ſed 21 hęc opi. † licet melius facerent ſi ita deponerent, quinimo ſi etiam adderent cauſam vnde populus motus ſit ad ita credendum, & vnde perceperit ille qui eis dixit. Tob. Non. conſ. 99. n. 27. Natt. conſ. 39. n. 9. & an ipſi teſtes ita credant, prout ſe audiuiſſe dicunt. Cæph. conſil. 22 170. n. 7. lib. 1. & † ſi teſtes aliquos nominent, à quibus dicant audiuiſſe, illos examinare curabis, vel ſaltem conſtare facies, quod examinari non potuerunt; etenim tales teſtes de auditu quando poſſunt haberi illi à quibus audiuiſſe dicunt, nec pręſumptionem quidem faciunt, ſi non habeantur auctores. Menoch. cōſ. 23 98. num. 56. † & profecto iure merito circa

dicta teſtium, eſt diligentiſſima indagatio facienda. l. teſtium, & l. in teſtibus, ff. de teſtib. cum ex his capturę committantur, tormenta inferantur, ſententiæ etiam condemnatoriæ vitam quandoque, & bona adimentes pronuncientur: & ideo cautus eſſe debueris, ne in ſtrictiſſ. Dei iudicio condemneris, ſi negligen-
24 ter te geſſeris in officio tuo. † Scias etiam inconuenıens non eſſe, imò opportunum, teſtes etiam inhabiles ad examen accipere. Foller. in ſua pract. in verbo capiant informat. num. 18. & practica quidem obſeruat, vt omnes perſonę indiſtincte accipiantur: quare poteris examinare affines, conſanguineos, comites, amicos offenſi, mulieres, pauperes, viles, pupillos, etiam infames, prout meretrices, lenones etiã
25 inimicos inquiſiti, & ſimiles, † quia ex eorũ dictis, & depoſitionibus ſi non aliud, ſaltim datur materia inquirendi, & habendi verita-
26 tem. Clar. q. 24. per totum. Bene verum eſt, †
27 quod non probant ſimiles teſtes, † niſi hoc vel immanitas patiatur criminis, de quo agitur, vel niſi ſimus in caſibus, in quibus veritas aliter haberi non poſſit, & ſic in criminibus occultis, & difficilis probationis, & in quibus
28 certum eſt aut veriſimile alios teſtes † non adfuiſſe, & tunc intellige etiam, vt probent nõ ad effectum puniendi pœna ordinaria, ſed ad extraordinariam tantum pęnam infligendam, vel ad faciẽdum indicium ad torturam. Clar. q. 24.

29 q.24.verſ.ſciendum eſt tamen,† & quo ad in-
fames purgata prius per torturam infamiæ
macula. Clar. q.24.verſ.item inferius, vt infe-
rius ſuo loco demonſtrabo, in quo formulam
30 ſupponam, *infra* eo.cap.4. † & in tantum ve-
rum eſt, quod in delictis occultis conſangui-
nei, amici,& affines examinandi ſunt, vt quo-
dam modo ab eis inchoari ſoleat Proceſſus.
Foller. in d. verb. capiat informationem, nu.
31 18.in princ. † quia ſunt magis quam alij, vel
eſſe poſſunt magis quam alij informati;& pro-
32 pterea vides,† quod ſi delictum aliquod com-
mittatur in aliqua domo, illi de domo in pri-
mis examini ſubijciuntur. Foller. in d. verb.
3 capiat informationem,n.20. & † ſi in aliqua
4 vicinia, illi de vicinia: † præſumuntur enim
iſti ſcire & quæ in domo facta ſunt, & quæ in
vicinia fuerunt commiſſa. Foller. in d. verb.
capiat informationem, num.18.verſ. nec mi-
reris. † Quinimo tales de vicinia, & tales de
domo poſſunt capi, carcerari, & torqueri, vt
indicent delinquentem, tanquam veriſimili-
ter informati, vt inferius tibi oſtendam, in fin.
eod. cap. 4. nu. . . † Antequam teſtium, quos
examinare tibi contigerit, dicta in ſcriptis re-
ligi facias, bonum erit ipſos monere, vt ve-
rum dicant, prætermiſſis prece, odio, & amore,
Dei omnipotentis rationem habentes, qui
ſumma veritas eſt. Foller. in d verb. capiat
informationem, n. *33*. verſi. debet etiam, lo.

2. Nell. in tractat. de teſtimon. num. 102. † &
38 quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt. l.iuſiurandum. C. de teſtib. Scap. de iur.
39 non ſcrip. lib. 3. cap. 51. † De qua quidem iuramenti præſtatione mentio erit facienda in pro-
40 ceſſu, † prout etiam, vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum teſtium. Foller. dicto verb. capiat informat. nu. 33. in fine; de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarij ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur; videlicet, an pro informatione Curiæ ad perpetuam rei memoriam, an ad defenſam rei ſecundum infraſcriptam formulam videlicet,

Forma Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examinatus fuit Romæ, in Officio mei, &c, per M. & Excellentem D. N. & Illuſtriſſimi, & Reueren. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenentem, meque & c. aſſiſtente D. N. ſubſtituto Fiſcali: & ita ſi per Iudicem examinatur teſtis; ſi verò per Notarium, ita concipitur formula, videlicet. Die, &c. Menſis, &c. Anni, &c. Examinatus fuit Romæ, in officio mei, &c. per me, &c. de mandato, &c. aſſiſtente, &c. Sempronius Angelinus filius q. Thomæ Ange-

Angelini de Tuderto Sutor i... ratione ginem Pontis, teſtis pro Cur... nem receptus et examinatus; qui ... mento veritatis dicendæ, prout ... uit, & ad opportunas Domini, v... nas mei interrogationes depoſuit ... videlicet.

Et deinde ſcribi facies quęcumque teſtis depoſuerit, vel ipſum teſtem interrogabis, prout tibi videbitur, et interrogatorium cum reſponſione in ſcriptis redigi curabis, vt puta.

Interrogatus, an ſciat, vel poſſit præſumere cauſam ſuæ vocationis, et præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, nè mi poſſo imaginare, per che cauſa V.S. mi habbia fatto chiamare, ne per che cauſa mi voglia eſſaminare. Et ſic ſequere vſque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc, vel ſimili modo.

Concluſio examinis Teſtis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, etc. examen dimiſit; et ipſum teſtem licentiauit, iniuncto ſibi iuramento ſilentij (ſi tibi videbitur) vel data cautione de ſe repręſentando, vt haberi poſſit pro confrontatione, vel repetitione, et vt ſe ſua manu ſubſcribat, prout iurauit tactis, &c. & ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Subſcriptio Teſtis ad examen factum.

43 † Io N. ho detto per la verità quanto di ſopra. Et ſi teſtis ſcribere ignorauerit tunc dices.

Et

2. Neſ. in tractat. de teſtimon. num. 102. † &
38 quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt. l. iuſiurandum. C. de teſtib. & cap. de iur.
39 non ſcrip. lib. 3. cap. 51. † De qua quidem iuramenti præſtatione mentio erit facienda in pro-
40 ceſſu, † prout etiam, vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum teſtium. Foller. dicto verb. capiat informat. nu. 33. in fine; de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarii ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur, videlicet, an pro informatione Curiæ a perpetuam rei memoriam, an ad defenſam re ſecundum infraſcriptam formulam videlicet.

Forma Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examin tus fuit Romæ, in Officio mei, &c, per M. Excellentem D. N. & Illuſtriſſimi, & Reuere D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalib. Locumtenentem, meque & c. aſſiſtente D. ſubſtituto Fiſcali: & ita ſi per Iudicem exan natur teſtis, ſi verò per Notarium, ita conci tur formula, videlicet. Die, &c. Menſis; & Anni, &c. Examinatus fuit Romæ, in offic mei, &c. per me, &c. de mandato, &c. aſſiſte te, &c. Sempronius Angelinus filius q. Thor

Ange

Angelini de Tuderto Sutor in Vrbe, ad imaginem Pontis, teſtis pro Curiæ informatione, receptus et examinatus; qui delato &c. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, etc. iurauit, & ad opportunas Domini, vel ad opportunas mei interrogationes depoſuit, prout infra videlicet.

Et deinde ſcribi facies quęcumque teſtis depoſuerit, vel ipſum teſtem interrogabis, prout tibi videbitur, et interrogatorium cum reſponſione in ſcriptis redigi curabis, vt puta.

Interrogatus, an ſciat, vel poſſit præſumere cauſam ſuæ vocationis, et præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, nè mi poſſo imaginare, per che cauſa V.S. mi habbia fatto chiamare, ne per che cauſa mi voglia eſſaminare. Et ſic ſequere vſque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc, vel ſimili modo.

Conclusio examinis Teſtis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, etc. examen dimiſit: et ipſum teſtem licentiauit, iniuncto ſibi iuramento ſilentij (ſi tibi videbitur) vel data cautione de ſe repręſentando, vt haberi poſſit pro confrontatione, vel repetitione, et vt ſe ſua manu ſubſcribat, prout iurauit tactis, &c. & ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Subſcriptio Teſtis ad examen factum.

43 † Io N. ho detto per la verità quanto di ſopra. Et ſi teſtis ſcribere ignorauerit tunc dices.

Et

2. Nell. in tractat. de teſtimon. num. 102. † &
38 quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt. l.iuſiurandum. C. de teſtib. Scap.de iur.
39 non ſcrip.lib.3.cap.51.† De qua quidem iuramenti prę ſtatione mentio erit facienda in pro-
40 ceſſu, † prout etiam, vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum teſtium. Foller. dicto verb. capiat informat.ſnu.33. in fine; de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarij ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur, videlicet, an pro informatione Curiæ ad perpetuam rei memoriam, an ad defenſam rei ſecundum infraſcriptam formulam videlicet,

Forma Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examinatus fuit Romæ, in Officio mei, &c, per M. & Excellentem D. N.& Illuſtriſſimi,& Reueren. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenentem, meque & c. aſſiſtente D.N. ſubſtituto Fiſcali: & ita ſi per Iudicem examinatur teſtis; ſi verò per Notarium, ita concipitur formula, videlicet. Die, &c. Menſis, &c. Anni, &c. Examinatus fuit Romæ, in officio mei,&c. per me, &c.de mandato, &c. aſſiſtente, &c. Sempronius Angelinus filius q. Thomæ

Ange-

Angelini de Tuderto Sutor in Vrbe, ad imaginem Pontis, teſtis pro Curiæ informatione, receptus et examinatus; qui delato &c. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, etc. iurauit, & ad opportunas Domini, vel ad opportunas mei interrogationes depoſuit, prout infra videlicet.

Et deinde ſcribi facies quęcumque teſtis depoſuerit, vel ipſum teſtem interrogabis, prout tibi videbitur, et interrogatorium cum reſponſione in ſcriptis redigi curabis, vt puta.

Interrogatus, an ſciat, vel poſſit præſumere cauſam ſuæ vocationis, et præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, nè mi poſſo imaginare, per che cauſa V.S. mi habbia fatto chiamare, ne per che cauſa mi voglia eſſaminare. Et ſic ſequere vſque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc, vel ſimili modo.

Concluſio examinis Teſtis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, etc. examen dimiſit; et ipſum teſtem licentiauit, iniuncto ſibi iuramento ſilentij (ſi tibi videbitur) vel data cautione de ſe repræſentando, vt haberi poſſit pro confrontatione, vel repetitione, et vt ſe ſua manu ſubſcribat, prout iurauit tactis, &c. & ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Subſcriptio Teſtis ad examen factum.

43 † Io N. ho detto per la verità quanto di ſopra. Et ſi teſtis ſcribere ignorauerit tunc dices.

Et

2. Nell. in tractat. de teſtimon. num. 102. † &
38 quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt. l. iuſiurandum. C. de teſtib. Scap. de iur.
39 non ſcrip. lib. 3. cap. 51. † De qua quidem iuramenti pręſtatione mentio erit facienda in pro-
40 ceſſu, † prout etiam, vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum teſtium. Foller. dicto verb. capiat informat. nu. 33. in fine; de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarij ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur; videlicet, an pro informatione Curiæ ad perpetuam rei memoriam, an ad defenſam rei ſecundum infraſcriptam formulam videlicet,

Forma Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examinatus fuit Romæ, in Officio mei, &c, per M. & Excellentem D. N. & Illuſtriſſimi, & Reueren. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenentem, meque & c. aſſiſtente D. N. ſubſtituto Fiſcali: & ita ſi per Iudicem examinatur teſtis; ſi verò per Notarium, ita concipitur formula, videlicet. Die, &c. Menſis, &c. Anni, &c. Examinatus fuit Romæ, in officio mei, &c. per me, &c. de mandato, &c. aſſiſtente, &c. Sempronius Angelinus filius q. Thomæ

Ange-

Angelini de Tuderto Sutor in Vrbe, ad imaginem Pontis, teſtis pro Curiæ informatione, receptus et examinatus; qui delato &c. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, etc. iurauit, & ad opportunas Domini, vel ad opportunas mei interrogationes depoſuit, prout infra videlicet.

Et deinde ſcribi facies quęcumque teſtis depoſuerit, vel ipſum teſtem interrogabis, prout tibi videbitur, et interrogatorium cum reſponſione in ſcriptis redigi curabis, vt puta.

Interrogatus, an ſciat, vel poſſit præſumere cauſam ſuæ vocationis, et præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, nè mi poſſo imaginare, per che cauſa V.S. mi habbia fatto chiamare, ne per che cauſa mi voglia eſſaminare. Et ſic ſequere vſque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc, vel ſimili modo.

Concluſio examinis Teſtis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, etc. examen dimiſit: et ipſum teſtem licentiauit, iniuncto ſibi iuramento ſilentij (ſi tibi videbitur) vel data cautione de ſe repræſentando, vt haberi poſſit pro confrontatione, vel repetitione, et vt ſe ſua manu ſubſcribat, prout iurauit tactis, &c. & ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Subſcriptio Teſtis ad examen factum.

43 † Io N. ho detto per la verità quanto di ſopra. Et ſi teſtis ſcribere ignorauerit tunc dices.

Et

dicta teſtium, eſt diligentiſſima indagatio facienda. l. teſtium, & l. in teſtibus, ff. de teſtib. cum ex his capturę committantur, tormenta inferantur, ſententiæ etiam condemnatoriæ vitam quandoque, & bona adimentes pronuncientur: & ideo cautus eſſe debueris, ne in ſtrictiſſ. Dei iudicio condemneris, ſi negligen-
24 ter te geſſeris in officio tuo. † Scias etiam inconueniens non eſſe, imò opportunum, teſtes etiam inhabiles ad examen accipere. Foller. in ſua pract. in verbo capiant informat. num. 18. & practica quidem obſeruat, vt omnes perſonę indiſtinctè accipiantur: quare poteris examinare affines, conſanguineos, comites, amicos offenſi, mulieres, pauperes, viles, pupillos, etiam infames, prout meretrices, lenones etiā
25 inimicos inquiſiti, & ſimiles, † quia ex eorū dictis, & depoſitionibus ſi non aliud, ſaltim datur materia inquirendi, & habendi verita-
26 tem. Clar. q. 24. per totum. Bene verum eſt, †
27 quod non probant ſimiles teſtes, † niſi hoc vel immanitas patiatur criminis, de quo agitur, vel niſi ſimus in caſibus, in quibus veritas aliter haberi non poſſit, & ſic in criminibus occultis, & difficilis probationis, & in quibus
28 certum eſt aut veriſimile alios teſtes † non adfuiſſe, & tunc intellige etiam, vt probent nō ad effectum puniendi pœna ordinaria, ſed ad extraordinariam tantum pęnam infligendam, vel ad faciēdum indicium ad torturam. Clar.

q. 24.

29 q.24.verſ.ſciendum eſt tamen,† & quo ad in-
fames purgata prius per torturam infamiæ
macula. Clar. q.24.verſ.item inferius, vt infe-
rius ſuo loco demonſtrabo, in quo formulam
30 ſupponam, infra eo.cap.4. † & in tantum ve-
rum eſt, quod in delictis occultis conſangui-
nei, amici,& affines examinandi ſunt, vt quo-
dam modo ab eis inchoari ſoleat Proceſſus.
Foller. in d. verb. capiat informationem, nu.
31 18.in princ. † quia ſunt magis quam alij, vel
eſſe poſſunt magis quam alij informati;& pro-
32 pterea vides,† quod ſi delictum aliquod com-
mittatur in aliqua domo, illi de domo in pri-
mis examini ſubijciuntur. Foller. in d. verb.
33 capiat informationem,n.20. & † ſi in aliqua
34 vicinia, illi de vicinia: † præſumuntur enim
iſti ſcire & quæ in domo facta ſunt, & quæ in
vicinia fuerunt commiſſa. Foller. in d. verb.
capiat informationem, num.18.verſ. nec mi-
35 reris. † Quinimo tales de vicinia, & tales de
domo poſſunt capi, carcerari, & torqueri, vt
indicent delinquentem, tanquam veriſimili-
ter informati, vt inferius tibi oſtendam, in fin.
36 eod. cap. 4. nu. . . † Antequam teſtium, quos
examinare tibi contigerit, dicta in ſcriptis re-
digi facias, bonum erit ipſos monere, vt ve-
rum dicant, prætermiſſis prece, odio,& amore,
37 † Dei omnipotentis rationem habentes, qui
ſumma veritas eſt. Foller. in d verb. capiat
informationem, n. 33. verſi. debet etiam, Io.

2. Nell. in tractat. de teſtimon. num. 102. † &
38 quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt. l.iuſiurandum. C. de teſtib. Scap. de iur.
39 non ſcrip. lib. 3. cap. 51. † De qua quidem iuramenti pręſtatione mentio erit facienda in pro-
40 ceſſu, † prout etiam, vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum teſtium. Foller. dicto verb. capiat informat. ſnu. 33. in fine; de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarij ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur; videlicet, an pro informatione Curiæ ad perpetuam rei memoriam, an ad defenſam rei ſecundum infraſcriptam formulam videlicet,

Forma Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examinatus fuit Romæ, in Officio mei, &c, per M. & Excellentem D. N. & Illuſtriſſimi, & Reueren. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenentem, meque & c. aſſiſtente D. N. ſubſtituto Fiſcali: & ita ſi per Iudicem examinatur teſtis; ſi verò per Notarium, ita concipitur formula, videlicet. Die, &c. Menſis, &c. Anni, &c. Examinatus fuit Romæ, in officio mei, &c. per me, &c. de mandato, &c. aſſiſtente, &c. Sempronius Angelinus filius q. Thomæ Ange-

Angelini de Tuderto Sutor in Vrbe, ad imaginem Pontis, teſtis pro Curiæ informatione, receptus et examinatus; qui delato &c. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, etc. iurauit, & ad opportunas Domini, vel ad opportunas mei interrogationes depoſuit, prout infra videlicet.

Et deinde ſcribi facies quęcumque teſtis depoſuerit, vel ipſum teſtem interrogabis, prout tibi videbitur, et interrogatorium cum reſponſione in ſcriptis redigi curabis, vt puta.

Interrogatus, an ſciat, vel poſſit præſumere cauſam ſuæ vocationis, et præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, nè mi poſſo imaginare, per che cauſa V.S. mi habbia fatto chiamare, ne per che cauſa mi voglia eſſaminare. Et ſic ſequere vſque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc, vel ſimili modo.

Concluſio examinis Teſtis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, etc. examen dimiſit: et ipſum teſtem licentiauit, iniuncto ſibi iuramento ſilentij (ſi tibi videbitur) vel data cautione de ſe repræſentando, vt haberi poſſit pro confrontatione, vel repetitione, et vt ſe ſua manu ſubſcribat, prout iurauit tactis, &c. & ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Subſcriptio Teſtis ad examen factum.

43 † Io N. ho detto per la verità quanto di ſopra. Et ſi teſtis ſcribere ignorauerit tunc dices.

Et

Et vt ſignum Crucis propria manu faceret, ex quo dixit ſe neſcire ſcribere, prout accepto calamo illud propria manu deſignauit, vt infra.

SCHOLIA IN CAP. II.

QVia à generalibus ad particularia deſcenditur, de generalibus ſupra Auctor diſſeruit, nunc de ſpecialibus contra delinquentem; proceditur enim inſtar ſcalarum per gradus. Primus gradus conſiſtit in cognitione generis, delictum nempe eſſe commiſſum ſcelere. Secundus à quo. Cæterum hæc inditia non debent eſſe leuia, perfunctoria, vulgo Ceruellina, ſed ſolida, à lege approbata, declarando vt per Clar. q. 20. verſ. Ad formandam, à quo non recedas tu qui rudis es, ne implices cerebrum tuum, & ſupra vires oneres.

Cumq; inditia diſtinguantur à ſuſpicionibus, quas Clar. vult dici, quādo inditia nō ſunt multum vrgentia Iac. Menoch. Præſes de præſ. lib. 1. pręclare diſting. in q. ſep. & pluribus inſiſtit circa horum terminorum interpretationem, ex cuius ſententia colligo ſuſpitiones conſiderari vti leues; verum ſi probabiles ſint, & plurimum perſuaſiuę, non video quomodo à Iudice poſthaberi debeant. Aliud ergo eſt inditium de illis, aliud de his, dum enim

enim nulla eſt cauſa cur Iudex magis in vnā partē, quā in alteram inclinare debeat, bonæ mentis erit, vt in meliorem delicti excluſiuā ſecedat, argumento, l. ſi creditor. ff. de furtis. De hac ſuſpitione quomodo ſit accipienda, locupletiſſime apud Farinac. de ind. & tort. q. 36. num. 172. cum ſeq. Rol. Cauagnol. in obſeruat. ad decreta Montisfer. decr. 15. §. 1. exordiendo.

In hunc ſenſum reſoluitur ordo Sen. Excell. diei 11. Decembris 1592. in cauſa illius Barbaræ Tapellæ, quæ imputata erat de homicidio patrato in perſonam meriti ſui Marilani aurificis, vt amaſium in maritum ſuperinduceret, (quod contigit) nam Senatus cenſuit tollendum abuſum vt ex ſuſpitione quis reus conſtituatur. Quia decretum illud non haberet locum in ſuſpitione violenta vehementer probabili. Et ita illa mulier cum amaſio fuerunt torti, qui poſtquam in tormentis ſuſtinuerunt innocentiam, quam profitebantur, matrimonio mutuo ſe iunxerunt. Tu Deus noſti qualis futurus ſit horum exitus; opinor ego ex fide data viuente primo marito matrimonium illud ſubſecutum fuiſſe.

Nam eodem Deo optimo ſcelerum vlt ore vidi eos ad mendicitatem prorſus reductos, & Cauſidicum tam iniuſtam forte cauſam fouentem occiſum, cuius necis mandatores adhuc latent donec diuino iudicio reuelentur.

Num. 8.

Num. 8. *&* 9.

HAnc inſolitam praxim perditiſſimam recipiendi teſtes qui iuuant Fiſcum, non autem qui contra Fiſcum laborant, tanquam Fiſcus ſit infenſiſſimus veritatis hoſtis, apud aliquos ſum deteſtatus, qui me vatiniano odio infeſtantur, ſed quomodo illi tuto reprehendi poſſunt? ſi à malis iudicibus in pretio habentur, per quos iactura emptitiarum dignitatum reparatur. Hunc abuſum eradicare, & pium, & laudabile eſt: hanc aucupandi indicia ad pruritum aurium aliquorum iudicum licentiam reprimendam, cohibendãq; fore in cauſa coram Ioſepho Archinto I. C. Collegiato Capitaneo Iuſtitiæ, dixi; dum conſcius innocentiæ quinq; pauperum, de quorum capite agebatur, rogabam, vt diligenter proceſſum offenſiuum rimaretur, diligentiamque exactam cum teſtibus examinatis præſtaret, nec ad torturam non data copia inditiorum prorumperet, ſub prætextu, quod de graui delicto ageretur. Cum vero verbis meis nulla fides ab eo adhiberetur, emerſit tandem poſt innocentiſſimos taxillorum Barbarici ſuppoſitos eorum innocentia, donec habita proceſſus copia comperi diligentiam prætermiſſam fuiſſe, quam facti qualitas, & circumſtantiæ poſtulabant. Quis nunc conſulet miſerorum indem-

indemnitati, cum ex acerrima indagatione, tormentorum inutiles ab labores, ac panem ex induſtria parandũ ſint effecti? Quid eorum prodeſt innocentia, & abſolutio, ſi ita viuunt vt ſatius foret mori; remanente cruciatus perpetuo damno? Vide conciuem meum in ſuo tractatu de Abuſibus fori Mediolanenſis, nu 80. verſ.de hac deſtructione intentionis Fiſci. Verum vereor ne & ille, & ego fruſtra hic conqueramus, ita vt poſſit obiici.

Quid facis, Ocnone, quid arenæ ſeminà mandas. Non perfecturis littora bobus aras.

Et rurſus id nobis contingere poſſet, quod Beato Bedæ pro pace Italiæ incaſſum concionanti, qui audiit vocem de Cælo dicentem,

Beda Beda tace, quia Italia nunquam viuet pace.

Circa tamen hunc locum caute agendum eſt, ne teſtes coram te ſubmittantur, qui ex compoſito habita etiam colluſione cum hæredibus offenſi, vel cum ipſomet Actuario, ſi ei hanc examinandi curam demandaueris contra Fiſcum teſtificentur, delictumque alicui empto reo aſcribant. Quod monet Iul. Clar. in q. 23. in princ. & tradit optimum antidotum ad detegendam horum teſtium examinandorum impoſturam.

Ego ſcio ſuperioribus annis fuiſſe occiſum, quemdam in loco Miradoli diſtrictus Papienſis, accuſatumque quendam nobilem, qui hoc ſtrata-

ſtratagemate vſus eſt ad effugiendum, ne ipſe de hoc homicidio teneretur. Quare ſubodorato neuo per Senatum referente Sauino Marliano Iuſtitiæ Vicario teſtes falſi in carceres cõiecti sũt adhibitis eis tormẽtis pro veritate habenda; Mandans verò poſt longam carcerationem; & poſt defenſiones præſtitas pœna extraordinaria punitus eſt. Nam illi patres oculatiſſimi vix patiuntur ſe falli, & decipi.

Nu. 12. Præterea vt teſtes

CIrca hanc curioſam teſtium examinationem, non ſufficeret volumen. Adſunt enim pleni tractatus de teſtibus inter volumina tractatuum, præcipue Monticelli Bobienſis, ex quo veluti è fonte perenni; quicquid vis modico cum labore haurire ſtatim potes.

Nu. 19 Debet conſtare

QVod attinet ad hanc famæ probationem videndus eſt Maſcard. cuius ego conſuetudine vſus ſum, dum hic Mediolani Vicarius eſſet illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Sacræ mem. Cardinalis & Archiepiſcopi Caroli Borromæi tit. S. praxidis, in ſuo vberrimo tract. de probat. concluſ. 748. vbi quotuplex ſit fama, & quibus modis conſideretur, & 749. per quot teſtes probetur, & quo pacto deponere

nere habeant, & 750. Quid quando ab vtroque latere probata eſt, ab altera parte affirmatiuè, ab altera negatiuè, quibus teſtibus tunc fides ſit adhibenda, & 751. an probetur per priuilegia, & inſtrumenta antiqua. Et 752. an ex eo probetur quod teſtes in fine eorum examinationis deponunt extare de prædictis publicam vocem & famam. Et 753. an faciat plenam probationem. Et 754. an faciat ſemiplenam probationem quando agitur criminaliter. Extat quoque integer tractatus Tho. de Piper. tract. 11. par. 1.

Denique plenius cæteris vide Io. Bap. A ſin. in ſua praxi iudiciorum ſecunda cap. 89. 90. & quando plene probet cap. 91. & ſeq. capitulis vſque ad nu. 124. & plura alia ad materiam conferentia vſque ad cap. 137. ad quem in quæſtionibus occurrentibus recurre, vix enim locum aliquem vberiorem inuenies.

Nu. 24. Scias.

ESſet tamen refrenanda multitudo teſtium, cui multi actuarij inutiliter inhiant, & reſecanda, ne creſcat damnoſa papyrus, vt mihi nunc contigit ex proceſſu ad me allato ex Ciuitate Alexandriæ, in quo videndo annus integer conſumendus eſt. Diſpeream, niſi me febris inuaſit, nam pluſquam centum ſexaginta capitula ab vna parte prodita ſunt,

& ſu-

& ſuper ſingulis teſtes examinati. Solum enim in neceſſarijs ad habendam veritatem immorandum eſt, & teſtes habendi non nugis, ac naniis, iuxta annot. per Præſid. Menoch. de arb. caſu 249.

Non laudo ergo quod ex qualibet fece hominum colligantur informationes, ſed ex his tantum, quos veriſimile eſt non mentituros, & qui edoctiores ſunt; & in hoc ſane multum prudentiæ & religioni iudicantium deferendum eſt: nam ſi hic abuſus ferendus ſit, vt iuxta libidinem vniuſcuiuſque Notarij examinentur teſtes otioſè ſolum ad texendum folia proceſſuum innumera, via patebit lata ad euertendas familias, vt ſe redimant ab hoc onere habendi copias proceſſuum: ſicuti etiam vice verſa reprehendendi ſunt hi, qui vt legitimas defenſiones auferant, & præripiant, examini ſubijciunt omnes & quoſcunque eo adhibito conſilio, vt vel præ timore teſtes dum videant Iudicem vicem partis induentem, reſpondeant ſe nil ſcire eorum, quibus interfuere; quo fit ut derelicta iaceat innocentia: quod memini factũ in cauſa quadam graui, examinatis centum & vltra teſtibus (cum à tribus, quatuorue ſufficeret Fiſci intentionem fundatam eſſe cæteris repulſis) ſed tamen ea arte admiſſis, vt eis dicentibus ſe nil ſcire, fauere Reo (qui ad mortem condemnatus eſt) non poſſent Iudice vicẽ partis

tuen-

tuente. Itaque conſilio non defuit euentus, etſi tota ciuitas illo facto fuerit conturbata, vt nemo inuentus ſit tam ferus, qui non ſupplicium illud ingemiſceret: Ita vt etiam aliqui præ pietate eo tempore cum magno lachrymarum imbre palam atteſtarentur, non paſſurum Deum Opt. Maximum tantam impietatem: hi qui tunc ſententiam dixere, ferè omnes ſunt mortui, pauciſſimi ſuperſtites.

Nu. 26. 27. 28. Bene verum eſt.

TEſtes, quorum meminit verſiculus præcedens, cum admittantur tantum in ſubſidium ob immanitatem criminis, vt docet Clar. q. 24. verſ. Sciendum. probant tantum quò ad effectum imponendi pœnam extraordinariam, vel ad faciendum indicium ad torturam, ex authore hìc; & eſt generale, quòd quando teſtes inhabiles admittuntur, puta in criminibus exceptis, non tamen faciunt plenam fidem. Gram. conſ. 59. nu. 12. Marſil. conſ. 101. nu. 15. lib. 2. Farin. de iudic. & tort. q. 37. nu. 63. & q. 62. nu. 63. 64 & in ea quæſtione annectuntur plures quæſtiones circa hanc teſtium inhabilitatem, ad quem te relego.

Nu. 35. verſ. Quinimò.

DOmeſtici & vicini quòd capi poſſint, & torqueri, vt indicent delinquentem non eſt generaliter verum, ſed eorum qualitas examinanda eſt: non ſolum enim in delictis domeſtici ſunt idonei, ſed etiam præferuntur alijs non domeſticis, & vtrum dicantur integræ fidei, diffusè idem Mod. Rom. q. 55. de oppo. contra teſtes, & conclud. ſub num. 54. verſ. Quid dicendum. Et quod probant contra dominum non pro domino; ſi tamen ab eo in teſtem producantur, prout etiam ſentit ſub nu. 63. verſ. Præterquam. Cum grano ergo ſalis intelligendum erit id, quod hic tradit auctor de tortura inferenda domeſtico, & vicino, iuxta Rom. d. q. 55. nu. 68. Dumtaxat ergo torquentur, quando aliqua contra eos eſſet præſumptio. Plo. in conſ. crim. 132. nu. 22. in pri. vol. conſil. crim. Melius autem ſeipſum explicat auctor infra in cap. 10. vbi viden.

Nu. 43. Etſi teſtis.

HAec ſubſcriptio teſtis non eſt neceſſaria, attamen non eſt negligenda, nam tollitur omnis ſuſpitio falſitatis: ideo prudenter hoc faciunt Iudices in cauſis arduis, puta in crimi-

crimine Hæreſis. Et memini, quod in viſitatione Syndicatoris generalis officialium huius Status cogebantur coram M. Ill. ac Reuer. Don Aluyſio à Caſtella teſtes ad ſubſcribenda eorum teſtimonia, quæ ferebantur, præter id quod cogebantur etiam iurare de non propalanda depoſitione porrecto Crucifixo. Idem coram quodam I.C. Neapolitano huc ex Hiſpanijs miſſo ad ſindicandum particularem officialem, ſub quo & ego malo meo fato, tanquam teſtis ſum vocatus, & retentus in anguſtiſſimo carcere, quod ille diceret, me fateri nolle pecunias quas in cauſa clientis dicebat me dediſſe ſindicando: cui ob incōmoda, quæ ſuſtinui carceris tenebroſi, quod fauſtum felixque ſit à Deo precor, vnicamque hanc ei ſingularem gratiam acceptam refero, quod ad perferendū quæ nūquam cogitaueram me exercitauit, & peritiorem reddidit, cum exiſtimarem de iure non cogi poſſe Aduocatos ad teſtificandū contra Magiſtratus ſuperiores, quibus ſubſunt, vtrum eis dederint pecunias, nec ne; cum ob id cogantur propriam turpitudinem detegere, ſcilicet quod Iudices corruperint, pro quo grauis eſt pœna impoſita per Conſtit. Cæſ. ſub tit. De pœnis §. ſi quis in tantum, ſcilicet aureorum 200. vel ictuum trium funis arbitrio Principis vel Senatus. Parum enim, tanquam omnibus in me conſpirantibus elementis; profuit iuris

 commu-

communis auxilium, aut febris, qua tunc laborabam, cum me acciri ad eum iuſſiſſet, et qua fretus exiſtimabam dimittendum ſaltem cum fideiuſſione graui oblata, ſtatim (inquam) atque ad eum perueniſſem. Nemo, qui me viſeret tunc admiſſus eſt; excluſa quoque eſt Medici opera,& Reuer. Confeſſoris, cum grauiter ægrotarem, ſpiritualis medicina, clientum meorum apud eum quæreIæ repulſæ ſunt, vt quandoque Senatus authoritatem execrarer, quod pateretur ſic cum ſubdito ſuo agi; neque enim eam mentem (veniam peto) fuiſſe opinor Excelſi illius Conſilij Hiſpaniarum tam ſeuerè agendi cum ſudditis ſuis in facto, in quo ſi delictum verum foret, quod ſyndicando attribuitur, ipſe tantum pœna pecuniaria plecteretur. Minus cum Aduocatis huius vrbis, in quorum numero iampridem haud me indignum cenſent; quibus iura multum fauent, honoreſque tribuunt, gratias ago Deo immortali, quod cum eo in loco iucundo numeroſæ ſuppellectilis librorum meo aſpectu carerem, nec calami aut papyri vſus ſuppeteret, veluti interdictus aqua, & igne cum carbone verſus pro temporis opportunitate, ne otioſus prorſus forem exarabam, & parietibus carceris imprimebam. Hoc mihi ſtudium, quod à teneris imbueram annis, quod penè rubigo texerat, magnum huius calamitatis inſperatæ

lenimen

lenimen attulit, cumque multa poemata, cum eodem carbone referentia ſpeciem illius proceſſus edidiſſem, quorum maior pars excidit, aliqua tamen (vt potui) collegi: inter ea hoc enigma, ex quo facile quis intueri poteſt, in cuius manus tunc inciderim, & mei miſereatur.

Tum memor humanæ ſortis, quæ tollit eoſdē,
 Et premit, incertas tu vereare vices.

Quod magis iis cauendum eſt, qui poterunt à principio occurrere, naſcentemque morbum opprimere, ne is ſindicatus in perniciem alterius quam ſindicandi ſerperet. Viderint illi, ne quando id eis contingat, quod vaticinatur Hetruſcus Poeta in Triumpho amoris.

Da qui a poco tempo tu'l ſaprai.
 Per te ſteſſo, diceua, & ſarai d'eſſi.
 Tal per te nodo faſſi, e tu no'l ſai.

Enigma illud eſt.

Annuli erāt digito duo, ſed pretioſior alter,
 Vtque detur famulo, qui mihi fidus erat,
Alter & hæredi mando, (retinetur in vſum
 Cuſtodis melior, (ferreus alter erat)
Vis morbi ceſſit: tunc redditus ānulus alter,
 Vilior hæredi iam datus ante fuit.

Exueram etenim è digitis duos annulos, ingraueſcente morbo, fideique cuſtodis commiſeram, vt ii traderentur, alter ferreus hæredi, altar aureus famulo; hic heredi tantum ferreum, in quo inſculpta ſunt inſignia familiæ meæ, tradide-

tradiderat,alterum quoque aureum ſe famulo tradidiſſe affirmauerat, cum ille forſan opinaretur me ſtatim moriturum ex doloribus laterum,quibus premebar: verùm dum conualeſcere me animaduerteret, aureum annulum retulit, quem nihilominus ſeruo donari volui, & in eadem voluntate perſtiti.

Modò ad propoſitum limen reuertor, nec me reprehendas, quòd ad extranea diuerterim,quia ſicuti hæc materia, quam cum hoc authore ſum ingreſſus,ſit criminalis,meam (ſi dicere liceat) criminaliſſimam hic procedendi modus reddidit, ideo haud tibi moleſtum ſit,quòd hanc dulcem illius temporis recordationem ad hunc locum retulerim.

Non inutiles ſunt ſicut reorum, ita & teſtium ſubſcriptiones, ſi litteras ſcribere ſciant, ſin minus, aliquod aliud ſignum, puta ſanctæ Crucis,vel æquipollens,vt monet Pegna in direct. par. 3. comm. 18. §.hæc omnia Notarius. Rot. diuerſ. deciſ. 246.nu. 45.par. 1. vbi præferunt eam depoſitioni iuratæ, & ego dum præturā fungerer in Ciuitate Bobij anno epidimiæ vniuerſalis, vt me eximerem ab inſidijs, & proditionibus tum partium, tum Notariorum, quibus minimè confidebam, teſtibus, ac Reis examinatis, vt ſubſcriberent iubebam, ac alia addebam, ne proceſſus poſſent falſificari, & id fieri debere in cauſis grauibus conſulit Scaccia cap. 87. tit. de inquiſ. gener. num. 17 verſ.

verſ. Inuenta eſt. Melius probatur infra per eundem authorem ſub cap. 6. nume. 31. 32. 33 Nam ſubſcribens præſumitur habere omnium ſcientiam, quibus ſubſcribit, & quòd illa legerit, & ſi negaret ſe legiſſe ſcripturam, & quòd fuit deceptus, tenetur hoc probare. Clar. q. 53. verſ. Quintus eſt caſus. Io. de Amicis conſ. 13. num. 6. Præſes Menoch. de præſump. lib. 3. præſ. 66.

SVMMARIVM.

1 *Officium teſtis eſt publicum, & neceſſarium non ſolum in pecuniarijs cauſis, ſed in criminalibus quoque.*

2 *Intereſt Reip. maleficia puniri, & prouinciam expugnari malis hominibus.*

3 *Teſtes compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum.*

4 *Quidam tamen compelli non poſſunt, & qui ſint.*

5 *Niſi in certis caſibus, & in quibus.*

6 *Conſilium Iulij Clari ab auctore approbatum circa prædicta.*

7 *Teſtes quibus modis compelli poſſunt.*

8 *Circa compulſionem teſtium obſeruanda eſt conſuetudo, & ſtylus loci.*

9 *Teſtes an debeant euocari de vna Ciuitate ad aliam ferendi teſtimonij cauſa, an vero eorum examen alteri committi, attenditur conſuetudo loci.*

10 *Forma citandi teſtem ad teſtimonium ferendum.*

11 *Alia forma breuior.*

An, et quando teſtes ad teſtimonium ferendum, et quibus modis poſſunt compelli cum ſuis formis.

Caput Tertium.

1 OFficium † teſtis eſt publicum, & neceſſarium. gloſ. in rubr. extra de teſtib. cogen. nec ſolum in pecuniarijs cauſis, ſed in criminalibus, l. ſi quando, vbi gloſ. et Bart. C. de teſtib. l. 3. §. lege, ff. eod. † Intereſt enim Reipu-
2 blicæ maleficia puniri, et prouinciam expur-
3 gari malis hominibus. † Ideo receptum eſt, vt teſtes ad teſtimonium ferendum compellantur ſi id facere recuſent † niſi tamen ij ſint,
4 qui regulariter cogi non poſsunt, vt puta parens contra filium, et è conuerſo, gener aduerſus ſocerum, et è contra, priuignus aduerſus vitricum, & è contra, agnati aduerſus agnatos, affines aduerſus affines, collaterales, vſque ad tertium gradum, vxor contra virum, liberti contra patronos, et eorum liberos, † qui
5 nihilominus etiam ipſi cogi poſsunt examini ſe ſubijcere, quando aliter veritas haberi non poteſt, quia tali caſu etiam priuilegiati ad teſtimonium ferendum compelli poſsunt, ne veritas occultetur. Clar. q. 24. verſ. ſcias tamen.
6 † Conſulo tamen tibi iuxta conſilium Clari in hoc propoſito, vt quantum fieri poteſt à ſimilibus teſtibus, qui de iure cogi non poſsunt,

exami-

examinandis abſtineas,et vbi occurreret caſus, quod veritas aliter haberi non poſset, et delictum eſset atrox, poſses ad illorum examen deuenire,conſulto prius Principe. Clar. q. 24. verſ. ſcias tamen, in fi. † Compelluntur au-
7 tem teſtes ad teſtimonium ferendum pluribus modis, puta multa indicta captis pignoribus, aut per exilij comminationem, aut per carcerationem, aut per torturam, aut in ſubſidium à Iudice Eccleſiaſtico per excommunicationem,ſuſpenſionem,interdictum, et depoſitionem. Ange.de Peruſ.in tract.de teſtib fol. mihi. 99. num. 23.et ſeqq. Conrad. de offic. prætor.fol.mihi 113.num.6. † Sed in primis atten-
8 dendus eſt ſtylus, et conſuetudo loci, in quo
9 verſaberis: † quæ etiam obſeruanda eſt,quando dubitatur, an teſtes poſſint euocari de vna ciuitate in aliam, ferendi teſtimonii cauſa, an alias eorum examen alteri committendum, l. 3.§.teſtes. ff de teſtibus .Foller.in verbo capiat,informationem.nu. 32.Clar. q.26. verſ. ſed quæro.

Forma citandi teſtes ad informandum Curiam.

10 † Forma autem citandi teſtem ad teſtimonium perhibendum,talis erit videlicet. Pone prius nomē Iudicis, deinde T. Tibi N. tenore præſentium præcipimus, et expreſse mandamus, quatenus ſtatim viſis, et receptis præſentibus, et poſtquam vigore pręſentium fueris requiſitus ſub pæna ſcutorum 500.auri Cameræ.

meræ,etc.applicandorum,etc. vel ſub pœna exilii, etc. vel (et hoc in ſubſidium) ſub pœnam excommunicationis, etc. debeas coram nobis, et noſtra Curia comparuiſſe, et te perſonaliter præſentaſſe ad nos, et illam eandem noſtram Curiam informandam de nonnullis ad eam ſpectan.de quibus te informatum eſſe nobis conſtat, alioquin, etc. In quorum, etc. Dat. etc. die, etc.menſis, etc,anni etc.

Alia forma breuior.

11 † Vel breuius in curia. Citetur N. ad informandum Curiam ad ſtatim ſub pœna mandati executiui, inſtante Fiſco, Charitas Not.

Vel aliter iuxta ſtylum Curiæ à quo nullatenus recedendum eſt,vt dixi.

SCHOLIA IN CAP. III.

Cogendos eſſe teſtes ad feren. teſtimoniũ vulgare eſt, ne iuſtitia neglectui habeatur, & ne veritas in qua Reipublicæ, quies & tranquillitas collocata,eſt,deliteſcat, nam niſi cogi poſſent, ſcaturirẽt ſceleſti,qui viris probis negotium faceſſerent, ex raptoque impunè viueretur,nec ab hoſpite hoſpes tutus foret, nec ſocer à genero, idque paſſim militaret, tam in ciuilibus, in quibus de fortunis agitur,quam in criminalibus, in quibus de pœna corporali quæ maior eſt quacunque pecuniaria. Quare meritò compelli poſſunt ij, qui etiam verita-

tem

tem occultantes, ſeque difficiles in comparendo, dum vocati ſunt, præſtantes, crimine ſtellionatus puniri poſſunt. Nell. in tract. de teſte nu. 39. relatus à Monticello in ſuo repert. teſt. poſito in 4. vol. tract. fol. 258. tit. Compelli quo. poſſ. teſtes; & multum ſingulariter dicit Nell. quod non punietur hic teſtis falſi, quia falſitas teſtium eſt proprie per iuramentum; ſed iſti non iurauerunt, ergo &c. criminaliter ergo pœna extraordinaria ſtellionatus punietur, ſed ciuiliter parti ad intereſſe, vel Reipublicæ per actionem de dolo.

Et materiam hanc plenè proſequitur Nella ſub num. 40. verſ. qualiter teſtes. Monticell. in eodem tract. in tit. Compelluntur teſtes regulariter, & in tit. cogendi quando ſint teſtes in cauſa ciuili. Addo omninò videndum Andream Gayll. lib. 1. obſeruat. 100. tit. de teſt. ad perhib. teſtimo. cogendis, cum multis ſequentibus titulis. Fac illum locum adeas, quia non patietur te in hac materia eſſe ieiunum, ſed ſaturum, quia parum fidendum eſt de his, quæ ſub quodam anguſto ſcribendi genere clauduntur in breui opuſculo. Ideò prout è re cliẽtis tui eſſe cognoueris, conſule proprios exuberantes materiæ tractatus, ſi vis ſecurè nauigare.

Memini me in hac materia teſtium cogendorum quendam veluti mortuum ſuſcitaſſe. Quidam Doctor accuſauerat vxorem ſuam de

de adulterio,& quod immiſiſſet incendium in ſtudium ſuum, vt maritum & libros combureret, combuſta verè meliore eorum parte: citari curauerat quendam affinem vxoris ſuæ ſub Vicario Iuſtitiæ, tunc Iacobo Antonio Carpano, vt teſtificaretur in ijs, quæ maximè lędebant vxoris exiſtimationem, nec poterat illę vir probus,ſi examini ſubiectus fuiſſet,non fateri. Ab hac animi moleſtia eum liberaui per text. in l. 4. ff. teſti. circa quem inſiſtit Mod. Rom. de oppoſ. con. teſtes, q. 54. nu. 13. 14. in 2. vol. Modeſtiæ fuit D. Vicarij, vt ſicuti honoris ſui cupidus, ita & alieni foret, nec tamen iuſtitiæ tramites violaret, & ſequutus eſt Clar. in quæſt. 24. verſ. Scias tamen, vbi dicit, quod quantum poteſt, debet Iudex abſtinere ab examinando teſtes, qui de iure examinari regulariter non poſſunt. Vis plura? Quod ab vtraq; parte ſportulas ſponte oblatas retuli, illo, quòd vxoris famam labefactari ab eo, vti irato marito non eſſem paſſus; hoc, quod eum ſubtraxiſſem à neceſſitate ferendi teſtimonij.

Num. 7. Compellantur.

EGregius eſt locus ad hanc rationẽ Ang. in tract. de teſti. in cap. item cum agitur, nu. 23. 24. cuius integra verba huc libet afferre. Quærit Angelus quomodo teſtes compelli poſſint ad perhibendum: Reſpondet multa indicta per l. 1. ff. ſeq. iudic. non obtemper. vel captis pignoribus, exemplo tutoris, vel curatoris

ris ſatisdare nolentis, quorum publicum eſt officium, ſicut teſtium, vel ad exemplum parentum, qui nolunt alere filios. Item poteſt ſecundum conſuetudinem ciuitatis. Item per Iudicem Eccleſiaſticum poſſet excommunicari, ad quam pœnam deueniendum eſt, cum alia remedia deficiunt, vbi inſurgit contra Prælatos, qui pro qualibet re leui excommunicant. Vide eundem Gayll. d.obſer.110.n.9. & 10.& obſer.98.

Num.9. Quæ ita obſeruanda.

DAntur litteræ remiſſoriæ, ſeu ſubſidiales Iudici, in cuius territorio reperiuntur teſtes de conſuetudine. In multis tamen caſibus expertus ſum magnam cauſæ cognitionem adhiberi in concedendo litteras ſubſidiales, vt in cauſa Egr. Equitis Alexandri Beccariȩ contra Equitem Alexandrum Verrium: tandem deſtinatus eo fuit Barthol. Braſca I. C. ac Vicarius Generalis perſpectæ probitatis. Et in materia harum remiſſoriarum concedendarum, aut denegandarum, reſponſum reddidi plenum, quod cum alijs imprimetur. Interim verò, ne te pigeat videre Sim. de Præt. in conſ. 14. Iacob. Menoch. nouiſſ. omnium, qui in manus meas incidit, Laderch. Imolēs. in conſ 202. per totum, & eundem Præſid. de Arbitr. Iud. caſu 250. vbi plurimum arbitrio Iudicis in eis permittendis tribuit. Non ſum lon[illegible]

S [illegible]

SVMMARIVM.

1 Teſtes aliquando torquentur ex varijs cauſis & ex quibus.
2 Qualis autem tortura prædictis inferenda relinquitur arbitrio Iudicis.
3 Arbitrium prædictum debet regulari iuxta perſonarum, & factorum qualitatem.
4 An dandæ ſint defenſiones talibus ante torturam.
5 Forma decreti torquendi teſtem infamem.
6 Forma decreti torquendi teſtem varium, vacillantem, quique aliud extra iudicium, aliud in iudicio depoſuit.
7 Teſtes varij aliquando torquentur, vt dicant à quo fuerint ſubornati.
8 Teſtis recedens à priore dicto præſertim magis veriſimili præſumitur ſubornatus.
9 Forma decreti torquendi talem teſtem varium, &c. ad effectum vt dicat à quo fuerit ſubornatus.
10 Teſtis veriſimiliter informatus dicitur ille qui tempore commiſſi delicti fuit in loco commiſſi delicti, & potuit videre, & negat adfuiſſe vel vidiſſe.
11 Item qui extraiudicialiter dixit ſe aliquid ſcire poſtea in iudicio negauit.
12 Item vicinus.
13 Item domeſticus.
14 Item ſolitus frequentare viam in qua eſt commiſſum delictum, & eſt alias perſona malæ opinionis.
[D]ebent tamen apparere probationes in actis, quod tales

tales teſtes ſcirent, vel ſcire poſſunt veritatem facti,

16 *Forma decreti torquendi teſtem veriſimiliter informatum.*

17 *Teſtes veriſimiliter informati debent torqueri leuius arbitrio Iudicis.*

18 *Iudex arbitrari debet quod teſtes veriſimiliter informati torqueri debeant.*

An, & quando, & quomodo teſtes torquendi ſint cum ſuis formis. Caput Quartum.

1 ALiquando † teſtes torturæ ſubiiciuntur, & hoc fit varijs ex cauſis, puta quia infames, vel ſocij criminis, vel varij, vel aliud extraiudicialiter, aliud in iudicio depoſuerunt, vel delicto interfuerunt, & tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, vel ſunt veriſimiliter informati, & ſunt ſuſpecti, quod veritatem dicere recuſent, vel ſunt viles, & vltronei ſe ingerunt ad teſtimonium ferendum, vel ſunt conuicti de mendacio ex dicto alterius dignioris licet ſolius; & aliis ſimilibus, ex cauſis. Clar. qu. 25. per totum. Boſſ. in titu de tortu.
2 teſti. nu. 9. 10. & 11. † Qualis vero tortura inferenda ſit, & qui modus in ea inferenda ſeruandus, & an grauis, vel leuis, id totum arbitrio Iudicis committitur. † Itaque poteris tu
3 vbi caſus contingat iuxta perſonarum, & factorum qualitatem arbitrium tuum vel moderari, vel extendere. Clar. q. 25. verſ. torqueantur

tur etiam teſtes, in fine. † Et licet in aliquibus
4 caſibus multi Doctores teneant, antequam ad torturam contra teſtes deueniatur, illis dandum eſſe terminum ad deducendum ſi quid in contrarium habent ad torturam euitandã. Boſs. in titu. de mand. ad hom. poſt num. 30. Tamen ſcias tu communiter eſse receptum in practica, vt ſemper, & quandocumq; abſque aliqua diſputatione teſtes torqueri poſſint, & cum effectu torquentur, vt euitetur timor ſubornationis, quæ de facili fieri poſset. Clar. d. q. 25. verſ. fin in fi. Et quoniam rem tibi me gratam facturum eſse arbitror, ſi formulas inferendi torturam in caſibus prædictis tibi ſuppoſuero; idcirco illas adſcribere non recuſabo. Si ergo teſtis aliqua facti, vel iuris infamia laborabit, erit ille torquendus ad effectum purgandi infamiam prædictam, & tollendi huiuſmodi exceptionem, quæ contra talem teſtem opponi poſset. Forma autem decreti talis erit, videlicet.

Decretum torquendi teſtem infamem, vel alia exceptione laborantem.

5 † Tunc D. ſedens, &c. viſis &c. ſtante qualitate perſonæ ipſius examinati, conſiderata infamiæ nota, qua affectus reperitur, ad tollendam maculam prædictam, vt eius dictum magis afficiat nominatum, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum, mandauit ipſum examinatum duci ad locum torturæ, ibique

ſpolia-

ſpoliari,ligari,& funi applicari,&c.

Decretum torquendi ſocium criminis remiſſ.

Si vero fuerit ſocius criminis quomodo agendum ſit habebis infra lib. 2. cap. 9. n. . . .

Quod ſi varius, vacillans, vel aliud extra iudicium, aliud in iudicio depoſuerit,ita formandum erit decretum, videlicet.

Decretum torquendi teſtem varium, vacillantem, & qui aliud extraiudicialiter,aliud iudicialiter dixit.

6 † Tunc D. ſedens, &c. Viſis,&c. viſa variatione ipſius examinati, qui in præcedenti ſuo examine dixit, ſe vidiſſe Meuium percutientem Titium, & modo negat ſe illum vidiſſe: vel vidiſſe percutientem lapide, & tali loco, modo ait vidiſſe percutientem enſe, & alio in loco,quam prius depoſuerat: vel qui aliud extraiudicialiter præſentibus teſtibus affirmauit, aliud vero modo iudicialiter examinatus deponere non dubitauit. Ad tollendum omnem maculam periurij, ſi qua ineſt, ab eius perſona (& hoc ſi primum dictum fuit iuratum) vel ad purgandum omnem defectum varietatis,ſi quis ineſt, & ad videndum in quo dicto ipſe examinatus perſiſtat, ac ad omnem alium meliorem finem,& effectum; mandauit eundem examinatũ duci ad locũ torturæ,&c.

De eodem ad ſciendum à quo fuerint ſubornati.

7 † Aliquando tamen ſolent etiam torqueri

 hu-

iuſmodi teſtes varii, & diuerſa deponentes, non ad effectum videndi in quo dicto perſiſtant, vt ſupra dictum eſt, ſed ad ſciendum ab ipſis à quo, ſiue quibus fuerint ſubornati ad reuocandum eorum examen. Puta, ſi Titius dicat ſe vidiſse Meuium furtum committere, & huiuſmodi ſuam depoſitionem comitentur plures circumſtantiæ veræ, vel magna veriſimilitudo, ita ut ſi poſtea dicat ſe non vidiſse Meuium, vel alium vidiſſe, & concludentem rationem non adducat huiuſmodi ſuæ reuocationis, & variationis; vtique tunc talis teſtis non erit torquendus ad effectum videndi in quo dicto perſiſtat, ſed ſciendi ab ipſo à quo,
8 ſiue quibus ſubornatus fuerit ad ſuam priorem depoſitionem reuocandam, † vel mutandam; præſumitur enim quod à ſuo priore dicto recedat ſubornatus. Rol. à Vall. in conſ. 73. nu. 33. Maſcar. de prob. concl. 1340. nu. 8.

Decretum torquendi ad detegendum ſubornationem.

Forma autem talis erit; videlicet.

9 † Tunc D. ſedens, &c. viſis, &c. viſa depoſitione facta per ipſum examinatum ſub die, &c. in qua aſſeruit vidiſſe Meuium furtum committere, conſideratiſque plurimis circumſtantijs, dictam depoſitionem concomitantibus, quæ verificatæ fuerunt, & quæ ſunt adeo veriſimiles, vt omnino credendum ſit ipſum examinatum in dicta teſtificatione verum dixiſſe

xiſſe, modo autem mentiri,præſertim cum ea, quæ in prima depoſitione depoſuit, vltroneus de plano depoſuerit,nec modo ſufficientem, aut veriſimilem cauſam alleget huiuſce ſuæ variationis, propterea que valde credibile, ac veriſimile ſit ipſum examinatum ad dictam priorem depoſitionem reuocandam, ab aliquo ſubornatum fuiſſe. Ad effectum ſciendi ab ipſo examinato an ab aliquo, ſiue aliquidus, & à quo ſeu quibus ſubornatus fuerit ad dictam priorem depoſitionem reuocandam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum, citra tamen præiudicum quorumcumque iurium fiſco ex dicta priore depoſitione competentium, & acquiſitorum, quibus per præſentem torturam nullo modo præiudicare intendit, & non alias,aliter,&c. de quo expreſſe proteſtatus fuit,& proteſtatur: Mandauit ipſum examinatum duci ad locũ torturæ. &c.

10 † Vbi autẽ appareret ipsũ teſtẽ eſſe de facto, ſuper quo interrogatur, veriſimiliter informatũ,illudq; deponere recuſare,quia videlicet,tẽpore delicti cõmiſſi,cõſtat fuiſſe in loco cõmiſſi delicti,& potuiſſe videre quomodo factũ ſeſe habuiſſet,& ipſe vel negaret adfuiſſe,vel vidiſſe. Foller. in verbo capiat informationẽ. n.19. & 20.& de hoc cõuincitur ſaltẽ per vnũ teſtẽ, qui ſit dignior ipſo negãte.Foller.d.verb.n.22.

11 †.vel conſtat,quod extraiudicialiter confeſſus fuit,ſe habere notitiam facti, & poſtea negat,

12† vel eſt vicinus loco commiſſi delicti. Foller.
13 vbi ſup. nu. 18. † vel eſt domeſticus- Boſſ. de
14 tortur. teſti. nu. 9.10.& 11. † vel eſt ſolitus frequentare viam, in qua commiſſum fuit delictum,& eſt alias perſona malæ opinionis & famæ. Foller. vbi ſup. nu. 27. aut alia de cauſa poteſt ipſe Iudex conijcere, quod ipſe recuſet
15 veritatem fateri,†& apparent in actis probationes,quod tales teſtes negantes ſciunt, vel ſcire debent veritatem facti. Foller. in d. verb.num. 24.& conſtat de delicto ſaltem in genere commiſſo. Foll. ibidem d. nu. 24. infraſcripta decreti formula ad torturam contra ipſum deuenire poteris, videlicet.

Decretum torquendi teſtes veriſimiliter informatos.

16 † Tunc Dominus viſis, & auditis prædictis, & pluribus monitionibus ipſi examinato factis, vt veritatem fateatur, conſideratoque, quod ipſe fuit præſens in loco, vbi homicidiũ commiſſum fuit,tempore, quo illud fuit commiſſum, & quod veriſimiliter potuit videre, quomodo factum ſe habuerit, vel qui fuerint delinquentes, aut quibus veſtimentis induti, vel quibus armis armati incederent, licet ipſe hoc expreſſe inficiari conetur, ac conſideratis alijs indicijs, ex proceſſu reſultantibus, & contra dictum examinatum facientibus, &c.

Ad effectum habendi ab ipſo examinato plenam, & integram veritatem ſuper præmiſſis, de quibus, vt dictum eſt, veriſimiliter apparet

paret informatus,atque ad omnem alium meliorem finem & effectum mandauit ipſum examinatum duci ad locum torturæ,&c.

Vel conſiderato, quod ipſe examinatus eſt vicinus, vel eſt ſolitus frequentare locum, in quo fuit repertum cadauer, & quod propterea poteſt eſſe informatus de veritate facti, ac de ipſis delinquentibus, concurrente etiam mala fama & opinione ipſius examinati, &c.

Vel conſideratis verbis per ipſum examinatum extraiudicialiter prolatis, de quibus in proceſſu. Ex quo apparet manifeſte, quod ipſe eſt informatus de veritate facti, & de ipſis delinquentibus.

Ex prædictis, quæ exempli gratia hic poſui, poterit quilibet colligere, quomodo in ſimilibus occurrentibus cauſis paucis immutatis procedendum ſit ad torturam contra teſtes.

17 Circa quod † illud in primis animauertendum eſt, vt ne ipſi teſtes ita grauiter torqueātur, ac ſi principales rei forent, ſed leuius ar-
18 bitrio Iudicis, † qui etiam arbitrari debuerit quando plures, & quando pauciores, quando aliqui, & quando omnes, iuxta factorum, & perſonarum qualitatem tormentis ſubſiciendi ſunt, Clar.qu.25.verſ.torqueatur etiam in fin.

SCHOLIA AD CAP. IV.

Tit. An & quando, & quomodo teſtes torquendi ſint cum ſuis formulis.

TOrtura teſtium latè patet,& eſt iuſtiſſimus excurrendi expatiandique campus,itá vt auctor hic tantũ ludere in parua cymba poſſit. Exigit. enim verè integrum tractatum, quia vix omnes cauſæ, ob quas teſtis torquendus eſt, explicari poſſunt à quoquam bonæ memoriæ, & fœlici ingenio prædito: Iudex attamen debet maximè laborare in tortura teſtis, qui non pro ſuo delicto, ſed in alienum commodum,aut incommodum teſtificari cogitur, quia indebitè, & ſine indicijs torquens punitur.Moder. Rom.q.37.nu.114.verſ.Amplia, & nu.115. vbi dicit ampliari etiam, quod ille teſtis fateretur id, quod primò negauerat.Quia non eſt attendendum, quòd res deuenit ad optimum finem (vide ibi) quia ordinate de hoc agit, & Scaccia d. tract.cap.137.num. 181.in fine.

Si vis ſcire caſus, in quibus teſtis poteſt torqueri, & e contra, quia cognito vno de contrarijs cognoſcitur & reliquum, vide Mod. Rom.in Repertorio, & Indice, in verbo & littera Tortura. Scacci. cap.86.n.14.& cap 97.n 180. Clar. noſtr. in qu. 25.per totum, Boſſ. de tortura.teſt.n.9. Sed

Sed quæro opportune, ſi teſtis petat copiam inditiorum, antequam torqueatur, an danda ſit: hanc quæſtionē plene exam.d. Mod. Rom. q.39.n.116.vſque ad n.130.& 147. Ex cuius dictis habes compendioſe duo conſilia Iuriſcōſultorum inter ſe pugnantia in Vrbe. Verum cum Mediolani vt plurimum Iudices inhæreant practicæ aut Boſſij, aut Clari, immo pro monſtro haberetur ab eis recedere, concludentibus non eſſe dandam copiam. Clar. §. fi.q. 25.verſ. ſolet dubitari; propter timorem ſubornationis, & per ea quæ trad. in q.64.& hic ſeſe offert inſignis locus Claudij Bertaz. ad patris conſil. 157. littera A. in fine, vbi ſic dixit: Et in tortura teſtis non exiguntur inditia, quæ exiguntur ad torturam rei, nec de eis habetur diſputatio cum Aduocato; ſed totum arbitrio Iudicis committitur: hæc illæ. Explodendi enim ſunt (quantum fieri poteſt) garritus, & ſtrepitus nonnullorum Cauſidicorum veritatem peruertentium ne teſtes veritatem profiteantur: quo remedio maxime in Ciuitate Mediolani opus foret, vbi tam rei quam teſtes in carceribus quamuis bene ſeruentur tanquam vellus aureum, habent tamē ſtatim, qui omnia eis ſuggerunt, & torturæ inferendę leuitatem ne expaueſcant, & alia remedia ſalutaria, veluti hoc opus ſit pietatis, ad quæ nos cum ſcientijs noſtris vix prouehimur.

Ibidem, vel ſunt veriſimiliter informati.

Ideo ſi teſtes dicant ſe non recordari de eo, quod veriſimiliter deberent recordari, torquẽtur. Clar. §. fi. qu. 25. verſ. torquentur etiam teſtes.

Ibi, vel ſunt viles.

An probet vilis, ſi teſtificetur in cauſa criminali contra reum ſine tortura. Clar. d. §. fin. & q. 25. verſ. ſed quæro, Boſſ. de tortur. teſt. nu. 2.

Ibi, & vltronei ſe ingerunt.

Contra eos, qui ſponte ſe offerunt ad dicendum teſtimonium, inuehuntur omnes leges, ideo ſatis ſunt ſuſpecti, Boſſ. de tortur. teſti. num. 9.

Quod ſi plures ſint ſuſpecti, quòd veritatem ſupprimant, an omnes ſint torquendi: Boſſ. de tortura nu. 45. dicit, quod niſi duo, treſuè ſunt torquendi, & tantum torquentur, quando veritas aliunde haberi non poteſt; late Bertazol. crim. conſ. 153. n. 8. Menoch. de præſump. lib. 2. præſumpt. 55. nu. 2. quod nota ad refrẹnandam auiditatem eorum, qui ſine delectu teſtes torquent. Attamen Clar. §. fin. quæ. 25. verſicu. torquentur, dicit contrarium ſeruari de conſuetudine, ſed tamẽ ſe credere tutius eſſe, quod relinquatur hoc arbitrio Iudicis cui libenter aſſentio.

Ibi, vel ſint conuicti de mendacio.

Non tamen omne mendacium teſtis nocet ad torturam ei inferendam. Clar. §. fin. qu. 21. verſ.

verſ. Mendacium. Ideo requiritur ſuper ſubſtantialibus delicti, non autem ſuper circumſtantijs. late quomodo hoc procedat vide Mod. Roma.de indic.& tortu. qu.52.ferè per tot. Attēdendum. enim eſt,an ſit doloſè prolatum, ſeu à viro ſimplici, an à viro alioquin probo & honeſto: Aut an mendacium conſiſtat circa id, quod etiam, ſi reus eſſet confeſſus, non tamen puniretur, & an de mendacio conuincatur per teſtem digniorē, licet ſolum. Boſſ. de tortura.teſt.n.10. In materia vid.Præſid. Menoch.de præſumptio:lib.1.qu.89.nu.67.68.69.70.

Num.3. Qualis verò.

QVòd leuiter torquendi ſint teſtes, quando torquentur ſuper validitate ſui dicti, aut ad eruendum cōplices,aliaq; delicta. Veriſimile enim eſt,quod ſi de ſe puta,ſit cōfeſſus,& torqueatur in alium,facilius ſit veritatem dicturus, cum vnuſquiſque magis ſe, quam alium diligat. Clar. §. fin.q.64. verſic. Veritas eſt,in fin.vbi quod debent Iudices torquēdo reos ſuper ſociis, & ſuper aliis criminibus moderatam torturam inferre, neque iuris terminos excedere. Modern. Roma. lib. 1. q. xj. nu. 19.verſ. Aduerte,in fi.& q.21. nu 129. vbi inhumanitatem (& bene) appellat nimis grauare teſtem in modo torquendi. Idem auctor hoc eod.cap.nu.18.in fin.

Num. 4. Ibi, & licet.

VIde ſupra hoc eod. cap. 4. §. ſed quæro oportunè; quod huic loco attexendum erat. Repetita crambe. idem bis non eſt dicendum.

Num. 7. Ibi, aliquando.

SVbornatio teſtis, cum ſit difficilis probationis, coniecturis probatur. late Maſcard. de probatio. concluſ. 1341. Hanc praxim lucri plenam memoriæ tuæ commenda, licet vere periculoſa ſit animæ, quia homines cupiditate pecuniæ obcœcati, magis incumbunt plerumque in habenda veritate ſubornatorum, quam delicti, pro quo commiſſa eſt ſubornatio. Ideo quanto magis fieri poteſt, reſtringenda eſt, quia datur materia Iudicibus euagandi, relicto crimine, de quo principaliter agitur. Cũque eſſem à Senatu Excellentiſſ. delegatus in cauſa ardua cum Egregio tunc Fiſcali, nunc Quæſtore extraordinario Clemente Arſago I. C. contigit in carceribus, vt fieret quædam ſubornatio, in qua multi fuerunt nominati, quos minime nominari cupiebam; quia carceratis aliqua in eorum delictis habenda eſt miſeratio: quod facit contra proceſſus, qui indies fiunt per Notarios de delictis carceratorum, in quibus diſpendioſis grauantur ſumptibus.

Num. 8. Ibi, præſumitur enim.

SVbornatus videtur teſtis, qui quod primo iuratus dixerat, poſtea reuocat. Maſcard. d. con-

d. concluſ. 1341. nume. 8. & alias ibi coniecturas adducit. Addo Vulpell. conſ. 103. nu. 13

SVMMARIVM.

1 *Probationes ſumendæ non ſunt de domo rei.*

2 *Fallit in criminalibus de conſuetudine.*

3 *Domus inquiſiti perquiri ſolent, vt videatur an aliquid reperiri poſſit, quod iura Fiſci fundet, vel adiuuet.*

4 *Exemplum ponitur in imputato, quod retineat arma prohibita, vel libellum famoſum confecerit, aut litteras ſcripſerit, vel aliquid furatus ſit, aut falſam monetam fabricet.*

5 *Perquiſitio prædicta ſæpe indicat delinquentes, & veritatem delictorum.*

6 *In dicta perquiſitione debebit annotari in ſcriptis per Notarium teſtibus præſentibus quicquid factum, & repertum fuerit.*

7 *Si fuerint reperta aliqua facientia pro Fiſco poterũt accipi, præuia illorum annotatione conſignanda publicę perſonæ iuxta loci conſuetudinem.*

8 *Annotatio prędicta quomodo facienda ſit, & quanta cum diligentia.*

9 *Redditur cauſa quare.*

10 *Forma huiuſmodi perquiſitionis.*

11 *Forma annotandi res repertas in domo alicuius.*

De

De indicijs ex domo Rei ſumendis; & quibus formis vtendum ſit

Caput Quintum.

1 QVamquam † nimis graue videatur ex domo Rei ad probandam Fiſci intentionem probationes ſumi. l.nimis graue.
2 C. de teſti. Boſſ. in ti. de exam.reo. nu.9. † Ni-
3 hilominus ſcito prædictam regulam † non habere locum in criminibus; etenim ſæpe, ac ſæpius domus reorum perquiruntur ad effectum videndi, an aliquid reperiri poſſit, quod iura Fiſci vel fundet, vel adiuuet. Clar. in §. furtum. verſ. quæro nunquid. quæſt. 27. in princ. vnde poſtea ipſi Rei vel grauioribus indiciis vr-
4 geantur, vel conuicti remaneant. † Puta enim quod quis imputetur, vel quod arma prohibita retineat, vel quod libellum famoſum confecerit, vel quod aliquas litteras ſcripſerit, vel quod aliquid furatus fuerit, vel quod falſam fabricet monetam; vtique ſolent practici aſſeſſores ſtatim ex improuiſo Curiam cum Notario, & Fiſcali mittere, vel ipſi per ſe etiam accedere ad domus talium imputatorum, vel ad alia loca, in quibus illi conſueuerunt verſari, ibique diligentiſſime perquirere an reperiantur vel arma prædicta, vel dicti libelli famoſi, aut litterarum exempla, & notæ, aut ſcripturæ,

vel

vel chartæ ſimiles, aut aliquid de bonis derobatis, aut aliqua inſtrumenta, vel materia ad monetam fabricandam apta & idonea. Clar. d. §. furtum. verſ. quæro nunquid. Conrad. de offi.præto.fol.mihi 630.nu.14. Quare ſi ca-
5 ſus occurrat,idem tibi faciendum erit: †etenim non raro habetur hoc modo notitia delinquentium, & veritas delictorum, quæ alias
6 nullo fortaſſe pacto haberi poſſet. † Aduertere autem debueris, vt cum ad huiuſmodi perquiſitionem deueneris,quæcunque feceris, & repereris, in ſcriptis per Notarium teſtibus præ-
7 ſentibus adhibitis redigantur; † & ſi quæ tibi videbuntur ad cauſam facere, illa in ſcriptis prius annotata dictis teſtibus videntibus, & aſſiſtentibus aſſumere tibi licuerit, tecumque aſportare depoſitario, vel ipſi Notario, aut alteri publicæ perſonæ iuxta conſuetudinẽ loci ſi-
8 gnanda † Erit autem talis res annotanda cum omnibus ſuis circumſtantijs, & qualitatibus, quantum fieri potuerit dilucide. In ſimili docet Corad.de offic.prætor.in tit.de contumacibus fol.mihi 759.n.2.& aliquo ſigno ſignanda, puta littera A. B. C. vel alia nota ſimili, imo etiam per teſtes ſi poterit, vel ſigillis munienda, vel ſubſcribenda, vel alio modo notanda:& ſi reus erit præſens, etiam per ipſum ſubſcribi, vel ſignari mandabis;deinde etiam teſtes ipſos, qui præſentes fuerunt,formiter examinabis ſuper prædictis, eorumque examen in ſcriptis redigi

9 digi faces. † Hac autem diligentia circa præmiſſa tibi vtendum moneo, vt ne poſtea Rei, cum ad eorum faciem ſcripta, & res prędictæ exhibendæ erunt (de quo dicam inferius ſuo loco, infra libro 3. capitulo 10.) valeant inficiari illas penes ipſos, vel in eorum domibus fuiſſe repertas; quod facere plerumque ſolent, vt experientia te quoque docebit.

Forma autem erit talis. Die, &c. menſis. &c. anni, &c.

10 † Mag. & excell. D. B. Locum tenens, &c. vna mecum Notario, & teſtibus infraſcriptis pro iuſtitiæ complemento, & ad omnem alium meliorem finem & effectum acceſſit ad domum C. ſitam in vrbe in loco detto Capo le Caſe, prope bona &c. quam reperiit clauſam, & cum ſæpius pulſato oſtio nemo reſponderet, & videretur nullus in ea manere; mandauit eandem domum per clauarium aperiri, prout per dictũ clauariũ accerſitũ aperta fuit, (vel ſi clauarius haberi nõ poſſit, nec poſſit alio modo aperiri, mandauit fores dictæ domus, ex quo alio modo aperiri non poterant; per vim recludi, prout calcibus per birruarios in eas iactis apertæ fuerunt:) Et in dictam domum vna mecum Notario & teſtibus prædictis, ac birruariis concomittantibus ingreſſus cępit per
11 omnes ſtantias † illius ambulare, & perquirere, & tandem in quadam Camera exiſtente prope coquinam in quadam capſa alba, quę pariter

ter per vim aperta fuit, cum clauſa eſſet, nec alio modo aperiri poſſet, fuerunt reperti duo archibuſetti ad rotam parui, longitudinis vnius palmi cum dimidio, cum capſis ex ligno nucis confectis, & oſſibus albis delineatis, ac celatis; quorum rotæ apparebant circumcirca margines inauratæ, & in calce quodam ſigno manus erant inſculptæ. Et cum de mandato D. vnus ex birruariis aſtantibus feciſſet periculũ an eſſent onuſti, fuerunt quidem reperti bene onuſti, & de mandato eiuſdem Domini materiæ intus exiſtente extorta, fuit repertum intus dictos archibuſettos, & eorum quemlibet ineſſe quandam quantitatem pulueris archibuſij, & duas pilas plumbeas pro quolibet: quæ omnia ego vidi, & de mandato, vt ſupra annotaui.

Tunc D. viſis prædictis mandauit mihi notario, & dictis teſtibus, vt ſupra capſis dictorũ archibuſettorum litterã A. maiuſculam formaremus, vel nomina, & cognomina noſtra ſcriberemus, prout per me, & teſtes prædictos formata fuit, vel ſcripta fuerunt: ac deinde tam dictos archibuſettos, quam puluerem, & pilas ex eis extractas mihi conſignauit cauſæ notario, & per me caute cuſtodiri mandauit animo; &c. omni, &c.

Actum die, & loco ſupradictis præſentibus ibidem N. & N. teſtibus ad prædicta omnia vocatis habitis, & rogatis.

For-

Forma annotandi Litteras apertas in domo alicuius.

12 † Et ſi fuerint litteræ, eodem modo deſcribentur, videlicet: fuerunt repertæ quędam litterę ſcriptę ſub Dat. Spoleti die 29. Nouembris 1595. incipiendo. Cariſs. come fratello hò viſto, &c. & cum ſubſcriptione in fine, Affettion. come fratello Matteo di N. Inſcriptio verò à tergo talis erat, videlicet. Al mio Cariſ. come fratello Coſmo di N. da Fuligno, Fuligno, ſubito ſubito. Sigillum autem non poterat cognoſci cum eſſet depreſſum: quę quidem litterę fuerunt de mandato D. prius per me ſignatę littera A, maiuſcula, deinde per ipſos teſtes, ac prędatum C. inquiſitum (ſi adſit) eorum nominibus, & cognominibus in ſummitate primæ faciei hoc modo, videlicet. Io. N. fui preſente quando la preſente ſcrittura fu trouata come di ſopra in caſa di C. Io. C. confeſſo che la preſente ſcrittura e ſtata trouata in caſa mia, come di ſopra. Et ſi teſtes ignouerint ſcribere poteris eis iubere, vt ſignum crucis faciant, prout ſuperius tibi demonſtraui, & ſic mutatis mutandis poteris tu alijs ſimilibus caſibus te gerere.

SCHOLIA AD CAP. V.

IMò contrarium verius eſt, quod in criminalibus non fit editio ad fundandam intentionem Fiſci, non tantum ſi cauſa ſit capitalis,

lis,ſed etiam ſi ſit pecuniaria Fiſco applicanda, ex Clar.in §. fin. q. 25.ver.Sed hic incidenter. Id quod adduxi in cauſa magni momenti coram R. Vicario criminali tunc exiſtenti iuuene perſpicaciſſimi ingenij,& acquieuit. Ab hac regula excipitur caſus, de quo apud eundem Clar. in§. furtum, verſ.quæro nunquid:magis ex quadam obſeruãtia in hoc dominio,quàm quod id ſit de iure. Imo hæc præcepta perquirendi res furtiuas, non paſſim concedenda forent, quando aliquis vellet perquirere in domo honeſtarum perſonarum.

Negari enim nõ poteſt,quin generetur aliqua perfidia; & multũ intereſt, aliud enim eſt ſumere initium probationis è domo Rei,aliud ſumere quo ad probationẽ coadiuuandam,de quo Clar. in §. furtum, verſ. Quæro nunquid.

In materia editionis vide And. Gaill.Imper. obſeru. 106.nu.11.vbi Fiſcus poteſt petere editionem inſtrumentorum etiam à Reo,licet ſua non teneatur edere.

Bene in hac materia dicit Soc.ſen.(ſi modo is eſt, nam plerique aliud volunt) in ſuis (vt vulgo vocant) fallentijs, ad regu. 112. verb. edere, in 4.fallen.quodlicet Fiſco,qualitercũq; agat ,teneatur Reus edere propria inſtrumenta ad eius intentionem probandam, ſeu fundandam ; tamen aliud eſt in cauſa criminali, cum valde damnoſum eſſet in cauſa criminali exigere probationem de domo rei ; quod notat,

Peregrin.in tract. de priuileg.fiſc. lib.7.tit. de de his quæ ſpectāt ad ordinem n.23.verſ.prin cipalem, firmat eandem concluſionem, ſed non admittit in caſu pecuniariæ pœnæ, & quod imo editio facienda eſt.

Hanc concluſionem limitat idem Peregrin. ibi,vt non procedat in cauſis criminalibus, in quibus ſerui contra Dominos torquentur,quia in his inſtrumenta Fiſco edenda eſſent.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis mutus, ſurdus,aut linguam nō habens quomodo examinandus.*

2 *Et quod poteſt deponere per ſcripturam, ſi ſcriberè nouerit.*

3 *Alias per nutus, & ſigna mediantibus interpretibus a Iudice deputatis.*

4 *Si Notarius intelligat dictos nutus & ſigna, non eſt opus interpretibus.*

5 *Teſtes muti, ſurdi, & linguam non habentes poſſunt examinari in criminalibus, licet aliqui contrarium tenuerint.*

6 *Interpretes adhibendi ſunt etiam quando teſtis loquitur, ſed lingua extranea, quam Notarius non intelligit.*

7 *Forma examinandi huiuſmodi teſtes remiſſiuè.*

De teſte muto, ſurdo, linguam non habente, aut ſermone extraneo loquente, & quomodo examinari debeat. Caput Sextum.

1 SI teſtes † ſint muti, aut ſurdi à natiuitate, vel ex accidenti, vel linguam habeant amputatam, vt loqui non valeant, neque exaudire;
2 † ſi quidem ij ſcribere nouerint poterunt eorum teſtimonium in ſcriptis ferre. Maſcar. de
3 probat. lib. 3. conclu. 1358. nu. 26. † ſin aliter per nutus, & ſigna mediantibus interpretib. à te deputatis, qui dictos nutus, & ſigna declarare de-
4 beant, † ſi Notarius illa per ſe declarare non nouerit, Iaſo. in l. 3. §. ignoſcitur, nu. 26. ff. ad Syllan. Chart. de execut. ſentent. cap. 2. nu, 50.
5 † quod quidem fieri poteſt, licet quidam moderni contrarium voluerint, videlicet, quod tales teſtes in criminalibus non admittantur ad ferendum teſtimonium. Chart. d. ca. 2. nu. 47. vbi de communi.
6 † Et dicti quidem interpretes adhibendi etiã erunt, ſi teſtis ſit extraneus, nec latinum, aut vulgarem, aut alium ſermonem, quem Notarius intelligat, loqui nouerit. Farinac. in opere ſuo in tit. de oppoſit. contra teſtes q. 61. op-
7 poſitione 11. nu. 50. † Quomodo autem & qua forma horum depoſitiones accipiendæ ſint, ex his, quæ inferius tibi dicam, & demonſtrabo

infra lib. 5. c.3.facillime percipere tibi licuerit.

SCHOLIA IN CAP. VI.

HAec ſurdorum,& mutorum materia non admodum practicabilis eſt ob penuriam mutorum,& elinguium in hac Ciuitate, quæ homines bene diſpoſitos,& omnibus membris validos format, & fere nunquam vſu venit in mulieribus, quibus duplex lingua à natura cõceſſa eſt. Vidi tamen mutum torqueri pro habenda veritate delicti homicidij ſub D. Aloyſio Crucceio Iureconſulto Vicario Iuſtitiæ D. Antonij Rubei Capitanei Iuſtitiæ. De hoc plene apud Farinac. de oppoſit. contra teſtes quæſtio.61.per tot.vbi plures annectit quæſtiones ad rem facientes.

Accuſare an poſſent, ſi ſuam ſuorumue iniuriam proſequantur, Vid. Tib. Decia. crim. tract. part. 1. lib.3. c. 11. nu. 17. tit. mentis vel corporis defectus.

Et quando quis eſt ſurdus à natura, neceſſe etiam eſt,vt ſit mutus, iux.not.ad l.qui diſcretis C.qui teſta.face.poſſ.

An poſſit contrahere matrimonium,Decia. ibid. & quod poſſit, ſi bono ſit ſenſu prædítus & intellectu, conſului pro affine meo Ioſeph Porro filio Io. Baptiſtæ, & pro filio ex ſorore eiuſdẽ Io. Baptiſtæ, qui iã duas habuit vxores, & ex eis filios formoſos, & bene loquentes, ita

vt

ut fallat in his regula, quædicit, nemo dat, quod non habet, cum á patre abſit loquela, & veluti per manus ad filios tranſmiſſa.

De mutis aliqua prodigia apud Textorem in officina tit. Muti.

An poſſit criminaliter puniri, ſi fateatur mutus per ſigna. Iaſo. ad l. diſcretis nu. 10. C. qui teſta. fac. remiſſiue. Melius cæteris hac in re præſtat. qui & articulum excutit, Petr. à plaz. in epit. delic. capitulo 32. numero 17. verſicul. proxime. Credendum enim magis eſt Doctori plene articulum examinanti. Ex eius verò nimis artificioſa & occulta diſtinctione colligo, Mutum ſi habeat aliquem intellectum, & rationem puniri poſſe pæna ordinaria, modo tamen delictum ſuum probetur per teſtes, & ſic per liquidam probationem; ſecus ſi ipſe per ſigna delictum fateatur. Idipſum pro conſtanti ponit Farinac. quæſtio. 41. nu. 88. verſicul. limita 11. & ſub nume. 91. quod non poterit torqueri ad habendam dictam confeſſionem, quia fruſtra expectatur illud, cuius nihil operatur euentus: ſuper quo etiam vide Sebaſt. Medic. tract. de fortuit. caſib. part. 2. quæſtio. 6. nume. 58.

Plenius verò attigit Chartar. de executio. ſentent. capt. bannit. cap. 2. à nume. 44. per diſcurſum ult. numer. à quo Chartar. multa mutuo accepit, imo vero omnia concernentia interrogationem muti, ita vt, quod ibi decer-

pſit ex eo, ſibi affatim aſcripſerit. Ita ſcriptũ eſt:

(nidi) ficatis (aues
(melli) (apes
O vos non vobis ((
(vellera fertis) oues
(fertis aratra b-)

Ad hæc videndus Tiraq. de legib. connub. in verb. expreſs. glo. 7. num. 16. 17. 18. Lamber. teng. in tract. de contract. eor. quib. vel à iur. commun. vel à ſtat. ſin. cer. ſolennit. contrah. permiſſ. non eſt. glo. 8. in verb. mariti nu. 46. 47. 48. & in repert. Tractatuum.

Sed de his ſatis, ne ſterilem materiam raro in foro contingentem fertilem, & fęcundam reddere ſtudeamus.

Finis libri primi.

LIBER II.

Digitized by Google

LIBER II.

SVMMARIVM.

1 *Captura committitur ſi præcedant informationes.*
2 *Si Reus capi non poterit proceditur contra ipſum in contumaciam.*
3 *Modus procedendi contra contumacem remiſſiuè.*
4 *Ad capturam quomodo poſſit legitimè deueniri.*
5 *Captura hodiernis temporibus eſt arbitraria.*
6 *Arbitrium hoc caſu quomodo regulari debeat, & quæ conſideranda ſint.*
8 *Regula certa non poteſt dari circa modum procedendi ad capturam.*
8 *Nec circa perſonas capiendas.*
9 *Perſonæ priuilegiatæ quæ.*
10 *Et an capi poſſint.*
11 *Mulieres non debent cum dedecore ad carceres duci, & debent poni ſeparatim à viris, vel in aliquo loco extra carceres ſub honeſta cuſtodia, & cum cautione.*
12 *Clerici an & quando capi poſſint à Iudice ſæculari.*

In

13 *In quibus caſibus poteſt Iudex ſæcularis contra Clericum procedere.*

14 *Captura debet committi birruarijs, & alijs ſeruientibus Curiæ, non autem priuatis perſonis, & multo minus offenſis, & inimicis.*

15 *Forma mandati de capiendo in Curia.*

16 *Forma mandati de capiendo extra Curiam.*

De captura reorum, & forma mandati de capiendo.

Caput primum.

1 CAptis † informationibus, & acquiſitis contra reos indicijs ſolet deueniri ad capturam eorum, quando

2 poſſunt haberi, vel proceditur† cõtra eoſdem in illorum contumaciã ſeruatis ſeruandis ad condemnationem, vbi haberi non poſſunt, quia fugam arripuerunt, vel alias ſunt abſentes. Conrad. de offic. præto. in tit. de contumacibus.

3 † Omiſſo autem ad præſens modo procedendi in contumaciam, de quo infra in vltima

4 parte huius tractatus diſſeremus; † videamus nunc quomodo ad dictam capturam poſſis tu

5 legitime deuenire. † Scito igitur capturam hodiernis temporibus arbitrariam eſſe. Clar. qu.

6 28. verſ. ſcias autem, circa fin. † & ideo conſiderata qualitate cauſæ, an videlicet, delictum

ſit

ſit occultum, an graue, an difficilis probationis, an poſſit cauſare alia delicta; & perſonæ, an ſcilicet vilis ſit, an pauper, an vagabunda, an ſolita delinquere, an malæ opinionis & famæ, an aliqua infamiæ macula notata; & indiciorum, an grauia, & vrgentia, an proxima, an veriſimilia, an clara, & huius generis, an vero è cõtra; mandatum de capiendo arbitrio tuo,
7 vel relaxare, vel denegare poteris: † non enim circa hoc dari poteſt certa regula & ratio procedendi. Clar. quæſt. 28. verſ. ſcias autem. in fi.
8 † quemadmodum etiam dari non poteſt circa
9 perſonas capiendas, † quamuis enim priuilegiatę illæ forent, prout ſunt mulieres, docto-
10 res, clerici, & ſimiles, † nihilominus poteris vbi delicti, & cauſæ qualitas ſuadebit ad capturam etiam contra præfatos procedere. Clar. d. qu. 28. verſ. quæro, & verſ. ſeq. quod autem di-
11 co de † mulieribus, aduertere debueris, vt ne cum dedecore adducantur, & quod ponantur in carceribus ſeparatim à viris, vel in aliquo cubiculo Palatij Iudicis, aut in aliqua domo, ſub honeſta cuſtodia, & cum fideiuſſione. Clar. q. 28. verſ. quæro igitur. Quod dico de
12 clericis, † intellige, ſi habebis iuriſdictionem
13 contra illos, † vel ſi ad effectum illos conſignãdi eorum ſuperioribus. Clar. d. quæſt. 28. verſ. quæro, & verſ. ſi vero.
14 † Captura autem committitur ipſis birruarijs, & ſic perſonis publicis, non autem priua-

tis,

tis, & multo minus offenſis, & inimicis. Foll. in ſua pract. in verbo capiant informat.num. 14. per mandata à Iudicibus ſubſcripta. Clar. q.28.verſ.dictum eſt,& verſ.ſeq.quorum mandatorum forma talis erit, videlicet, ſi mandatum ſit relaxandum in Curia.

Forma mandati de capiendo in Curia.

15 † De mandato Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris, ſiue eius in criminalibus Locumtenentis, Capiatur infraſcriptus pro inditijs, & captus ad ſecretos carceres ducatur, nec relaxetur donec,&c.In quorum,&c.Dat.&c. die &c. Deinde ponatur nomen capiendi, cum cognomine, & patria, ſi talis cognitio habeatur, ſin autem deſcribatur per ſigna, & aliàs, prout melius videbitur]: & poſtea Iudex tale mandatum ſubſcribet apponendo nomen ſuum, puta, Marcus Aurelius de Domo Locumtenens. Quod ſi mandatum prædictum extra Curiam dandum, ſit ampliori vtendum erit formula,videlicet.

Forma mandati de capiendo extra Curiam.

Annibal Oricellarius Epiſcop.Carcaſſonus. Almæ Vrb. eiuſque diſtrict. Gen. Gubern. & Viceam,

16 † Vniuerſis & ſingulis Dominis Gubernatorib. Poteſtatibus,Bariſellis, Capitaneis, Executoribus, Subexecutoribus quibuſcumque cæteriſque iuſtitiæ miniſtris, iuſdictioni noſtræ mediatè vel immediatè, ſubiectis, auctoritate

noſtri

noſtri officii, tenore præſentium prçcipimus, & mandamus ſub pęna 500. auri ducatorũ à quolibet ipſorum auferen. & Cameræ Apoſtolicæ applican. aliiſque arbitrio noſtro imponendis, & infligendis pœnis. Non ſubiectis verò in Domino hortamur, & rogamus, vt N. de N. vbique locorum repertum capiatis, & carceretis, & detineatis, capique, detineri, & carcerari faciatis, ſub bona & fida cuſtodia pro nonnullis indiciis contra eum in actis Notarij noſtri infraſcripti exiſten. ad effectum illum, prout Iuſtitia ſuadebit, puniendi, nobis quanto citius notificantes quicquid in præmiſſis feceritis. In quorum &c. Dat. &c, hac die, &c. Poſtea manu ſua præfatus Reuerendiſſimus Dominus Gubernator tale mandatum ſubſcribet hoc modo, videlicet: Annibal Epiſcopus Oricellarius Gubernator. Nolo omittere hic te monere, vt cum populos gubernio tuo commiſſos habueris, nunquam permittas birruarios ſine mandatis de capiendo capturas facere (niſi tamen periculum eſſet in mora, vel deprehenſos caperent in flagranti) quia datur multoties occaſio maximorum ſcandalorum & iniuſtitiarum, dum iſtis ribaldis, qui nihil aliud cogitant, niſi quoquo modo pecunias extorquere, arbitrio ſuo capere permittitur. Ego ſcio quod dico. Propterea fac vt meam hanc admonitionem cordi habeas.

LI-

SCOLIA AD CAP. I. LIB. II.

CApturæ materia nulla apud Iudices, & Grapharios optabilior, qui modo habeant inditia tenui pendentia filo, eam decernere ſolent. licet nunc ſub Ill. Capitaneo Iuſtitiæ Horatio Mainoldo I. C. veſtigia fratris in Hiſpania Regentis eruditiſſ. calcante, anguſtior via ſit reddita vſq; ad nauſeam actuariorum, qui dicere poſſunt cumPoeta.

Obſtupuere animi intentique ora tenebant. Cum res eorum familiaris minus augeatur. Is enim, non vt plerique veluti vigiles dracones parandis inhiat opibus; ſed famæ, ſed decori: nulla inter eum & ſatellites turpis conuentio, tamquam de quota litis, quæ cum aliquibus menſtrua fuiſſe dicitur, non cum commentarienſibus colludium.Ideoque ſperandum eum apud Dominum villicationis ſuæ fructum centeſimum recepturum.

Principe ergo loco informationes author legitimas requirit, multaque verſantur in cognitione, vtrum captura ſit legitima, nec ne, quæ ſingula recenſere laborioſum nimis foret. De hac Clar.§. fin. q.28.verſ. ſcias autem, circa fin.qui magiſtralem præſcribit methodum, ante iudicum oculos ſemper habendam, ne errent, ne in ſindicatu, in quo digeruntur errores, teneantur. Vis tu ego tibi dem, tutam & ſecu-

ſecuram viam capturas relaxandi; noli precio magiſtratus affectare; time Deum, ne te auaritia omnium malorum radix poſſideat. His ducibus vix poteris errare, & cum omnes norunt, te rectam mentem habere, nullus erit, qui ad iniuriam referat, ſi contingat capturam à te ſignari, nec apud Senatum leues hæ excuſationes audientur; nam ſicut febricula non venit appellatione febris, vulnuſculum appellatione vulneris, ita leuibus ductis indicijs, captura nullum tibi timorem incutiet, Scaccia cap. 42. num. 5. in fine.

Innumeras quęſtiones ad materiam capturę pertinentes vberrime explicat Farinac. in qu. 27. per tot. ad quem & Scac. de iudi. in cau. ciu. & crim cap. 42. tit. de citat. real ſeu captura in criminalibus, te reijcere magis expedit, quã multa amplectens nihil complecti.

Omnes tamen Iudices hortor, ne niſi vrgenti neceſſitate audeant aliquem detineri facere curialem iniuſſu Principis, nam etſi, qui hoc munus ſubeunt, debeant iuſtitiam conſtanter miniſtrare nulla habita perſonarum acceptione, iuxta illud Salomonis: Noli fieri Iudex, niſi virtute valeas diſrumpere hominum iniquitatem; Attamen ita cauendum eſt, ne ipſis Principibus, à quibus pendes, diſpliceas, & ex alieno diſcas periculo, ideo Principes certiores reddas, conſulas. Cautum me reddit exemplum Iacobi Philippi Brambille I. C. ac Collegæ

gæ mei. Is enim cum ex cauſa ęris alieni ſeruatis ſeruandis capturam decreuiſſet contra Theſaurarium huius ſtatus generalem Cardonum, ita Princeps tamquam aliquod ſcelus commiſiſſet hoc ęgretulit, vt ab officio Vicariatus Iuſtitię eum ſuſpenderit, cum Princeps conquereretur ante d. detentionem ſuam Excellentiam debuiſſe moneri, qui poſtea inde ad modicum tempus ſe ſponte ab officijs publicis abdicauit, & in rus ſeceſſit omni librorum ſuppellectile etiam vendita, quod prudenter ab eo, qui multos magiſtratus ſumma cum laude geſſerat, factum eſt iuxta illud Poetę.

Viue tibi, & longe nomina magna fuge.

In omnem caſum ſerua ad vnguē circa modum capturæ decernendæ circumſpectas conſiderationes. Clar. in q. 28. verſi. ſcias, in fin. & memento, quod datur officium, non autem diſcretio.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra, citraque nequit conſiſtere rectum.

Quem modū & modeſtiam ſi ſeruaſſet amicus quidam meus in ſolio dignitatis poſitus, multos habuiſſet, qui eius infortunia commiſerati fuiſſent.

Nu. 14. verſic. Captura autem.

VIdi tamen quoties periculum eſt, ne birruarii ſufficiant in reo detinendo concedi, vt querelantes cum auxilio amicorum eis aſſiſtant ad exequendam capturam; quod

ſatis

ſatis de iure permittitur,iuxta not. ad l.non eſt ſingulis, de reg.iur.& late conſului pro Martignono,quod conſilium (ſi per vitam licebit) imprimetur; Addo Follerium in prax. crim. dialog. in verb.notatos capiat de perſona, nume. 14.verſ. item caueant, dummodo occaſio ſcandalis non detur. Quod male obſeruarunt Iudices, qui Hiſpanorum militum cohortem miſerunt ad detinendum Eg. Com. M.Antonium Areſinum ſuperioribus annis ad locum Cauenaghi admiſſo de eorum ſocietate Ioan. Paulo Tabula hoſte ſuo acerrimo, qui ſtratagemate vtens,quod bãnitus foret,deſtinauerat caput ei, tamquam bannito amputare, licet (Deo adiutore) opera cuiuſdam ruſtici, qui præuiderat horum multitudinem aduenientem, illius manus euaſerit ſummo mane delatus nudus in nemus, qui poſtea ſe conſignauit & innocentiam ſuam demonſtrauit,abſolutionemque conſecutus eſt. Vides quam periculoſa fuerit licentia illa conceſſa præfato Tabulæ ſeſe Hiſpanis in opem adiungenti. Quinetiam ita mihi perſuadeo,factum illud cauſam dediſse, quod interiecto aliquo tempore fuerit occiſus proditorie. Satius fuiſset,quod hi,penes quos erat clauus Reipublicæ totius, incendium illud à principio reſtinxiſsent. Quia omne malum naſcens de facili opprimitur, inueteratum fit plerumque robuſtius, idque in ſimilibus diſcordiis naſcentibus accidit, quod in

par-

paruis arbuſculis ad proceritatem auctis, iuxta illud Poetæ.

Quæ præbet latas arbor ſpatiãtibus vmbras
Quo primum creuit tempore virga fuit.
Tũc poterat sũma manibus tellure reuelli.
Nunc ſtat in immensũ viribus aucta ſuis,

Qui verò dictas diſcordias aluere, vitæ breue tẽpus habuiſse feruntur. Iam mihi in hac re tutius eſt ſilentium, quia non licet homini arcana loqui, & os in cælum ponere.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens poſt capturam examinari debet ſuper iis, de quibus imputatur.*

2 *Et circa huiuſmodi examen eſt maxima cura inuigilandum.*

3 *Conſtitutum vocatur reorum examen, & quare.*

4 *Laus examinantis in quibus conſiſtat.*

5 *Iudicis diligentia, & verſutia in interrogando plus operatur, quam tortura ad veritatem à reo exprimendam.*

6 *Bene examinare eſt difficillimum negotium, & maximi ingenij.*

7 *Ratio quare pauci reperiantur criminaliſtæ bene fabricantes proceſſum.*

8 *Iudices qui omiſſis debitis interrogatorijs ſtatim ad torturam deueniunt ſunt nebulones magis quam Iudices, quia.*

9 *Tortura eſt remedium ſubſidiarium.*

0 *Et ab his iudicibus cauendum eſſe auctor monet.*

1 *Interrogandi non poteſt tradi certa ratio, & methodus, & quare.*

2 *Iudex interrogans tria conſiderare debet.*

3 *Iudex quæ conſiderare debeat circa perſonam ſuam.*

4 *Iudex quomodo ſe debeat accingere ad examen reorũ.*

5 *Iudex non debet eſſe timidus, neq; temerarius in examinando ob nobilitatem, vel vilitatem rei examinati, quia non debet habere acceptionem perſonarum.*

16 *Iudex non malefacit, vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo.*

17 *Familiaritas cum reo eſt omnino euitanda Iudici.*

18 *Promiſſione impunitatis non debet vti Iudex ad veritatem cruendam.*

19 *Niſi alias conſtaret talem, cui impunitas promittitur, vere delictum commiſiſſe.*

20 *Auctor putat à dicta promiſſione abſtinendum, vel principem conſulendum.*

21 *Iudex criminis naturam, qualitates, & circumſtantias diligenter debet poſſidere.*

22 *Iudex dum proceſſum fabricat, illius ſummarium, debet conficere, vt ſibi quodammodo pro ſpeculo inſeruiat.*

Captis reis quid faciendum, & quę obſeruanda ſint circa perſonam Iudicis, Caput Secundum.

1 CAptum † delinquentem, & in carceribus detruſum examinare debebis ſuper iis, de

quibus ille imputatur, ad effectum, vt ſi poſſibile ſit, ex eius oris propria confeſſione veritatem habeas facti, de quo agitur. Chart. in
2 pract.interrog. reo. lib.1.cap.3.num.6.†propterea erit maxima cura inuigilandum circa huiuſmodi reorum examen. Chart.d.c.3.nu.32.
3 †quod conſtitutum vulgo vocant, eo quia à verbo, Conſtitutus, ſolet initium ſumere. Char.
4 in d. pract.l.1. c.1. nu.6. & 7. † Namque haud modica laus eſt bene ordinate, clare, ſubtiliter, & acommodatè reos interrogare, & mediantibus interrogatoriis illuc adducere, vt vel in-
5 uiti veritatem fateantur. †Et egò cognoui nonnullos Iudices ita in hoc interrogatorii genere verſatos, vt nullis tormentis fere ſemper de plano ab ipſis Reis veritatem haberent, tuncq; dicerent ſe cauſam amiſiſſe, cum ad tormenta deuenire ipſis neceſſarium foret: audiuique ipſos reos pluries dicentes ſeſe magis horum interrogatoriis vexari & premi, & quodam modo adigi ad veritatem fatendam, quã ul-
6 la cuiuſuis generis tormentorum vi, & ſeuitia. † Et licet videatur hoc negotium nonnullis facile, tamen experto mihi crede, quod difficillimum eſt, & maximi ingenii. Chart.in d.pract.
7 interrog.reo.l.1.in præfat.nu.3. † & ideo vides tam paucos reperiri, qui proceſſus commendatione dignos fabricent. Sed nulla eſt difficultas, quam non ſtudium & exercitatio vincat iuxta illud Virgilianum.

Labor omnia vincit
Improbus,&c.

8 † Debebis ergo patienter reos interrogare,& longa interrogatoriorum, & argumentorum ſerie cauſam examinare, ſicque veritatem fa-
9 cti extorquere conari; † non autem ſtatim ad tormenta nulla rei geſtæ ratione habita proſilire: etenim aliquando dum ſeuerius admiſſum vendicare feſtinas, nullo legum temperamento adhibito,iniuſtam pœnam eligere, & innoxium indignis ſuppliciis afficere potes: Quod profecto impium eſſet,& diſpendium irreparabile afferens, & nullo vnquam hominis facto reſarciendum. Blanc. in tract. de ind.in epiſt.nuncupat. ad ſcolaſticos legum ſtudioſos.
10 Clar.q. 64. verſ. debet etiam. † Conſideres velim torturam eſſe remedium ſubſidiarium, quod ita vocatum fuit, quia tunc ſolum ad illud confugiendnm eſſe voluerunt maiores noſtri, quãdo alia remedia fuerunt fruſtra tẽtata.

Vt igitur ad rem proprius accedam. Vellem ego quidem veras tibi tradere regulas, certamque præſcribere methodum interrogandi reos;
11 † verum cum facta, & negotia, ſuper quibus examina fieri contingunt,tam varia ſint,crede mihi, non poteſt ab aliquo certa ratio, & methodus præſcribi, l. neq; leges,cum glo.magna. ibi.ff.de legi.Ne tamen hinc inanis abeas nonnulla generalia in medium tibi afferam, vnde artem quandam, & regulam interrogãdi haud

difficultet poteris per temetipſum haurire, & colligere. Arg. tex. in l.non omnes,& l.ſeq. ff. de legi.
12 † Tria igitur tibi ante oculos conſideranda propones.
Primo, perſonam tuam examinare, & interrogare volentis.
Secundo, perſonam rei, ad quem examinandã te confers,& à quo veritatem cupis elicere.
Tertio, negotium, & cauſam, quæ tractatur.
13 † Quoad perſonam tuã, illud in primis monitum te volo, vt Deum timeas, animam mundam habeas, mente & corpore in opus, quod aggrederis incumbas, veritatem ſolam, prout ſuperius dixi, perquiras. Clar.in pract.inter.reorum.lib.2.c.1.nu.2 &ſeqq. teque illius tantummodo indagatorem eſſe, ac miniſtrum Iuſtitiæ, hoc eſt ipſius Dei optimi maximi, à quo omnis dimanat iuſtitia, memoria ſemper repetas.
14 Scap. de iur.non ſcrip.lib.5.c.122 nu.6. † deinde ita te ad examen accinges, vt omni paſſione penitus ſpoliatus exiſtas, nullamque habeas perſonarum acceptationẽ. Foller. in ſua pract. in verbo ſtudent ſe ornare, nu.5. ſed ipſos reos, ſiue pauperes ſint, ſiue diuites, ſiue nobiles, ſiue ignobiles, ſiue priuatos, ſiue in magiſtratu conſtitutos æquis oculis aſpicias, acſi nullum inter eos diſcrimen intercederet. Foller. vbi ſu-
15 pra d.nu.1. † Nunquam te timidiorem ad veritatem indigandam faciat ipſa nobilitas, ipſe
megi-

magiſtratus, ipſę diuitię; nunquam te ad illam reperiendam temerarium, & præcipitem reddat ipſa paupertas, humilitas perſonæ, aut dignitatis deficientia, ſed omnes reos, ita ſemper habeto, ac ſi eiuſdem eſſent qualitatis, ſtatus, & conditionis, eademq; ſeueritas, & grauitas, ac maieſtas ſit tibi ſemper erga quoſcunque. Foller. in d. verbo ſtudeant ſe ornare. n. 6. † Non
16 tamen malè te facturum auderem aſſerere, ſi aliquanto vrbanius cum nobili, quam cum ignobili te geſſeris, puta ſedētem examinando, vultum pacatiorem præteferendo, verbis lenioribus vtendo: mouet enim quandoque modeſtia Iudicis eum, quem rigor duriorem reddidiſſet. Et familiariter etiam cum reis agere
17 caueas, † quia inde contemptio naſcitur dignitatis, Chart. in pract. interrog. reo. lib. 2. c. 3.
18 n. 7. & 8. † Impunitatis promiſſione nunquam reum ad confitendum compellas, præſertim
19 ſi promiſſam impunitatem minime præſtare poſſis, aut velis: eſt enim quædam proditionis ſpecies, à qua Iudices Deum timentes ſemper vidi abſtinere, & quidem meo iudicio rectè, †
20 ſed melius faciunt illi, qui vbi caſus occurrit, & plures ſunt complices alicuius grauis facinoris, & difficulter veritas haberi poteſt, conſulto Principe, & de eius mandato impunitatem confitenti pollicentur, & ita ergo fieri vidi à magnis viris.

21 † Præterea bene aduerte, vt criminis de quo

agitur, naturam, eiuſque qualitates, & circumſtantias diligenter poſſideas, Chart. d. pract. lib. 2. cap. 2. n. 1. indiciorum ex proceſſu reſultantiũ plenam notitiam habeas, illaque memoria teneas, vt plenius, & facilius tibi interrogandi, & arguendi ſuppetat materia. Chart. d. pract. lib. 2. cap. 2. n. 2.

22 † Poſtremo illud omnino obſeruabis, vt dũ proceſſus formatur, illius ſemper ſummarium conficias, ita enim quaſi in ſpeculo facillimè in eo videbis, quid faciendum, quid omittendũ ſit, quid plenius, quid leuius attingendum, proceſſum cum maxima tuo honore ad debitum finem perduces.

SCHOLIA IN CAP. II.

MIro quodam & facili ordine proſequitur auctor, quale debeat eſſe munus iudicis in examinando, in quo plus valet hominis prudentia, ac iudicium à natura ingenitum, quã librorũ aſſidua reuolutio. Animaduerti enim aliquos & ſi doctos, attamen ita obtuſos, vt quicquid potius eis eſſet committendum, quã vt reum aliquem examinent. Quis doctior F. Gamberana Senatore olim publico profeſſore in Ticinenſi Gymnaſio, ac in iure Canonico præceptore meo. Quis eo tardior in excipienda negociorum forenſium qualitate? quam ſuam tarditatem ipſemet acuſabat. Si literarũ peri-

peritiam, & eloquentiæ vim requiſiuiſſes, nullus ei; erat præponendus. Si tamen proceſſus criminalis ei formandus erat, criminales Notarij ad eum accedere recuſabant, quod tanquam bos antiquus grauiter figeret pedem, qui ſuper ſingulis inſiſteret, quæ momento temporis erant percipienda. Quantum, ergo poſſit hæc diligentia multoties ſum expertus, paucis præſertim ab hinc diebus, quibus detinebatur quidam piſtor, qui puerum ann. 12. in via publica prope locum S. Albini ab hac Ciuitate per 10. milliaria diſtante occiderat. Cum vero nulla, aut leuiſſima inuenirentur indicia, hoc dempto, quod viſus erat ſuper equa, ſimili illi, quæ à puero ablata fuerat, per noctem fere integram illius examini ita incubui, vt cum poſtea faſſus fuiſſet, adhibito taxillo profeſſus fuerit, ſe illud delictum confeſſum fuiſſe, non quæſtionibus victum, ſed ex vehementia adhibita per me, & in examinando, & interrogando, nec intermiſſa diligentia: non quia tormentorum vis in eo aliquid operaretur, qui corpus ad ea induratum habebat. Tãdem ad caudam equi alligatus per hanc Vrbem tractus, pœnas dedit tanti ſceleris.

Huius examinis plura habes apud Carthar, hic add. à quo author collegit.

De examine, quod Conſtitutum appellamus, loquitur. Clar. q. 45. verſ. Scias autem, & quo tramite debeat Iudex procedere in examinan-

do, multa Clar. ibi. verſ. debet autem Iudex.

Plurimas autem quæſtiones huc pertinentes examinat Scacc. cap. 88. pluries à me citatus.

Nu. 12. Tria.

DE timore Dei, quem debet habere Iudex, tradit idem Scacc. nu. 4. verſ. Debet, & denique cætera requiſita plenius, quam his cõmemorat.

Num. 18. Impunitatis.

Cautelæ, ſictiones, ſimulationes an ſint licitæ, in interrogandis reis, & an liceat Iudici promittere reo impunitatem ad eruendam veritatem delicti, & confeſſio extorta noceat reo quoad pœnã. Scacc. d. cap. 86. nu. 35. 36. 37.

Num. 20. Sed melius.

HAec impunitas Mediolani non conceditur, niſi vbi difficulter veritas haberi poteſt delinquentium: & licet ſit de reſeruatis Principi, attamen non ſolet concedere, niſi cõmunicato negotio cum Senatu Excell. qui iuxta criminum qualitatem eam concedendã eſſe, vel denegandam à Principe conſulit.

Concedit etiam his impunitates ad tempus quas ſaluum conductum appellamus, reis, qui detegere ſocios criminis ſunt parati; puta ad menſem. Et plures ſunt horum ſaluorum conductuum, quas fidantias etiam appellamus, formulæ in formulario Senatus Excell. manuſcripto, ac dono dato à M. Antonio Lampugnano legum ſtudioſo ex ſorore nepte mihi cariſ-

ſimo

ſimo,quod adhuc penes me ſeruatur.

Parū tamen eſt fidendum de his impunitatibus, nam permultæ inueniuntur cauſæ ad eas euertendas.Et memini ſuperioribus annis fuiſſe inductum quendam iuuenem Compoſtanum nomine à quodam Cauſidico, qui eius defenſionem ſuſceperat,ad confiten.quod ipſe vna cum aliis ſociis exſpoliauerant nocte domum cuiuſdam Ianuenſis locupletiſſimi. Erat enim hic carceratus ex conſcientia Ill. Præſidis Senatus Iacobi Ricardi, nullis contra eum exiſtentibus indiciis, mox relaxandus. Fuit publicatum eo tempore edictum Principis,quod, qui in claro poſuiſſet d.rapinam, impunitate gauderet, etiam quod eſſet carceratus, modo non eſſet principalis. Perſuadente Cauſidico (vt fertur)pretio corrupto, ac colludente cum Ianuenſi, confeſsus eſt;de quo Cauſidico apud me illachrymans conqueſtus eſt. Denique ad furcas traditus fuit, tamquam non purificaſset conditiones in impunitate appoſitas. Pro eo reddidi conſiliū parum ab euentu fructuoſum; non piget tamen illud inſerere meis reſponſis propediem euulgandis.

Rurſus cum quidam iuuenis Io. Baptiſta Gābaloyta fuiſset imputatus, quod de mandato fratris ſui Octauij Phyſici in inſidiis poſitus vulneraſset eam,quæ d. Medici amaſia erat,& pro hoc mandato detineretur, obtinuit impunitatem à Sen. Excell. & cum eſset bannitus

capi-

capitaliter ob accipitres ed ſtratam ereptos inſtitori eg. ac primarii Patritii noſtri Hermetis Vicecomitis, & ſponte conſtituto ſub fiducia impunitatis, compertum eſt, quod fuerat conceſſa contra ſtylum Cancellariæ per errorem, nec ſolere, nec debere Senatum inconſulto Principe d. impunitates concedere. Tunc me timor inuaſit, ne quid culpæ meæ adſcriberetur, qui tamen diligenter inſpexeram, & preces compilaueram, & legeram decretum Senatus iuxta ſupplicationem. Tandē Senatus ſtatuit ei terminum ad recedendum è carceribus trium dierum, vel ad deliberandum, an vellet vti beneficio dictæ impunitatis. Conſului, vt citra moram recederet, nec mortalium vlli ſalutem ſuam committeret. Paruit ille, qui poſtea ſuper territorio Cremenſi occiſus eſt. Poſt illud tempus nunquam amplius ſum auſus quempiam in carceribus ſub auſpicio conſiliorum meorum præſentare, & adhuc in eadem voluntate, & ſententia permaneo, permaneboque, cum periculoſa ſit res accuſatos ad carceres adducere, quos haud certo ſcias te è carceribus educturum. Neque enim mihi vnius è noſtratibus Doctoribus exemplum inſequi videtur, quo Conſultore, cum cliens ſuus carceres ingreſſus fuiſſet, & ab eo magnam pecuniarum quantitatem habuiſſet, tandem ad perpetuas triremes damnatus eſt: quo audito per Doctorem conſulentem in hæc verba prorupit, Sta

troppo

troppo bene, meritaua eſſer appicato; ch'egli era vn ghiotto degno di mille morti.

De hac impunitate, & an expediat concedi, plura apud Gregor. Magalot. de ſaluo conducto. Farinac. de carcer. q. 28. fere per tot. Iacob. Menoch. conſ. 100. nu. 198. lib, 1. & de arbitr. iudi. caſ. 337. vbi late agit de impunitate concedenda bãnito, quando concedi poſſit, & de pęnis violantium ſaluos conductus, & ad quæ trahatur. Surd. deci. Mantuan. 307. conceditur, Ioachim. Minſing. obſeru. 82. Cenſit remiſ. Plura in famoſiſſimo conſilio Tib. Decia. 96. vol. 2. quod reſponſum redditum eſt in cauſa coram Senatu ampliſſimo vertente, à quo petebatur per Capit. Vincentium Locatellum Cremonenſem ſaluus conductus pro aliis delictis, præterquam à rapina, (quam robariam appellamus) cuiuſdam Hæbrei. Verum negata fuit prædicta impunitas (vt audiui) & ſæpe mihi euenit petere ſaluos conductus pro vno delicto remanente condemnatione quoad alias condemnationes, ſecutas, dicebamque nil deperire Fiſco, quod indulgeretur ſecuritas hęc pro vno delicto tantum, attamen nunquam impetrare hoc potui, etiam quod præſentatio illius vtilis foret, & neceſſaria alteri, qui de eodem delicto ab eo cõmiſſo arguebatur, & plurimum ſit deferendum hominum innocentiæ: & ſcio quod in cauſa Egr. Iacobi Sicci imputati de homicidio, & confeſſi, cum adduceretur

retur confeſſionem eſſe extortam per tormenta exquiſita coram D.Fiſcali Serponto,& eum, qui occidit, paratum eſſe ſe conſignare, modo reſpectu aliorum delictorum impunitas concederetur; attamen à Senatu Excell. repulſam paſſus eſt, & caput ei fuit amputatum, quem vere reor fuiſſe illius homicidii innocentem, licet ipſe eam mortem hic tempore ſupplicij aſcriberet alijs delictis occultis, quorum pæna ad eam vſque diem dilata fuerat. Quod totum pendet à prouidentia ſummi illius Opificis

Solebat etiam Senatus concedere ſaluum conductum homicidæ volenti facere pacem ad tempus ſeu mensē, ſed perrarò, & hoc fuit ante Cæſar. Conſtitutiones, nam poſt, nunquā. Dantur autem indiſtincte ad detegendos ſocios,& complices, vt per menſem accedere ad officiū poſſint, & ſocios criminis manifeſtare. Dantur etiam in forma pro non delatis nec indicatis, ſemperque ſolent, qui ſe conſignant, ſecum geſtare ſimiles ſaluos conductus, verentes inimicorum inſidias, & proditiones, & falſas accuſationes, vel quia immundam habeant conſcientiam.

Et nunc quidam eques ſe pro vna cauſa conſignauit cum ſimili ſecuritate: verum intetea quidam alius fuit ad carceres adductus, qui faſſus eſt, ſe in quodam Caſtro occidiſſe quendam cum eo,& exſpoliaſſe, de quo delicto, etſi non poſſit agi, ſtante ſolita ſalui conductus forma

ma conceſſa; attamen hoc grauat ſatis eius opinionem pro eo delicto, pro quo ſe ſponte præſentauit.

Conceditur etiam à Senatu ſaluus conductus bannito, ſiue alias reo, vt ad perhibendum teſtimonium, ſiue repetendum compareat, & ſolet addi, vt recta via incedat, neque huc illud vagetur.

Bannito etiam arbitrio Senatus conceditur vt pro alio delicto ſibi imputato comparere poſſit.

Scias tamen in concedendis impunitatibus debere ſuperiores prius elaborare, an aliunde veritas haberi poſſit, cum hoc remedium ſecuritatis concedendæ delinquentibus ſit ſubſidiarium, nec niſi neceſſitate vrgente ei locus eſſe debeat; quo caſu etiam premia per cridas Principis reuelantibus proponuntur. Verum materiam hanc onerare nolo amplius.

Num. 21.

IVbebam ego Notarijs, dum Iudex eſſem, vt aſteriſco aliquo notarent loca teſtiũ magis ad delictum conferentia, ita & rei, qualitates, confeſſiones, & ijs vterentur tamquam indicibus futuræ, vel eorum diligentiæ, vel Iudicis, Dum veluti ad manum habẽtur ea ſuper quibus reus examinandus eſt, idque maximè fieri ſolet eo tempore, quo fit reo monitio, namque in multas partes proceſſus ſunt diſperſa, colliguntũr, & eis tenetur reus reſpondere. Nã

plus

plus valet inſpectio reſultantium ex proceſſu quam ſollicita digeſtorum reuolutio. Multò plura ſuppeditabit tibi Carthar. de interrog. rei lib. 2. cap. 2.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quæ obſeruare debeat circa perſonam inquiſiti, vt interrogandi ſibi ſuppetat materia.*
2 *De his quæ ſunt corporis munera.*
3 *De his quæ ad animum pertinent.*
4 *De his quæ ſunt fortunæ.*
5 *Quæ conſideranda ante, in, & poſt delictum ad requirendum copiam interrogandi.*
6 *Loci Ciceronis facientis ad prædicta.*
7 *Qualitas perſonarum etiam normam, & modum interrogandi ſubminiſtrat.*
8 *Perſona grauis qualiter examinanda.*
9 *Perſona leuis, & ſimplex qualiter examinanda.*
10 *Doctus quomodo examinandus.*
11 *Pertinax ſuſpectus, vel verboſus quomodo.*
12 *Timidus quomodo.*
13 *Ambitioſus quomodo.*
14 *Solitus delinquere quo ordine ſit interrogandus.*
15 *Deſperatio ſalutis in reo eſt maximæ potentiæ ad inducendum illum ad confitendum.*
16 *Item ponere illi ante oculos, quod multi dicta de cauſa vexantur.*

Quæ

Quæ obſeruanda ſint circa Reorum perſonas.

Caput tertium.

1 Circa † reorum perſonas plura erunt adducenda, quæ tibi copiam interrogandi, argumentandique ſuppeditabunt, † puta ætas,
2 ſexus, valetudo, figura, vires, natio, quæ ſunt corporis virtutes, vita, ſtudia, artes, inertia, quæ
3 ad animum pertinent, † genus affinitatis, ami-
4 citiæ, opes, honores, † quæ ſunt fortunæ munera, an ira, odio, amore, metu, ſpe, vel cupiditate ad delinquendum moueri potuerit, vbi fuerit, vbi viſus ſit, & in cuius, vel quorum ſocietate, an aliquid præparauerit, an cum aliquo ſermonem fecerit, vel aliquem conuenerit, an ſocios, fautores, participes, & auxiliatores aliquos habuerit, an in aliquo loco præter ſolitum, vel alieno tempore, aut abſque cauſa, vel cum nõ conſueto habitu, aut cum certo armorum genere, aut cum aliquibus bonis, aut certa cũ pecunia, vel inſtrumentis viſus fuerit, an fecerit, vel dixerit aliquid quod ad delictum infe-
5 rat; puta minas, iactationes, verba timorem, vel ſpem præferentia, fugam, mendacia, inueriſimilia, vel aliquid non fecerit nec dixerit, quod facere, & dicere oportebat, vel è contra, & huiuſmodi, quæ reſpiciunt cauſas, & tempora, vel antequam delictum committatur; aut dum cum

committitur, vel poſtquam commiſſum eſt, item loca, modus, & facultates. Franc. Caſen. in tract. de arte, & ratione in criminum cauſis
6 differendi, fol. 16. 17. & 18. † Et illa Ciceronis, lib. 2. de inuent. erunt etiam ſummopere conſideranda, dum ait, quare, quo conſilio, qua ſpe perficiēdi, quidque factum ſit, cur hoc modo potius, quam illo, cur nullo auditore, aut nemo ſit conſcius, aut, cur hic ſit, cur hoc ante factum non ſit, cur hoc in ipſo negotio, cur hoc poſt negotium, aut quid factum de induſtria, aut quid rem ipſam conſecutum ſit, conſtet ne oratio, aut cum re, aut ipſa ſecum, hoc huius ue rei ſignum ſit, an illius, an huius, illius, & vtrius potius, & quid factum ſit quod non oportuerit, aut non factū quod oportuerit. Prędicta omnia affluenter ex perſona rei materiam ipſum interrogan-
7 di ſuppeditabunt. † Præterea qualitas perſonarum non tantum materiam, ſed modum etiā
8 & normā interrogandi tibi præbebit; † etenim ſi inquiſitus erit perſona grauis, erit diligenter, & cum aliquo etiam decore, vt ſuperius dixi
9 examinandus: † ſi leuis, & ſimplex ſimplici interrogatione, & rationibus ab ipſa natura de-
10 ductis erit vtendum: † ſi doctus rationibus ſolidis, locis topicis, ex proceſſu deſumptis con-
11 certandum erit; † ſi pertinax, ſuſpectus, vel verboſus, diligentius tibi inſiſtendum erit, pluribus ille verbis, pluribus interrogationibus etiā

alic-

alienis, nempe an ſederet, quibus veſtimentis eſſet indutus, an tempus eſſet nebuloſum, an ſerenum, an locus planus, an accliuis, & alijs ſimilibus leuibus interrogationibus defatigandus erit. De his omnibus habes per Petrum Tholoſanum in ſua ſyntaxi artis mirabilis, lib. 1. cap. 3. Cha. in ſua pract. interrog. reo. lib. 2. c.
12 3. à nu. 1. vſque ad nu. 5. † ſi timidus minæ ipſum terrebunt, & ad veritatem fatendam compellent; ſi iracundus, tanto magis erit conci-
13 tandus donec quieſcat: † ſi ambitioſus, vtile erit illa deducere, vnde magis inflari eum contingat. Cha. d. c. 2. nu. 6. & ſeqq. Ea enim in medium afferendo, quæ ipſius ambitionem tanto magis excitant, facile ipſum reum ad veritatē
14 propalandam coges. † Si erit ſolitus delinquere, bonum erit quandoque non ordinatim procedere, ſed ordinem ipſum inuertere, & cominus digladiari: iſti enim habent præſumptionem contra ſe. Blanc. in tracta. de indit. nu. 246. & ſequentibus.
15 † Demum perducere reum ad illam credulitatem, maximum donum ſe à Deo Opt. Max. reportaſſe, quod non occiſus fuerit, vel alio modo perierit, vt difficulter animam ſeruare poſſet, cui cum captus fuerit facillime conſulere, illamq; ſe ſeruaturum eſſe pluribus de cauſis ſperare poteſt, & ſimilia perſæpè ilum vel inuitum ad veritatem fatendam inducat, vide Franc. Cęſen. in tract. de arte ac ratione in cri-

16 minum cauſis differen. fol. mihi 21. † Inducit etiam ponere illi ante oculos, quod multi pro crimine commiſſo, de quo ille inquiritur, vexantur, dum Curia verſatur in incerto, & ideo vt ne illi indebite defatigentur, crimen fateatur: vt ego prædicta pluries expertus ſum, & multa alia tibi quaſi arena ſuccurrent, quibus veritatem facti extorquere valeas, ſi prudens & cautus fueris omnia diligenter perpendẽdo.

SCHOLIA AD CAP. III.

SI circa obſeruationes interrogandis reis adhibendas quis eſſet verba facturus, inexplicabili ſe implicaret labyrintho, cum totam indiciorum materiam amplecteretur, quæ ſumuntur ex his conſiderationibus, quas hic cõgerit auctor. Neque enim fieri poteſt, quod vbi ignores, quæ, qualiaq; indicia ſint neceſſaria ad conſtituendum reum, vel de per ſe, vel aliis adminiculis admixta & iuncta, ſcire te poſſe, quomodo reus ſit examinandus. Magnũ eſt Chaos interrogationum, quas accommodare ad qualitatem rei, tum loci delicti, tum aliarum circumſtantiarum expedit: vnde tibi propria quorumcunque indiciorum loca diſpoſita, quæ ſit eorum natura & vis petenda ſunt. Nec credas ſingulas interrogationes ſingulis conuenire, ſed explorandum eſt in primis inſpecta qualitate indiciorum, quæ magis vni,

quam

quam alteri apta ſit, & ex qua veritatem delicti magis ſis habiturus, & niſi valeas ingenio, & prudentia, & de tuo theſauro aliquid proferas, nulla tibi authoris ſuffragabitur praxis. Scito tibi vtilius futurum ab hoc munere abſtinere, quam vt inſcitia tua, quę latere homines poteſt, palā deprehendatur. Magiſtratus enim virum apetit. Quod in hac Ciuitate contingit aliquibus, qui ſtatim honoribus, quos adepti ſunt, minus idonei, licet ſummæ forent integritatis, omnium iudicio ſunt habiti, cum penderēt ab inſtructione aliquorum Notariorum, per quos facilè erat in manifeſtos errores incidere, (quod omnium inſulſum eſt) arbitrantes ſcientiā à ſtilo regi, cum quæ iuris ſint, ignorēt

Vt autem vtiliora in hac interrogandorum reorum praxi recenſeam, ac ſeligam; ſciendum eſt, tenendas, promouendaſq; delicti circumſtantias, quas reus inficiari non poſſit. Nam tunc horreſcit animus, expaueſcit, nec deliberādi conſilium inuenit, ſed inuitus impellitur ad veritatem fatendam, imprudenſque elabitur, neſcius ſe extricare ab interrogatoriorum indiſſolubili nodo: eſt etenim magnus pauor his, qui operantur malum. Sic os obturat læſa conſcientia, imponit ſilentium. Quod ex Fran. Pegna ad directorium Eymerici tradit. Scaccia cap. 86. n. 44. verſ. duodecimo. Vnde mihi ſatis damnandus videtur horum. Notariorum mos, qui tot ſuperfluas interrogationes aggregant,

 & iu-

& ſuper floſculis inſiſtunt ignari, quanta vis inſit in his interrogatorijs, quæ nocentem vulnerant, ſenſum adimunt, neque ſui memorem fere eſſe ſinunt.

Neque accedo Scacciæ dicenti n.45. verſ. decimo tertio, licet multũ eruditè loquatur, quod grauioria interrogatoria ad finem reſeruentur, niſi eo caſu, quò Iudex continuat examen nulla data intermiſſione, tunc verè defeſſus illaqueatur, cum quid reſpondeat ſibi promptum non eſt: nam ſi reliquum examen differatur in aliam diem, vires reaſſumuntur, ipſaque nox cogitationis mater ad reſpondendum inſtruit, reſponſiones captioſas ſuppeditat, præſertim cum negocium tibi eſt cum verſuto, calliditate ſua edocto Iudicis eludere indagationem, à Notario contendendo, vt ſuum examen ſibi legatur, (quod Notarius facere cogitur) declarando tamen, vt per eundem. Scacc. ibid. n. 48. magiſtraliter loquentem, vt ad mentiendũ ſit paratior. Magna eſt tibi opus patientia nec à reo auertenda facies, nec admittẽdum, vt aditus ad eum alloquendum cuiquam fiat. Si potes remoue birruarios, cuſtodes rei, ne ſint participes conſiliorum tuorum, & præſertim quã do reus criminis participes nominat. Noſti horum naturam, moreſque, qui ſtatim in plateas in circulos omnia deferant. Deficeret magis dies, quam ſcribendi materia, ſi exacte tractare vellem, quale ſit munus Iudicis circa has interrogan-

rogationes: ſatis eſt te nouiſse artem interrogandi eſſe arbitrariam, nec certis præceptis diffinitam induſtriā tamen, & quæ non cuiq; patet, ſed his quorū ingenij benigna vena eſt.

Si ſapis, innumeris vſibus aptus eris.

Pauca hæc monuiſſe ſat eſt, ne additiones, quæ breuiores eſſe debent, quam ſit materia cui adijciuntur, officium ſuum egrediantur, ne menſuram ſuam ſeruent.

SVMMARIVM.

1 *Titulus criminis eſt in primis inueſtigandus.*

2 *Delicta nominata ſunt ea, quæ certis titulis comprehenduntur, & quæ ſint.*

3 *Delicta innominata ſunt ea, quæ proprio carent nomine, & quæ ſint.*

4 *Stellionatus nomen omnia comprehendit crimina non nominata.*

5 *Qualitates delictorum ſunt etiam conſiderandæ.*

Quæ obſeruanda ſint circa rem & negotium, de quo agitur.

Caput Quartum.

Circa rem ipſam, negotium, & delictum, de quo agitur, illud in primis attendendum
1 eſt, videlicet, †vt titulum criminis inueſtiges. Clar. in §. 1. in princip. puta an furtum, an ra-

 ptus

ptus,an homicidium,an aſſaſſinium,an adulte-
2 rium, an fornicatio ſit, & ſimila, † quæ delicta
dicuntur nominata, habent enim ſuos certos
titulos. Clar.in d. §.1.verſ.habes etiã: †quæ d
autem delicta reperiuntur,quæ proprio carent
nomine, verum ſub generali titulo accom-
modantur; nempe ſtellionatus, quod quidem
criminis nomen omnia comprehendit crimi-
4 na non † nominata. Boſſ.in ſua pract. crimi.
in tit. de crimin. ſtellionatus. Vbi vero crimi-
5 nis titulum repereris,†qualitatem delicti conſi-
derabis, an graue, an leue ſit, an patens,an oc-
cultum, an difficilis,an facilis probationis,an
frequens, an de raro contingens, an turpe,an
aliquo honeſtatis titulo velatum,an publicum,
an priuatum, an ex officio tantum, an etiam
ad alicuius offenſi inſtantiam de eo tractetur,
an profanum, an Eccleſiaſticum, an exempla-
re, an habeat conſequentias aliquas, an dolo-
ſum,an caſuale. Pet. Grego. Tholoſanus in d.
ſua Syntaxi,lib.1.cap.3.Clar. §. 1. per totum,
an in ſenem,an in puerum,an in perſonam ho-
neſtam, vel turpem, an in magiſtratum,vel in
priuatum,an à vile, an à potenti,an ab eo, quē
minime oportebat, an ab alieno, an à coniun-
cto,an in die feſto,an aliter ſolemni,an in foro,
an in templo commiſſum ſit, an domi, an co-
ram populo,an coram Iudice,an grauiter,an
contumelioſè,an veneno,an ferro,an igne,an
pecunijs, an ex inimicitia,an proditoriè,in qua
parte

parte corporis ſecutum ſit vulnus, vnde arma, vel alia inſtrumenta ſumpta ſint, quid de illis factum ſit, & alia ſimilia. Pulcherrimus text. in l. aut facta ff. de pęn. Franc. Caſen. in tract. de arte, & ratione in criminum cauſis differendi, folio mihi 25. & 26. quibus conſideratis non modo copiam interrogandi conſequeris, ſed etiam, quæ ſimpliciter, quæ accuratè tractanda ſint, dignoſces, quando rigoroſe, quando placidè agendum ſit, quando ordo ſeruandus, quādo ille inuertendus, & demum ipſa delictorum qualitas modò pro calcaribus ad delictum ipſum tam de plano, quam per tormenta celeriter inueſtigandum, inueniendum, & puniendum inſeruiet, modò proceſſum tuum, tanquam fręnum cohibebit, ut ne nimis properè progrediaris, ſed lenta quadam feſtinatione ad illius complementum peruenias; vt experientia manifeſtè te docebit.

SCHOLIA IN CAP. IV.

FAtuus eſſet Iudex, qui procederet contra aliquem vti delinquentem, niſi criminis titulum, & nomen ſciret, pro quo teneret. Inde laudo nonnullorum Iudicum morem, qui in præludio relationum criminalium præmittunt hoc modo.

Agitur P. R. de crimine homicidij in pura rixa &c. & ſic de ſingulis

Hoc eo magis ſcire expedit, ne te cōſtituas in periculo, & inſipidi nomen ſubeas, & ſubditos fatiges iudicio criminali, quod ciuiliter forſan erit tractandum inſpecto decreto, quod criminaliter procedi non poſſit in re habente originem à contractu, nam terminorum ignorantia & cœcitas multas parit confuſiones.

Cæterum prudenter author poſtquam examinauit ea, quæ reſpiciunt perſonam Rei in præcedenti capitulo, nunc ſummatim tangit ea, quæ rem & negotium ipſum, de quo agitur, reſpiciunt. Hanc bimembrem diuiſionem laudat Scaccia d. cap. 86. nu. 25. quem ſi ſeruaueris ordinem, tuus inanis non erit labor, & ictu oculi te leuabis ab hac mole & pondere infarciendi ſine ordine quæcumque in buccã impræmediatè veniunt. Scire enim, & neſcire, quo ordine quid facias, non eſt perfectæ cognitionis. Teſte D. Ambroſio tutelari noſtræ vrbis. Qua in re non pigebit me pulcherrimam eiuſdem Scacciæ comparationem referre, quod extructuris ædificia non ſufficit materiam parare, ſcilicet lapides, cementa, ligna ad fabricam apta, ſed manu artificis opus eſt, quæ ſingula diſponat ordinatè, prout vnamquamque nouerit eſſe aptã, & extructioni idoneam.

SVMMVRIVM.

1 *Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo perficiendæ cauſæ ſint.* 2 *Om-*

1 *Omnia non debent eodem modo incboari, geri, aut abſolui.*
2 *Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum obſeruanda eſt in examinibus faciendis.*
3 *Interrogatoria qualia eſſe debent.*
4 *Interrogatorijs debet ſtrictè per reos reſponderi.*
5 *Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.*
6 *Iudex interrogando certum ſcopum habere debet quo tela dirigat.*
8 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*
9 *Inſtrumentis, ſcripturis, & depoſitionibus teſtium eſt conuincendus reus.*
10 *Et ſi prædicta deſint ad coniecturas deueniendum eſt.*
11 *Coniectura quid ſit demonſtratur.*
12 *Coniecturæ loci, quæ ſint in primis.*
13 *Coniectura in veriſimilibus conſiſtit.*
14 *Veriſimilium partes, & membra quæ ſint.*
15 *Argumentorum loci ſecundum Ciceronem.*
16 *Iudex in diſſerendo cum reo qualiter ſe gerere debeat.*
17 *Iudex officium ſuum audacter adminiſtrare debet, & bebet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate facti de quo agitur.*
18 *Suggeſtiones omnino vitandæ ſunt.*
19 *Et tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias facti circumſtantias.*
20 *Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt.*
21 *Niſi indicia talia præcederent, vt ex illis Iudex ſcire poſſet reum tale delictum commiſiſſe.*
22 *Quia tunc in ſpecie licet interrogare.*

Hoc eo magis ſcire expedit, ne te cõſtituas in periculo, & inſipidi nomen ſubeas, & ſubditos fatiges iudicio criminali, quod ciuiliter forſan erit tractandum inſpecto decreto, quod criminaliter procedi non poſſit in re habente originem à contractu, nam terminorum ignorantia & cœcitas multas parit confuſiones.

Cæterum prudenter author poſtquam examinauit ea, quæ reſpiciunt perſonam Rei in præcedenti capitulo, nunc ſummatim tangit ea, quæ rem & negotium ipſum, de quo agitur, reſpiciunt. Hanc bimembrem diuiſionem laudat Scaccia d. cap. 86. nu. 25. quem ſi ſeruaueris ordinem, tuus inanis non erit labor, & ictu oculi te leuabis ab hac mole & pondere infarciendi ſine ordine quæcumque in buccã impræmediatè veniunt. Scire enim, & neſcire, quo ordine quid facias, non eſt perfectæ cognitionis. Teſte D. Ambroſio tutelari noſtræ vrbis. Qua in re non pigebit me pulcherrimam eiuſdem Scacciæ comparationem referre, quod extructuris ædificia non ſufficit materiam parare, ſcilicet lapides, cementa, ligna ad fabricam apta, ſed manu artificis opus eſt, quæ ſingula diſponat ordinatè, prout vnamquamque nouerit eſſe aptã, & extructioni idoneam.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo perficiendæ cauſæ ſint.* 2 *Om-*

1 *Omnia non debent eodem modo incohari, geri, aut abſolui.*

2 *Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum obſeruanda eſt in examinibus faciendis.*

3 *Interrogatoria qualia eſſe debent.*

4 *Interrogatorijs debet ſtrictè per reos reſponderi.*

5 *Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.*

6 *Iudex interrogando certum ſcopum habere debet quo tela dirigat.*

7 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*

8 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*

9 *Inſtrumentis, ſcripturis, & depoſitionibus teſtium eſt conuincendus reus.*

10 *Et ſi prædicta deſint ad coniecturas deueniendum eſt.*

11 *Coniectura quid ſit demonſtratur.*

12 *Coniecturæ loci, quæ ſint in primis.*

13 *Coniectura in veriſimilibus conſiſtit.*

14 *Veriſimilium partes, & membra quæ ſint.*

15 *Argumentorum loci ſecundum Ciceronem.*

16 *Iudex in diſſerendo cum reo qualiter ſe gerere debeat.*

17 *Iudex officium ſuum audacter adminiſtrare debet, & bebet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate facti de quo agitur.*

18 *Suggeſtiones omnino vitandæ ſunt.*

19 *Et tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias facti circumſtantias.*

20 *Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt.*

21 *Niſi indicia talia præcederent, vt ex illis Iudex ſcire poſſet reum tale delictum commiſiſſe.*

22 *Quia tunc in ſpecie licet interrogare.*

23 Te-

Hoc eo magis ſcire expedit, ne te cōſtituas in periculo, & inſipidi nomen ſubeas, & ſubditos fatiges iudicio criminali, quod ciuiliter forſan erit tractandum inſpecto decreto, quod criminaliter procedi non poſſit in re habente originem à contractu, nam terminorum ignorantia & cœcitas multas parit confuſiones.

Cæterum prudenter author poſtquam examinauit ea, quæ reſpiciunt perſonam Rei in præcedenti capitulo, nunc ſummatim tangit ea, quæ rem & negotium ipſum, de quo agitur, reſpiciunt. Hanc bimembrem diuiſionem laudat Scaccia d. cap. 86. nu. 25. quem ſi ſeruaueris ordinem, tuus inanis non erit labor, & ictu oculi te leuabis ab hac mole & pondere infarciendi ſine ordine quæcumque in buccā impræmediatè veniunt. Scire enim, & neſcire, quo ordine quid facias, non eſt perfectæ cognitionis. Teſte D. Ambroſio tutelari noſtræ vrbis. Qua in re non pigebit me pulcherrimam eiuſdem Scacciæ comparationem referre, quod extructuris ædificia non ſufficit materiam parare, ſcilicet lapides, cementa, ligna ad fabricam apta, ſed manu artificis opus eſt, quæ ſingula diſponat ordinatè, prout vnamquamque nouerit eſſe aptā, & extructioni idoneam.

SVMMVRIVM.

1 *Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo perficiendæ cauſæ ſint.* 2 *Om-*

Omnia non debent eodem modo inchoari, geri, aut abſolui.

Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum obſeruanda eſt in examinibus faciendis.

Interrogatoria qualia eſſe debent.

Interrogatorijs debet ſtrictè per reos reſponderi.

Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.

Iudex interrogando certum ſcopum habere debet quo tela dirigat.

8 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*

9 *Inſtrumentis, ſcripturis, & depoſitionibus teſtium eſt conuincendus reus.*

10 Et *ſi prædicta deſint ad coniecturas deueniendum eſt.*

11 *Coniectura quid ſit demonſtratur.*

12 *Coniecturæ loci, quæ ſint in primis.*

13 *Coniectura in veriſimilibus conſiſtit.*

14 *Veriſimilium partes, & membra quæ ſint.*

15 *Argumentorum loci ſecundum Ciceronem.*

16 *Iudex in diſſerendo cum reo qualiter ſe gerere debeat.*

17 *Iudex officium ſuum audacter adminiſtrare debet, & bebet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate facti de quo agitur.*

18 *Suggeſtiones omnino vitandæ ſunt.*

19 *Et tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias facti circumſtantias.*

20 *Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt.*

21 *Niſi indicia talia præcederent, vt ex illis Iudex ſcire poſſet reum tale delictum commiſiſſe.*

22 *Quia tunc in ſpecie licet interrogare.*

23 Te-

Hoc eo magis ſcire expedit, ne te cōſtituas in periculo, & inſipidi nomen ſubeas, & ſubditos fatiges iudicio criminali, quod ciuiliter forſan erit tractandum inſpecto decreto, quod criminaliter procedi non poſſit in re habente originem à contractu, nam terminorum ignorantia & cœcitas multas parit confuſiones.

Cæterum prudenter author poſtquam examinauit ea, quæ reſpiciunt perſonam Rei in præcedenti capitulo, nunc ſummatim tangit ea, quæ rem & negotium ipſum, de quo agitur, reſpiciunt. Hanc bimembrem diuiſionem laudat Scaccia d. cap. 86. nu. 25. quem ſi ſeruaueris ordinem, tuus inanis non erit labor, & ictu oculi te leuabis ab hac mole & pondere infarciendi ſine ordine quæcumque in buccā impræmediatè veniunt. Scire enim, & neſcire, quo ordine quid facias, non eſt perfectæ cognitionis. Teſte D. Ambroſio tutelari noſtræ vrbis. Qua in re non pigebit me pulcherrimam eiuſdem Scacciæ comparationem referre, quod extructuris ædificia non ſufficit materiam parare, ſcilicet lapides, cementa, ligna ad fabricam apta, ſed manu artificis opus eſt, quæ ſingula diſponat ordinatè, prout vnamquamque nouerit eſſe aptā, & extructioni idoneam.

SVMMVRIVM.

1 *Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo perficiendæ cauſæ ſint.* 2 *Om-*

1 *Omnia non debent eodem modo inchoari, geri, aut abſolui.*

2 *Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum obſeruanda eſt in examinibus faciendis.*

3 *Interrogatoria qualia eſſe debent.*

4 *Interrogatorijs debet ſtricte per reos reſponderi.*

5 *Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.*

6 *Iudex interrogando certum ſcopum habere debet quo tela dirigat.*

8 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*

9 *Inſtrumentis, ſcripturis, & depoſitionibus teſtium eſt conuincendus reus.*

10 Et *ſi prædicta deſint ad coniecturas deueniendum eſt.*

11 *Coniectura quid ſit demonſtratur.*

12 *Coniecturæ loci, quæ ſint in primis.*

13 *Coniectura in veriſimilibus conſiſtit.*

14 *Veriſimilium partes, & membra quæ ſint.*

15 *Argumentorum loci ſecundum Ciceronem.*

16 *Iudex in differendo cum reo qualiter ſe gerere debeat.*

17 *Iudex officium ſuum audacter adminiſtrare debet, & bebet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate facti de quo agitur.*

18 *Suggeſtiones omnino vitandæ ſunt.*

19 *Et tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias facti circumſtantias.*

20 *Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt.*

21 *Niſi indicia talia præcederent, vt ex illis Iudex ſcire poſſet reum tale delictum commiſiſſe.*

22 *Quia tunc in ſpecie licet interrogare.*

& ſuper floſculis inſiſtunt ignari,quanta vis inſit in his interrogatorijs,quæ nocentem vulnerant, ſenſum adimunt, neque ſui memorem fere eſſe ſinunt.

Neque accedo Scacciæ dicenti n.45.verſ.decimo tertio,licet multũ eruditè loquatur,quod grauioria interrogatoria ad finem reſeruentur, niſi eo caſu,quò Iudex continuat examen nulla data intermiſſione, tunc verè defeſſus illaqueatur, cum quid reſpondeat ſibi promptum non eſt: nam ſi reliquum examen differaturin aliam diem, vires reaſſumuntur, ipſaque nox cogitationis mater ad reſpondendum inſtruit, reſponſiones captioſas ſuppeditat, præſertim cum negocium tibi eſt cum verſuto, calliditate ſua edocto Iudicis eludere indagationem, à Notario contendendo, vt ſuum examen ſibi legatur, (quod Notarius facere cogitur) declarando tamen, vt per eundem. Scacc.ibid.n. 48.magiſtraliter loquentem, vt ad mentiendũ ſit paratior.Magna eſt tibi opus patientia nec à reo auertenda facies, nec admittẽdum,vt aditus ad eum alloquendum cuiquam fiat. Si potes remoue birruarios,cuſtodes rei, ne ſint participes conſiliorum tuorum, & præſertim quã do reus criminis participes nominat.Noſti horum naturam,moreſque, qui ſtatim in plateas in circulos omnia deferant. Deficeret magis dies,quam ſcribendi materia,ſi exacte tractare vellem,quale ſit munus Iudicis circa has interrogan-

rogationes: ſatis eſt te nouiſse artem interrogandi eſſe arbitrariam, nec certis præceptis diffinitam induſtriã tamen, & quæ non cuiq; patet, ſed his quorũ ingenij benigna vena eſt.

Si ſapis, innumeris vſibus aptus eris.

Pauca hæc monuiſſe ſat eſt, ne additiones, quæ breuiores eſſe debent, quam ſit materia cui adijciuntur, officium ſuum egrediantur, ne menſuram ſuam ſeruent.

SVMMARIVM.

1 *Titulus criminis eſt in primis inueſtigandus.*

2 *Delicta nominata ſunt ea, quæ certis titulis comprehenduntur, & quæ ſint.*

3 *Delicta innominata ſunt ea, quæ proprio carent nomine, & quæ ſint.*

4 *Stellionatus nomen omnia comprehendit crimina non nominata.*

5 *Qualitates delictorum ſunt etiam conſiderandæ.*

Quæ obſeruanda ſint circa rem & negotium, de quo agitur.

Caput Quartum.

CIrca rem ipſam, negotium, & delictum, de quo agitur, illud in primis attendendum
1 eſt, videlicet, †vt titulum criminis inueſtiges. Clar. in §. 1. in princip. puta an furtum, an ra-

ptus,an homicidium,an aſſaſſinium,an adulte-
2 rium, an fornicatio ſit, & ſimila, † quæ delicta dicuntur nominata, habent enim ſuos certos titulos. Clar.in d. §.1.verſ.habes etiã: † quæ d autem delicta reperiuntur,quæ proprio carent nomine, verum ſub generali titulo accommodantur; nempe ſtellionatus, quod quidem criminis nomen omnia comprehendit crimi-
4 na non † nominata. Boſſ.in ſua pract. crimi. in tit. de crimin. ſtellionatus. Vbi vero crimi-
5 nis titulum repereris,† qualitatem delicti conſiderabis, an graue, an leue ſit, an patens,an occultum, an difficilis,an facilis probationis,an frequens, an de raro contingens, an turpe,an aliquo honeſtatis titulo velatum,an publicum, an priuatum, an ex officio tantum, an etiam ad alicuius offenſi inſtantiam de eo tractetur, an profanum, an Eccleſiaſticum, an exemplare, an habeat conſequentias aliquas, an doloſum,an caſuale. Pet. Grego. Tholoſanus in d. ſua Syntaxi,lib.1.cap.3.Clar. §. 1. per totum, an in ſenem,an in puerum,an in perſonam honeſtam, vel turpem, an in magiſtratum,vel in priuatum,an à vile, an à potenti,an ab eo, quẽ minime oportebat, an ab alieno, an à coniuncto,an in die feſto,an aliter ſolemni,an in foro, an in templo commiſſum ſit, an domi, an coram populo,an coram Iudice,an grauiter,an contumelioſè,an veneno,an ferro,an igne,an pecunijs, an ex inimicitia,an proditoriè,in qua parte

parte corporis ſecutum ſit vulnus, vnde arma, vel alia inſtrumenta ſumpta ſint, quid de illis factum ſit, & alia ſimilia. Pulcherrimus text. in l. aut facta ff. de pęn. Franc. Caſen. in tract. de arte, & ratione in criminum cauſis differendi, folio mihi 25. & 26. quibus conſideratis non modo copiam interrogandi conſequeris, ſed etiam, quæ ſimpliciter, quæ accuratè tractanda ſint, dignoſces, quando rigoroſe, quando placidè agendum ſit, quando ordo ſeruandus, quādo ille inuertendus, & demum ipſa delictorum qualitas modò pro calcaribus ad delictum ipſum tam de plano, quam per tormenta celeriter inueſtigandum, inueniendum, & puniendum inſeruiet, modò proceſſum tuum, tanquam fręnum cohibebit, ut ne nimis properè progrediaris, ſed lenta quadam feſtinatione ad illius complementum peruenias; vt experientia manifeſtè te docebit.

SCHOLIA IN CAP. IV.

FAtuus eſſet Iudex, qui procederet contra aliquem vti delinquentem, niſi criminis tititulum, & nomen ſciret, pro quo teneret. Inde laudo nonnullorum Iudicum morem, qui in præludio relationum criminalium præmittunt hoc modo.

Agitur P. R. de crimine homicidÿ in pura rixa &c. & ſic de ſingulis

Hoc eo magis ſcire expedit, ne te cõſtituas in periculo, & inſipidi nomen ſubeas, & ſubditos fatiges iudicio criminali, quod ciuiliter forſan erit tractandum inſpecto decreto, quod criminaliter procedi non poſſit in re habente originem à contractu, nam terminorum ignorantia & cœcitas multas parit confuſiones.

Cæterum prudenter author poſtquam examinauit ea, quæ reſpiciunt perſonam Rei in præcedenti capitulo, nunc ſummatim tangit ea, quæ rem & negotium ipſum, de quo agitur, reſpiciunt. Hanc bimembrem diuiſionem laudat Scaccia d. cap. 86. nu. 25. quem ſi ſeruaueris ordinem, tuus inanis non erit labor, & ictu oculi te leuabis ab hac mole & pondere infarciendi ſine ordine quæcumque in buccã impræmediatè veniunt. Scire enim, & neſcire, quo ordine quid facias, non eſt perfectæ cognitionis. Teſte D. Ambroſio tutelari noſtræ vrbis. Qua in re non pigebit me pulcherrimam eiuſdem Scacciæ comparationem referre, quod extructuris ædificia non ſufficit materiam parare, ſcilicet lapides, cementa, ligna ad fabricam apta, ſed manu artificis opus eſt, quæ ſingula diſponat ordinatè, prout vnamquamque nouerit eſſe aptã, & extructioni idoneam.

SVMMVRIVM.

1 *Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo perficiendæ cauſæ ſint.*

2 Om-

Omnia non debent eodem modo inchoari, geri, aut abſolui.

Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum obſeruanda eſt in examinibus faciendis.

Interrogatoria qualia eſſe debent.

Interrogatorijs debet ſtrictè per reos reſponderi.

Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.

Iudex interrogando certum ſcopum habere debet quo tela dirigat.

8 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*

9 *Inſtrumentis, ſcripturis, & depoſitionibus teſtium eſt conuincendus reus.*

10 *Et ſi prædicta deſint ad coniecturas deueniendum eſt.*

11 *Coniectura quid ſit demonſtratur.*

12 *Coniecturæ loci, quæ ſint in primis.*

13 *Coniectura in veriſimilibus conſiſtit.*

14 *Veriſimilium partes, & membra quæ ſint.*

15 *Argumentorum loci ſecundum Ciceronem.*

16 *Iudex in diſſerendo cum reo qualiter ſe gerere debeat.*

17 *Iudex officium ſuum audacter adminiſtrare debet, & bebet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate facti de quo agitur.*

18 *Suggeſtiones omnino vitandæ ſunt.*

19 *Et tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias facti circumſtantias.*

20 *Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt.*

21 *Niſi indicia talia præcederent, vt ex illis Iudex ſcire poſſet reum tale delictum commiſiſſe.*

22 *Quia tunc in ſpecie licet interrogare.*

23 Te-

23 *Teſtium depoſitiones qualiter, & quomodo legendæ ſint reis.*

24 *Reis ſtantibus in tormentis cauendum eſt ab expreſſione ſpecierum, & circumſtātiarum.*

25 *Et ratio adducitur quare.*

26 *Suggeſtiones ita ſunt vitandæ, vt ne dum culpa, ſed ſuſpicio quoque culpæ abeſſe videatur.*

27 *Bonum eſt aliquando circumſtantiam aliquam exprimere, & ratio quare.*

28 *Ideo hoc erit arbitrio iudicis relinquendum.*

29 *Conſilium auctoris circa prædictarum qualitatum, & circumſtantiarum expreſſiones, & n. 30.*

30 *Et idem obſeruandum dicit circa ſocios nominandos.*

31 *Niſi certa contra certos adeſſent indicia, quia tunc licet ſpeciatim, & nominatim interrogare.*

31 *Interrogatoria debent ordinatim componi.*

33 *Ordo interrogatoriorum formandorum cum mutabilis ſit, non facile doceri poteſt.*

Quid obſeruandum ſit circa interrogatoria facienda. Caput quintum.

EX his quas ſupra memoraui, conſiderationibus, ſi bene illas perpendes, poteris tu
1 quidem; vt dixi, † optimè percipere, quomodo incipiendę, quomodo tractādæ, quomodo per-
2 ficiendæ cauſæ ſint: † non enim omnia debent
3 eodem modo inchoari, aut geri, aut abſolui, † ſed ſecundum quod qualitas perſonarum, & delictorum, & indiciorum requirere videbuntur.

tur. Char. in pract interrog. reor. lib. 2. c. 2. n. 10. 11. Reſtat modo, vt videamus de ipſis interro-
4 gatoriis; † quæ quidem ita concipienda ſunt, vt clara & aperta ſint, ſingulaſque complectantur res, non plures. Char. d. pract. lib. 3. cap. 2. nu. 40, & ad ea ſtrictè per reos reſpondeatur; præterea. vt eorum ſubterfugiis occurrãt. Char. d. pract. lib. 3. cap. 2. nu. 41. & 42. & cauillationes tollant,
5 ac pedetentim, † & veluti per gradus eo te perducant, quo animum habueris à principio perueniendi. Char. d. lib. 3. c. 1. nu. 10. & ſeq. † opor-
6 tet enim, vt habeas certum ſcopum, ad quem omnia tela dirigas, & iactes, Petr. Gregor. in d. ſua ſyntaxi, lib. 1. cap. 2. verſ. 1. itaque. Franc. Ca-
7 ſen. in d. tract. fol. mihi 28. † & quandoque erit ſtatim ad ipſam deueniendum, quandoque erit prius paululum vagandum, quandoq; etiã erunt nonnulla ab ipſo reo quærenda, quæ ſint omnino aliena, & nihil habeant agere cũ negocio, de quo tractandum erit, deinde paulatim ad ipſum negotium deueniemus, & per opportuna interrogatoria veritatem elicere
9 conabimur, † & modo inſtrumenta, & ſcripturas, modo teſtium depoſitiones habebimus paratas, quibus ipſum reum cõuincamus. Chart.
10 d. lib. 3. cap. 1. n. 12 & ſeq. † modo ad coniectu-
11 ras proſiliemus tanquam medium intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circumſtantia inſurgens, vnde omnis artificioſa argumẽtatio depromitur. Franc. Ceſe. r d. tract. fol. 11.

12 f. 11.& ſeq. † ducendo ipſas argumentationes modo à cauſis, modo ab effectis, modo à coniunctis, quæ quidem ad coniecturam maximè apta ſunt. Franc. Cæſar. d.fol.11. † & veriſimi-
13 lia conſiderando, in quibus coniectura conſiſtit, ipſorumque veriſimilium partes, & mem-
14 bra, puta perſonas † cauſas, locas, facta, euenta, rerum ipſarum negociorumque naturas, †
15 præterea à toto, à partibus, à notatione, à cõiugatis, à genere, à forma, à ſimilitudine, à differentia à contrario, ab adiunctis, à recedentibus, à conſequentibus, à repugnantibus, à maiore, à minore, à pari, ab auctoritate, interrogatoria contexemus. Cic. in topicis, & in partitionibus oratoriis, illiſque reum impugnabimus, & expugnare omnino conabimur. † eã
16 vero in differendo rationem, efficaciamque, ac indiciorum præſumptionem, & aliorum adminiculorum coaceruationem adhibebis: itaque reum vrgebis, & inſtabis, vt aduertat nullum ſe locum tergiuerſandi habere, ac veritatem propterea fatendam eſſe. Chart. in d.
17 pract. lib.2. cap.1. n.77. † Vlterius, vt reus intelligat te velle omnino ſcire ab ipſo veritatẽ, & quod eam tu probe noſti, nulloque pacto poſſe illũ tibi impoſturam facere operam dabis. Chart. in d. pract. interrog. lib.2. c.1. nu.77 †
18 Cauero tamen in primis omni cura, & diligentia à quacumque ſuggeſtione, & ita interrogatoria tua formẽtur, vt nũquam notari poſſit,

ſit. quod confeſſio per reum facta, ad tui ſuggeſtionem facta ſit, videlicet, quia tu ad ita fatendum quodammodo illum inſtruxeris; ſed
19 quia re vera falſus fuit; † & hoc obſeruabis tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias quaſcumque ipſius facti circumſtantias, & qualitates:
20 etenim aliàs male faceres, † & confeſſio quæ ſequeretur ex ſuggeſtionibus prædictis nulla eſſet, nihilq; valeret. Chart. in ſua pract. interrog lib. 2. c. 1. n. 54. 68. & 69. † quod quidem ve-
21 riſſimum eſt, niſi indicia talia præcederent, vt ex illis certo ſcire poſſes ipſum inquiſitum,
22 delictum illud perpetraſſe: † tunc enim in ſpecie interrogare licet, nec propterea confeſſio diceretur per ſuggeſtionem extorta, neque alicui nullitatis vitio ſubiaceret. Chart. d. pract. lib. 2. cap. 1. n. 64. & ſeq. † Circa verò ſcripturas,
23 & teſtium depoſitiones in faciem reis legendas illud te monitum volo, vt recte omnino te facturum putes, ſi aliquas circumſtantias, & qualitates tibi bene viſas retinebis, ne reus lectionē ſibi quodāmodo factā repetere diſcat. Char. d. pract. lib. 4. cap. 1. n. 94. † quod maxime
24 erit cauendum ipſis reis ad tormenta adductis ſiue adducendis. Chart. in dicto lib. 2. cap. 1. nu.
25 94. † ſunt enim aliqui tantę impatientię, vt in quouis mentiri, quam pati tormenta malint, & ita fit, vt etiam vario modo fateantur, vt non tantum ſe, verum alios criminentur.

†Ca-

26 †Caue tu omni conatu à ſuggeſtionibus prædictis,& ita caue, vt non ſolum culpa, ſed
27 ſuſpicione culpæ prorſus careas. †Aliquando tamen expreſſionem alicuius circumſtantiæ ita mouere Reum,ac vrgere, vt ad veritatem fatendam compellatur, non inficior, cum ex dicta expreſſione crimen ſuum detectum agnoſcat. Chart. d. pract. lib.2.cap.1.num.68.
28 †Erit igitur prudentis examinantis arbitrari, quando exprimendæ ſint qualitates,&circumſtantiæ prædictæ, Char.d.lib.2.c.1.nu.68.in fin.
29 †Sed certe meo iudicio recte,& prudenter feceris,ſi ab expreſſione omnium qualitatum,&
30 circumſtantiarum vel omnino cauebis,†vel,ſi exprimere aliquas opportunum duxeris,eas interrupte, & quaſi primis labiis attingendo re-
31 cenſebis:† Quod idem,vt dixi, obſeruandum etiam erit, ſi ſuper ſociis interrogare volueris, nullus enim nominari debebit, ſed alias generaliter interrogando veritas de illis erit perquirenda,text.in d.l.1.§.in cauſa tributorum, verſ. qui quæſtionem.ff.de quæſt.puta examinando Reum, an ſolus eſſet, an aliquis alius cum eo, quot eſſent numero, quo mandante, vel auxiliante,vel procurante fecerit; dicat ſocios,auxiliatores, mandatores,& fautores, & ſic aliis ſimilibus generalibus interrogatoriis nomina ſociorum prædictorum ab ipſo Reo legitime habebuntur, & ſuggeſtiones euitabuntur.d.§. in cauſa, & per Iac. de Beluiſ. in pract. crimin.

in

12 in tit.de quæſt.nu.50. verſ.ſextus eſt: †bene verum eſt, quod, ſi contra certos extarent indicia, poſſent tunc quidem illi nominatim ſpecificari, nec dici poſſet hoc caſu ob ſpecialem interrogationem ſuggeſtio aliqua facta. Blanc.in
13 tract.de indit. nu.382.in fin. † Vlterius debent interrogatoria habere quemdam ordinem, quo ad finem, quem exoptas, peruenire com-
34 mode poſſis. † is autem ordo, quia perſæpe cauſis, occaſione, neceſſitate, & reſponſionibus reorum mutari ſolet, & modo continuatim, modo diuiſim, modo directo, modo per obliquum ducitur, non facile doceri, & demonſtrari poteſt. Char.d.pract.lib.3.c.1.nu.10. & ſeq. aliqua nihilominus inferius ad ordinem prædictum comparandum tradere conabimur. Videamus igitur de forma cõſtitutorũ.

SCHOLIA IN CAP. V.

CVm interrogandi materia ſit ſatis ampla, ideo breuibus non poteſt perſtringi, vt conatur author; magis tamen neceſſaria ex authore confirmabo. Quale illud eſſe, quod interrogatoria debeant eſſe clara & aperta; non perplexa & obſcura, & quæ incertitudinem pariant. Nam quæ dubia ſunt, in fauorem Rei interpretanda ſunt, quia intentio Fiſci debet eſſe clara, not.ad l. vlt. C.de probat. quia in dubio contra Fiſcum eſt pronunciandum

dum.l.non puto, ff. de iur. Fiſci. Qua in re c uendum eſt,tamquam ab igne,à ſophiſticis i terrogationibus, & niſi negotium tibi ſit cu docto homine ac litterato, quo caſu ſi adue teris iſtum modum interrogandi ad eruenda veritatē eſſe vtilē, eo vti poteris. Quicquid ſi quando interrogatio,vel reſponſio ſit intricat & obſcura; tū Reus reſponſurus prius poter à Iudice petere, vt declaretur interrogatoriu obſcurum, & amphibologicum, quam Iudc ipſum Reum ad reſpondendum cogat, cum hæc duo ſint correlatiua, vt colligitur ex Ca thar. hic citat. & Pegna poſt Eymeri.in direc inquiſit. par.3. nu.88.

Non procul à præcedente inſpectione eſt vtrum fictionibus vti poſſit Iudex pro extor quenda veritate,& fallaciis.ac cautelis. Diſtin gunt omnes ius honeſtum,& inhoneſtū anim pernitioſum. Quale autem illud dicatur, ho totum arbitrio Iudicis committunt,qui iudica bit inhoneſtum illud eſſe,pro quo imminet pe riculum morti, aut famæ, quæ morti aſſimila tur. Et Aduerte (rogo) quod non ſunt conſilia ab euentu ponderanda, prout faciunt multi imperiti. Quia non propterea laudabimus Ca rolum illum magnum, ſiue fuerit primus, ſiue ſecundus,qui in animum induxit,patrem & fi lium de homicidio accuſatos ſuſpendi facere ex quo factum eſt,vt pater ſe fuiſſe homicidam prodiderit, vt filium à pœna redimeret, etſi

enim

enim hæc fictio bene ſucceſſerit, non tamen laudanda, vti periculoſa, de quo penes Præſid. Menoch. de arbitr. iudi. caſu 270. nu. 15. Carthar. lib. 2. cap. 1. nu. 48.

Sub incude ſimulationis cadit promiſſio impunitatis, à qua Iudex abſtinere debet, tradit Clar. q. 55. verſ. allegare, cum duobus verſicu. ſequen.

Hæc quoque prima eſt ſuggeſtio, de qua latiſſimè, quando ſit prohibita, vide Scacc. d. cap. 86. nu. 78. vbi etiam quando dicatur.

Hac mecum nuper vſus quidam Syndicator vnius ex Perill. Senatoribus, neſcio quo delapſus, cum me accerſiri iuſſiſſet, meque viſo dixit: ſiamo informati, che voi hauete dato denari al Senatore nella cauſa di Rinaldo N. Dicendo, che gli hauete dato, andarete à caſa, dicendo di non hauergli dato, reſtareto qua in prigione. Cui ego ex tempore reſpondi: Dunq; dicendo, che gli hò dato denari, & che gli habbi tolto, dirò vna gran bugia: ma dicendo, ch'egli, mentre io gli hò offerto, gli hà ricuſato, & me ne hà anco fatto riprenſione, perche io gli voleſſe dare, dirò la verità? Però è meglio reſtarne quà prigione con la verità, che andarmene à caſa infame con la bugia. Cogita an hæc interrogatio ſit ſuggeſtiua, ſit etiam impunitatis promiſſiua, quoad effectum & vim, cum ſub ſpe euitandi carceres induceret me ad falſum dicendum. Quare pro veritate

carceres tredecim dierum ſum paſſus in loco tenebroſo, cuius ſitum paucis tunc verſibus exaraui carbone in muro deſignatis. Quo tempore ſubibat mihi materia l. vlt. C. de cuſtod. Reor. de carceris ſitu loquen. Immortali gratias Deo refero, quod aduerſitates in me nihil potuere; & poſſum dicere cum Poeta.

Ad mala iampridem non ſumus vlla rudes

Recreabam in ergaſtulo animum poeſi, quam teneris per Appollinem ideſt Dei gratia mihi mutuatã, multorum annorũ rubigo pene texerat. Deerat librorum copia, mecum tamquã cum aqua, & igne interdicto actum fuit. Verſus hi ſunt pro tempore inexculti, & fere aridi, quos euulgari, & legi gratulor.

Conſcia mens recti, mentiri neſcia, pœnas
Has pro laude dabit, ſuppliciumq; feret.
Carcere recludi, rediantia lumina tolli,
Innocuo pietas, religioq; vetat.
Vſus abeſt libri, procul eſt pretioſa ſupellex
Qua ſine rara quies, nil niſi triſte ſubit.
Nocte breues adimit ſõnos, nec rodere ceſſat
Mus, redit, itq; frequẽs, nec timet ille minas
Ebria ſeruorum domino ſtertente caterua
Clamat, inurbanos mittit ab ore ſonos.
Ipſe nec abſtineo ſeruili à munere, ſerui
In partes omnes ingenioſus eo.
Verro locũ, ſterno lectum, vis cætera, cũcta
Noſtra facit (quãuis nõ bene docta) manus.
Intermiſſum olim officium, laudeſq; Mariæ

Proſtratus repeto, ſæpius ore canens.
Quã precor ęrumnas iniuſti carceris huius
Vt minuat, nec opẽ corde rogata neget.

Subleuabat tamen animum meum innocẽtia, & retrò bene actæ vitę candor ſuccurebat; quæ ante exempla videram in libro Franciſci Petrarchæ de gratulatione, ſiue remedio vtriuſque fortunæ, in quo multa meminit de his, quibus ob carcerẽ multi proſperi euentus, honores perſæpe cõtigere: ſed veniamus ad alia.

Eodem Cap. 5. lib. 2. n. 22. ibi, per] ſuggeſtionẽ extorta.

QVando præcedunt indicia in ſpecie, non dicitur ſuggeſtio, nec confeſſio ſubſecuta poteſt tamquam doloſè extorta impugnari; aut tamquam vitio nullitatis obnoxia. Poteſt ergo Iudex interrogare reum, an vulnerauerit Titium, ſi præcedant indicia, vt ſcilicet dixi, aliter nõ; & hoc eſſe extra omnẽ aliã dubitationẽ tradit Boſſi. de examin. reor. n. 12. verſ. proſequendo materiam, quem vide: & hoc etiam procedit, ſi reus eſſet in tortura, quia adhuc poſſet ſpecialiter interrogari, tam ſuper delicto, quam ſuper complicibus, & ſocijs, retento ſemper themate, quod vrgeatur legitimis indicijs, vt apud Scacc. d. cap. 86. nu. 38. ver. decimo quæro. Quæ autem ſint legitima indicia, diffuſe tradit n. 38.

Cum ergo (vt paucis complectar) interrogatoriorũ materia verſetur in æquore vaſto, ideo ſcias ſummo cum iudicio, & diligenti cir-

cumſpectione eis vti: multò plures enim ſunt cauſæ interrogandi, quam à Doctoribus ſint præſcriptæ, nec tibi opus textibus & gloſſis, ſed vi rationis naturalis, cui leges ſeruiunt, & ancillantur, qua ſi carere te intelligas, te ipſum corrige, & alio cogitationes tuas dirige. Non omnia poſſumus omnes. Exiſtima tamē te aliquid ſcire, ſi interrogandi difficultates noſti; vult enim hoc ſtudium totum hominem indefeſſum (vt dicam) Herculeos labores. multum appoſitè de hoc diſſerit Alex. Stiatich. in ſua prax. iudiciar. cap. 16. num. 29. vbi quod iudicio ſui intellectus percipere, & dignoſcere ſtatum, & conditionem examinandorum teſtium permagnum eſt. Idem ego dico, multo magis ipſius rei examinandi. Addo ego, vt ſupra, quod totam indiciorum materiē perluſtrare debes, nam eis, & eorum qualitate cognitis, perfacilè erit tibi, ſi de aliquo delicto arguas, reum coarctare in eius examine ad reſpondendum iis, quæ tu animaduerteris facere ad reum grauādum; nec tua methodo tam perbreui egebis.

SVMMARIVM.

1 *Principium examinis, ſiue conſtituti Reorum quo modo concipiendum ſit, & quæ in eo ſint exprimenda.*

2 *Forma dicti principij examinis ſiue conſtituti.*

3 *Interrogatoria quomodo extendenda ſunt.*

4 Reſ-

4 *Reſponſio Rei debet recipi, & ſcribi vulgariter per Notarium, prout per Reum datur & ibi habes formam.*

5 *Primum interrogatoriũ primi conſtituti quale ſoleat eſſe de communi ſtylo.*

6 *Interrogatoria generalia, quæ fieri ſolent in primo Conſtituto, quæ ſint.*

7 *Reus dicens, ſe ſcire cauſam ſuæ carcerationis, qualiter interrogandus vlterius.*

8 *Iudex debet explicari facere per Reum, factum à principio vſque ad finem.*

9 *Et interrogatorijs ſuis quæ fuerint omiſſa, aut nõ integre & clarè dicta recenſeri, ſuppleri, & declarari facere.*

10 *Iudex debet inueſtigare, vt ſciat facti ſeriem diſtinctam cum omnibus ſuis qualitatibus, & circumſtantijs.*

11 *Iudex in interrogando debet procurare, vt indicia acquirat, & iam acquiſita impinguet, & confirmet.*

12 *Iudex debet inſiſtere ſigillatim ſuper quolibet indicio.*

13 *Reſponſionibus Reorum quæ debeat Iudex opponere, vt ab illis credulitatem tollat, illaque elidat.*

14 *Reſponſiones Reorum ſunt integrè ſcribendæ, etiam quod aliquæ videantur nihil operari, & quare.*

15 *Iudex debet interrogando certum ſcopum proponere, quem contingat.*

16 *Indicia homicidij quæ ſoleant eſſe.*

17 *Indicia ſunt opportunis medijs pertractanda, & comprobanda.*

18 *An ad indiciorũ probationem per circuitum, & altius repe-*

repetitam per contractionem deueniendum ſit, & habes exemplum.

19 Quod in alterius Rei probationem adducitur ipſum prius probandum eſt.

20 Forma probandi indicia altius repetita oratione.

21 Flaminius Chartarius vir eruditiſſimus pulcherrimè, et latiſſimè docuit modos, & formas interrogandi Reos, & ſuper indicijs probationes ſumendas.

22 Interrogatoria quibus alijs modis inchoari poſſint præterquam per verbum illud interrogatus.

23 Interrogatoria aliquando non extenduntur.

24 Et quando liceat hoc facere.

25 Talibus tamen modis rariſſimè vtendum eſt, quia denotant imperitiam, malitiam, & inertiam.

26 Interrogatoria non extenſa nullo modo contineant ſuggeſtiones.

27 Rei ſunt pluries examinandi, & conſtituendi.

28 Forma principij ſecundi, vel vlterioris conſtituti.

29 Concluſio conſtituti Reo facti quæ continere debeat.

30 Forma concluſionis conſtituti Reo facti.

31 Subſcribens conſentire videtur ijs, quæ continentur in ſcripturam, quam ſubſcripſit.

32 Et præſumitur, quod illam legerit, & contentorum in ea notitiam habuerit.

33 Et ſi dicat, quod fuit deceptus, & quod non legit debet probare.

34 Signum Crucis factum ab illiterato idem operatur, quod ſubſcriptio extenſa facta ab eo, qui litteras nouit.

35 Fiſcalis aſſiſtens ſolet proteſtari in finem conſtituti.

36 For-

Digitized by Google

36 *Forma dicta proteſtationis.*

37 *Iudex antequam abſoluat conſtitutum cum Reo, debet repilogare in vltimis interrogatorijs omnia indicia, coniecturas, & probationes, & iura pro Fiſco facientia, quæ deducta, ſiue acquiſita fuerunt in proceſſu.*

38 *Forma talis epilogi.*

39 Re*um, qui incipit fateri, non debet Iudex dimittere ſed eius confeſſionem etiam omiſſo prandio, cœna, vel ſomno integraliter abſq; intermiſſione recipere.*

40 E*t ratio quare, &* 41.

42 *Reus reſpondens, & dum fatetur, non eſt interrumpendus, & ratio quare.*

De forma conſtituti, tam primi, quam ſecundi, & eorum concluſione.

Caput Sextum.

1 PRincipium examinis, ſiue conſtituti ipſorum Reorum, ita formandum erit, vt in eo exprimatur tempus & locus examinis, nomen, & officiũ Iudicis examinantis, ac Notarii ſcribentis, nec non Fiſcalis, ſiue eius ſubſtituti aſſiſtentis, nomen, cognomẽn, ætas pater, & patria ipſius Rei conſtituti: erit etiam facienda mentio de iuramẽti delatione per Notarium, ac de eiuſdem præſtatione per Reum facta, Chart. in d. pract. lib. 3. c. 3. num. 6. vſque ad nu. 21. & talis erit forma, videlicet.

26 † Caue tu omni conatu à ſuggeſtionibus
prædictis,& ita caue, vt non ſolum culpa, ſed
27 ſuſpicione culpæ prorſus careas. † Aliquando
tamen expreſſionem alicuius circumſtantiæ
ita mouere Reum,ac vrgere, vt ad veritatem
fatendam compellatur, non inficior, cum ex
dicta expreſſione crimen ſuum detectum
agnoſcat. Chart. d. pract. lib.2.cap.1.num.68.
28 † Erit igitur prudentis examinantis arbitrari,
quando exprimendæ ſint qualitates, & circum-
ſtantiæ prædictæ, Char.d.lib.2.c.1.nu.68.in fin.
29 † Sed certe meo iudicio recte,& prudenter fe-
ceris,ſi ab expreſſione omnium qualitatum,&
30 circumſtantiarum vel omnino cauebis,†vel,ſi
exprimere aliquas opportunum duxeris,eas in-
terrupte, & quaſi primis labiis attingendo re-
31 cenſebis:† Quod idem,vt dixi, obſeruandum
etiam erit, ſi ſuper ſociis interrogare volueris,
nullus enim nominari debebit, ſed alias gene-
raliter interrogando veritas de illis erit perqui-
renda,text.in d.l.1.§.in cauſa tributorum, verſ.
qui quæſtionem.ff.de quæſt.puta examinando
Reum, an ſolus eſſet, an aliquis aliùs cum eo,
quot eſſent numero, quo mandante, vel auxi-
liante,vel procurante fecerit; dicat ſocios,auxi-
liatores, mandatores,& fautores, & ſic aliis ſi-
milibus generalibus interrogatoriis nomina
ſociorum prædictorum ab ipſo Reo legitime
habebuntur, & ſuggeſtiones euitabuntur.d.§.
in cauſa, & per Iac. de Beluiſ. in pract. crimin.

in

Digitized by Google

12 in tit.de quæſt.nu.50. verſ.ſextus eſt: †bene verum eſt, quod, ſi contra certos extarent indicia, poſſent tunc quidem illi nominatim ſpecificari, nec dici poſſet hoc caſu ob ſpecialem interrogationem ſuggeſtio aliqua facta. Blanc.in
13 tract.de indit. nu.382.in fin. † Vlterius debent interrogatoria habere quemdam ordinem, quo ad finem, quem exoptas, peruenire com-
14 mode poſſis. † is autem ordo, quia perſæpe cauſis, occaſione, neceſſitate, & reſponſionibus reorum mutari ſolet, & modo continuatim, modo diuiſim, modo directo, modo per obliquum ducitur, non facile doceri, & demonſtrari poteſt. Char.d.pract.lib.3.c.1.nu.10. & ſeq. aliqua nihilominus inferius ad ordinem prædictum comparandum tradere conabimur. Videamus igitur de forma cõſtitutorũ.

SCHOLIA IN CAP. V.

CVm interrogandi materia ſit ſatis ampla, ideo breuibus non poteſt perſtringi, vt conatur author; magis tamen neceſſaria ex authore confirmabo. Quale illud eſſe, quod interrogatoria debeant eſſe clara & aperta; non perplexa & obſcura, & quæ incertitudinem pariant. Nam quæ dubia ſunt, in fauorem Rei interpretanda ſunt, quia intentio Fiſci debet eſſe clara, not.ad l. vlt. C.de probat. quia in dubio contra Fiſcum eſt pronunciandum

dum.l.non puto, ff. de iur. Fiſci. Qua in re cauendum eſt,tamquam ab igne,à ſophiſticis interrogationibus, & niſi negotium tibi ſit cum docto homine ac litterato, quo caſu ſi aduerteris iſtum modum interrogandi ad eruendam veritatẽ eſſe vtilẽ, eo vti poteris. Quicquid ſit, quando interrogatio,vel reſponſio ſit intricata & obſcura; tũ Reus reſponſurus prius poterit à Iudice petere, vt declaretur interrogatorium obſcurum, & amphibologicum, quam Iudex ipſum Reum ad reſpondendum cogat, cum hæc duo ſint correlatiua, vt colligitur ex Carthar. hic citat. & Pegna poſt Eymeri.in direct. inquiſit. par.3. nu.88.

Non procul à præcedente inſpectione eſt, vtrum fictionibus vti poſſit Iudex pro extorquenda veritate,& fallaciis.ac cautelis. Diſtingunt omnes ius honeſtum,& inhoneſtũ animę pernitioſum. Quale autem illud dicatur, hoc totum arbitrio Iudicis committunt,qui iudicabit inhoneſtum illud eſſe,pro quo imminet periculum morti, aut famæ, quæ morti aſſimilatur. Et Aduerte (rogo) quod non ſunt conſilia ab euentu ponderanda, prout faciunt multi imperiti. Quia non propterea laudabimus Carolum illum magnum, ſiue fuerit primus, ſiue ſecundus,qui in animum induxit,patrem & filium de homicidio accuſatos ſuſpendi facere, ex quo factum eſt,vt pater ſe fuiſſe homicidam prodiderit, vt filium à pœna redimeret, etſi

enim

enim hæc fictio bene ſucceſſerit, non tamen laudanda, vti periculoſa, de quo penes Præſid. Menoch. de arbitr. iudi. caſu 270. nu. 15. Carthar. lib. 2. cap. 1. nu. 48.

Sub incude ſimulationis cadit promiſſio impunitatis, à qua Iudex abſtinere debet, tradit Clar. q. 55. verſ. allegare, cum duobus verſicu. ſequen.

Hæc quoque prima eſt ſuggeſtio, de qua latiſſimè, quando ſit prohibita, vide Scacc. d. cap. 86. nu. 78. vbi etiam quando dicatur.

Hac mecum nuper vſus quidam Syndicator vnius ex Perill. Senatoribus, neſcio quo delapſus, cum me acceſiri iuſſiſſet, meque viſo dixit: ſiamo informati, che voi hauete dato denari al Senatore nella cauſa di Rinaldo N. Dicendo, che gli hauete dato, andarete à caſa, dicendo di non hauergli dato, reſtareto qua in prigione. Cui ego ex tempore reſpondi: Dunq; dicendo, che gli hò dato denari, & che gli habbi tolto, dirò vna gran bugia: ma dicendo, ch'egli, mentre io gli hò offerto, gli hà ricuſato, & me ne hà anco fatto riprenſione, perche io gli voleſſe dare, dirò la verità? Però è meglio reſtarne quà prigione con la verità, che andarmene à caſa infame con la bugia. Cogita an hæc interrogatio ſit ſuggeſtiua, ſit etiam impunitatis promiſſiua, quoad effectum & vim, cum ſub ſpe euitandi carceres induceret me ad falſum dicendum. Quare pro veritate

carceres tredecim dierum ſum paſſus in loco tenebroſo, cuius ſitum paucis tunc verſibus exaraui carbone in muro deſignatis. Quo tempore ſubibat mihi materia l. vlt. C. de cuſtod. Reor. de carceris ſitu loquen. Immortali gratias Deo refero, quod aduerſitates in me nihil potuere; & poſſum dicere cum Poeta.

Ad mala iampridem non ſumus vlla rudes

Recreabam in ergaſtulo animum poeſi, quam teneris per Appollinem ideſt Dei gratia mihi mutuatā, multorum annorū rubigo pene texerat. Deerat librorum copia, mecum tamquā cum aqua, & igne interdicto actum fuit. Verſus hi ſunt pro tempore inexculti, & fere aridi, quos euulgari, & legi gratulor.

Conſcia mens recti, mentiri neſcia, pœnas
Has pro laude dabit, ſuppliciumq; feret.
Carcere recludi, rediantia lumina tolli,
Innocuo pietas, religioq; vetat.
Vſus abeſt libri, procul eſt pretioſa ſupellex
Qua ſine rara quies, nil niſi triſte ſubit.
Nocte breues adimit ſōnos, nec rodere ceſſat
Mus, redit, itq; frequēs, nec timet ille minas
Ebria ſeruorum domino ſtertente caterua
Clamat, inurbanos mittit ab ore ſonos.
Ipſe nec abſtineo ſeruili à munere, ſerui
In partes omnes ingenioſus eo.
Verro locū, ſterno lectum, vis cætera, cūcta
Noſtra facit (quāuis nō bene docta) manus.
Intermiſſum olim officium, laudeſq; Mariæ

Pro-

Proſtratus repeto,ſæpius ore canens.
Quã precor ęrumnas iniuſti carceris huius
Vt minuat, nec opẽ corde rogata neget.

Subleuabat tamen animum meum innocẽtia, & retrò bene actæ vitę candor ſuccurebat; quæ ante exempla videram in libro Franciſci Petrarchæ de gratulatione, ſiue remedio vtriuſque fortunæ, in quo multa meminit de his, quibus ob carcerẽ multi proſperi euentus, honores perſæpe cõtigere: ſed veniamus ad alia.

Eodem Cap. 5. lib. 2. n. 22. ibi, per] ſuggeſtionẽ extorta.

QVando præcedunt indicia in ſpecie, non dicitur ſuggeſtio, nec confeſſio ſubſecuta poteſt tamquam dolosè extorta impugnari, aut tamquam vitio nullitatis obnoxia. Poteſt ergo Iudex interrogare reum, an vulnerauerit Titium, ſi præcedant indicia, vt ſcilicet dixi, aliter nõ; & hoc eſſe extra omnẽ aliã dubitationẽ tradit Boſſi. de examin. reor. n. 12. verſ. proſequendo materiam, quem vide: & hoc etiam procedit, ſi reus eſſet in tortura, quia adhuc poſſet ſpecialiter interrogari, tam ſuper delicto, quam ſuper complicibus, & ſocijs, retento ſemper themate, quod vrgeatur legitimis indicijs, vt apud Scacc. d. cap. 86. nu. 38. ver. decimo quæro. Quæ autem ſint legitima indicia, diffuſe tradit n. 38.

Cum ergo (vt paucis complectar) interrogatoriorũ materia verſetur in æquore vaſto, ideo ſcias ſummo cum iudicio, & diligenti cir-

cumſpectione eis vti: multò plures enim ſunt cauſæ interrogandi, quam à Doctoribus ſint præſcriptæ, nec tibi opus textibus & gloſſis, ſed vi rationis naturalis, cui leges ſeruiunt, & ancillantur, qua ſi carere te intelligas, te ipſum corrige, & alio cogitationes tuas dirige. Non omnia poſſumus omnes. Exiſtima tamē te aliquid ſcire, ſi interrogandi difficultates noſti; vult enim hoc ſtudium totum hominem indefeſſum (vt dicam) Herculeos labores. multum appoſitè de hoc diſſerit Alex. Stiatich. in ſua prax. iudiciar. cap. 16. num. 29. vbi quod iudicio ſui intellectus percipere, & dignoſcere ſtatum, & conditionem examinandorum teſtium permagnum eſt. Idem ego dico, multo magis ipſius rei examinandi. Addo ego, vt ſupra, quod totam indiciorum materiē perluſtrare debes, nam eis, & eorum qualitate cognitis, perfacilè erit tibi, ſi de aliquo delicto arguas, reum coarctare in eius examine ad reſpondendum iis, quæ tu animaduerteris facere ad reum grauādum, nec tua methodo tam perbreui egebis.

SVMMARIVM.

1 *Principium examinis, ſiue conſtituti Reorum quo modo concipiendum ſit, & quæ in eo ſint exprimenda.*

2 *Forma dicti principij examinis ſiue conſtituti.*

3 *Interrogatoria quomodo extendenda ſunt.*

4 Reſ-

4 *Reſponſio Rei debet recipi, & ſcribi vulgariter per Notarium, prout per Reum datur & ibi habes formam.*

5 *Primum interrogatoriũ primi conſtituti quale ſoleat eſſe de communi ſtylo.*

6 *Interrogatoria generalia, quæ fieri ſolent in primo Conſtituto, quæ ſint.*

7 *Reus dicens, ſe ſcire cauſam ſuæ carcerationis, qualiter interrogandus vlterius.*

8 *Iudex debet explicari facere per Reum, factum à principio vſque ad finem.*

9 *Et interrogatorijs ſuis quæ fuerint omiſſa, aut nõ integre & clarè dicta recenſeri, ſuppleri, & declarari facere.*

10 *Iudex debet inueſtigare, vt ſciat facti ſeriem diſtinctam cum omnibus ſuis qualitatibus, & circumſtantijs.*

11 *Iudex in interrogando debet procurare, vt indicia acquirat, & iam acquiſita impinguet, & confirmet.*

12 *Iudex debet inſiſtere ſigillatim ſuper quolibet indicio.*

13 *Reſponſionibus Reorum quæ debeat Iudex opponere, vt ab illis credulitatem tollat, illaque elidat.*

14 *Reſponſiones Reorum ſunt integrè ſcribendæ, etiam quod aliquæ videantur nihil operari, & quare.*

15 *Iudex debet interrogando certum ſcopum proponere, quem contingat.*

16 *Indicia homicidij quæ ſoleant eſſe.*

17 *Indicia ſunt opportunis medijs pertractanda, & comprobanda.*

18 *An ad indiciorũ probationem per circuitum, & altius,*

 repe-

repetitam per contractionem deueniendum ſit, & habes exemplum.

19 *Quod in alterius Rei probationem adducitur ipſum prius probandum eſt.*

20 *Forma probandi indicia altius repetita oratione.*

21 *Flaminius Chartarius vir eruditiſſimus pulcherrimè, et latiſſimè docuit modos, & formas interrogandi Reos, & ſuper indicijs probationes ſumendas.*

22 *Interrogatoria quibus alijs modis inchoari poſſint præterquam per verbum illud interrogatus.*

23 *Interrogatoria aliquando non extenduntur.*

24 *Et quando liceat hoc facere.*

25 *Talibus tamen modis rariſſimè vtendum eſt, quia denotant imperitiam, malitiam, & inertiam.*

26 *Interrogatoria non extenſa nullo modo contineant ſuggeſtiones.*

27 *Rei ſunt pluries examinandi, & conſtituendi.*

28 *Forma principij ſecundi, vel vlterioris conſtituti.*

29 *Concluſio conſtituti Reo facti quæ continere debeat.*

30 *Forma concluſionis conſtituti Reo facti.*

31 *Subſcribens conſentire videtur ijs, quæ continentur in ſcripturam, quam ſubſcripſit.*

32 *Et præſumitur, quod illam legerit, & contentorum in ea notitiam habuerit.*

33 *Et ſi dicat, quod fuit deceptus, & quod non legit debet probare.*

34 *Signum Crucis factum ab illiterato idem operatur, quod ſubſcriptio extenſa facta ab eo, qui litteras nouit.*

35 *Fiſcalis aſſiſtens ſolet proteſtari in finem conſtituti.*

36 *Forma dictæ proteſtationis.*

37 *Iudex antequam abſoluat conſtitutum cum Reo, debet repilogare in vltimis interrogatorijs omnia indicia, coniecturas, & probationes, & iura pro Fiſco facientia, quæ deducta, ſiue acquiſita fuerunt in proceſſu.*

38 *Forma talis epilogi.*

39 R*eum, qui incipit fateri, non debet Iudex dimittere ſed eius confeſſionem etiam omiſſo prandio, cœna, vel ſomno integraliter abſq; intermiſſione recipere.*

40 E*t ratio quare, &* 41.

42 *Reus reſpondens, & dum fatetur, non eſt interrumpendus, & ratio quare.*

De forma conſtituti, tam primi, quam ſecundi, & eorum concluſione.

Caput Sextum.

1 PRincipium examinis, ſiue conſtituti ipſorum Reorum, ita formandum erit, vt in eo exprimatur tempus & locus examinis, nomen, & officiũ Iudicis examinantis, ac Notarii ſcribentis, nec non Fiſcalis, ſiue eius ſubſtituti aſſiſtentis, nomen, cognomen, ætas pater, & patria ipſius Rei conſtituti: erit etiam facienda mentio de iuramẽti delatione per Notarium, ac de eiuſdem præſtatione per Reum facta, Chart. in d. pract. lib. 3. c. 3. num. 6. vſque ad nu. 21. & talis erit forma, videlicet.

Forma Constituti.

2 † Die Dominica vltima Decembris 1595. Conſtitutus perſonaliter in carceribus Turris Nonæ, coram Mag. & Excellenti D. N. Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenente, meq; &c. aſſiſtente Mag. D. T. ſubſtituto Fiſcali.

Sẽpronius q. N. de N. de Neapoli etatis ſuæ annorum viginti in circa, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit per eundem D. Locum tenentem.

Interrogatus, an ſciat, vel præſumat cauſam ſuæ carcerationis, & præſentis examinis.

Reſpondit: Io non sò, nè mi poſſo imaginare la cauſa, perche io ſia ſtato preſo, & hora V. S. mi voglia eſaminare.

3 † Et ſic extendes prius ſingula tua interrogatoria latino ſermone, & facies illa per Notarium ſcribi ad tuum dictamen, deinde quod latine ſcribi feciſti, vulgari ſermone ipſi reo explicabis, abſque eo quod dicta explicatio vulgaris ſcribatur, & reus reſpondebit ſuo arbitrio:
4 † quam reſponſionem vulgariter, prout per reum datur, ita per Not. excipi, atque ſcribi ad tuum pariter, vel ipſius rei dictamen curabis. Char. d. pract. lib. 3. c. 3. nu. 22. hoc modo ſupponendo idem interrogat. & eandem reſponſionem, videlicet.

inter-

Interrogatus an ſciat, vel præſumat cauſam ſuæ carcerationis, & præſentis examinis. Et hoc ſcribitur: deinde vulgariter res à Iudice explicatur.

Vi ſi dimanda ſe voi ſapete, ò potete imaginar la cauſa, per la quale ſete ſtato preſo, & hora habbiate da eſſere eſaminato.

Et hoc non ſcribitur.

Reſpondit:Io non sò,ne mi poſſo imaginare per che cauſa io ſia ſtato preſo, & hora mi vogliate eſaminare.

Et hoc ſcribitur, et ſic de ſingulis.

Aliquando in ipſo principio examinis non ponitur neque nomen, neque cognomen, aut pater, aut patria ipſius examinati, et conſtituti, ſed opportuna interrogatoria ab ipſo reo prędicta eliciuntur, et tunc deſcribitur perſona examinati,et conſtituti per ſigna,et circunſtantias hoc modo videlicet.

Die,etc.Conſtitutus.

Quidam Iuuenis ætatis ſuæ, vt ex aſpectu dignoſci poterat annorum viginti in circa imberbis, et cum cicatrice in fronte ſupra oculũ ſiniſtrum indutus infraſcriptis veſtimentis, videlicetet; deſcribe vulgari ſermone, vel latino eius veſtimenta, vt habebis inferius. Habes infra lib.6.cap.1. nu.12. qui delato ſibi iuramento, etc.et ſequere, vt ſupra.

Interrogatus de nomine, cognomine, ætate, parentibus, patria, et exerc.

Reſ-

Reſpondit : Io mi chiamo Sempronio N. figliuolo di Pietro di N.et diNicoloſa ſua moglie: la mia patria è Napoli , et il mio eſercitio è di ſoldato, et hò da vinti anni circa.

Interrogatus an ſciat, vel præſumat cauſam, etc.vt ſupra dixi.

5 †Hæc ferè ſemper ſolent eſſe principalia, ſi-
ue primi interrogatoria cuiuſcunque primi
conſtituti prima vice formandi : poſt quæ vl-
6 terius procedendo poteris eundem Reum in•
interrogare de loco , & tempore , quo captus
fuit,an ſolus,an aſſociatus , cum quo , ſeu qui-
bus,an arma,vel aliæ res , & bona fuerint penes
ipſum tempore ſuæ capturæ reperta , & quæ ,
cuius exercitii , & profeſſionis ſit, vbi habitet,
cum quibus verſetur,an alias fuerit inquiſitus,
proceſſatus,carceratus , qua de cauſa, quoties,
in quo loco,& de quo tempore,& ſic,quomo-
do è carceribus exiuerit, an abſolutus, vel con-
demnatus fuerit,an ſit diues, vel pauper, an de
ſuo,vel alieno viuat:et ſimilia alia interrogato-
ria generalia facere poteris pro exordio exa-
minis Char.d.pract.lib.3.c.1.num.40.& nu.58.
7 † Si vero Reus , cauſam ſuæ carcerationis ſe
nouiſſe, reſpondebit, tunc interrogabis, vt illã
narret,& quomodo putet dicta de cauſa carce-
8 ratum ſe fuiſſe , †& factum à principio ad fi-
9 nem explicari facies , † deinde interrogatoriis
tuis ea,quæ omiſſa fuerint, vel non integrè, aut
non clarè dicta recenſeri, ſuppleri, & declarari

cura-

10 curabis,& in id inuigilabis,† vt facti ſeriem habeas diſtinctam,plenam,claram,cum omnibus ſuis circumſtantiis & qualitatibus: præterea alias facto,& negotio cōuenientes interrogationes annectes, vt vel ex ipſis delicti confeſſionē
11 † extorqueas, vel indicia aliqua acquiras, aut iam acquiſita, & in eſſe deducta impingues, &
12 confirmes, † & ſuper dictis indiciis erit ſigillatim inſiſtendum, non tamen omnia erunt vno examine abſoluenda, (niſi leuitas cauſæ ſuadeat) quinimo aliqua poterunt in primo examine leuiter tāgi, & ſtatim ad alia tranſire illis omiſſis,poſtea in alio examine omiſſa repetere & plenius diſcutere oportebit. Chart.d.l.3.c.1. n.10.& ſeq.& ſic lento gradu ad factum ipſum per opportuna interrogatoria deueniendū erit.
13 Reſponſionibus autem, quæ per Reum dabuntur,illa erunt opponenda, quæ vel falſitatem,vel impoſſibilitatem,vel improbabilitatē, aut inueriſimilitudinem dictarum reſponſionum coarguant; dicemus etiam, cauſam non allegari,quare falſa credi non debeant ea, quæ ipſi reſpondent Rei, demum nec veris proxima in reſponſionibus contenta, nec ipſum reſpondentem fidem mereri, replicabimus, ex quibus omnis tollitur credulitas expoſitionis, & orationis. Agricola de inuent. dialect. lib. 2.
14 cap.17. & omnia annotari facies, quæ ab ipſis Reis dicta fuerint,quia illud, quod interdum tibi videbitur nihil operari, nec alicuius eſſe mo-

momenti: poſtea intentionem tuam maximo-
15 pere iuuare compereris, † & propoſito tibi (vt
ſuperius dixi) certo ſcopo, quem contingere
animo ſit, media illa excogitabis, quæ illuc re-
ducant, eaque corroborare ſtudueris rationi-
bus, vel ipſi Reo inſitis, vel ab extra arte petitis.
Agricola de inuent. dialect. in Proemio, & la-
16 tius c. 4. † Puta, ſi quis de homicidio inquiſi-
tus exiſtat, videndum erit de vtilitate, & com-
modo ex dicto homicidio ſibi proueniente, de
odio, de inimicitia, de minis, de præparationi-
bus, de loco, in quo fuerit, de qualitate armo-
rum, de tempore, de fuga, de fama, & aliis ſimi-
17 libus indiciis, † quæ deinde erunt ſingula op-
portunis mediis pertractanda, & comproban-
da, ſemperque cautelis, & animaduerſionibus
ſuperius annotatis progrediendum tibi erit,
quas omnes animo ſemper reuolues tuo.

18 † Exemplum tibi pone de indicio minarum:
certè non ſtatim Reus de illis interrogandus
eſt, ſed aliquo circuitu ad eas deueniendum
erit, altius, longiuſq;, et vnde nihil ſuſpecti ſit re-
petita percontatione priora ſequentibus appli-
19 cando, et è contra: † quod enim in alterius rei
probationem ducitur, ipſum prius probandum
eſt, vt, cum id ceperit eſſe pro certo, fiat incerti
argumentum. Quintil. lib. 5. oratio. inſtitut. cap.
20 12. † Erit igitur in hunc, vel ſimilem modum
interrogandus. An, videlicet cognouerit, & co-
gnoſcat Ciccum Fabiani de tal loco, & à
quan-

quanto tempore citra, & quæ fuerit cauſa cognitionis, an cum illo habuerit vnquam aliquid agere, an habeat cum eo litem, & controuerſiam, de qua re, cuius momenti, & quantitatis, à quanto tempore citra, coram quo Iudice, an in dicta lite ſit actor, vel Reus, & ſi Reus, an ægre ferat dictam litem ſibi fuiſſe motam à præfato Cicco, cur ægrè tulerit, an cum aliquibus ex cauſa dictæ litis ſibi à Cicco motæ ſermonem habuerit, dicat cum quibus, quos ſermones, & quæ verba locutus fuerit, quot vicibus, in quibus locis: & ſi negauerit, interrogabitur, an cognoſcat Garparem Alexandri, & à quanto tempore citra, an vnquam in eius domo fuerit, de quo tempore, quot vicibus, & ad quid agendum, an vnquam comederit in domo dicti Gaſparis, quot vicibus, quibus aliis interuenientibus, quo tempore, & quo die, quos ſermones habuerint inter prandendum, & illos explicet, an de dicto Cicco habitus fuerit aliquis ſermo, & qui, qua occaſione, an ſuper lite per dictum Ciccum ſibi mota factus fuerit ſermo aliquis, & quis, à quo fuerit in medium allata occaſio loquendi ſuper dicta lite, quid ipſe dixerit cauſa & occaſione dictæ litis, dum ſic de illa ſermo haberetur, an aliquid dixerit contra præfatum Ciccum, an contra illum minatus fuerit, & quibus minis: ad quas ita ex ore Rei extorquendas altius, vt dixi, repetita percōtatione progrediendum eſt, prout, & in aliis

extor-

extorquendis indiciis in quocumque crimine, ita eſt laborandum,vt vna eademque regula in omnibus deſeruiat. Chart.in d. pract. lib.3.c.1.
21 num.73. † De quibus omnibus quoniam pulcherrimè, & latiſſimè pertractauit Flaminius Chartarius vir eruditiſſimus modos omnes, & formas apponendo in ſua practica interrogandorum Reorum. Eſt. lib.3.cap.3. per totum,ad illum te remitto,nihil enim amplius ſcirem dicere, & volumen hoc præter intentionem
22 grandius redderem,ideo ad alia tranſibo.† Aduertere igitur te volo, quod aliquando loco verbi interrogatus ſolet dici. & Domino dicēte, vel, & Domino replicante, vel, & Domino ſubiungente,vel,& ſibi per Dominum dicto,ſiue replicato, vel,& cum Dominus ſibi diceret, & ſimilia, & circa huiuſmodi modos non ſit differentia, dummodo ſemper interrogatorium extendas,puta,& Domino dicente, vt ipſe conſtitutus facti ſeriem totam recenſeat.

Reſpondit,il fatto paſſa,&c.

23 † Bene verum eſt,quod quandoque non extenditur interrogatorium, ſed ſimpliciter dicitur,& opportunè interrogatus, & ad opportunā Domini interrogationem,& ad aliam interrogationem,vel ſubdens interrogatus, & cæteris id generis modis vtimur breuioribus explicando vulgariter oretenus ipſi reo id quod quæritur,abſq;eo quod in ſcriptis redigatur.
24 † Sed tales modi raro quidem,non prout ali-

qui

qui faciunt paſſim ad eorum imperitias, malitias, ſuggeſtiones, & iniquitates tegendas, ſed tunc tantummodo vſus recipiendi, & admittendi ſunt quando reus interrogatur, vel vt ſuppleat reſponſioni iam datæ, vel vt illam declaret.
25 † Erit igitur illis quanto rarius poterit vtendum, quia, vt dixi, & malitię, imperitiæ, & inertiæ ſigna ſunt non modica. Chart. in d. pract.
26 lib. 3. c. 3. n. 21. & 27. † & in primis caueto, ne quas ſub iſtis breuibus interrogãdi modis ſuggeſtiones facias, quas euitandas eſſe iam ſæ-
27 pe monui, & ſæpius etiam monebo. † Quoniã vero, vt ſupra dixi non ſemel tantum, ſed pluries examinari, & conſtitui ſolet reus, idcirco etiam ſecundi examinis, & conſtituti formam, cui aliorum poſteriorum quoque examinum formæ ſimiles erunt, tibi ſupponam, & erit talis videlicet.

Forma principij ſecundi Conſtituti.

28 † Conſtitutus perſonaliter vbi ſupra coram quo ſupra, aſſiſtente quo ſupra, & hoc ſi ſimus in eiſdem carceribus, & coram eodem Iudice, & aſſiſtente eodem Fiſcali, alias apponetur nomen ipſius Iudicis, Notarij, ſubſtituti, & loci examinis, vt in prima Conſtituti forma demonſtraui.

Sempronius N. de Neapol. de quo alias, qui delato] ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, & c. iurauit, fuit per Dominum.

Inter-

Interrogatus, an ſe diſpoſuerit ad veritatē fatendam, melius quàm fecerit adhuc vſque ſuper his, de quibus fuit alias interrogatus. Vel: Interrogatus, an ſibi occurrat aliquid ex ſe ipſo dicere. Vel ſi Reus aliquid iam in alijs ſuis conſtitutis faſſus fuerit.

Interrogatus, an ſibi occurrat aliquid aliud dicere vltra ea, quæ in præcedentibus ſuis examinibus faſſus fuit.

Reſpondit, Io non sò che mi dir altro di piu di quello, che ho detto ne gli altri miei eſamini, & à quelli non voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna. Deinde deuenietur ad ipsū factum, prout ſupra dictum eſt, & vbi videbis
29 ad ſufficientiam interrogaſſe, † abſolues examen acceptando fauorabilia pro Curia, & Fiſco, & quandoque etiam cauſam quare illud concludas allegando, puta quia alias negotijs impeditus exiſtis, vel tarditate horæ prȩuentus fuiſti, & quid de ipſo reo conſtituto fieri mandes exprimendo, ac facultatem tibi eundem iterum, & quandocunque examinandi, & conſtituendi reſeruando hoc modo, videlicet.

Forma concluſionis examinis reorum.

30 † Tunc Dominus acceptatus, &c. pro nunc tarditate horæ præuentus, vel alijs impeditus negotijs examen dimiſit, & ipſum conſtitutum mandauit reponi ad locum ſuum, vel cōſignauit cuſtodi carcerum bene, & fideliter cuſtodiendum, animo tamen continuandi examen, etc. vel

&c. vel animo tamen,&c.aliquando etiam addit iniuncto ipſi conſtituto, vt ſe ſubſcribat, & tunc Notarius ſubiunget; prout ſe ſubſcripſit, vt infra, videlicet.

Io Sempronio hò depoſto quanto di ſopra.

Vel iniuncto ipſi Conſtituto, quia dixit ſe neſcire ſcribere, vt ſignũ Crucis faceret,prout accepto calamo deſignauit ſua manu, vt infra
31 videlicet, † Et licet iſta videantur eſſe ſuperflua, quia creditur Iudici & Notario; Alex. conſ.147.n.4.& ſeq.lib.2.Ruyn conſ.193.nu.1. lib.2.nihilominus bonum erit illa apponi facere: etenim tanto magis probant ea quæ ſcripta
32 ſunt, fuiſſe ab ipſo depoſita;† ratio autem eſt, quia ſubſcribens conſentire videtur iis, quæ continentur in ſcriptura quam ſubſcribit, & præſumitur, quod illam legerit, & de conten-
33 tis in ea notitiam habuerit: † & ſi diceret, quod non legit, & quod fuit deceptus debe-ret ipſe probare.Clar.qu 53.verſ.5. eſt caſus, &
34 †hoc idem operatur ſignum crucis factum per hominem illiteratum.Io.de Ami. conſ.13. n.6
35 † Solet etiam ſubſtitutus Fiſcalis aſſiſtens finito quolibet examine infraſcriptam proteſtationem in fine examinis per Not. ſcribi facere videlicet.

36 † Præſente D.T.Subſtituto fiſcali, & fauorabilia tantum acceptante, cæteris contrafacientibus contradicente, petente, & inſtante contra dictum Conſtitutum ad vlteriora procedi omni, etc.

37 † Debebis etiam ſi diligens, et accuratus examinator haberi volueris, antequam ad examinis ſiue conſtituti concluſionem deuenias in vltimis interrogatoris recolligere omnia inditia, conjecturas, et præſumptiones, ac probationes, iuraq; pro fiſco facientia, quæ deduxeris, ſiue iam acquiſiueris in ipſo examine: etenim multũ habet virium talis peroratio ad confundendum reum veritatem negantem, et ad ipſum diſponendum ad illam fatendam, præſertim in vltimis conſtitutis, quando reus eſt maxime vrgendus, et impellendus, ac cominus cum illo eſt quaſi congrediendũ. Chartar. in d. pract. interrog. lib. 3. c. 1. num. 56. & digladiandum, vt v. g.

Forma Epilogi

38 † Et Domino dicente, & ipſum C. monente. vt tandem velit fateri veritatem, tam circa ordinem, & tractatum interficiendi præfatum Ciccum, quam circa factum ipſum, quoniam illum interfecit.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, quomodo putet poſſe amplius prædicta tergiuerſari, & negare, cum tot vrgeãt contra ipſum indicia, & præſumptiones, & cõiecturæ, immo plenæ & manifeſtę probationes, ex quibus omnis ſe defendendi, & delictum occultandi locus ſibi eripitur.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, qua facie audeat ſe innocen-

tem

tem aſſerere, nihilque contra ſe in proceſſu extare, cum præter alia adſint Meuij, & Titij depoſitiones ipſi conſtituto ſuperius in faciem lectæ, qui nullo pacto prædicta dicerent, ſi vera non eſſent.

Reſpondit, &c.

Et ſibi dicto, quod iam apparet manifeſte de impudentia ipſius C. qui non ſolum delictum à ſe commiſſum agnoſcere recuſat, ſed viros probos, & fide dignos, qui iuramento adſtricti veritatem teſtificati fuerunt, falſarios audet appellare: quomodo enim modo tales illos vocat, quos ſibi ad faciem adductos, & cõfrontatos, eorumque depoſitionem tam bene, tam clare, & animosè confirmantes vix reſpicere auſus fuit pallore & tremore correptus, ideo fuit benignè monitus, vt ab huiuſmodi pertinacia diſcedat.

Reſpondit, &c.

Et Domino ſubiungente, quod nequaquam poteſt de prædictorum teſtium fide dubitari, cum tot aliæ præſumptiones, coniecturæ, indicia, & probationes illorum teſtimonium comitentur. Habemus enim inimicitiam, quam ipſemet C. fatetur ex maximis cauſis, nempe ex lite omnium bonorum inter ſe, & præfatum Ciccum eſſe contractam, ex qua intrat præſumptio iuris, quod ſemper mala de dicto Cicco cogitauerit: quod quidem indicium nullo modo per ipſum C. ſublatum, aut labefa-

ctatum apparet, quare fuit hortatus ad veritatem liberè fatendam, quam videt ſe negare non poſſe.

Reſpondit,&c.

Et Domino replicante,quod ſufficit inimicitiæ prædictæ cauſas extare,vt dicatur ipſum C. odio proſecutum fuiſſe Ciccum prædictum, maleque de illo ſemper cogitaſse præſumatur, tanto magis, cum litteræ penes ipſum C. repertæ,& per eundem recognitæ,quas tempore ſuę capturæ occultare, & lacerare conatus fuit, dictum malum animum luce meridiana clarius indicent,& demonſtrent;ideo dicat veritatem.

Reſpondit,&c.

Interrogatus,& monitus,vt ne amplius in obſtinatione perſiſtat,quia ſi vera eſſent,quæ ipſe C. dicit, verum ſenſum litterarum prædictarũ aperire nouiſſet, cum tamen ſuper illarum tenore examinatus tam varia,& diuerſa,impropria, & inueriſimilia, ac improbabilia reſponderit, ac birruarios,à quibus captus fuit, pecunijs corrumpere tentaſſet, ad effectum, vt litteras prædictas occultarent, quæ vt alias oſtenſum fuit ſatis clare probant tractatum habitũ de interficiendo præfatum Ciccum, ac præparationes propterea factas, & loci ad ſcelus cõmittendum deſtinationem, temporiſque præfixionem: ideo dicat veritatem.

Reſpondit,&c.

Interrogatus quomodo audeat adhuc homicidiũ

micidiũ prædictũ à ſe cõmiſſũ negare, cũ & ſigna ſanguinolenta in eius domo reperta,& N. & N. ſociorum ipſius C.poſt homicidium cõmiſſum fuga,& eiuſdem conſtituti latitatio, & equi,ac pecuniarum præparatio poſt dictum homicidium de eius mandato per N.facta,iunctis tot mendaciis, varietatibus, & inueriſimilibus reſponſionibus aliiſque indiciis,coniectu ris,& præſumptionibus, de quibus alia mentio facta fuit in aliis ſuis conſtitutis , & examinibus ſatis ſuperque ipſum Conſtitutum homicidium prædictum commiſiſſẽ conuincant: quare fuit monitus , vt malit veritatem tandẽ fateri, quam vlterius in obſtinatione, ac pertinacia perſiſtere.

Reſpondit, &c.

Tunc Dominus ſedens acceptatis, etc.Et dimitte examen cum decreto de quo ſupra eſt, eodem nu.30. vel, ſi volueris ipſum reum ad largam poni facere, dimitte examen cum decreto cuius infra libro proximo formulã trademus.Habes infra lib.3.Vides quomodo formãdus ſit epilogus, & quomodo in eo enumerãda ſint indicia , et quodãmodo coaceruanda, de quibus antea diſperſe , et diffuſe dictum erat,et quomodo ſeligantur ea,quæ grauiſſima ſunt,et quam breuiſſime perſtringãtur,et cum pondere, et vehementia quadam adducantur, et excitentur. Quintil.orat.iuſti.lib.6.cap.1.

Si reus reſpondebit ſe velle fateri veritatem

rationibus cedens contra ſe allegatis, facies tu illã per illũ recẽſeri, et quæcũque dixerit Notario ſcribenda dictabis, vel per ipſummet reũ
39 dictari facies. † Circa prædicta autem illud te aduertere volo, vt cum reus delicta ſuper quibus interrogatur fateri cœperit nũquam tu illum ſic fatentem dimittas, donec omnia faſſus fuerit, quæ requiris, etiam quod prandium, cœna, ſomnus, aut quid aliud omittendum eſſet, aut differendum. Chart. in d. pract. lib. 2. c.
40 2. num. 20. quoniam, † vt dicit ille auctor, inter
41 os, et offam multa contingere poſſunt, et † data reo dilatione, vel tempore ad deliberandum, et de ſe maturius cogitandum ſæpe id amiſeris, quod pluribus laboribus fueras conſecutus.
42 Char. d. pract. lib. 2. c. 2. n. 20. † propterea eũdem interrogationibus reſpondentem ne interrumpas, remoratur enim interruptio illa fatentem, et quandoque reuocandi, et recipiendi ſe ab incepta confeſſione ſuggerit conſilium, ſed aliis tuis interrogatoriis perfectam, et abſolutam confeſſionem habere procurabis. Chart. dicto lib. 2. cap. 21.

SCHOLIA IN CAP. VI.

Sextum hoc caput familiare eſt admodum, & accedariũ actuarijs qui, diem ferè cõtinuum in ijs præambulis, & præludijs conterunt, quorum res agitur dum multorum foliorum

rũ paginas replent, cumque dixeris eos ſollicitos in rem Fiſci, & confirmandi, non autem infirmandi iudicij, vt per authorem nu. 11. omnia te dixiſſe puta, nec longo verborum apparatu egebis. Modum quoque examinandi per extenſum tradit Scaccia c. 86. num. 13. poſt Carthar.

Num. 23.

QVòd autem ad interrogatoria an debeāt extendi, ſcias emanaſſe ordinem Regiũ vt extensè ſcribantur omnia, qui tamē parum obſeruatur, ſicut nonnulli alij ordines, qui paulo poſt exoleſcunt. His accedit, quod integra depoſitio ſcribenda eſt, non pars, & expreſſa Regni Neapolitani conſtitutione cautum eſt, vt actuarij integras teſtium depoſitiones tam pro Fiſco, quam contra ſcribant; & ſuper toto negocio teſtes examinandi ſunt, vt inde etiam rei innocentia poſſit emergere: quod & ſupra in cap. .. monuiſſe, & deſignaſſe me arbitror. Foller. in prax. Dialogi. in verbo, capiat informationes num. 54. & in verbo, & ſi cõparent ante contumaciã n. 4. vbi quod reus poteſt diuerſis vicibus examinari, & Scacc. d. cap. 86. n. 64. verſ. 28. & ſemper reſponſiones in actis ſunt redigendæ per Actuarium vna cum circumſtantiis, ſi pauidè, ſi titubanter, ſi pallidè, & huiuſmodi.

Et ſimili ſcribendi formula vtaturNotarius: Et tunc Iudex mandauit mihi vt ſcriberem, quod dictus reus mutauit faciei colorem. Licet indicia hæc non ſint admodum tuta, cum ex pluribus cauſis poſſint prouenire, vbi ibi apud Foller.n.5.Simanc.de Cathol.inſtit.tit.44.n.15. verſ.deinde,vbi præſcribit modum inquiſitoribus hæreticæ prauitatis,vt omnia interrogata, reſponſa, dictaque reorum à Notarijs conſcribantur.

Num.42. Præterea.

NOn eſſe interrumpendum reum monet Scacc. d. cap.86. n.3. verſ.5.quia Multa cadunt inter calicem, ſupremaque labra: nam ſi ſpatium etiam modicum des, nouum poſſunt rei inire conſilium, & pœnitere eorum, quæ parati erant dicere, ſi Iudex continuaſſet. Ideo nō abs re iubētur Iudices non diſcedere à reo confeſſuro, quandiu eius examen ſit abſolutum. Hoc mihi euenit in cauſa cuiuſdam appellati il Caporale Bottazolo, de ſodomia imputati; dum enim taxillo adhibito cœpiſſet velle aliquid fateri in tortura,impetrauit à me, vt deponeretur,ſpondens ſe confeſſum iri omnia. Mox vt collegit ſpiritum in negatiua perſiſtit. Cū verò me abdicaſſem ab hoc munere (videbam quippe genium meum auerſari hanc torquendi normam) ſponte (cum liberatus fuiſſet ex eo, quod in tormentis indicia purgauerat) confeſſus eſt, ſe hoc beneficiū

ſenſiſ-

ſenſiſſe ex illa parua reſpiratione ei conceſſa, cum alioquin fateri paratus eſſet. Verum is paruo interiecto tempore interfectus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Reus recuſans reſpondere Iudici an poſſit cogi.*

2 *Et quid facere debeat Iudex.*

3 *Et quibus remedijs cogere poſſit reum ad reſpondendũ.*

4 *Recuſare autem dicitur Reus non ſolum quando non reſpondet, ſed etiam quando minus congruenter reſpondet.*

5 *Reus per verba clara & præciſa reſpondere tenetur.*

6 *Reus recuſans reſpondere eſt primo monendus, deinde cogendus per opportuna remedia.*

7 *Formæ quibus vti poterit Iudex in adhibendis dictis remedijs, vt Reus reſpondeat.*

8 *Sæpius cogitur Reus per torturam ad reſpondendum quando recuſat.*

9 *Indicia qualiq debent præcedere, vt* Reus *poſſit torqueri ad effectum prædictum.*

10 R*eus legitimam cauſam allegans quare nolit reſpondere cogi non debet.*

11 *Item ſi prius non conſtet de delicto.*

12 *Poteſt autem cogi non ſolum quando interrogatur ſuper facto ſubſtantiali, ſed etiam ſi interrogetur ſuper qualitatibus ſubſtantialibus de quibus veriſimile per eſt ipſum poſſe recordari.*

13 R*eus qui vna vice interrogatus reſpondit, an ſi denuo ſuper eiſdem interrogetur, & nolit reſpondere, cogi poſſit.*

14 *Et*

14 *Et quod arbitrio iudicis hoc relinquatur.*

15 *Si tamen ſuſpectus ſit Reus cogi poterit.*

16 *Præſertim ſi Fiſcalis inſtet quod cogatur.*

17 *Forma torquendi nolentem vel reſpondere, vel congruenter reſpondere.*

18 *Torturæ tempus hoc caſu, quomodo debeat arbitrari.*

19 *Si Reus negat ſe velle reſpondere, eo quia allegat Iudicem ſuſpectum quid faciendum.*

20 *Conſilium auctoris eſt, quod omnino Iudex ſtatim abſtineat.*

21 *Iniquiſſimus eſt Iudex, qui vult cognoſcere cauſam illius qui ipſum habet ſuſpectum.*

22 *Narrat auctor plures vidiſſe, hac de cauſa valde damnari.*

Quid faciendum ſi reus omnino reſpondere recuſet, aut non vult congrue, & præciſe reſpondere: et de pluribus formis cogendi illum ad reſpondendum.

Caput ſeptimum.

1 EVenit † quandoque quod Reus reſpondere interrogatoriis ſibi per iudicem factis recuſat: quid tunc faciendum?

2 † Primo hanc renuentiam, et contumaciam à notario in ipſo conſtituto mandabis annotari. Chart. in ſua pract. interrog. lib. 3. cap. 2. n. 1.

3 † Deinde poteris ipſum reum opportunis remediis ad reſpondendum compellere, puta mulcta indicta, aut captis pignoribus, aut tortu-

ra

ra adhibita, vel ſub pœna confeſſati criminis, aut periurii, comminatione, & aliis ſimilibus modis. Char. d. pract. lib. 3. c. 2. n. 2. & ſeqq.

4 Renuere autem reum tunc intellige non ſolum quando non reſpondet, ſed etiam quan-
5 do minus congruenter reſpondet: † etenim Reus per verba clara, et præciſa, non autẽ per verba dubia, puta neſcio, nõ recordor, et ſimilia reſpõſũ dare tenetur. Chart. vbi ſupra num.
6 3. et ſeq. † Quod ſi factis debitis monitionibus adhuc in ſua contumacia perſiſtat, tunc ad remedia prædicta deueniendum erit. talem vero poteris verborũ formulã adhibere, videlicet.

7 † Et monitus per D. vt prædictum interrogatorium euacuet pro veritate, abſq; eo quod ſe referat ad iam dicta.

Reſpondit: La verità l'hò detta, et ſtà ſcritta, mi remetto à quello che è ſcritto.

Interrogatus, et monitus, vt ſub pœna ſcutorum 100. vel ſub pœna confeſſati criminis, de quo imputatur, aut ſub pœna periurii, vel quia alias ſibi pignora auferentur veritatem dicat.

Reſpondit: Quel che ho detto è ſcritto.

Et D. dicente, vt ſe diſponat ad melius, et congruentius reſpondendum, et à contumacia, et obſtinatione prædicta recedat.

Reſpondit: Non voglio dire altro: quel che è ſcritto è detto.

Et D. ſubiungente, vt omnino reſpondeat, quia

quia alias deuenietur contra ipſum ad pęnarum prędictarum, et grauaminum declarationum incurſus.

Reſpondit, Io non voglio dire altro.

Et licet pluries, &pluries per D. monitus ad melius clarius, & magis præcisè reſpondendum, ſemper idem reſponſum dedit, manendo in dicta obſtinatione, quæ ego,&c.

Tunc Dominus viſa obſtinatione ipſius Cōſtituti, & notoria pertinacia, & inobedientia, pœnarumque prædictarum ſibi comminatarum ſpretu, reſeruato ſibi iure ſemper & quandocunque decernendi, & pronuniandi dictum C. notorium contumacem, & inobediētem, & tanquam talem pignorari, & grauari debere, vel pœnam periurii, aut criminis confeſſati, vel ſcutorum cētum incurriſſe pro mulcta, eaque Cam. Apoſtol. applicandi, & incorporandi, applicarique & incorporari mandandi, & pro præmiſſorum executione quodcumque mandatum deſuper neceſſarium, & opportunum relaxandi, pro nunc ad vlteriora procedens. Interrogauit,&c. Quamquam verò hi modi,& alii plures à Doctoribus doceantur, &quandoque in practica vſurpentur.

8 † Ego quidem ſæpius vidi obſeruari, quod pro habenda reſponſione ad interrogatoria facta, præſertim ſi comminatio pœnarum prædictarum nihil operetur, ad torturæ remedium

9 deuenitur, † indiciis etiam leuibus contra reum

exiſten-

exiſtentibus,vel diffamatione, aut aliquo,quod ſit loco diffamationis. Char. d.pract.lib.3.c.2.
10 nu.13. † vel ſi Reus legitimam cauſam non allegat, quare nolit reſpondere. Char. vbi ſupra n.15. dummodo tamen de delicto prius
11 conſtet: † nec intereſt, an ſuper facto ſubſtantiali interrogetur, an ſuper circumſtantiis ſub-
12 ſtantialibus, de quibus veriſimile ſit † ipſum Reum poſſe recordari, quod arbitrio Iudicis remitti ſolet, & ideo circa prędicta prudentia tua verſari debebit.Chart,vbi ſupra nu.17.
14 † Sed ſi Reus vna vice interrogatus reſpondit, alia vice denuo de iiſdem interrogatus dicit ſe referre ad iam dicta; nec vult aliud reſpondere,an cogi poſſit ad iterum reſpondedũ.
15 † Dico, quod arbitrio Iudicis pariter hoc relinquitur, † & ideo ſi caſus veniat, videbis,an Reus ſit ſuſpectus, & omnino ipſum coges de
16 nouo reſpondere,& reiterare iam dicta, † præſertim ſi Fiſcalis, vel eius ſubſtitutus aſſiſtens de hoc inſtantia faciat;alias non crederem eogendum illum eſſe. Vide circa prædicta, Char. in d. cap.2.num.83.cum ſeqq.
17 † Forma autem torquendi Reum nolentem reſpondere,vel non præciſè,& congruenter reſpondere,talis erit,videlicet.

Forma torquendi Reum nolentem reſpondere, non prçciſè, & congruenter.

Interrogatus, & monitus, vt recedat ab huiuſmodi obſtinatione, & reſpondeat euacuan-
do

do interrogatorium ſibi factum non ſe referendo ad iam dicta, vel omittendo dicta verba: Non recordor,poſſet eſſe, & ſimilia, quia alias contra ipſum neceſſe fuerit pro dicta reſpõſione habenda ad opportuna iuris & facti remedia peruenire,

Reſpõdit: Quel che hò detto è ſcritto, & à quello mi rimetto;vel:Non mi ricordo, potria eſſere,&c. & ſe mi volete dar la corda,datemi prima le mie diffeſe, & poi fate quel che vi pare.

Et D. dicente quod in huiuſmodi caſibus copiæ non dantur,nec defenſiones, ideo reſpõdeat ad prædicta, abſque aliis ſubterfugiis, & cauillationibus.

Reſpõdit, Voi mi fate torto. Et aliud dicere noluit: quæ ego,&c. Et licet fuiſſet pluries, & pluries, per D.inſtatum pro dicta reſponſione habenda, ſemper idem reſponſum dedit; quæ ego pariter,&c.

Decretum torturæ pro habenda reſponſione præciſa, aut congrua.

Tunc D.ſedens,&c. viſa pertinacia ipſius C. nolentis reſpondere, vel præciſè, & iuxta interrogata reſpondere,pro dicta reſponſione,vel pro præciſa congrua reſponſione habenda ſuper prædictis,cum aliter ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum C. adduci ad locum torturæ,ibique ſpoliari,ligari,& funi applicari.

Qui ſic ad locum torturæ adductus,dum ſpo-

ſpoliaretur, & ligaretur, fuit per D. benignis verbis adhortatus,& monitus, vt ſe diſponat ad reſponſionem dandam interrogationi ſibì factæ, vel ad præcisè, & congruenter reſpondendum ſuper his,de quibus interrogatur, alias in altum eleuabitur.

Reſpondit:Io hò detto, e quel che ho detto, è detto.

Tunc D. cum videret ipſum C.adhuc in ſua contumacia perſiſtere, mandauit ipſum in altum eleuari,ad effectum prædictum.

18 † Torturæ verò tempus hoc caſu arbitraberis iuxta qualitatem cauſæ,indiciorum grauitatem, conditionē perſonæ torturatæ,& ſimilia, quæ tibi conſideranda erunt, vt iuſtitia ſuum ſortiatur effectum, abſque eo quod aliquis,indebitè grauetur. Vulpell. in ſuo conſ. crim.34.

19† Quod ſi Reus negat,velle reſpondere eo,quia allegat te Iudicem ſuſpectum, & dicit tibi non confidere, cauſas ſuſpicionis,& diffidentiæ allegando,vtique erit ſuperſedendum donec Princeps cōſulatur, qui mādet; vel cauſā per alium cognoſci, vel per te ipſum non obſtantibus dictis allegationibus. Bertaz. conſ.58.nu.39.lib.1. Conrad.de offi.prætto.fol.81.ſub nu.9.

20 † Sed ego tibi ſuadeo, vt ſi caſus occurrat, ſtatim à cauſæ cognitione omnino recedas,
21 ne videaris illam affectare. † Eſt enim iniquiſſimi Iudicis, & peſſimæ mentis ſignum velle
22 de hominis cauſa cognoſcere, qui te ſuſpectū habeat,

habeat, & legitimas non allegaret ſuſpicionis
22 cauſas. †Et ego vidi valde damnari quoſdam Iudices, qui putantes ſibi iniuriam fieri, cum ſuſpecti allegabantur, omnem mouebant lapidem, omnique conatu ſtudebant, ne à cauſæ cognitione ſummouerentur; hoc tu fac, vt nullo modo imiteris, ſed ſtatim libentiſſimè abſtineas: ita enim ſeruant Iudices boni, docti, & Deum timentes.

SCHOLIA IN CAP. VII.

Num. 3.

COmpellendus eſt Reus ad reſpondendum etiam mulcta indicta, & captis pignoribus. Aduerte, ne erres, quod aut loquimur in cauſa criminali, & tunc cogendus eſt Reus ad reſpondendum, ſi de delicto graui agatur, per illationem torturæ, non, vt reſpondeat ſuper delicto, ſed ad extorquendam reſponſionẽ; vt per Clar. q. 45. verſ. ſed pone; nec ei danda eſt dilatio ad reſpondendum. Clar. ibidem §. ſed hic quæro. Vt tamen teneatur præcisè reſpondere, debet præcedere aliqua diffamatio, aut aliqua indicia iuxta ibi tradita: & ita mihi reſpondit quidam de furto imputatus in oppido Modoetiæ, qui à principio expeditè reſpondebat, poſtea verò, cum aduerteret, ſe pauliſper intricari, & illaqueari, extra dentes ſe amplius non eſſe reſponſurum dixit. Cumque ex poſt precibus, vel minis non poſſet adduci ad reſpõ-

dendum,

dendum, Senatum conſului, qui præcepit, vt eum torturæ ſubijcerem, & vbi in contumacia perſiſteret, iterum Senatum monerem. Verum cum agentes ſui apud me inſtarent, vt ad D. Capitaneum Iuſtitiæ remitterem ob quaſdam ſuſpiciones, quas adducebat contra actuarium meum, libenter hoc feci, & me ab hac moleſtia liberaui, ſecutus auctorē hic in fin. Tortura ergo iſta non datur ad eruendam veritatem, ſed reſpōſionem, & qualis eſſe debeat hæc tortura, trad. Mod. in quęſt. crim. lib. 2. quęſt. 37. nu. 187. & moderatam expoſcit. Vulpell. conſ. 34. nu. 10. imo hoc caſu cauendum, ne quis non reſpondens, per torturam interrogetur de delicto.

Si verò ſumus in his, in quibus pęna corporalis non imponitur; tunc debet indici mulcta, vel capi pignora.

An verò hic contumax, & non reſpondens habeatur pro confeſſo, iuxta l. de ætate §. qui tacuit, de interrogat. acti. Verum quicquid ſit in cauſa poſitionum ciuilium, & in ſimilibus; non admittitur in criminalibus, vt taciturnitas operetur confeſſionem. Si enim haberetur pro confeſſo, non opus eſſet tortura; Scacc. d. cap. 86. nu. 59. in fin.

Qualis autē debeat eſſe reſponſio, ſupra viſum eſt, vbi dixi, debere eſse claram, non obſcuram, nec per obſcuritatem debet eludi maieſtas Iudicis. Sicut etiam confeſſio delicti de-

L bet

bet eſſe perſpicua, alias intelligitur, vt minus obliget reum,quam ſit poſſibile, alioquin ille poteſt eam interpretari. Socc.iun. conſ.39.col. 2. vol. 2. Iaſ. ad Rub.C.de edend. & ita habet locum l.ſi quis intentione ambigua ff. de iudi. & etiam locum habet in confeſſione rei,in criminali iudicio contra eum moto.

Nu.5. Puta neſcio.

TEſtis reſpondẽs neſcio, nõ recordari, quãdo Poſſit cogi. Boſſ. de reſponſio. a reo facien. nu.5. Author infr.nu.12.

Nu.13. Sed quid ſi reus.

HAnc quæſtionem plene abſoluit Scaccia nu. 47. verſ. Sed quid dicendum.dicto cap.86.

Verum circa hanc quæſtionem, an teſtis iterato examinandus poſſit ſe referre ad priorem ſuam depoſitionem, vel cogatur extensè teſtificari,vide Ozaſ. Pedemont. deciſ.128,nu.1.& 7.Venet. impreſs.qui tamen loquitur in monitorijs,in quibus,ij qui propalarũt,plene examinantur, nam in alio iudicio ſcilicet repetitionis, plene ſunt examinandi. Aliam addit Moſcatell. Neapolitan. dict. capit.86. numero 48. Cæterum an poſſit reus petere, quod legatur depoſitio alias facta, vid. ibi, & tradit Vulpell.

pell. dict. conſil. 34. numero 9. Honded. conſ. 103. nume. 31. 32. qui refert conſtitutum inter Bart. & Bald. demum Iudicis arbitrio multum defert.

Et an poſſit reus reſpondere: Dico quod ſi conſtabit me aliter rem dixiſſe, volo quod hæc reſponſio ad illam referatur, cum tunc melius recordarer ibi. num. 48. verſ. dico. Huius cautelæ meminit Andr. Gall. lib. 1. obſeruat. cap. 104. quidam; vbi ſaluatorem appellat hãc cautelam ad euitandum periurium, & quia hominis memoria labilis eſt. Poteſt ergo reus petere notulam, ſiue rotulum primi examinis, vt de veritate dicenda ſe informare poſſit.

Quid in notario; an poſſit dicere, talis teſtis interrogatus deponit in omnibus, & per omnia, prout præcedens teſtis; vide apud Gaill. d. obſeruat. nu. 5. 6.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitiones teſtium, & ſociorum criminis quandoq; leguntur reis in eorum faciem.*

2 *Reus eſt interrogandus nunquid teſtes examinati contra ipſum ſint ſibi noti, amici, fide digni, vel è contra.*

3 *Poſſunt etiam ei nominari aliqui qui examinati non fuerint.*

4 *Sed ita interrogandus eſt reus, vt neſciat illos fuiſſe examinatos contra ſe.*

5 *Iudex debet perquirere obiecta, quæ reus poteſt dare teſtibus contra ſe examinatis.*

6 *Item cauſas obiectorum, & quibus fundamentis nitantur.*

7 *Item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendum obiecta.*

8 *Iudex aliquando altius exordiri debet, vt obiecta prædicta detegat ſuis interrogatorijs.*

9 *Quilibet præſumitur non immemor ſalutis æternæ.*

10 *Quilibet præſumitur bonus.*

11 *Iudex omni conatu vti debet, vt obiecta rei contra teſtes detegat, & elidat.*

12 *Iudex debet interrogare reũ de commercio, familiaritate, conuerſatione, fama, vita, & opinione teſtium contra ſe examinatorum.*

13 *Forma tum interrogandi reos ſuper prædictos, tum legendi in eorum faciem examina teſtium late.*

14 *Formam autem prædictam non vt eius verbis inhæreas, ſed vt imitari valeas auctor apponit.*

De depoſitionibus teſtium, vel confeſſionibus ſociorum criminis in faciem reo legendis, & forma illas legendi.

Caput Octauum.

1 QVandoq; † vbi videris proficuum eſſe depoſitiones teſtium pro Curiæ informatione examinatorum, vel ſociorum criminis confeſſiones ad diſponendum reum ad veritatem fatendam, mandabis per notarium ſcriben-

bentem ad eius faciem legi, illarumque continentiam ad ipſius notitiam deduci. Chart. in d. pract. interrog. lib. 3. cap. 3. nu. 24.
2 † Antequam vero ad huiuſmodi actum deuenias, bonum erit ipſum reum cum circumſpectione interrogare, An teſtes qui fuerunt contra ipſum examinati, ſint ipſi reo noti, vel ignoti, amici, vel inimici, & an illos habeat pro veridicis & fide dignis:
3 † poteris etiam, ſi ita opportunum tibi videbitur, aliquos, vel nomina aliquorum, qui illi ſint noti, amici, & familiares inculcare, licet reuera examinati nõ
4 fuerint. † Et de omnibus iſtis erit reus ita interrogandus, vt non ſentiat illos contra ſe fuiſſe examinatos, quia facile reus conijceret ad quem finem tu prædicta quæreres. Foller, pract. crim. in verbo, & ſi comparent nu. 10.
5 † Certe huiuſmodi interrogatoria ſunt valde vtilia; etenim ex reſponſionibus, quas illis dabit reus, optime colliges quas exceptiones ipſe dictis teſtibus poſſit vel non poſſit obijcere, & ſic poteris te informare, an obiecta vera ſint nec ne; vt ne poſtea reus falſa opponere valeat contra teſtes prædictos. Foller. in d. practic. in d. verbo, & ſi comparent, num. 10.
6 † Quinimo erit etiam inueſtigandũ de cauſis obiectorum, & quibus fundamẽtis, & rationibus nitantur. Vt puta ſi interrogatus de Titio dicat illũ eſſe infamem; vel ſibi inimicum poteris, imo debebis vlterius interrogare de

qualitate infamiæ, & quomodo ſciat illum eſſe infamem, & quo fundamento illum infamem appellet.

7 † Ita pariter erit de qualitate inimicitiæ, & illius cauſis, ac aliis circumſtantiis, quæ opportunæ, & ad rem facere videbuntur pro elidendis obiectis ipſius rei, ac pro reperienda veritate reus interrogandus. Foller. in d. verbo & ſi comparent, nu. 10.

8 † Erit etiam aliquando, vt ſuperius monui, altius exordiendum interrogando reum, videlicet. An habeat inimicitiã, odium, & maleuolentiam cum aliqua perſona, quia ſi dixerit, quod non, iam eſt tutius, quod non poteſt opponere huiuſmodi exceptionem Cap. ſolitæ de maiorit. & obed. l. Iulianus ff. de leg. 2. Natt. conſ. 242. nu. 8. Si vero dixerit, quod ſic, interrogabis quo cum, vel quibuſcum inimicitiam, odium, & maleuolentiam prædictam habeat, & ex qua cauſa, & ex qua cauſa, & a quanto tempore citra, et quis ſit informatus de iſta inimicitia, et odio, et maleuolentia, an vnquam aliquid inter ipſos ſecutum fuerit, quod inimicitiæ, odij, et maleuolentiæ prædictæ indicium dederit, et quid, et an vnquam inter eos ſecuta fuerit reconciliatio, et ſi cauſæ erunt friuolæ, arguendum erit veriſimile non eſſe ex tam modica, et friuola cauſa potuiſſe talem induci ad falſum cum iuramento deponendũ in præ-

9 iudiciũ ipſius C. † cũ quilibet præſumatur bonus,

10 nus, Soc. Sen. conſ.26.nu.14.lib.2. † et nullus præſumatur immemor ſalutis æternę, Rol.con-
11 ſil.37. n.3.et ſimilia. † Denique poteris ipſum rerum varijs interrogationibus, argumentis, coniecturis, et probationibus aggredi, et circumdare, vt cogatur vel inuitus fateri teſtes contra ipſum examinatos, aut eſſe veridicos, et fide dignos ipſiqne amicos, et beneuolos; aut obiecta eſſe inania, et fruſtratoria.

12 † Et ideo poterit etiam interrogari de conuerſatione, de commercio, de familiaritate, de fama, vita, et opinione illorum, et alijs ſimilibus, quæ conſideratis ijs quæ ſuperius tibi demonſtraui, per te tibi licebit colligere. Vt vero prædicta quaſi oculis intueare, infraſcriptam tibi formulā exempli gratia ſupponere volui.

Interrogatus, an cognoſcat Titium Ioannis de Tibure.

Reſpondit: *Signor sì*, che conoſco Titio di Giouanni da Tiuoli.

Interrogatus, a quanto tempore citra illum cognoſcat.

Reſpondit: Io lo conoſco da più di dieci anni in quà.

Interrogatus, qua occaſione ipſe C. habuit notitiam præfati Titij.

Reſpondit: Io incominciai a conoſcer Titio, perche in quel tempo, che lo cominciai a conoſcere, lui habitaua vicino a caſa mia, & pratticauamo inſieme.

Interrogatus, per quantum tempus ſupranominatus Titius cohabitauit prope domum ipſius.

Reſpondit: Detto Titio habitò preſſo caſa mia ben trè anni.

Interrogatus, an ſemper, et continuo per dictum triennium fuerit ſolitus conuerſari, et practicam habere cum præfato Titio:

Reſpondit: Signor sì, che per detto tempo di trè anni, ſempre tenni conuerſatione, e pratica con detto Titio.

Interrogatus cuius qualitatis eſſet dicta conuerſatio, et practica, et quibus medijs inter ipſum C. et præfatum Titium nutriretur.

Reſpondit, Queſta pratica et conuerſatione, che era frà Titio et me, era per riſpetto della ſcuola commune, doue andauamo tutti due, et per li trattenimenti da giouanetti che haueuamo inſieme, con li quali ſi manteneua.

Interrogatus, an in occaſione iſtius conuerſationis, et practicæ eſſet inter ipſum C. et dictum Titium affectio, et beneuolentia magna, vt fieri ſolet.

Reſpondit: Signor sì, che frà me, e detto Titio ci era amoreuolezza, et affettion grande, per cauſa di detta pratica, e conuerſatione.

Subdens ex ſe, Se noi erauamo quaſi ſempre inſieme, non vuole V. S. che ci foſſe amoreuolezza frà noi.

In-

Interrogatus, an vnquam orta fuerit aliqua diſſenſio inter ipſum C. & præfatum Titium.

Reſpondit: Signor nò, che frà me, e Titio non ci è ſtato mai diſparere alcuno.

Interrogatus, an habeat dictum Titium pro homine, qui (ſi occaſio daretur) dictis, vel factis ipſi C. eſſet obfuturus.

Reſpondit; Signor nò, che io non tengo detto Titio, per huomo da nuocermi ſe li veniſſe l'occaſione di poterlo fare, ò con deti; ò con fatti, anzi io tengo, che egli ſaria ſempre per giouarmi in tutto quello, che poteſſe.

Interrogatus, an habeat illum pro homine probo; & fide digno.

Reſpondit, Signor sì, che io lo tengo per huomo da bene, e degno di fede.

Interrogatus, an pariter cognoſcat Meuium Milonis de Nuceria.

Reſpondit: Signor sì, che io conoſco Meuio di Milone da Nocera.

Subdens ad opportunam interrogationem. Io lo conoſco per eſſer lui figliuolo della mia Balia.

Interrogatus an aliquid vnquam ſecutum fuerit inter ipſum C. & dictum Meuium, vnde poſſit credere aliquam factam eſſe abalienationem animi illius erga ipſum C.

Reſpondit: Io non ſò, che ſia ſeguita mai coſa alcuna fra Meuio, e me, per la quale, io poſſa hauer pur ombra, che in lui ſia mancata

ta l'affetione verſo di me.

Interrogatus, an ſciat ſe in aliquo offendiſſe præfatum Meuium, aut cauſam ei dediſſe, quare ipſi C. male vellet.

Reſpondit: Io certo non ho dato mai occaſione a detto Meuio di volermi male.

Interrogatus an vnquam cognouerit dictum Meuium pro homine eius qualitatis, vt abſque vlla cauſa, odio quemquam proſequatur, illique inſidias paret, an vero è contra illum cognouerit pro homine probo, & nihil ſine cauſa agente.

Reſpondit; In queſto tempo, che io hò conuerſato con detto Meuio, non l'hò mai ſcoperto per huomo, che porti odio, ò cerchi far male ad altri ſenza cauſa.

Subdens ex ſe, Anzi l'hò conoſciuto per huomo da bene, e che facci le coſe ſue con cauſa, e fondamento.

Interrogatus, an credat, quod præfatus Meuius abſque cauſa iniurandum falſo ſubiret, vel aliud delictum committeret in aliorum præiudicium.

Reſpondit; Io quanto a me non credo, che Meuio faceſſe giuramento falſo, nè altro delitto in pregiuditio di perſona alcuna.

Interrogatus, an ergo credat, quod veritatem dicat, & dicturus ſit, ſi requiratur.

Reſpondit; Io tengo Meuio per huomo da dir la verità.

In-

Interrogatus, an cognoſcat Petrum Alexandri de Peruſia, & a quanto tempore citra.

Reſpondit: Io conoſco Pietro di Aleſſandro da Perugia, da trè anni in quà.

Interrogatus an dictus Petrus ſit ſibi amicus, & beneuolus, an vero è contra.

Reſpondit, detto Pietro mi e nemico.

Et deinde toto ſe mouens corpore erga me notarium altiori voce dixit.

Scriui notaro, che io mi proteſto, che coſtui mi è nemico.

Interrogatus, quam cauſam inimicitiæ habeat cum dicto Petro.

Reſpondit; Pietro mi è nemico, perche litigamo inſieme.

Interrogatus ſuper quibus verſatur lis, & controuerſia inter ipſum C. & præfatum Petrum.

Reſpondit; Io litigo con Pietro la pigione della caſa, doue lui habita, che è la mia.

Interrogatus, quam ſummam prætendat a dicto Petro ex cauſa dictæ penſionis.

Reſpondit; Io pretendo, che Pietro mi habbia da dare dieci ſcudi per detta pigione, & lui me ne vorrebbe dare otto ſolamente.

Interrogatus, an ex alia cauſa vigeat inimicitia inter ipſum C. & prædictum Petrum.

Reſpondit: Io non hò altra occaſione di nemicitia con detto Pietro, ſe non queſta di queſta lite.

Et

Et Domino dicente, quod hæc cauſa eſt multum debilis,& modici momenti,nec ex ea contrahitur, aut contrahi poteſt inimicitia ſaltem conſiderabilis, vnde quis moueri debeat ad falſum deponendum præſertim medio iuramento.

Reſpondit; Io non sò tante coſe, Io lo tengo per nemico.

Et D. ſubiungente, quod non ſufficit, quod ipſe C. dictum Petrum habeat pro inimico,ſed neceſſe eſt, quod ſubſit legitima cauſa inimicitiæ; vnde credi poſſit, quod præfatus Petrus ipſum C. odio habeat, & ideo monente eundem, vt dicat quomodo ſciat dictum Petrum eſſe ſibi inimicum.

Reſpondit: Non sò; m' imagino io di ſi, che detto Pietro mi ſia nemico, e mi voglia male.

Et ad opportunam interrogationem.

Reſpondit, m'imagino io così perche litigamo inſieme.

Interrogatus, a quanto tempore citra vigeat iſta aſſerta inimicitia inter ipſum Conſtitutum & dictum Petrum.

Reſpondit: La mia nemicitia frà me,& Pietro, è cominciata da che cominciò la lite frà noi, che ſon già due anni.

Interrogatus, an aliqua ſigna, ſiue effectus fuerint vnquā viſi aſſertæ inimicitiæ,& qui.

Reſpondit,Non ci è ſtato altro ſegno di nemi-

micitia fra Pietro, e me, ſe non che non ci ſiamo parlati più inſieme da quel tempo in quà.

Interrogatus, an aliquis ſit informatus de iſta aſſerta inimicitia, & maleuolentia, & qui, & quomodo.

Reſpondit, Antonio di Filippo è informato, che Pietro, & io ſiamo nemici inſieme, perche lui hà trattato piu volte di metterci d' accordo, & altri ancora, che adeſſo non mi ſouengono.

Et monitus, vt bene cogitet; & ad memoriam reducat, quinam ſint iſti alii de prædicta prætenſa inimicitia informati.

Reſpondit: Io non mi ricordo chi ſiano queſti altri, che ſono informati della nemicitia, che è frà me, e detto Pietro, & ci penſo, & ripenſo; nè me ne ricordo.

Interrogatus, an vnquam poſtea ipſe C. & dictus Petrus reconciliati fuerint ad inuicem.

Reſpondit, Pietro, & io non ci ſiamo riconciliati, ne rapacificati mai più inſieme.

Et ſibi dicto quod ex quo prædictæ allegatæ cauſæ tam debiles ſunt, & modici momenti non eſt veriſimile, neque credendum, quod dictus Petrus propterea voluiſſet falſum deponere.

Reſpondit; A me pare, che baſti queſto: & aliud reſponſum dare neſciuit, quæ ego, &c.

Interrogatus, an ipſe C. habeat inimicitiam cum aliqua alia perſona, & cum qua.

Re-

Reſpondit: Signor nò, che io non hò nemicitia con alcuna altra perſona.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem fateri veritatem an ipſe C. die Veneris de ſero fuerit in domo Alphonſi Baſilij in ſocietate Antonij Martiani.

Reſpondit; Io vi hò detto, e vi replico, che non ſi trouerà mai, che Venerdi ſera io fuſſi in caſa di Alfonſo di Baſilio, nè in compagnia di Antonio Martiano, ne d'altri.

Interrogatus, & monitus, vt caueat a mendacijs, & a pertinacia deſiſtat, quia Curia eſt informata, quod non ſolum ipſe C. dicta die Veneris de ſero fuit inſimul cum Antonio in domo dicti Alphonſi, ſed etiam quod illuc ſibi equum inſtructum adduci fecit, & magnam pecuniarum quantitatem aſportari, ideo dicat veritatem.

Reſpondit, La verità io l'hò detta, e la Corte non può eſſere informata, nè che io ſia ſtato in caſa di Alfonſo quella ſera, nè alcuno habbia da me hauuto ordine di condurre alcuno cauallo, ò portarmi alcuna quantità di denari.

Subdens ex ſe.

Signore voi mi hauete dimandato di queſto, & io vi hò riſpoſto, tante volte, che vi douerebbe baſtare ſenza trauagliarmi più.

Interrogatus, quomodo audeat prædicta negare cum vltra indicia alias contra ipſum C. adducta ex depoſitionibus plurium teſtium fide

fide dignorum prædicta vera eſſe in eius faciẽ apparebunt.

Reſpondit: Mi marauiglio di V. S. chi potrà mai dir queſto? Io ſon huomo da bene, & neſſuno potrà mai dir con verità, nè che io ſia ſtato in caſa di Alfonſo, nè che mi habbia fatto condur cauallo alcuno, nè alcuna quantità di denari, queſte ſon bugie, & perſecutioni de' miei nemici.

Et domino dicente, vt dicat qui ſint iſti eius inimici cum ſuperius dixerit nullos alios inimicos habere præterquam Petrum Alexandri.

Reſpondit, Se alcuno dirà queſto, che dice. V. S. ſarà teſtimonio falſo, perche io so certo, che per verità non lo può dir neſſuno.

Forma legendi examen in faciem rei.

Tunc D. ſedens, &c. ad conuincendum ipſum C. de mendacio, & ad diſponendũ ipſum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum. Mãdauit per me notarium alta, & intelligibili voce ad claram ipſius C. intelligentiam legi depoſitionem Menij de qua ſupra fol. factam ſub die Menſis, &c. in ea parte quæ incipit, &c. vſque ibi &c.

Qua depoſitione, ſic vt ſupra per me lecta, & per ipſum C. bene audita, & intellecta, vt aſſeruit, fuit idem C. per Dominum interrogatus quid modo dicat aduerſus ea, quæ ſibi lecta fuerunt.

Re-

Reſpondit: Io hò inteſo beniſſimo, quand mi hauete fatto legger, adeſſo, e mi maraui gli c che Meuio dica tal coſa, perche queſta è vn gran bugia.

Interrogatus, quare velit, quod dictus Me uius prædicta diceret, ſi vera non eſſent præſertim cum ipſum C. illum approbau rit pro homine ſibi amico, probo & fide d gno.

Reſpondit: Veramente io hò tenuto ſempr Meuio per amico mio, e per huomo degno d fede, ma dicendo hora queſto, che mi haue fatto leggere adeſſo, dico, che lui è vn triſto, & vn gran bugiardo.

Et ſibi dicto, quod nõ deſunt alii teſtes vlt dictum Meuium, qui prædicta teſtificãtur, ide dicat veritatem, nec expectet vlterius cõuinc

Reſpondit: Se ci fuſſero cento teſtimoni tutti ſaranno bugiardi, e falſi.

Deinde dixit: Chi ſono? chi ſono? chi poſſ no eſſer queſti teſtimonii?

Tunc D. ad vlterius conuincendum ipſun C. de mendacio, ipſumque diſponendum a veritatem fatendam, ac ad omnem alium me liorem finem & effectum mandauit, &c. ſeque re prout ſupra.

Deinde.

Interrogatus, quomodo audeat adhuc in ob ſtinatione, & pertinacia prædicta manere, & perſeuerare, cum etiã præfatus Antonius Mar tianus

tianus faſſus fuerit,fuiſſe dicto ſero Veneris in domo Alphonſi inſimul cum ipſo C. qui illuc mandauerat ſibi adduci equum, & pecunias adferri,vt poſſet deinde ex Vrbe diſcedere timens carcerari occaſione homicidij ſecuti in perſonam Cicchi.

Reſpondit: Antonio dice queſte coſe? lui è venuto con me in caſa di Alfonſo? io mi hò voluto partir di Roma? che cauallo?che danari?Signore queſto è vn gran tradimento.

Et monitus, vt tandem velit veritatem fateri,quia Antonius prædicta non diceret,ſi vera non eſſent, cum inde nullum ipſe commodũ ſentiat,aut ſentire poſſit.

Reſpondit: V.S. mi faccia legger di gratia il detto di Antonio.

13 Tunc D. ad tanto magis conuincendum dictum C. de mendacio,&c.mandauit &c,in illa parte incipiente,&c.& ſic conclude,vt ſuperius in præcedentibus formulis, quas potes variare

14 prout tibi videbitur opportunum. † Non enim hos modos ideo tibi oculis ſuppoſui, vt verbis prędictis tibi inhærendum putes, ſed vt formã habeas, quam imiteris,mutatis deinde, vel additis,aut detractis arbitrio tuo, quæ mutanda, addenda,vel detrahenda tibi videbuntur.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

HAnc practicam exiſtimo ſatis periculoſam eſſe animæ; cum multi ea non vtantur, ſed abutantur, plurimumque ſtudeant reo defenſiones auferre: imo ſuadeo, vt quantum fieri poteſt, euitentur hæ interrogationes, ſed permittas locum defenſionibus, quas tantopere leges ſacratiſſimæ complectuntur, vt patiantur potius patientem abſolui, quam innocentem condemnari; & ſi periclitandum eſt, potius id faciendum eſt in adiuuando, quam in nocendo & officiendo reo; præſertim ex eo, quod ſi ego opinor aliquem eſſe probum, non propterea per meum affirmare, vel negare veritas mutari non poſſit. Et multi creduntur beneuoli noſtri, quos ab euentu experimur nobis infenſos. Vnde illud: Maledictus, qui confidit in homine. Caue igitur ab hoc loco, & à Foller. in prax. dialogica, in verb. & ſi comparent. nu. x. & in verb. interrogabuntur. nu. xi. verſi. finaliter.

Num. 8. Erit etiam.

HOc magis vtile eſt in cauſis, in quibus nomina teſtium ſupprimuntur, nam multum prodeſt vaticiniū, à quibus accuſatio illa originem traxerit, in cæteris perrarò his cautelis vtendum eſſe ſuadeo, ſi quicquam credis amico. Quamobrem multa ex his amputantur,

putantur, quæ lōga ſerie contextus author hic recenſet. Nam interrogationes, quæ in magna conſiſtunt æquitate, non debent iniquo præſidio viam aperire; quod facile contingere poteſt. Obſerua tamen, quod ſi reus interrogatus reſpondeat, ſe habere N. pro homine probo, non tamen obſtat, quominus illius dictum poſſit infringere. Scacc. cap. 86. nu. 51. licet approbata ſit perſona.

SVMMARIVM.

1 *Confrontatio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus, quæ adhiberentur, & requirerentur vbi teſtes confrontandi, nunquam examinati fuiſſent.*

2 *Confrontatio fieri ſolet ad effectum effugiendi repetitionem teſtium.*

3 *Teſtes examinati pro informatione Curiæ non citata parte nihil probant, nullumque faciunt indicium, niſi repetantur parte citata.*

4 *Confrontatio obtinet vicem citationis, & repetitionis, nihilominus auctor laudat confrontationem magis quam repetitionem.*

6 *Quia, vltra quod magis vrget reum, aperit plurimum mentem Iudicis vel audax inficiatio rei, vel conſtans aſſertio teſtis.*

7 *Confrontatio aliquando fieri non debet, & habes exemplum ibi.*

8 *Forma confrontationis faciendæ.*

9 *Teſtis confrontatus poteſt petere ſibi legi eius exa-*

men, vt melius recordari poſſit, & debet ei legi, niſi Iudex ex aliqua cauſa aliud cenſeat.

10 *Socij criminis ſunt teſtes inhabiles, & detrahitur illis de fide, poſſunt tamen confrontari cum nominato.*

11 *Confrontatio autem iſta fieri debet cum tortura, quia confrontatus torqueri debet coram eo, cum quo confrontatur.*

12 *Confrontatio ſocij criminis cum reo nominato qualiter fiat.*

13 *Forma confrontationis faciendæ ſocij criminis cum reo nominato in tortura.*

14 *Forma concluſionis examinis, in quo fuit facta confrontatio prædicta.*

15 *Teſtes non debent omnes inſimul, ſed ſinguli de per ſe per Iudicem confrontari.*

16 *Filius cum Patre, ſeruus cum Domino, vilis cum nobili, timidus cum potenti non ſunt confrontandi.*

17 *Quia iſti difficulter ſaltem ſine aliqua vacillatione ſuum dictum in eorum faciem ſuſtinere audent.*

18 *Conſilium auctoris circa prædicta.*

19 *Confrontatio ſocij criminis, qui in tormentis depoſuit, non eſt facienda antequam ille dictam depoſitionem extra tormenta ratificauerit.*

20 *Confrontatio regulariter neceſſaria non eſt, & ideo illa vtendum non eſt niſi in caſibus, in quibus à conſuetudine, & praxi recepta reperitur.*

21 *Confrontatio eſt remedium extraordinarium, & ad illam propterea non eſt paſſim deueniendum.*

22 *Confrontatio aliquando neceſſaria eſt, nec ſine illa poteſt rectè conſtare proceſſus, videlicet in tribus caſibus*

ſibus, quorum exempla ponuntur, & num. 23. 24. & 27.

25 Cofrontatio non fit inter teſtem & reum, ſi indirecto contrarientur, & ponitur exemplum.

26 Termini ſeparati ſunt illi, quorum alter alterum non ſequitur, neque priuatiuè, neque poſitiuè.

28 Confrontatio teſtium cum reo, quando ſe ad inuicem non cognoſcunt, qualiter facienda ſit, & num. 30.

29 Confrontatio eſt odioſa, & ſpecies ſuggeſtionis.

30 Interrogatoria qualiter concipienda teſti confrontando cum reo, quem non cognoſcit de nomine.

31 Forma confrontationis facienda teſtium cum reo, quando ſe ad inuicem non cognoſcunt.

32 Teſtis confrontatus an poſſit à reo, cum quo confrontatur in ipſa confrontatione, ad librum interrogari. & an, poſtquam ita interrogatus fuit, poſſit denuo repeti ad inſtantiam rei ſuper ſuis interrogatoriјs diſtingue, & num. 33. 35 & 36.

34 Confrontatio nihil aliud facit, quam ſupplere defectum citationis.

36 Teſtis non ſufficienter interrogatus in confrontatione debet repeti ſuper interrogatorijs per reum datis, ſi ille inſtat, quod repetatur, alias nullam fidem faceret.

37 Et hoc procedit etiamſi publicatus eſſet proceſſus; dummodo tamen rei ipſius dolus abſit.

39 Practicam quis obſeruet in huiuſmodi repetitionibus.

De confrontatione teſtium, vel ſociorum criminis cum Reo facienda, & forma confrontandi, tam in tormentis, quam extra tormenta.

Caput nonum.

1 Confrontatio †fieri debet cum omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi teſtes confrontandi nunquam examinati fuiſ-
2 ſent, Honded. conſ. 101. n. 30. lib. 1. †Si ergo poſt lectionem depoſitionum prædictarum voluetis etiam ipſos teſtes confrontare cum reo cõſtituto, debebunt quidem illi ad faciem ipſius rei ſinguli de per ſe adduci, & præſtito coram eo iuramento veritatis dicendæ, factaque illius perſonæ recognitione, omnia ea, quæ alias depoſuerunt, iterum in faciem præfati rei ratificare, & confirmare. Char. in d. pract. lib. 3. cap. 3. num. 28.
3 Hæc †autem confrontatio fieri ſolet ad effugiendum repetitionem teſtium, eorumque dicta, & depoſitiones conualidandum. Char. q. 45.
4 verſic. ſed in propoſito; †etenim cum aliàs fuerint pro informatione Curiæ tantum parte nõ citata examinati, nihil probant, nullumque faciunt indicium, niſi deinde citata parte repe-
5 tantur, †cuius quidem citationis, & repetitionis vicem obtinet ipſa confirmatio. Char. d. pract.

lib.

lib.3.c.1.nu.84.& ſeq. Et ego quidem tibi ſuadeo, vt ſemper, quot teſtes habere potes, illos potius cum reo confrontare, quam in eius ab-
6 ſentia repetere cures; † quia vltra quod huiuſmodi confrontatio magis reum vrget: Char.d. lib.3.cap.1.n.83.& 89.aperit etiam plurimum mentem ipſius Iudicis, vel audax inficiatio, vel negatio rei, vel conſtans aſſertio teſtis iuxta illa. Tu magis ſcire potes, &c. tex. eſt in leg.3.§. Ideoque diuus Adrianus ff. de teſti. Chart. in d. pract.lib.4.cap.1.nu.57.ibi declarat etiam Bur-
7 ſat: † niſi tamen aliqua ſubſit ratio, quare à dicta confrontatione abſtinendum ſit, vt, qua confrontandus ſit ſeruus cum Domino, vaſſallus cum patrono, filius cum patre, vel è contra; timidus cum potenti, & ſimiles. Chart. d. pract. lib.3.cap.1.n.97. de quibus inferius dicam, hoc eodem Cap. forma autem confrontationis erit talis, videlicet.

8 † Tunc Dominus ad multo magis conuincendum ipſum C. de mendacio, & magis diſponendum ipſum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectũ, mandauit ad faciem ipſius C. adduci. Meuiũ Milonis de Nuceria, de quo ſupra.

Quo adducto, & delato tam ſibi, quam ipſi C. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurarunt, fuit idẽ Meuius adductus per D.

Interrogatus, an cognoſcat præſentem C. & dicat, quomodo nominetur, & cognominetur.

Reſpondit: Signor sì, che io conoſco queſt' huomo qui preſente, che ſi chiama Meuio di Milone da Nocera.

Interrogatus vice verſa præfatus C. an cognoſcat præſentem adductum, & quomodo vocetur.

Reſpondit: Signor sì, che conoſco queſt' huomo, che mi hauete fatto adeſſo venire in faccia, che ſi chiama, &c.

Et facta ſic per præfatos mutua nominum & perſonarum recognitione, fuit denuo idem adductus.

Interrogatus, an ea, quæ depoſuit in ſuo examine facto ſub die menſis contra præſentem C. fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit, modoque intendat eadẽ illa ratificare, & comprobare in faciem præſentis C.

Reſpondit: Signor sì, che tutto quello che io diſſi nell' altro mio eſsame, che non mi ricordo di che dì particolarmente io lo faceſſi, è la verità, & per la verità l'hò detto, & depoſto, & ſon qui per mantenerlo anco in faccia di Sempronio qui preſente. Vel ſic.

Quo adducto, & delato ambobus iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. iurarunt, factaque inter eos mutua nominum, & perſonarum recognitione fuit idẽ adductus per D.

Interrogatus, & ſequere, ut ſupra. Deinde ſic.

Tunc Dominus mandauit per me ad clarã ambo-

amborum intelligentiam legi depoſitionē ipſius adducti, de quo ſupra fol. facta ſub die, &c. vel in illa parte, quæ incipit, &c. vſque ibi, &c.

Qua lecta, & per ambos bene audita, & inintellecta, vt interrogati aſſeruerunt, fuit idem adductus per Dominum.

Interrogatus, an ea, quæ modo legi audiuit, ſint illa eadem, quæ ipſe alias dixit & depoſuit contra, vel circa perſonam præſentis C. & an vera ſint, & tamquam vera modo approbet, & & ratificet in faciem eiuſdem C.

Reſpondit: Signor sì, che quanto mi hauete letto adeſſo, è ſtato detto, & depoſto da me, & tutto l'hò detto per la verità, & come vero lo cōfermo adeſſo, & ratifico alla preſenza di Sēpronio, qui preſente.

Vel ſic, antequam mādes legi depoſitionem ſuam ipſi teſti.

Interrogatus, vt modo in ſubſtantia ſummatim, & ſuccinctè referat ea, quæ aſſerit alias dixiſſe pro veritate in eius depoſitione.

Reſpondit: Io hò detto per verità, in ſoſtanza, che, &c.

Et ſic repetitis in ſubſtantia his, quæ alias ipſe teſtis depoſuit, poteris etiam mandare eidē legi ſuā depoſitionē, modo ſuperius expreſſo.

Vel ſic breuius poſtquam teſtis adductus fuerit.

Quo adducto, & delato a mbobus iuramento

to veritatis dicendæ prout tactis, &c. iurarunt, factaque mutua nominum & perſonarum recognitione ad opportunas D. interrogationes idem Adductus.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che hò detto nell'altro mio eſſame circa la perſona di Sempronio qui preſente, l'hò detto per la verità, & ſon pronto á confermarlo adeſſo ancora in faccia ſua.

Et lecta per me de mandato D. ad claram ambórum intelligentiam depoſitione ipſius Adducti, de qua ſupra fol. ſub die, &c. & per ambos bene audita, & intellecta, vt aſſeruerunt, opportunè idem adductus per D. interrogatus, &c.

Reſpondit: Io hò inteſo, quanto mi hauete letto adeſſo, & tutto è ſtato detto da me per la verità, e per la verità lo confermo adeſſo in faccia di Sempronio qui preſente.

Vel extende interrogatorium ſic.

Interrogatus, an ea, quæ modo legi audiuit, ſint illa eadem, quæ ipſe dixit, & depoſuit contra præſentem C. & an vera ſint, & tanquam vera modo illa approbet, & ratificet in faciem C. prædicti.

Reſpondit: Signor sì, che, quanto mi hauete fatto legger'adeſſo, io l'hò detto, &c.

Tunc Dominus conuerſus erga dictum Cōſtitutum interrogauit ipſum, quid modo reſpondeat ad prædicta.

Re-

Reſpondit:Io hò inteſo,quanto dice coſtui, che io habbia,&c. e dico, che lui è bugiardo, e mente per la gola.

Vel ſic,abſque dicto interrogatorio.

Præſente dicto C.& prædicta audiente,vt aſſeruit,& reſpondente:Iò hò inteſo,quanto dice coſtui,&c.& dico,che non dice la verità.

Replicante ipſo adducto,& dicente:Io dico, che è vero quello,che dico io.

Et ſic poteris, ſi tibi placuerit, vlterius progredi duplicationes, & vlterius reſponſiones ipſorum adducti,& rei C. recipiendo,& annotari faciendo,& demum ita pronunciare.

Tunc Dominus ſedens, cum vnuſquiſque perſiſteret in ſuo dicto,vel,& cum ambo perſiſterent in eorum dictis,Dominus mandauit dictum adductum remoueri à loco examinis: & ſi alios teſtes confrontare volueris,in omnibus ſigillatim obſeruabis,vt ſupra.

9 † Si teſtis adductus petierit ſibi legi eius examen, vt melius recordari, & referre valeat iã depoſita, mandabis eidem illud legi. Blan. de quæſt.nu.23. Honded.conſ.101.nu.32.lib.1.n ſi tamen ex aliqua cauſa aliter faciendum cenſueris. Aym.conſ.115.num.7.& ſeq.

Factis confrontationibus, monitoque pluries ipſo C. ad veritatem fatendam, recenſendo ei,quod iam videt teſtes adeſſe, qui deponunt in eius faciem, ipſumque conuincunt, quos veriſimile non eſt falſum deponere, ex

quo

quo non habent cauſam, quare id faciant, aut facere debeant, poterit abſolui examen.

Sociorum criminis confrontatis qualiter fiat.

10 † Si ſocios criminis confrontabis, maiori ſolemnitate vtendum erit; etenim cum iſtis propter complicitatem, quæ facit illos inhabiles ad teſtimonium ferendum, vel detrahit illis de fide. Nepos à Montealbano in tract. de teſt. nu. 69. fol. mihi. 9. & Iac. Egid. in tract. ad reprobat. teſti. nu. 16. non eſt ſatis ſimplex confrontatio

11 de plano facta, vt ſuperius oſtendi, † ſed debent vlterius ad præſentiam, & in faciē ipſius Conſtituti torqueri, vt eorum dictum in tortura confirment, & ratificent, & ſic illud validum reddant, contra nominatum. Boſ. de indit. & conſid. ante tortur. n. 251. hoc modo videlicet.

12 † Quia iuxta iam præmiſſa adducto ſocio criminis in faciem Conſtituti nominati, & delato ei iuramento. Vulpell. conſ. 76. nu. 15. ac facta perſonarum, ac nominum recognitione, ipſoque interrogato, an vera dixerit, & paratus ſit ad præſens eadem ratificare etiam in tormentis, ſi opus fuerit, in faciem eiuſdem C. illoque reſpondente, quod ſic; tali decreto ad huiuſmodi torturam deuenies. Char. in ſua pract. interr. lib. 4. cap. 3. nu. 14.

Confrontatio ſocij criminis in tortura.

13 † Tunc D. ſedens, &c. ad tollendam omnem dubietatem, quæ circa perſonam, & dicta ipſius Petri adducti conſiderari poſſet, ex quo fa-

cer

cit ſe ſocium criminis, & ad tollendam omnē maculam, ſi qua ex dicta cauſa in eius perſona extorta fuiſſet, & ad tanto magis afficiendum ipſum Sempronium C. alioſque nominatos, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectū mandauit dictum Petrum adductum in præſentia & conſpectu ipſius C. in caput ipſius, & aliorum nominatorum duci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic ſpoliatus, ligatus, & funi applicatus, antequam in altum eleuaretur, fuit per D. benignis verbis hortatus, & monitus, vt Deum Opt. Max. timeat, & veritatem puram, & ſimplicem fateatur, quæ ſola ab ipſo requiretur, caueatq; omnino, ne quam perſonam indebite inculpet, quia in hoc ſæculo, & in alio de hoc teneretur reddere rationem, & quatenus etiam veritatem dixerit, non dubitet modo illam confirmare, & aduertens non minus delinquere eos, qui indebitè aliquem inculpant, quā qui veritatem in iudicio ſtudioſe occultare procurant.

Reſpondit: Io ho detto la verità, e ſe non fuſſe il vero, nō l'haurei detto, perche non vorrei far giuramento falſo, & dannar l'anima mia, che ben vedo, in che termine hora mi trouo.

Tunc D. ad effectum prædictum tantum, & non alias aliter, nec alio modo mandauit ipsū Petrum adductum in altum eleuari præſente dicto

dicto Sempronio, C. vidente, omnia prout aſſeruit intelligente.

Qui ſic eleuatus cœpit dicere: Ohime, ohime, ò Santa Maria di Loreto; Io hò detto la verità, io hò detto la verità.

Interrogatus, vt dicat, an ea, quæ depoſuit contra Sempronium hic præſentem, & alios ab eo nominatos, vera ſint, & pro veritate dixerit, modoque illa eadem approbet, & ratificet.

Reſpondit: Signor sì, che tutto quello, che io hò detto contra Sempronio qui preſente, l'hò detto per la verità, e lo confermo anco adeſſo qui sù la corda; io hò detto il vero, ohime calatemi, calatemi.

Et Domino dicente, vt referat in ſubſtantia, &c. vel,

Tunc D. mandàuit per me ad claram amborum intelligentiam legi; &c. & extende iuxta formam ſuperius expreſſam.

Reſpondit: Io hò detto in ſoſtanza, &c. vel, Io hò inteſo, quanto mi hauete letto.

Præſente dicto Sempronio C. & dicente: Io dico, che coſtui è vn bugiardo, e vn gran triſto; & voluens ſe erga dictum Petrum in tortura manentem ſubiungendo dixit: Ah Pietro non doureſti incolparmi à torto, non ti dannare l'anima tua, tu ſai bene, che io non ci ſon ſtato.

Cui idem Petrus replicauit: Io non danno l'anima mia altrimente, tutto quello, che hò detto

detto, è vero, ſe io haueſſi potuto far di meno non ti nominare, l'haurei fatto. O Sig. Giudice fatemi calare, poi che hò detto la verità.

Concluſio examinis, inquo fuit confrontatus ſocius criminis cum ſocio in tortura.

14 † Tunc D. cum vterque perſiſteret in ſuo dicto, mandauit ipſum adductum leuiter de tortura deponi, disligari, brachia reaptari, reueſtiri, & ad locum ſuum reponi: cum ſtetiſſet ſic eleuatus per ſpacium vigeſimæ partis vnius horæ, quantum hæc omnia ſcribi potuerunt; & ſucceſſiuè dictum Conſtitutum reponi ad locum ſuum animo, &c. ſi finire tunc examen voluerıs.

15 † Aduertere autem te volo circa huiuſmodi confrontationes faciendas, vt ipſos confrontãdos, prout ſuperius dixi, ſingulos de per ſe cõfrontare ſtudeas, non autem plures inſimul, Char. d. pract. lib. 3. c. 1. n. 95. vt quoſdam facere conſueuiſſe & vidi, & audiui. Cauere etiam de-
16 bueris, vt ſupra monui, † ne filium cum patre, ſeruum cum Domino, vilem perſonam cum nobili, aut pauperem cum diuite, aut timidum cum potenti, & ſimiles confrontare facias,
17 † quia dificulter iſti tales contra prædictos tales in eorum faciem ſuum dictum confirmare audent ſaltem ſine aliqua vacillatione; vnde proceſſus quandoque corruunt, aut debilitantur. Char. vbi ſupra nu. 97. Ideo erit circa hoc cum maxima circumſpectione procedendum.

18 † Et

† Et ego quidem te ſemper hortarer, vt in ſimilibus caſibus confrontatione omiſſa ad teſtium repetitionem deuenires, cum ſolemnitatibus tamen inferius annotatis. Vide in lib.3.c 2. in fin.& ita vidi ſeruari per maximos, & peritiſſimos Iudices, in officiiſq; obeundis expertiſſimos.

19 † Præterea aduerte, vt nunquam ad confrõtationem ſocij criminis cum ſocio nominato deuenias, quando talis ſocius nominans in tortura depoſuit, niſi prius talem depoſitionẽ, & nominationem factã in tortura extra tormẽta ratificauerit; prout ratificari debet principalis delicti confeſſio. Burſat.conſ.201.poſt num. 58.volum.2.& quoad materiam confrontatio

20 nis ſcias, †quod illa regulariter neceſſaria non eſt, neque eſt de ſubſtantia proceſſus, adeo quod, ſi omittatur, proceſſus corruat; idcirco illa vtendum non eſt, niſi in actibus, in quibus à cõſuetudine,& praxi recepta reperitur. Clar.

21 quæſt.45.verſic ſed in propoſito: † etenim eius loco habemus repetitionem,& ſic remedium ordinarium, vnde ad extraordinarium, & ſubſidiariũ recurrendũ non eſt.Bar.in l. edictum,

22 ff. de qu: Aym.conſ.287.nu.2.†Aliquando tamen eſt ipſa neceſſaria,nec ſine illa poteſt recte conſtare proceſſus,videlicet.

23 † primo,quando teſtes deponentes ſuper aliquo delicto ſunt inuicem directo contrarij, vt puta, ſi alter dicat, Petrum vulneraſſe Paulum

ceſim

ceſim: alter vero punctim: vel ſi vnus dicat Petrum fuiſſe præſentem, Petrus vero neget adfuiſſe. Fed. de Sen. conſil. 162. Alex. conſil. 34. volum. 3. nu. 4.

24 † Secundo, quando aliquis teſtis directo cõtrariatur depoſitioni alicuius rei, pone, quia teſtis dicat vidiſſe Petrum vulneraſſe Paulum, Petrus vero hoc neget, dicens, non vulneraſſe. Clar. q. 45. verſ. ſed in propoſito.

25 † Et dico directo, quia vbi non directo contrarietur, verbi gratia, Petrus dicit die 10. Decembris fuiſſe in Vrbe, & ad Vrbem perueniſſe ſuper equa ſibi à Martino commodata: Martinus vero dicit nullam ſe equam habere, vel nõ recordari, an commodauerit. Oldrad. cõſil. 136. Bald. in cap. cum veniſſet, de reſtitut. ſpoliat. n.

26 3. † certe hoc caſu facienda non eſt confrontatio. Moron. in quodã voto, quod manuſcriptũ habeo in quadam cauſa Bononienſi; quia iſti ſunt termini ſeparati, quorum alter alterum non ſequitur, neque priuatiuè, neque poſitiuè. Moron. in tractat. de treg. & pace quæſt. 118. num. 62.

27 † Tertio, quando ad rei conſtituti recognitionem deuenire non poſſumus, niſi mediante illius inſpectione: puta, ſi dicant teſtes, aliquem tale delictum commiſiſſe, illumq; ſe non noſſe niſi de facie, aut de veſtimentis, aut de aliqua alia circumſtantia viſibili: tunc enim eſt omnino reus ipſis teſtibus exhibendus, vt inſpicia-

 tur

tur,& recognoſcatur,an ſit illemet, de quo de poſuit. Clar.d. quæſt.verſic. ſed in propoſito in fin.

28 † Talis autem confrontatio fiet ipſo reo po ſito inter alios, puta,inter tres,quatuorue alias perſonas ipſi reo magis ſimiles facie,veſtimen tis,ac ſtatura,vt euitetur,quantum fieri poteſt ſuſpicio ſubornationis , & ita obſeruant boni practici. Bonacoſs. commun. opin. lib. 5. te

29 ſtes falſi,fol. 178. † Eſt enim confrontatio odio ſa , et ſpecies ſuggeſtionis. Burſat.conſil. 201.

30 † Deinde ipſi teſti confrontandi in præſentia tam rei, quam aliorum defertur iuramentum veritatis dicendæ.Clar.d.verſ.ſed in propoſito, in fine q.45.quo præſtito interrogatur,an inter illos,qui ſibi exhibētur,adſit ille,quem dicit in ſuo examine tale delictum commiſiſse , vel à quo dicit talia verba audiuiſse:et ſi dicet,quod ſic, mandabis,vt illum manibus tangat, moxq; in eius faciem omnia per ipſum teſtem adductum teſtificata repeti, et confirmari facies ordine,et forma ſuperius,et infra annotatis,videlicet. Vide etiam Char.ſua pract.interrog.reor. lib.3.cap.3.nu.29.30.31.cum ſeqq.

31 † Interrogatus, quid dicet,ſi teſtes fide digni ipſum C. recognoſcent eſse illum, qui die Veneris de ſero fuit in domo Alphonſi N. in ſocietate Antonij N. ibique equum ſibi adductū conſcendit, et deinde abiit verſus portam,etc. idque etiam in eius faciem teſtificabuntur.

Re

Reſdondit: Se neſsuno dirà, che Venerdi proſſimo ſia ſtato di ſera in Caſa di Alfonſo di N. et iui ſia montato à cauallo, etc. dirà la bugia, e neſsuno potrà mai riconoſcermi per tale: perche io non ci ſon ſtato.

Tunc D ſedens, etc. ad conuincendum ipsũ C. de mendacio, et ad diſponendum ipſum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, et effectum mandauit per cuſtodes carcerum accerſiri tres alios, facie, ſtatura, et ætate ipſi C. magis ſimiles, et cum eodem C. in ordine collocari.

Quibus ſic vocatis, videlicet, Petro, Antonio N. et N. de tali loco, et in ordine cum ipſo C. diſpoſitis, ita vt ipſe C. primum, vel ſecundũ locum in ordine retineret, D. mandauit ad eorum faciem adduci Meuium, de quo alias.

Qui adductus, delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, etc. iurauit, fuit per D.

Interrogatus, an inter iſtos quatuor, qui ſibi exhibentur in corona diſpoſiti, adſit, de quo fecit mentionem in ſuo examine.

Reſpondit: Signor sì, che frà queſti quattro, che V. S. mi fà vedere qui, ci è quello, del quale io hò fatto mentione nel mio eſſame dell' altro giorno.

Et ſibi dicto, vt indicet præfatum hominem, de quo ipſe intellexit in dicto ſuo examine.

Reſpondit, mouendo ſe de loco ad locum, et manibus proprijs tangendo Sempronium,

de quo alias primum in ordine poſitũ: Signor queſto è quell' huomo, che io vidi entrare in caſa d'Alfonſo di N. cõ Antonio di N. et mõtar à cauallo sù vn cauallo, che li fù condotto li, e poi preſe la ſtrada verſo la porta, etc.

Preſente ipſo Sempronio C. et reſpondente: Coſtui dice vna gran bugia, io nõ sò quel che lui ſi dica: non ſon ſtato mai in detta caſa.

Tunc mandabis legi examen ipſius adducti ad claram amborum intelligentiam iuxta ſuperius annotata, et ſumptis hinc inde reſponſionibus, et replicationibus examen cõplebis.

32 † Non erit alienum hic dubitare, an teſtis confrontatus poſſit in ipſa confrontatione à reo, cum quo confrontatur, ad libitum interrogari, et poſtquam tali modo fuerit interrogatus, poſſit, aut debeat poſtea denuo repeti ad inſtantiam ipſius rei ſuper ſuis interrogato-
33 riis: † et circa primum dicas, quod reus poteſt ipſum teſtem ad eius faciem confrontatum ar-
34 bitrio ſuo interrogare: † non enim confrontatio aliud facit, quam ſupplere defectum citationis, vt ſupra oſtendi, ſed quod interrogari teſtis non poſſit, id non operatur. Bar. in auth. qui ſemel col. fi. n. 36. C. de probat. Clar. §. fi. q. 46. verſic. ſed in propoſito, et latè Honded. conſi. 101. nu. 26. lib. 1.

35 † Circa ſecundum vero diſtingue; quia aut teſtis in confrontatione fuit ſufficienter interrogatus, ita et taliter, vt reſultet idem effectus,

qui

qui reſultaret ex repetitione facta citata parte, & tunc repeti non debet ſuper interrogatorijs rei.Hond.dict.conſ.101.nu.29.lib.1.

36 † Aut non fuit ſufficienter interrogatus, & debet repeti ſuper interrogatorijs per reum datis, ſi ille inſtat,quod repetatur,alias nullam fidem faceretteius depoſitio, Honded.dict.conſi.

37 num.26. & 28.lib.1. † quod procedit etiamſi publicatus eſſet proceſſus, vbi tamen rei ipſius dolus abſit.Maran.de ord.iudi.p.6.in 7.memb. de interrog.nu.19. Honded.d.conſ.101.nu.26. lib.1. & ita ſecundun diſtinctionem prædictam

38 obſeruatur†in practica. Burſat.conſ.311.nu.28. prout ego pluries obſeruari vidi,& pręcipuè in vna Montis S.Viti Marchiæ Anchonitanæ coram Almæ Vrbis Gubernatore, ad inſtantiam N.& in pluribus alijs cauſis, quas hic longum eſſet recenſere,& nõ ſolum in tribunali Gubernatoris prædicti,ſed etiam in Curia Illuſtriſſimi A.C.in Curia Illuſtriſſimi Vicarij,in Curia Capitolina, & in Curia Burgi, & pruries à diuerſis Iudicibus ſuper hoc interrogatus, ita obſeruari reſpondi, & ſic obſeruatum eſt.

SCHOLIA IN CAP. IX.

NIhil in foro practicabilius eſt hac confrõtatione,quam hic author longo,& facili ordine proſequitur, quæ habet vim repetitionis, cum quis in alterius faciem aliquid ſuſti-

net. De hac Honded.conſ. 161. nu. 30. lib. 1. Vbi docet, qualiter fiat confrontatio rei cum teſtibus eum vrgentibus. Dic ergo non eſſe neceſſariam repetitionem teſtium examinatorum parte non citata, vbi peruenitur ad confrontationem. Author hic nu. 4.

Num. 6. Quia vltra.

NOta contra eos, qui omnino volunt confrontari cum teſtibus contra eos examinatis, quos ſemper conſulere ſoleo, vt, ſi læſam habeant conſcientiam, abſtineant ab hac confrontatione, per quam ſæpenumero robuſtior, & validior redditur fides teſtis examinati, ſi conſtanter loquatur, ſi etiam addit alias circũſtantias, ad validandum ſuum dictũ. Cum plurimum perſuadere poſſit hæc intrepida teſtis aſſertio Iudici eum veritatem dixiſſe. Caueat ergo, ne ſero ſuſpiret, & dicat cum Vate Mantuano.

Eheu quid volui miſero mihi? floribus Auſtrum.
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.

Aut cum Petrarcha.

Se dalle proprie man queſto m'auuienne,
Hor chi ſia, che mi ſcampi?

Plures circa confrontationẽ quęſtiones examinat Sigiſmũd. Scac. d. c. 86. ad quę te reijcio.
Primo, an ſit ad bene eſſe, an vero neceſſaria.
2 An habeat vim repetitionis.
3 An ſit abſtinendũm ab ea. num. 53.

4 An

4 An teſtes cum reo ante litis conteſtationẽ confrontati, ſint poſtea repetendi.

5 Qualis ſit forma cõfrontationis, et recognitionis. num. 59.

6 An, ſi plures ſint confrontandi, ſeparatim an ſimul ſint adducendi. num. 60.

7 Teſtis inuitus an confrontetur. num 58.

8 Teſtis infamis an ſit torquẽdus ad cõfrontationes, etiam quod ante fuiſſet tortus in priore examine num. 56.

9 An debeat fieri recognitio contra carceratum adhuc non inculpatum de delicto, ſed ſolum ſuſpectum ex deſcriptione delinquentis, quæ ei quadraret, & quæ ſit forma confrontationis.

10 Cautela circa modum interrogandi reum confrontandum. num. 63.

11 Confrontatio rei inquiſiti de hæreſi, quãdo dicatur fieri ſine periculo. capit. 87. num. 19.

12 Et an ſit in crimine hæreſis licita, ibid. nume. 26.

Ad coronidem adijciendum mihi videtur exemplum confrontationis factæ in Ciuitate Laudę coram I. C. Iacobo Philippo Barambilla amiciſſimo meo defuncto. Hic enim ambos, qui nullo modo ad veritatem profitendam adduci poterant, ſimul torqueri curauit. Qui iuſſus fuit à Senatu, vt diceret, vnde hanc practicam didiciſſet: qui adduxit authoritatem Io-

doci in Enchrid. crim. tit. de confrontatione capit. 47. Hic etenim dicit quod, cum duorum captiuorum alter alteri crimen imponit, et inter ſe in delationibus diſcordant; iubet Iudex vtrumque ſibi ſiſti, quos diſcordantijs interrogat, prius ſeparatim, mox vtrumque coniunctim. Quos ſi in commentis, et fictionibus perſiſtere, comperiet, neque aliis modis veritatē indagare poteſt, mandet ſimul vtrumque in alterius mutuo conſpectu torqueri; et in hoc ſumma Iudici eſt adhibenda prudentia. Hanc tamen praxim damnat Author hic num. 15. Nunquam tamen vidi in hac Ciuitate hoc vſu receptū fuiſſe, etſi pluries interfuerim altercationibus, quæ fiebant ad preſentiam Illuſt. Senatorum, qui de more huius Ciuitatis ſingulis menſibus carceratos viſitant: qui mos imitatione dignus, eſt laudabilis. Atque vtinam is in aliis locis obſeruaretur, in quibus non reſident Senatores. Nam ſcio fieri mille rapinas impunitas ob remotum Senatus Excellentiſ. Conſpectum, et optimum eſſet, quod aliquis ſaltem ex Vicariis generalibus deſtinaretur ad hæc loca, qui notulam conficeret horum reorum, vna cum omnibus et ſingulis imputationibus, et tempore eorum detentionis, poſtea ille ſigillatim hæc ad Senatum prouiſurum perferret.

Num. 9. Si teſtis

Supradictum in prox. capitulo.

Num.

Num. 11. Sed debent.

DIxi ſupra 9. Sigismund. cap. 86. num. 56. Circa has confrontationes vidi fieri innumeras fallacias, impoſturas, et nunc habeo infamē in criminatione robariæ de nocte, in qua vxor accuſatoris recognouiſſe dicit quēdam Carolum Frigerium vere innocentiſſimum, demum vno funis ictu liberatum. Ita enim fuit hæc mulier à marito inducta ad hūc per artem recognoſcendum. Vides ergo, quantum praxis confrontationis ſit periculoſa, et quantum ei fidendum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Arma, ſcripturæ, & alia ſimilia exhibentur reo, vel pro illo conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti.*

2 *Forma exhibitionis litterarum reo factæ.*

3 *Si reus neget ſcripturam eſſe ſua manu factam debebit comparari per peritos ſcriptores.*

4 *Comparatio litterarum qualiter fieri debeat per peritos, quando reperiuntur aliæ ſcripturæ inquiſiti.*

5 *Peritis in arte credendum eſt.*

6 *Si non reperiantur aliæ ſcripturæ inquiſiti, quibuſcum fieri poſſit confrontatio, quid facere debeat Iudex.*

7 *Reus poteſt cogi, vt ſcribat ad effectum, vt poſſit fieri confrontatio manus, & quid Iudex obſeruare debeat circa hoc.*

8 *For-*

8 *Forma decreti, quando reus cogitur per Iudicem ad ſcribendum.*

9 *Si reus negat ſe ſcire ſcribere, debebit conuinci de mendacio.*

10 *Mendacium facit non leue indicium contra mendacem.*

11 *Reus poteſt cogi etiam per torturam, vt ſcribat.*

De exhibitione armorum, vel ſcripturarum ipſi reo facienda, aut aliorum ſimilium, & forma exhibendi.

Caput Decimum.

1 ALiquando † ipſi reo, vel pro illo conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti exhibenda veniunt arma, ſcripturæ, aut alia ſimilia, cum quibus captus fuit, vel, quæ fuerunt in eius domo reperta, vt alias ſupra memini me tibi dixiſſe, lib. 1. c. 5. Cum igitur volueris ad huiuſmodi exhibitionem deuenire infraſcriptam poteris adhibere formulam, vt puta, ſi litteræ ſint exhibendæ.

2 †Interrogatus, an ſi videret aliquam ſcripturam ſua manu confectam illā recognoſceret.

Reſpondit: Signor sì, che ſe io vedeſſi qualche ſcrittura ſcritta di mia mano, io la riconoſcerei.

Et exhibitis per me de mandato D. ipſi C. quibuſdam litteris ſub datum Spoleti die 29. Decem-

Decembris 1595, incipientibus: Cariſſimo come fratello, Hò viſto, &c. cum ſubſcriptione, Affettionatiſſ. come fratello Matteo di N. & cum ſubſcriptione à tergo. Al mio cariſſ. come fratello Coſmo di N. da N. ſubito, ſubito. Signatis littera A. & in domo ipſius C. repertis, vt ſupra per ipſum bene viſis, inſpectis, & manibus habitis per D.

Interrogatus, an præſentes litteræ fuerint, & ſint ſcriptæ manu ipſius C. modo & forma, prout in illis.

Vel, ſi breuius.

Opportune per D. interrogatus, vel ad opportunam D. interrogationem.

Reſpondit: Signor sì, &c. Vel ſic.

Tunc D. ſedens, &c. mandauit per me Notariū exhiberi ipſi C. litteras, de quibus ſupra in proceſſu fol. &c. regiſtratas fol. & in domo ipſius C. repertas, & primo complicatas, vt inſcriptio tantum, & ſigillum videretur.

quibus ſic exhibitis, & per ipſum C. bene viſis, & inſpectis, tam à latere ſigilli, quam à latere inſcriptionis ad opportunam D. interrogationem.

Reſpondit: Io hò viſto queſto ſopraſcritto di queſta lettera, che dice, &c. & queſto ſigillo, che ci ſta impreſſo, doue ci è, &c. & dico, &c.

Deinde D. Mandauit parum explicari litteras prædictas, ita vt ſola ſubſcriptio videri poſſet & eidem C. exhiberi. Qui-

Quibus ſic parum explicatis eidem C. exhibitis, & per ipſum C. in ea parte, in qua ex ta ſubſcriptio, bene viſis, & inſpectis ad opportunam D. interrogationem.

Reſpondit: Io hò viſto queſta ſottoſcrittione di queſta lettera, che dice, &c. & dico, &c.

Succeſſiuè idem D. mandauit eidem C. exhiberi totas litteras omni ex parte explicatas.

Quibus ſic exhibitis, & per ipſum C. bene viſis, inſpectis, & lectis, opportunè per D. interrogatus.

Reſpondit. Io hò viſto queſta lettera, che comincia, &c. & finiſce, &c. & vi dico, che è lettera mia, & ſcritta tutta di mia mano.

3 † Quod, ſi reus negauerit ſcripturam prædictam eſſe ſuam, & ſua manu confectam, tunc
4 periti ſcriptores adhibendi fuerint, † qui ſcripturam confrontent cum aliis ſcripturis ipſius inquiſiti, & deinde medio iuramento eorum iudicium afferant, an ſcriptura, & caracter ſimilis ſit, nec ne: quæ omnia in ſcriptis redigi facies. Vulpell. conſ. 135. per totum, & conſil. 35.
5 num. 3. & ſeqq. † peritis enim in arte credendũ eſt, vt noſtri Carter. late in ſua pract. crim. in 11. excuſat fol. mihi 209. & 210.

6 † Si alias ſcripturas ipſius rei habere non potueris, quibuſcum ſcripturam repertam cõferre, & comparare valeas. Tunc interrogabis ipſum reum, an ſciat ſcribere, & ſi dixerit, quod
7 ſic, † facies illum in ipſo proceſſu, imo in ipſo

exami-

examine,& conſtituto verba per te dictanda te præſente ſcribere, qui quidem in dictando aduertes, vt plura ex verbis in ſcriptura penes Notarium exiſtente,& quam per ipſum vis recognoſci ſub diuerſo tamen tenore ſcribi facias, vt ex identitate dictionum tanto facilius comparatio manus fieri poſſit per peritos, illaque recognoſci, & ita obſeruatur de ſtylo omnium criminaliſtarum. Talis autem erit forma,videlicet.

8 † Interrogatus,an ipſe C.ſciat ſcribere.

Reſdondit; Signor sì, che io sò ſcriuere, ſe bene poco bene.

Tunc D. ſedens, &c. mandauit eidem C. vt accepto calamo ſcriberet verba per ipſum D. dictanda, prout idem C. accepto calamo ſibi per me tradito ad ipſius D. dictamen infraſcripta verba ſcripſit,videlicet,&c.

9 † Quod ſi reus negauerit ſe ſcire ſcribere. Tunc videbis ipſum de mendacio conuincere examinando teſtes, qui alias viderunt ipſum C.ſcribere, vel alio modo, prout melius fieri
10 poterit. † Quia ſi ipſum ſuper hoc conuictum reddideris, non leue indicium contra ipſum acquiſiueris. Clar. §. fi.q. 21.ver. mendacium Nat.conſ.199.nu.7.vol.3. deueniendo etiam contra illum ad torturā,& tandiu torquendo, donec ſcribat, vt in ſimili habes inferius ſuo loco.Infralib.6.c.3.n.3.

SCHO-

SCHOLIA IN CAP. X

NOn inutilem habet inſpectionem præſens Capitulum, in quo agitur de conuincendo reo per exhibitionem ſcripturarum ab eo recognoſcendarum, quibus gratis perſæpe eliguntur duo, pluresue periti, qui iuxta eorum peritiam referunt. Dum enim agitur de detegendo delicto per inſpectionem ſimilis ſcripturæ, multa fieri ſolent etiam cum ipſis peritis colludia, quibus pro virili ab ipſo Iudice occurrendum eſt. Et ſuperioribus annis cum contra Camillum Bernam fuiſſent exhibitæ quædam litteræ ſcriptæ triremibus cuidam Barbitonſori proditori ſuo, in quibus enunciabantur blaſphemiæ atroces, eis in ſummitate viſis, dixit videri ſibi eſſe manu ſua ſcriptas, mox cum progrederetur in lectione earum, & memor eſſet, quod illæ continebant blaſphemias, cœpit dicere: Ohime mi abbaglia la viſta, non ci veggio più, non niſi difficulter illæ fuerunt recognitæ per peritos, & ille ad remum quinquennalem damnatus eſt, qui etiam hodie eſt ſuperſtes.

Circa materiam comparationis litterarum, vide late Iacob. Menoch. Præſid. tract. de arbitrar. iudi. caſu 214. Maſcard. de probatio. concluſ. 330. & in crimine falſi an faciat indicium ad torturam, ibi, num. 27. & an comparatio ſola

la ſufficiat ad torturam, vid.inſigne Oct.Vulpell.conſ.135. ſed & prius conſ. 34. quibus in locis multas ad rem quæſtiones pertinere inuenies, maxime illam, an faciat ſemiplenam probationem, & quod difficulter probatur per teſtes, qui ſæpe hallucinantur. Et an ſola comparatio probet, ſcripturam alicuius manus eſſe, Decian. conſ.33. num.111. 118.126. lib.1. conſ.46. num. 12. vol. 2. conſ. 19. num. 125. in 3. Alb. conſ. 737. lib. 2. Pariſ. conſ. 27.num.46.& plur. ſeq.lib. 2. Io. Bapt. Ferret. conſ.374.lib,2. Cumulatiſſ. Ioſeph. Ludoui Peruſin. deciſ. 7. par. 1. vbi ſcripturæ priuatæ authoritas,& fides, & comparatio litterarũ quomodo, & qualiter ſit facienda enucleatur. Et an ſcriptura litterarum reo in comparatione tantum probata ſola ſufficiat in criminalibus, videndus Rip.ad l. admonendi, nu. 1.de iureiur. Crauet. de antiquita. tempor.par.1.in ſectione quæritur etiam nu.7. verſi. non omitto etiam,vbi dicit, quod in caſibus, in quibus cõparatio ſola litterarum ſufficit,& plene probat, illud procedit in ciuilibus,ſecus,ſi criminaliter, puta in crimine falſi, quia ad probandam falſitatem ſola comparatio litterarum non ſufficeret. Et refert Purpurat. ſocerum ſuum dicentẽ poſſe inde ſumi indicium ad torturam ſecundum qualitatem perſonarum: quod ipſe verũ admitteret contra perſonam male diffamatã.

Finis Libri Secundi.

LIBER III

SVMMARIVM.

1 *Reus completo proceſſu informatiuo ponitur ad largā*

2 *Et illi aſſignatur terminus ad faciendum ſuas defenſi nes, & decernitur copia proceſſus; eorumque Adu cati, & Procuratores audiuntur.*

3 *Copia proceſſus, quando agitur de torquendo non eſt tr denda niſi petatur.*

4 *Simplicibus tamen perſonis idiotis & ruſticis tra debet etiam, quod non petatur.*

5 *Auctor dicit etiam perſonis doctis, nobilibus, & ci cumſpectis tradendas eſse, & ratio quare, & nu. 6.*

7 *Torquentes aliquem iniuſtè capitali pœna puniuntur.*

8 *Ad torturam non eſt de facili deueniendum præſerti denegatis defenſionibus.*

9 *Defenſiones debentur naturali lege, Canonica, Ciuil & Euangelica, & non ſolum hominibus, ſed beſtijs & animalibus brutis competunt.*

10 *Copia proceſſus ſi petatur danda eſt ante torturam i omni genere delictorum, etiam quod timor ſuborna tionis imminere poſſet.*

11 *Tortura aliquibus in locis ex præeminentia Curiæ inferri ſolet denegatis defenſionibus.*

12 *Facultates, & præeminentia prædicta, in quibus ca bus ſolum locum habeant.*

13 *Curia Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatori*

quomodo olim præbeminentia, & facultatibus prædictis in tormentis inferendis vtebatur.

14 *Michael Angelus Sorbolungus, Io: Maria Bugnolus,* Reuerendiſſimus *D. Fabritius Peruſinus Epiſcopus* Terracinenſis, *olim* Locumtenentes *Gubernatoris Vrbis laudantur.*

15 *Cardinalis de Camerino, & Archiepiſcopi Matthæucij & Epiſcopi Carcaſſoni Gubernium in Vrbe maximè celebratur, & ſub num. 18.*

16 *Curia Reuerendiſſimi D.* Almæ *Vrbis Gubernatoris in duobus tantũ caſibus facultatibus ſuis in tormentis inferendis vti ſolebat.*

17 *Et qua circumſpectione.*

19 *Forma decreti, quando reus ponitur ad largam, ſibiq; copiæ proceſſus decernuntur cum termino ad faciendum ſuas defenſiones.*

20 *Reus donec fabricatur proceſſus informatiuus manere debet in ſecretis carcerib. deinde poni debet ad largã, vt poſſit procurare ſuas defenſiones, Aduocatos, Procuratores, & alias perſonas alloqui, aliaq; ſibi proficua facere.*

21 *Reus aliquando non ponitur ad largã quando dantur defenſiones, ſed decernuntur ſibi copiæ, & terminus defenſiuus interim in ſecretis carceribus remanenti.*

22 *Datur tamen ei facultas alloquendi quoſcumque cum præſentia alicuius deputati.*

23 *Terminus ad ſe defendendum ſolet ordinariè aſſignari trium dierum.*

24 *Poteſt tamen Iudex ex cauſa breuiorem, vel longiorem terminum aſſignare.*

25 *Terminus ad ſe defendendum non debet eſſe vnicus, ſe plures arbitrio Iudicis aſſignari debent.*

26 *Iudex non tenetur niſi copiam proceſſus decernere.*

27 *Reus qui vult copiã proceſſus debet illã ſuis ſumpti bus à Notario ſibi tradi facere.*

28 *Copia proceſſus pauperibus perſonis debet tradi gratis, vel gratis oſtendi originalis proceſſus.*

29 *Clauſula habitis prius teſtibus, &c. quare in ſimili de creto apponatur.*

30 *Iudex copiam proceſſus dare non tenetur niſi prius completus ſit, & legitimatus.*

31 *Reus qui vult copias proceſſus debet declarare ſe velle habere teſtes pro Curiæ informatione examinatos pro ritè, & rectè examinatis, alias Iudex non tenetur ei copias tradi facere.*

32 *Declarationem autem prædictam cauti, & practici Procuratores ſolent facere cum reſeruatione præter abſentes & mortuos, & ſaluis exceptionibus contra perſonas, & dicta teſtium, & repetitione quatenus re petere voluerit.*

33 *Copia proceſſus nõ detur niſi prius per reum declarato, quod vult habere teſtes, &c. pro ritè, & rectè examinatis.*

34 *Ablatiuus ille habitis teſtibus, &c. non inducit tacitũ conſenſum recipientis copias, quod velit habere teſtes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis.*

35 *Et ita dicit Auctor ſe vidiſſe ſemel obtineri in contingentia facti coram Michaele Angelo Sorbolongo, qui valde laudatur.*

36 *Antonius Scappus Bononienſis I. C. laudatur.*

37 *Teſtes*

37 *Teſtes examinati pro informatione Curiæ non dicuntur habiti pro repetitis, niſi expreſſe habiti ſint pro talibus, etiamſi reus offerret ſe habiturũ illos pro talibus.*
38 *Cauſa reorum fauorabilis eſt.*
39 *Declaratio facta per reum, quod vult habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis poteſt reuocari re integra.*
40 *Copiæ non ſunt tradendę ſi reus nolit declarare ſe velle habere teſtes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis.*
41 *In abſentibus, & mortuis ceſſat ſuſpicio fraudis, & ideo non debent retardari copiæ eo quia reus nolit habere teſtes pro ritè & rectè examinatis, niſi cum dicta clauſula, præter abſentes, & mortuos.*
42 *Iudex inſtante parte ſolet dictam clauſulam, præter abſentes, & mortuos, in decreto apponere.*
43 *Rei in Alma Vrbe non coguntur habere teſtes, &c. pro ritè, & rectè examinatis.*
44 *Et ponuntur ad largam cum termino, &c. & datur eis copia proceſſus informatiui aliter non legitimatis teſtium dictis; quã practicam laudat Auctor, & quid faciendum ſit monet.*
45 *Rationem adducit Auctor quare vigeat iſte ſtylus in Vrbe.*
46 *Proceſſus dicitur legitimatus ſi reus habeat teſtes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis.*
47 *Citari ſolet reus in Vrbe inſtante Fiſco ad declarandũ an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis.*
48 *Et ſi dixerit quod non, citatur deinde ad videndũ illos repeti, & ad dandum interrogatoria, ſi dare intendat, alias videndum repeti, ſine.*
49 *Interrogatoria teſtibus repetendis, an per reum dari*

O 2 poſ-

poſſint, & quod ſic, reiecta opinione illorum qui contrarium ſentiunt.

50 Quod in tantum eſt verum, vt niſi ſuper illis repetantur teſtes reo inſtante nullam fidem faciant.

51 Aliquando pro repetendis teſtibus tranſmittitur Commiſſarius, vel dantur litteræ remiſſoriales, ſecundum quod Iudici videtur.

52 Citatio qualiter formari debeat quando eſt tranſmittendus Commiſſarius, vel dandæ litteræ remiſſoriales ad effectum prædictum.

53 Clauſula ſaluis exceptionibus, & receptione in dicto decreto quid importet.

54 Clauſula ſine præiudicio vlterioris proceſſus, & examinis in dicto decreto quid importet.

55 Clauſula prædicta ſine præiudicio, &c. ſecundum aliquos eſt ſuperflua; auctor tamen dicit illã apponendam eſſe in decreto prædicto.

56 Copia proceſſus non traditur quando ſunt plures inquiſiti, quorum aliqui ſunt contumaces, niſi prius contumacibus condemnatis.

57 Et ratio eſt ne contumaces prædicti edoceantur de contentis in proceſſu.

58 Immo quando copia traditur inquiſito præſenti poſt abſentium condemnationem debent deleri nomina coinquiſitorum.

59 Clauſula habitis prius teſtibus, &c. apponitur quand reus eſt iam confeſſus.

60 Confeſſio per ſe ipſam legitimat proceſſum, nec eſt opu repetitione, aut confrontatione.

De

De publicatione proceſſus, & defenſionibus reis dandis.

Caput Primum.

1 TEſtibus † ſic vt ſupra pro informatione Curiæ examinatis, aliiſq; indicijs, præſumptionibus, & coniecturis ad Fiſci intentionem fundandam deductis, reiſq; ſemel, & pluries conſtitutis, & examinatis, proceſſuq; bene inſtructo,
2 ſolent rei poni ad largam, † ipſiſque aſſignatur terminus ad faciendum eorũ defenſiones, decernitur copia proceſſus, vt ſuper indicijs prędictis defenſiones reorum, tam in facto, quam in iure deduci poſſint, eorumque Aduocati, & Procuratores audiantur, & ſi poſſibile ſit indicia prædicta ciuiliter purgata remaneant. Marſ. in ſua pract. §. poſtquam, poſt num. 5. Foller. in pract. crim. in verbo, & facta litis conteſtatione nu. 10. Contard. de offic, præto. in tit. de negat. crim. n. 6. fol. mihi 498.
3 † Et quamquam Doctores communiter dicãt copiam, terminumq; prædictum dandum non eſſe, niſi petatur, maxime ſi reus non ſit perſona ſimplex, idiota, ruſticus, vel ſimilis, Clar. qu. 42. verſ. ſed numquid. Scapp. de iure non
4 ſcript. lib. 5. capit. 97. nu. 14. † quoniam talibus perſonis etiam non petentibus danda eſt copia

prædicta. Vulpell. conſ.34. num.6.& conſ.74. num.7. & ſeqq.

5 † Nihilominus tu ſemper meo conſilio ſiue præcedat, ſiue non dicta petitio, copias proceſſus indiſtincte concedere ne renuas, ad hoc, vt reus poſſit ſuas deducere defenſiones, ſi quas habet; tu vero æquiore animo officium tuum exequi, vbi ipſius rei exceptiones & oppoſitiones perceperis. Anchar.conſil.316. nu.1. Con-
6 rad. vbi ſup. d. num.6. † quomodo enim poteris vnquam tuta conſcientia ad actum torturæ, qui ſubſidiarius eſt, vbi ſupra dicto num.6. quæ non niſi in præcipuis præcedentibus indiciis inferri poteſt. Alex. conſil.65. volum.1. Rol. conſil. 12. num.31.& ſeqq. lib.3. deuenire ipſo reo non audito, eius defenſionibus reiectis.
7 † Capitali pœna plectendi ſunt, qui torquēt iniuſte inquiſitos, Petr. de Rauenn. in ſing.403. Marſi. de com. teſtans in l. quæſtionis modum,
8 ff. de quæſt. † & ideo non debet de facili ad torturam deueniri. Catald. de ſindi. num.165. adde, quod dicimus, præſertim denegatis defen-
9 ſionibus, † quæ non ſolum naturali lege, Ciuili, & Canonica nobis permiſſæ ſunt, ſed etiam Euangelica, & ne dum hominibus, ſed beſtiis quoque, & animalibus brutis competunt. Marſil. conſil.8. nu.37. Rolan. conſi.12. nu.66. & 67.
10 volum. 3. † Equidem ego arbitror etiam, quod timor ſubornationis imminere poſſet copiam indiciorum ſi petatur, omnino dandā

eſſe

eſſe ante torturam cum termino ad illa purganda omni generi perſonarum, & omni generi delictorum. Boſſ.in ſua pract. in tit.de indit. n. 75. & ita vidi obſeruari à bonis Iudicibus,& Deum timentibus,

11 † Non ſum neſcius multis in locis, non ſolum denegatis defenſionibus, ſed ex proceſſu etiam informatiuo torturam inferri ſolere, ex præeminentia Curiarum locorum prædictorũ. Ita obſeruat Magna Curia Vicariæ. Afflict. Gram. & Pariſ. relati à Rol.d. conſil.12.nu.30. & 46. vol.3. ita etiã obſeruatur in Vrbe in Curia Reuerendiſſ.D.Gubernat. vigore facultatũ ipſis Reuerendiſſ.DD. Gubernatoribus à ſummis Pontificibus conceſſarum, & ita etiam ali-
12 quibus alijs in locis fortaſſe obſeruatur. † Sed profecto tales facultates, & præheminentiæ reſtringendæ ſunt,vt habeant locum ſolum in latronibus inſignibus, derobatoribus ſtratarum, incendiarijs, & ſimilibus cõmittentibus enormia crimina, & notorijs delinquentibus, concurrente tamen infamia, & leuitate verè torquendi. Gram.conſil.64.num.3.& 4. prout nõ niſi in dictis caſibus, & raro quidem vtitur dicta præheminẽtia magna Curia Vicariæ. Grã. d.conſ.64.nu.4. cum ſeqq. & voto 3.nu.24.cũ ſeqq. Deciſ. Pedem.79.num.19.verſ. prætereà. Pariſ.relat. à Rol. d. conſ.12.n.88.& ſeq.vol.3.

13 † Ita etiam olim obſeruabat Curia prædicta Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris:

14 †in qua recordor ego bonæ mem: Michaelem Angelum Sorbolongum ſæpe à me criminaliſtarum patrem appellatum, Ioannem Mariam Brugnolum, virum eruditiſſimum, multum Illuſtrem, & Reuerendiſſimum D. Fabritium Peruſinum nunc Epiſcopum Terracinẽſem, meritò ob eius integritatem, probitatem, & ſcientiam ad dignitatem illam euectum, &
15 ad maiora dignum qui extollatur, †tempore gubernij Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Card. de Camerino, quo nullum fuit vnquam ob rectè erga omnes adminiſtratam iuſtitiam, facinoroſum hominum compreſſam & coercitã audaciam, perſonarum acceptationem poſthabitam, cuicunque etiam minimo ius ſuum ad ſaturitatem allegandi, deducendi, & probandi poteſtatem factam (pace aliorum dictũ ſit) aut iuſtius, aut ſãctius, aut laudabilius, aut quod quiſque imitetur dignius, dum locumtenentis
16 officio in dicta Curia fungerentur, †non niſi in duobus caſibus facultatibus prædictis vſos eſſe, primo, videlicet contra notorios delinquentes, diffamatos graſſatores, & alios ſuperius enumeratos. Secundo, in aliquibus aliis grauiſſimis delictis, præſertim vbi celeritate opus eſſet ob complices, aut ad exemplum, vel alias iuſtas
17 ob cauſas, †& in his duobus caſibus præcedente vt plurimũ prius decreto Gubernatoris, ad partes facto, quod Iudices procederent iuxta ſuas facultates. Extra autem ſupradictos caſus

ferè

ferè nunquam vidi illos ad torturã deuenire.

18 † Hoc idem obſeruatum fuit tempore Gubernij Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Hieronymi Mattheucij nunc Epiſcopi Viterbienſis viri ſumma prudentia, rerũ experientia, æquitate, probitate, dexteritate, vigilantia, & conſtãtia præditi. Idem etiam obſeruare facit Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Anibal Oricellarius Epiſcopus Carcoſſonus, vir nominis amplitudine, oris dignitate, humanitate, modeſtia, præcellẽtis ingenij indole, plurimo rerũ vſu, egregiiſq; artibus conſpicuus, qui, ex quo gubernii prædicti clauũ tenet tanta magnificentia, auctoritate, & liberalitate regit, tantus ſui nominis ſplendor elucet, tantaque illius ſublimium virtutũ claritas refulget, vt eius incliti Magiſtratus celebris ſit nunc, & celebrior futura ſit omni vẽturo ſæculo, memoria.

Ponamus modo formam decernendi tales copias, & terminum prædictum ad ſe defendendum, aſſignandi, quæ talis erit, videlicet.

19 † Tunc D. ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & mandauit ipſum C. poni ad largam cum termino trium dierum ad faciendũ ſuas defenſiones, & copiam proceſſus decreuit, habitis tamen prius teſtibus pro ritè, & rectè receptis, & legitimè examinatis, ſaluis exceptionibus, & repetitione, &c. ac ſine præiudicio vlterioris proceſſus, & examinis omni meliori modo.

Et

Et huiuſmodi decreto notandum eſt, quod
20 mandatur reus poni ad largam; † quia dum
fabricatur proceſſus informatiuus, ſolet detineri
ſemper in ſecretis carceribus. Marſil. in ſua
pract. §. nunc videndum, poſt nu. 15. & ſic mandatur
poni ad largam, vt poſſit ſuas defenſiones
procurare, Aduocatos, & Procuratores alloqui,
& alia ſibi proficua facere. Marſi. in d.
pract. § poſtquam, poſt num. 5.

21 † Non nego quod quandoq; ſtante qualitate
perſonarum, vel cauſæ ſolent defenſiones
prædictæ concedi ipſis reis remanentibus in
ſecretis carceribus.

22 † Datur tamen hoc caſu eis facultas Procuratores,
Aduocatos, & alios in dictis ſecretis
carceribus durante dicto termino alloquendi,
vel pręſente ipſo Iudice, vel Notario, vel aliquo
ſubſtituto fiſcali, vel cuſtode carceris, aut etiã
remotis arbitris, prout ipſi Iudici viſum fuerit.
Paulus 4. in Conſt. ad fauorem pauperum, verſ.
dictique Iudices, & ita tu quoque, ſi caſus
contigerit, facere debueris.

23 † Dixi cum termino trium dierum; quia
talis terminus ſolet ordinariè de conſuetudine,
24 ſiue ſtylo aſſignari, † licet nihilominus poſſis ex
iuſta cauſa longiorem, aut breuiorem terminum
aſſignare. Chart. in dict. pract. interrog.
lib. 3. cap. 3. num. 7.

25 † Nec propterea intelligas, quòd vnicus
tantum terminus aſſignari debeat, quinimo
plu-

plures erunt cõcedendæ dilationes, iuxta quod æquum, & neceſsarium eſse duxeris. Alc in l. 2. nu. 8. ff. de re iudi. Clar. quæſt. 48. verſ. quæro.

26 † Dixi copiam proceſsus decreuit; quia aliud non tenetur facere Iudex, niſi copiam

27 proceſsus decernere: † etenim ſi reus illam velit, debet ſumptibus ipſius petentis illas à Notario ſibi tradi facere. Clar. quæſt. 48. verſ. ſed

28 nunquid; † quod tamen non procedit in pauperibus perſonis; quibus quidem copias ipſas tradi, ſiue originalem proceſsum copiarum loco oſtendi gratis Iudex ipſe mandare ſolet, & debet. Pius IV. ſupra taxa mercedum Notariorum crim. Vrbis in fi. Menoch. de arb. Iud. caſ. 65.

29 † Dixi etiam habitis prius teſtibus, &c. vt ceſset omnis ſuſpicio fraudis, ne ſcilicet, antequam repetantur teſtes, illi à loco diſcedant, vel diſcedere cogantur, aut inducantur, & ne repeti minus valeant, iuraque fiſci propterea deſtruantur. Foller. in pract. crim. in verbo detur copia capitulorum nu. 5.

30 † Non enim tenetur Iudex dare copiam proceſsus, niſi prius is completus, & legitimatus fuerit, & ſic teſtes pro Curiæ informatione clam, & ſecreto examinati abſque citatione partis, parte deinde citata fuerint repetiti, vel ad faciem rei confrontati. Char. in pract. lib. 3. cap. 3. nu. 56. vſque ad nu. 67. ſecundum formã ſuperius ſuo loco oſtenſam ſupra lib. 2. cap. 9. per tot.

Po-

Poſito igitur reo ad largam decernentur ei copiæ proceſsus, licet nundum legitimati,cum dicta tamen clauſula,habitis prius teſtibus,&c.

31 † Quia ſi reus dictas copias voluerit, debet prius declarare teſtes omnes pro Curiæ informatione examinatos ſe pro ritè, & rectè examinatis habere velle. Chart. vbi ſupra d. ca.3. nu.62.& ſequen.

32 † Hanc vero declarationem ſolent facere cauti, & practici Procuratores non abſolutè, ſed cum reſeruatione, vt ne ſibi præiudicent, apponendo clauſulam præter abſẽtes, & mortuos, & ſaluis ſibi exceptionibus contra perſonas,& dicta teſtium,& repetitione quatenus illos repetere voluerint. Chart.d.cap.3.num.64. & ſeqq.

33 † Aduertere autem debueris,ne vllo modo tradantur copiæ, niſi reus, vel ſpecialis ad hoc deputatus Procurator prius declarauerit ſe velle habere teſtes pro Curiæ informatione

34 examinatos pro ritè,& rectè examinatis,†quia alias non ſufficeret decretum prædictum, nec tacitus quaſi conſenſus ipſius rei, vel Procuratoris copias prædictas cum prædicto decreto acceptantis. Vulpell.conſ.12.num. 18.& conſ.

35 32.num.1.& 6.Char.d. cap.3.num.93. †& ita ego ſemel vidi obtineri in quadam cauſa coram bo. me. Michaele Angelo Sorbolongo Foroſempronienſi, viro quidem eruditiſſimo, & practiciſſimo, ſemper à me honoris

cauſa

cauſa nominato, tunc Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris Locumtenente primario,
36 † Aduocante in primis Mag. & Excell. D. Antonio Scappio, viro profundiſſimæ ſciẽtiæ, & experientiæ inſignis, morum amabilitate, & integritate conſpicuo patrono meo mihi plurimum obſeruando.

37 † Et in tantum prædicta vera ſunt, vt etiam quod reus inſtetiſſet pro copiis cum oblatione de habendo teſtes pro ritè, & rectè receptis, nõ propterea dicerentur habiti pro talibus, niſi expreſse pro talibus habiti eſsent. Gab. conſ.
38 178. num. 17. & ſeq. lib. 1. † Cauſa enim reorum fauorabilis eſt, ita vt dixerint nonnulli ad
39 hoc propoſitum, † quod etiam facta dicta declaratione poteſt reus re integra antequam copias habuerit, pœnitere, & conſenſum prædictum reuocare. Honded. d. conſil. 101. num. 33. lib. 1

40 † Quod ſi reus vel eius Procurator, ita vt ſupra declarare recuſauerit, copias tu prædictas à Notario tradi nullo modo permittes, niſi prius legitimato proceſsu, et ſic teſtibus denuo citata parte repetitis, vel confrontatis. Chart. d. lib. 3. c. 3. num. 63.

41 † Nec faciat tibi negocium reſeruatio illa, videlicet, præter abſentes, et mortuos: etenim iſta clauſula non poteſt præiudicare: quia, cum in ijs eſset omnis ſuſpicio fraudis, quam ſupra conſiderauimus, non debent propterea denegari,

gari,

gari,aut retardrri copiæ prædictæ, ſi reus nolit habere dictos teſtes pro ritè, et rectè examina-
42 tis. † Quinimo ſolet dicta clauſula præter abſentes,et mortuos, etiam ab ipſo Iudice in dicto ſuo decreto ad partis petitionem, et inſtantiam apponi. Char. d. lib. 3. cap. 3. num. 64. et ſeqq.

43 † Aduerte tamen, quod in Vrbe nunquam rei coguntur habere teſtes pro Curiæ informatione, examinatos pro ritè, et rectè examinatis,
44 ſi noluerint eos habere. † Immo ipſi ponuntur ad largam cum termino, etc. et datur eis copia proceſſus informatiui aliter non legitimatis teſtium dictis, & depoſitionibus. Char. d. lib. 3. ca.
45 3. n. 67. & ſeqq. † & ratio poteſt eſſe. quia teſtes Curiæ vt plurimũ ſunt forenſes, & de longinquis partibus, qui de facili haberi nõ poſſunt vt repetantur, vel vt confrontentur, & ideo ſi reus illos haberet pro ritè, & rectè examinatis, & non poſſet poſtea eoſdem repetere ſuper ſuis interrogatoriis irreparabile ſibi pareret præiudicium, quia ex his teſtibus condemna-
46 tio ſequi poſſet, † cum proceſſus iam eſſet legitimatus per huiuſmodi ſuam declarationem, vt ſuperius dixi. Et tradit etiam Conrad. de offic. Præto. in ti. de negat. crim. et tormen. n. 4.

47 † Quapropter inoleuit ſtylus, vt poſt traditas reo ſic ad largam poſito indiciorum copias inſtante Fiſco citetur ille ad declarandum, An velit habere teſtes pro Curiæ informatione examinatos

examinatos pro ritè, et rectè examinatis, et ille
8 dixerit, quod non, † tunc vlterius citatur ad videndum illos repeti, et ad dandum interrogatoria, quatenus dare intendat, alias videndum repeti ſine; et ſic teſtes comparentes repetuntur ſuper interrogatorijs pro parte præfati rei datis, et examine iam per ipſum teſtem facto iuxta formam inferius poſitam. Contar. de off. præto. in tit. de negat. crim. et tormen. nu. 4. et 32. Honded. conſ. 101. nu. 26. 28. 29. 37. et ſeq. Hæc practica valde mihi probatur, et ideo puto, arbitrio Iudicis relinquendum, an velit tradere copias proceſsus ante dictam declarationē, an vero poſt: & certe ego nunquam cogerem reum ita declarare, ſi rationabilis mihi daretur ratio quare reus id facere recuſaret, quod & tibi vt obſerues ſuadeo, ne tolli videantur defenſiones, quæ potius etiam ex officio procurandæ ſunt, quam aliquo modo tollendæ, vel debilitandæ, Contard. in d. tit. de negatio. crim. num. 6. ſed in primis obſeruabis conſuetudinem loci, in quo ius dixeris, quia prædicta à practica vt plurimum reprobātur.
49 † Et nota quod licet nonnulli dicant interrogatoria per reum non dari, & ita ſeruari de ſtylo, Clar. quæſt. 23. verſ. item quæro. tamen hunc ſtylum ego nunquam vidi, ſed bene cōtrarium obſeruari iuxta ſuperius tradita; & ita ſe habet communis praxis Romanæ Curiæ, & Peruſinæ, ac quarundam aliarum Curiarum,

Hon-

50 Honded. d. conſ. 101. n.57. & ſeq. † imò ſi teſtes ſuper dictis interrogatorijs non repeterentur reo inſtante nullã profecto fidem facerent. Honded. qui ita ſe vidiſſe obſeruari teſtatur, d.
51 conſ. 101. nu.28. lib. 1. † Quod ſi quando pro repetendis teſtibus prædictis erit trãſmittendus Commiſſarius ad partes, vel dandæ litteræ remiſſoriales (quod arbitrio Iudicis committitur, vt infra dicam eod. cap. 2. num. 24. cum ſeqq.)
52 † erit pariter citandus reus ad videndum deſtinari Commiſſarium ad partes, vel ad videndũ deputari Iudicem in partibus, & expediri litteras remiſſoriales pro repetendis teſtibus, &c. & ita ſemper obſeruari vidi in Romana Curia, & hæc eſt vera practica, à qua nullatenus erit tibi recedendum. Seuero l. de remiſſ. cap. 21. nu. 3.
53 † Dicitur etiam ſaluis exceptionibus, & repetitione, vt ipſe reus declarans ſe velle habere teſtes, &c. valeat contra illorum perſonas, & dicta opponere quicquid voluerit, illoſq; ſuper ſuis interrogatorijs quatenus opus ſit repeti facere: alias enim ſi dicta reſeruatio non fieret, non eſſet ſibi licitum poſtea contra huiuſmodi perſonas, & dicta aliquid opponere. Char. ſua pract. interrog. reor. lib. 3. cap. 3. n. 70 & ſeqq.
54 † Dicitur etiam ſine præiudicio vlterioris proceſſus, & examinis, vt ſemper, & quandocumq; ſit tibi reſeruatum ius alios teſtes examinandi, & alia iura ad Fiſci fauorem facientia deducendi.

55 Et

55 † Et licet dictam clauſulam nonnulli Doctores dicant eſſe ſuperfluam, quia etiam illa non oppoſita poteſt Iudex poſt publicatum proceſſum alios teſtes de nouo recipere ex officio, Natt.conſ.359.vol.2 Clar.qu.61.verſ. ſed quæro, nihilominus tu illam in tuis decretis meo conſilio ſemper appones: oſtenditur enim per eam animus Iudicis propenſus ad alias probationes admittendas. In ſimili Clar.q.93 in fin. illamque ego ſẽper à clariſſimis cauſarum criminalium practicis vſurpatam eorumque decretis ſimilibus interpoſitam vidi.

56 Reſtat, vt illud etiam te monitum velim, † quod ſi plures ſint inquiſiti, quorum aliquis captus ſit,& alii abſentes,nunquam tu copiam proceſſus tradi reo præſenti carcerato permittas, niſi prius alii rei abſentes fuerint in eorum contumaciam ſeruatis ſeruandis condemnati. Boſſ.de comm.teſtans in ſua practic.in tit.de ſentent.num.85. Clar..quæſt.49. verſic.ſed po-
57 ne. † ne, ſi interim traderetur copia dicto reo præſenti contumaces edocerentur de contentis contra eos in proceſſu. Boſſ.& Clar. in locis
58 ſupra citatis. † Et vbi poſt condemnationem abſentium contumacium reo pręſenti copiã proceſſus tradi facies; eris etiam cautus,ne in dicta copia deſcribantur nomina contumacium.ſed per litteram N.illa tantummodo annotentur.Clar.q.49.verſ.ſed pone.

59 † Non omitto illud quoq; te docere, videlicet,

cet, quòd quando decernuntur copiæ proceſſus reo iam confeſſo non eſt opus apponere dictā clauſulam, habitis prius teſtibus, &c. † quia
60 ipſa confeſſio rei, quæ ſubſecuta fuit, ſatis ſuperque proceſſum legitimauit, ita vt non ſit opus alia repetitione, vel confrontatione, ſed poteſt abſque alio ad condemnatoriam ſententiam poſt terminum defenſiuum aſſignatum ſi cōdemnationi locus ſit, contra talem confeſſum deueniri. Clar. q. 64. ver. ſin autem in fin. & quæſt. 65. in prin.

SCHOLIA AD CAP. I. LIB. III.

QVod rei completo proceſſu offenſiuo ponantur ad largam ſumma cum ratione fit, vt poſſint ſuos defenſores, & procuratores alloqui pro defenſione facienda, quia via defenſionis non eſt coanguſtanda. Finitis autem dilationibus conceſſis ad faciendum defenſiones, ſolent rei veluti à ceſſante cauſa reſtitui ad primum ſtatum carcerum. Hanc praxim docet Foller. in prax. crim. dialogi. in verb. facta igitur litis conteſtatione, num. 10. ver. & eſt aduertendum. Fari. q. 39. nu. 13. Quandoque tamen, ſi agatur de immani crimine, iubent Iudices, vt in eodem carcere retineatur, data facultate reò alloquendi ad præſentiam vel Notarii, vel alterius: & prudenter hoc fit ob multa pericula, & inſidias, quæ incidere, & fieri poſſunt.

Num.

Num 3. Et quicquid.

INoleuit praxis Mediolani, vt defenſiones dentur non petenti cum oblatione copiæ indiciorum,& totius proceſſus informatiui. Et ſi quis paupertate preſſus non poteſt ſoluere mercedem actuariis, ſupplent protectores carceratorum, & eorum defenſionibus inuigilant gratis,& ſolo pietatis intuitu, quorum opera tam vtilis,quam neceſſaria eſt;quia etiam prouident de alimentis, curando ea erogari ex locis piis,ex frequentibus eleemoſinis. Felix,ſanctaque inſtitutio, cuius meminit Proſper Farinac. de indici. & tortur. quæſt. 39. num. 158. & ſeq. repetit hoc idem author infra num. 20. Diu ſalui, ſuperſtiteſque ſint hi protectores ad benefaciendum nati. Similis obſeruantia eſt in Ciuitate Bergomi, in qua erectus eſt publicus locus ad carceratorum alimenta, vt ſæpenumero inueniantur,qui neceſſitate famis vrgente, libenter ſe carceribus committerent, vt his commodis fruantur, famēq; depellant.

Clar. quæſt. 46. verſ. ſed nunquid, dicit dari hanc copiam, ſiue reus ſit conuictus, ſiue confeſſus. Ita vt ſi pars velit,ipſam copiam habere poſſit,ſuis tamen expenſis,& ſi non habet modum, ſuccurritur, vt ſupra. Et hoc verum eſt, quando pars eſt præſens: ſecus, ſi procedatur contra contumacem, quia nulla fit publicatio proceſſus, ſed deuenitur ad condemnationem, etiam capitalem.

An eadem copia indiciorum ſit danda reo torquendo, antequam torturæ ſubiiciatur, dicit Clar. d. q. 49. verſ. ſed nunquid, petendam eſſe. quandoque tamen denegatur, ſed de hoc dicemus.

An teſtibus, ſupradictum eſt, & plene apud Scacci. cap. 4. num. 16, verſ. quæro. Farinac. quæſt. 39. num. 147. vbi referuntur duo contraria reſponſa Iureconſultorum Excellentiſſ.

Quid in famoſo latrone, Farina. dicta q. 39. num. 107. 108.

Quid in copia poſitionum, interrogatoriorum teſtium, Scaccia ibidem.

Quid ſi neget eam, quid agendum, ibid. n. 9.

Quod teneatur Iudex in ſyndicatu. Farina. d. q. 39 qui ibidem ex proceſſu in hac noſtra materia multas alias quæſtiones examinat, quas breuiter attingere poſſumus.

Num. 6. Quomodo.

LOquitur in reo, ſecus in teſte, per ea, quæ ſupradicta ſunt. Quæ autem dicantur legitima indicia, hoc totum Iudicis arbitrio committitur, quod debet eſſe regulatum à iure, late declarat ſæpe dictus Farina. de indici. & tortu. quæſt. 37. num. 169. & plur. ſeq.

Quales dilationes ſint aſſignandæ reo Farina. d. q. 39. num. 12.

Num. 10. Equidem.

HAec eſt ſatis dubitabilis opinio, ſuper qua videndus Farinac. de indici. q. 39. num.

num. 68. verſ. amplia 15. Vera tamen eſt ſententia, vt defenſiue danda non obſtet potentia rei, non delicti atrocitas.

Num. xi. Non ſum neſcius.

IN hac Ciuitate hæc facultas torquendi reũ ex proceſsu informatiuo reſeruata eſt Senatui Excell. ad quem Iudices recurrunt, qui pro qualitate criminum atrocium hoc decernunt, prę ſertim quoniam inuenti ſunt quidam acuti taxilli ad habendã veritatem. Quibus ſi quis reſiſtit, eius corpus vere fantaſticum poteſt appellari. Nunquam tamen eius vſum probaui, & à natura ita abhorrui, vt malim quædam incommoda familiaria ſuſtinere, quã cernere hominem illi cruciatui ſuppoſitum.

Sunt tamen multæ conſiderationes locales, in quibus irrogatur tortura reo denegato termino ad purgandum indicia, aliter quam per quæſtiones & tormenta, quarum late meminit Farinac. d. q. 39 num. 23. 29. & ſeq. à quo videtur author omnia huc tranſtuliſse.

Num. 14. Michaelem.

HIc Io. Maria Brugnolus, qui vir eruditiſſimus appellatur, eſt frater Illuſtriſs. Præſidis Senatus Bartholomæi Brugnoli, cui virtus ad omnes dignitates aditum patefecit, primo Capitanei Iuſtitiæ, mox Senatoris, poſtea regẽtis in Hiſpanijs, denique in excelſo honore Præſidiatus collocati, quem Deus nobis diu ſuperſtitem eſse ſinat, comprecamur. Huius etiã

meminit Farin.de indici. quæſt.40. nu.15.verſ. verum vt in hac re,in fin.

Num.23. Dixi.

Dilationes, & terminorum conceſſiones omnes ſunt arbitrariæ, vid.plene Farinac. d. quæſt. 39.num. 5.6.lib.2. & conceditur vſque ad quartam. Quandiu autem petitur dilatio per calumniam, dilationes amputandæ ſunt, & quando dantur litteræ Senatus pro habenda dilatione,addi ſolent illa verba, vbi abſit calumnia. Tutius tamen eſt peccare in permittendo ſuperfluas defenſiones, quam neceſſarias tollendo,vt colligitur ex Clar. q.48,verſ. quæro quot dilationes.

Num. 29. Dixi.

Omnium vtiliſſima ſcitu eſt hæc repetitionis materia, quare pro clara intelligentia ſcire expedit nonnulla,quę licet ſparſa ſint, in vnum tamen breuiter à me colliguntur.

Primo repetitionem eſſe neceſſariam teſtis examinati parte non citata, nam licet eius depoſitio ſufficiat ad inquirendum, non tamen ſufficit ad torquendũ, aut ad cõdemnandum reum præſentem,ſecus abſentem, & contumacem. Ratio eſt,quia contumacia operatur cõfeſſionem delicti. Cæterum teſtis nõ repetitur, quando adeſt rei confeſſio, quæ purgat defectũ citationis,Clar.in q.43.verſ.ceterum,in fin. hoc tribuit odiò contumaciæ. Verum hæc ratio non ſatis tuta videtur, ſed melior hæc eſt,vt

teſtes habeantur pro legitimè examinatis, ita vt vlterior repetitio non requiratur ob vim tacitæ confeſſionis ex contumacia reſultantis, nam hi fuerunt ſufficientes ad tranſmittendũ inquiſitionem. Ideo etiam ſufficere debent ad condemnandum. Alioquin inquiſitio fructu careret, & fruſtra tranſmitteretur.

Secundo, quod ſecuta ſententia contumaciali, & reo admiſſo ad nouas defenſiones, non eſt neceſſaria vlla repetitio teſtium; probatur hoc ratione, quia quod legitimè factum eſt, non vitiatur, ſi deueniat ad caſum, à quo incipere non potuit, l. in ambiguis §. nõ eſt nouũ, ff. de reg. iur. cap. factum legitimè, de reg. iur. in 6. ſed ſic eſt, quod ſententia condẽnatoria fundata ſuper confeſſione ex contumacia reſultante, non debet reuocari poſt admiſſionem ad nouas defenſiones, quia conſumatus eſt actus legitimè. Vnde benè dicit Clar. à Senatu fuiſſe grauiter reprehenſum Prætorem Valentiæ, qui poſt admiſſionem citauit teſtes ad repetẽdum & non comparentes cõdemnauit, cuius condemnationis nulla fuit habita ratio.

Tertio teſtes recepti in proceſſu informatiuo ante litis conteſtationem, & rei interrogationem faciunt tantum indicium ad inquirendum, & non probant. Id omnes affirmant nemine diſſentiente.

Quarto, teſtes examinati cõtra reum, vt probent, quo ad condemnationem, ſeu torturam,

Google

duo ſunt neceſſaria copulatiuè. Primum, quod reus ſit citatus ad videndum eos examinari; Secundo, quod fuerint examinati poſt litis cõteſtationem, Boſſ. de indici. num. 128. & de litis conteſtatione, Clar. d. q. 45. verſic. & in primis, vbi quod dicitur lis conteſtata, quando reus examinatus ſuper delicto reſpondet Iudici interroganti. Cum contumace vero lis non cõteſtatur, quia habetur ex diſpoſitione ſtatuto rum pro confeſſo.

Quinto, conſuetudinem & praxim iudiciorum hanc eſſe, vt iudex faciat ſibi dari licentiam procedendi vſque ad ſententiam ſingulis diebus & horis etiam eo abſente, & nõ citato, Cuius licentiæ loco ſucceſſit monitio generalis, quæ operatur, quod nulla vlterior poſt eam citatio requiratur, & Notarij regulariter apponunt hanc clauſulam poſt examen, & facta eſt monitio generalis: nec aliquis eorum tam reſupinus eſt, quin ſciat vti d. clauſula, cuius effectus eſt maximus, vt per Clar. d. q. 45. in fin. Circa hoc cũ Iacobus Balduinus eſſet in Caſtri Iouis carcere detẽtus ex cauſa famoſi libelli contra Reuerendiſs. Coſtachiaram Epiſcopũ Aquenſem editi, & à me eſſet certioratus de vi huius monitionis, toto exclamabat cælo, ſe hanc licentiam Iudici, qui tunc erat Alfonſus Cruceius I. C. Prætor delegatus, minimè dediſſe, & falſum commiſiſſe actuarium, qui tunc erat Fabritius Foppa, qui cã ex capite ſuo ap-

poſuerat. Deceſſit hic pendente proceſſu, cum quo erat mihi magnæ vinculũ neceſſitudinis.

Sexto, quod etſi teſtes ſint habiti pro legitimè repetitis, attamen poſſint de conſenſu reuocari ex famoſo Hieron. Gabriell. conſ. 178. num. 18. vbi hoc declarat re integra exiſtente ante habitam copiam indiciorum. Nam in his, quæ publici iuris ſunt, non procedit regula, quod ſemel placuit &c. & ita in contingentia facti pro Bartholomæo Fagnano accuſato de receptione bannitorum ab Octauio Piola in loco Vicemercurialis (vulgo Vicemercati) reſpondi, licet à Fiſco Regio multæ factæ fuerint difficultates, ſeu contradictiones, vt quandoq; in edendis meis reſponſis dicam.

Septimo, quod repetitio hęc fieri debet cum omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi iſti teſtes repetendi nunquã fuiſſent examinati, & ideo debent de nouo iurare, alias nullã fidem facerent. Clar. q. 45. verſ. Cæterum.

Octauo, quod ſi teſtes ſint eiuſmodi, quibus de iure non eſt adhibenda fides, niſi cum tortura ad purgãdum infamiam, puta quia eſſent ſocij criminis, nõ ſufficeret, quod prius fuiſſet examinatus in tormentis, & quod de nouo iuraret; ſed opus foret, quod de nouo poſt iuramentũ in tormentis conſtitueretur, & in illo delicto permaneret, quia illa tortura, & omne, id quod agitatũ eſt ante litis conteſtationẽ, nõ habetur in aliqua cõſideratione quò ad præiudi-

dicium ipſius comparentis, Clar. ibi. vbi vide.

Nono, teſtis, dū repetitur, poteſt petere ſibi, legi ſuam depoſitionem iam factam. Vide Scacc. cap. 86. nu. 48. 55.

Num. 33. Aducrte:

CVm agatur de ſupplendo defectu citationis; conſentaneum eſt, quod procurator ſpecialis, vel ipſemet reus, declaret ſe velle teſtes curiæ haberi pro repetitis ſaluo iure opponendi contra perſonas, & dicta teſtium, quia in arduis requiritur procurator ſpecialis, cum ſit hæc declaratio animi ipſius rei, quæ nō fit niſi à procuratore ſpeciali, ex cumulat. per Surd. deciſ. Mant. 89. num. 20. nec ſufficit mandatum cum libera, quia non trahitur ad ea, in quibus de vita, & honore vitæ anteponendo agitur, Surd. ibi, vbi quod cui cōceditur rerū ad miniſtratio, non cenſetur cōceſsa vitæ, & honoris.

Num. 37. Et in tantum.

SI reus inſtat pro copia indiciorum habē da cū oblatione de habendo teſtes pro repetitis, non ſufficit, quia is, qui paratus eſt facere nō facit. Quin etiam (vt dixi) illa oblatio poteſt reuocari re integra exiſtente. Gabriel dicto conſ. 178. lib. 1. Quod eſt ſumme notandum. Videnđ. etiam Honded. conſ. 101. nu. 33. verſ.

pri-

primo, lib. 1. Vulpell. conſ. crim. 12. nu. 18. & 33. nu. 1.6.

Num. 51. *Quò ſi quando.*

De litteris remiſſorijs ſupra dictum eſt.

Num. 54. *Dicatur.*

APud nos hoc nō ſeruatur. Quādoq; tamen petuntur nomina à Notario per reū, vt deliberet, an aliquos velit haberi pro repetitis, alios vero non. Ne tamen quis grauetur teſtes repetēdos in carceribus expectare per menſes, optuli ſæpe fideiuſſiones de cōparendo in mane, & in Veſperis ad officium, vel deſiſtēdo, in domo, & cōparendo ad primā monitionē, ſed nunquā ſū admiſſus. Quod inſpecta qualitate calumnioſarum accuſationum, durū quādoq; mihi viſum eſt; attamen ab antiqua obſeruātia recedendum nō eſt, & minimè mutanda ſunt, quæ certā ſemper interpretationem habuere.

Num. 55. *Et licet.*

QVæſtio hæc, an publicato proceſsu iudex poſſit teſtes recipere, ſeu ad offenſam, ſeu ad defenſam, ſeu ex officio, ſeu parte inſtante, plenè excutitur per Anton. Theſsaur. Pedemont. deciſ. 262. & tenet opinionē affirmatiuā fauore publico, ne veritas amittatur. Obſerua tamē tu, qui es Mediolanen. Clar. magiſtraliter in hoc articulo loquentem q. 61. verſ. ſed quæro.

Ven-

Ventilatus fuit hic articulus per me in ardua cauſa Egr. Comitis Rinaldi Abduæ accuſatoris contra Ioannem Maranum Marchianũ ſicarium , & homicidam Iulij Abduæ fratris eiuſdem. Tandem Senatus viſa deciſione prædicta venit in ſententiam , attenta atrocitate delicti, permittendũ d. Abduæ, vt non obſtante publicatione, teſtes recipi poſsent, licet Senatus addiderit hæc verba, maxime attenta qualitate d. Abduæ , de cuius legalitate non erat pertimeſcendum in ſubornatione.

In cauſa verò homicidij patrati in perſona Io. Baptiſtæ Puſterlæ filii Horatij , in qua detinebatur Melchior de Valle, aliter fuit decretũ per I.C. Truſsum de Truſſis Vicarium Iuſtitiæ de hac legali ſcientia benemeritum. Ideo dicere illud poſsum.

Velle ſuum cuiq; eſt , nec votouiuitur vno.

Si tamen ex d. dilatione imminueretur in aliquo defenſio rei præſentis , toleratur potius vt omnia eũ ex grauantia exprimantur. Quæ omnia poſt Glar. confirmat Farinac. quæſt. 39. n. 156. 157. tantus eſt fauor innocentiæ, vt ſæpe dixi, nec repeto. Signa tamen, nec te effugiat.

Num. 56. Reſtat.

PAuci ſunt ex Notarijs qui probè calleant ſecernere furfurem à farina, ſcilicet inditia tantum ex grauantia reũ præſentem delatis his , ex quibus abſens condemnandus inſtrui poſſit.

poſſit, ingenium requiritur exquiſitum, Clar. in qu.49. verſ. ſed pone.

Num. 59. *Quid quando.*

VEh homini confeſſo, quia nõ habebit, qui eum ſubleuet. Vnde illud vulgatum prouerbium: Non eſt confeſſi cauſa tuenda rei; & melius eſt pati martiria, quã fateri. Veriſſimũ hoc ſemper eſſe vſu compertum eſt; quod cũ quidam Ludouicus Tortus amicus meus imputatus in Ciuitate Papię de falſa moneta vna cum Dario de Canibus, qui poſtea vti bannitus occiſus eſt, inter tormenta in ore haberet & clamaret, meglio è eſſer martire, che confeſſore, fuit interrogatus, quidnam hæc verba vellent. Ille vero Ill. Senatori, ac Prætori Lucio Albricio eum interroganti reſpondit; intendo ch'è meglio eſſer martire in ſoſtener la verità, che confeſſar la bugia, & hoc modo ſępius reſpondit reiteratis quæſtionibus, qui tandem fuit abſolutus.

De hac confeſſione, Clar. qu.65.

Quòd confeſſo dentur dilationes ad ſe defendendum, ibidem Clar. etiam quòd eas non petat.

Limita hoc dictũ in confeſſione ſpontanea, ſecus ſi facta ſit in tormentis, vel metu tormẽtorum extorta, quia non poteſt reus condemnari, niſi in ea perſeueret, illãq; ratificet, Clar. q.64. verſ. cæterum, & q.65. in fin.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Repetitio teſtium qualiter recipienda ſit.
2 Forma recipiendæ teſtium depoſitionis.
3 Forma concluſionis examinis repetitionis.
4 Repetitio teſtium ad cuius inſtantiam facienda ſit diſtingue, vt ibi.
5 Repetitio an facienda ſit expenſis Fiſci, an vero ipſius rei diſtingue.
6 Repetitio teſtium in Vrbe, quando reus declarauit nolle habere teſtes curiæ pro ritè, & rectè examinatis, cuius expenſis fieri debeat.
7 Auctor ſemel vidit hanc quæſtionem valde controuerti, & fuit tranſmiſſus Commiſſarius expenſis Fiſci.
8 Io. Iacobus Panicus tamen Procurator fiſcalis valdè contradixit, & proteſtatus fuit ſe dictam repetitionem expenſis Fiſci fieri non permittere, niſi ſaluo iure recuperandi ab ipſis reis quicquid in hoc erogatum fuiſſet.
9 Auctor poſtea vidit expenſas pro dicta repetitione in Vrbe ſubminiſtrari à Fiſco, ſi adhærens Fiſco idoneus non interueniat.
10 Hæc tamen obſeruantia Auctori non placet.
11 Qui putat expenſam totam à Fiſco fieri non debere, ſi teſtes repetendi ſint ſuper interrogatorijs rei, ſed reum debere concurrere pro ſua parte habita ratione expenſarum, quæ fiunt occaſione interrogatoriorum rei.

12 Ab-

12 *Abſurdum eſt alium commodum ſentire, alium vero onus ſuſtinere.*
13 *Duplici onere nemo debet grauari.*
14 *Pro teſtibus repetendis an poſſint concedi litteræ remiſſorales, vel tranſmitti Commiſſarius, an vero potius teſtes ad curiam euocandi.*
15 *Auctor vidit varie ſeruari circa hoc, & ſemper arbitrio Iudicis reſolutionem factam.*
16 *Repetitio fieri debet cum omnibus qualitatibus, quæ requirerentur, vbi tales teſtes nunquam alias fuiſſent examinati.*
17 *Teſtis qui depoſuit in tortura, debet etiam repeti in tortura.*
18 *Præcedere tamen debet hanc ſecundum torturam ratificatio eorũ, quæ fuerunt depoſita in prima tortura.*
19 *Iſta autem tortura debet eſſe lenis.*

De repetione teſtium, & forma illos repetendi.

Caput Secundum.

FEci mentionem ſuperius de repetitione teſtium, reſtat modo, vt quomodo illa accipienda ſit te doceam.
1 †Citato igitur reo ad videndum repeti teſtes, & ad dandum interrogatoria, &c. vt ſuperius, dictiſque interrogatoriis per reum datis, vel iis non datis, lapſo tamen termino ad illa dandum præfixo, vocatur teſtis coram Iudice, & Notario, eique defertur iuramentum

mentum veritatis dicendæ: quo præſtito deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipſum reum data, ac poſtea ſuper examine alias per eundem teſtem facto, & vbi teſtis illud cōfirmauerit, iam perfecta eſt repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi ſupponam, quæ eſt talis, videlicet.

2 ¶ Die Menſis Anni 1595.

Examinatus fuit per M. & Excellent. D. N. Locumtenentē, &c. vel per me, &c. ſi Iudex nō interdit, de mandato, &c. in domo, &c. aſſiſtente, &c. Titius N. de Peruſia portæ ſancti Angeli teſtis alias pro Curiæ informatione examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum reſpondit, & extenditur per Notarium eius reſponſio vulgariter prout per dictum teſtem dictatur, & ſic fit iuxta alia.

Abſolutis autem interrogatoriis prædictis continuatur hoc modo, videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus præfatus Titius teſtis, an ea, quæ alias depoſuit in præſenti cauſa in alio examine per ipſum facto ſub die, in loco coram fuerint & ſint vera, itaque pro veritate dixerit, & depoſuerit.

Reſpondit: Signor ſi, che quello, che io diſſi nel mio eſame fatto li di paſſati, che non mi ricor-

ricordo il giorno preciſo, ma fù del meſe di Nouembre proſſimo innanzi al Signor N. nell'officio, &c. è vero, & lo diſſi per la verità.

Et lecto ſibi per me, de mandato, &c. ad claram ipſius intelligentiam dicto eius examine, & per ipſum bene audito, & intellecto (prout aſſeruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus, an ea, quæ in præſentia legi audiuit, fuerint ab ipſo dicta, & depoſita eo, quo iacent modo, ſitque iſtud eius examen, de quo ſupra mentio facta fuit.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che mi hauete letto adeſſo, è il mio eſame, & quanto ſi contiene in eſſo, è ſtato detto, & depoſto da me nel modo, che hò ſentito leggere adeſſo.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere, vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud confirmare, & ratificare, pro veritate in omnibus, & per omnia.

Reſpondit: Io nō voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna à detto mio eſame, ne quello riuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

† Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat. prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

mentum veritatis dicendæ: quo præſtito deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipſum reum data, ac poſtea ſuper examine alias per eundem teſtem facto, & vbi teſtis illud cõfirmauerit, iam perfecta eſt repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi ſupponam; quæ eſt talis, videlicet.

2 † Die Menſis Anni 1595.

Examinatus fuit per M. & Excellent. D. N. Locumtenentẽ, &c. vel per me, &c. ſi Iudex nõ interſit, de mandato, &c. in domo, &c. aſſiſtenſtente, &c. Titius N. de Peruſia portæ ſancti Angeli, teſtis alias pro Curiæ informatione, examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum reſpondit, & extenditur per Notarium eius reſponſio vulgariter prout per dictum teſtem dictatur, & ſic fit iuxta alia.

Abſolutis autem interrogatoriis prædictis continuatur hoc modo, videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus pręfatus Titius teſtis, an ea, quæ alias depoſuit in præſenti cauſa in alio examine per ipſum facto ſub die, in loco coram fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit.

Reſpondit: Signor si, che quello, che io diſſi nel mio eſame fatto li dì paſſati, che non mi

ricor-

ricordo il giorno preciſo, ma fù del meſe di Nouembre proſſimo innanzi al Signor N. nell'officio, &c. è vero, & lo diſſi per la verità.

Et lecto ſibi per me, de mandato, &c. ad claram ipſius intelligentiam dicto eius examine, & per ipſum bene audito, & intellecto (prout aſſeruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus, an ea, quæ in præſentia legi audiuit, fuerint ab ipſo dicta, & depoſita eo, quo iacent modo, ſitque iſtud eius examen, de quo ſupra mentio facta fuit.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che mi hauete letto adeſſo, è il mio eſame, & quanto ſi contiene in eſſo, è ſtato detto, & depoſto da me nel modo, che hò ſentito leggere adeſſo.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere, vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud confirmare, & ratificare, pro veritate in omnibus, & per omnia.

Reſpondit: Io nō voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna à detto mio eſame, ne quello riuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

† Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat. prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

mentum veritatis dicendæ: quo præſtito deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipſum reum data, ac poſtea ſuper examine alias per eundem teſtem facto, & vbi teſtis illud cõfirmauerit, iam perfecta eſt repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi ſupponam, quæ eſt talis, videlicet.

2 † Die   Menſis   Anni 1595.

Examinatus fuit per M. & Excellent. D. N. Locumtenentẽ, &c. vel per me, &c. ſi Iudex nõ interſit, de mandato, &c. in domo, &c. aſſiſtentſtente, &c. Titius N. de Peruſia portæ ſancti Angeli, teſtis alias pro Curiæ informatione, examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum reſpondit, & extenditur per Notarium eius reſponſio vulgariter prout per dictum teſtem dictatur, & ſic fit iuxta alia.

Abſolutis autem interrogatoriis prædictis continuatur hoc modo, videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus pręfatus Titius teſtis, an ea, quæ alias depoſuit in præſenti cauſa in alio examine per ipſum facto ſub die, in loco   coram   fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che io diſſi nel mio eſame fatto li dì paſſati, che non mi ricor-

ricordo il giorno preciſo, ma fù del meſe di Nouembre proſſimo innanzi al Signor N. nell'officio, &c. è vero, & lo diſſi per la verità.

Et lecto ſibi per me de mandato, &c. ad claram ipſius intelligentiam dicto eius examine, & per ipſum bene audito, & intellecto (prout aſſeruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus, an ea, quæ in præſentia legi audiuit, fuerint ab ipſo dicta, & depoſita eo, quo iacent modo, ſitque iſtud eius examen, de quo ſupra mentio facta fuit.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che mi hauete letto adeſſo, è il mio eſame, & quanto ſi contiene in eſſo, è ſtato detto, & depoſto da me nel modo, che hò ſentito leggere adeſſo.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere, vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud confirmare, & ratificare, pro veritate in omnibus, & per omnia.

Reſpondit: Io nõ voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna à detto mio eſame, ne quello riuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

† Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat. prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Q Io

mentum veritatis dicendæ: quo præſtito deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipſum reum data, ac poſtea ſuper examine alias per eundem teſtem facto, & vbi teſtis illud cõfirmauerit, iam perfecta eſt repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi ſupponam, quæ eſt talis, videlicet.

2 † Die Menſis Anni 1595.

Examinatus fuit per M. & Excellent. D. N. Locumtenentẽ, &c. vel per me, &c. ſi Iudex nõ interſit, de mandato, &c. in domo, &c. aſſiſtenſtente, &c. Titius N. de Peruſia portæ ſancti Angeli, teſtis alias pro Curiæ informatione examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum reſpondit, & extenditur per Notarium eius reſponſio vulgariter prout per dictum teſtem dictatur, & ſic fit iuxta alia.

Abſolutis autem interrogatoriis prædictis continuatur hoc modo, videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus prefatus Titius teſtis, an ea, quæ alias depoſuit in præſenti cauſa in alio examine per ipſum facto ſub die, in loco coram fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit.

Reſpondit: Signor ſi, che quello, che io diſſi nel mio eſame fatto li di paſſati, che non mi ricor-

ricordo il giorno preciſo, ma fù del meſe di Nouembre proſſimo innanzi al Signor N. nell'officio, &c. è vero, & lo diſſi per la verità.

Et lecto ſibi per me de mandato, &c. ad claram ipſius intelligentiam dicto eius examine, & per ipſum bene audito, & intellecto (prout aſſeruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus, an ea, quæ in præſentia legi audiuit, fuerint ab ipſo dicta, & depoſita eo, quo iacent modo, ſitque iſtud eius examen, de quo ſupra mentio facta fuit.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che mi hauete letto adeſſo, è il mio eſame, & quanto ſi contiene in eſſo, è ſtato detto, & depoſto da me nel modo, che hò ſentito leggere adeſſo.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere, vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud confirmare, & ratificare, pro veritate in omnibus, & per omnia.

Reſpondit: Io nõ voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna à detto mio eſame, ne quello riuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

† Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat. prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

SVMMARIVM.

1 Repetitio teſtium qualiter recipienda ſit.
2 Forma recipiendæ teſtium depoſitionis.
3 Forma concluſionis examinis repetitionis.
4 Repetitio teſtium ad cuius inſtantiam facienda ſit diſtingue, vt ibi.
5 Repetitio an facienda ſit expenſis Fiſci, an vero ipſius rei diſtingue.
6 Repetitio teſtium in Vrbe, quando reus declarauit nolle habere teſtes curiæ pro ritè, & rectè examinatis, cuius expenſis fieri debeat.
7 Auctor ſemel vidit hanc quæſtionem valde controverti, & fuit tranſmiſſus Commiſſarius expenſis Fiſci.
8 Io. Iacobus Panicus tamen Procurator fiſcalis valde contradixit, & proteſtatus fuit ſe dictam repetitionem expenſis Fiſci fieri non permittere, niſi saluò iure recuperandi ab ipſis reis quicquid in hoc erogatum fuiſſet.
9 Auctor poſtea vidit expenſas pro dicta repetitione in Vrbe ſubminiſtrari à Fiſco, ſi adhærens Fiſco idoneus non interueniat.
10 Hæc tamen obſeruantia Auctori non placet.
11 Qui putat expenſam totam à Fiſco fieri non debere, ſi teſtes repetendi ſint ſuper interrogatorijs rei, ſed reum debere concurrere pro ſua parte habita ratione expenſarum, quæ fiunt occaſione interrogatoriorum rei.

12 Ab-

12 *Abſurdum eſt alium commodum ſentire, alium vero onus ſuſtinere.*

13 *Duplici onere nemo debet grauari.*

14 *Pro teſtibus repetendis an poſſint concedi litteræ remiſſorales, vel tranſmitti Commiſſarius, an vero potius teſtes ad curiam euocandi.*

15 *Auctor vidit varie ſeruari circa hoc, & ſemper arbitrio Iudicis reſolutionem factam.*

16 *Repetitio fieri debet cum omnibus qualitatibus, quæ requirerentur, vbi tales teſtes nunquam alias fuiſſent examinati.*

17 *Teſtis qui depoſuit in tortura, debet etiam repeti in tortura.*

18 *Præcedere tamen debet hanc ſecundum torturam ratificatio eorũ, quæ fuerunt depoſita in prima tortura.*

19 *Iſta autem tortura debet eſſe lenis.*

De repetione teſtium, & forma illos repetendi.

Caput Secundum.

FEci mentionem ſuperius de repetitione teſtium, reſtat modo, vt quomodo illa accipienda
1 ſit te doceam. †Citato igitur reo ad videndum repeti teſtes, & ad dandum interrogatoria, &c. vt ſuperius, dictiſque interrogatoriis per reum datis, vel iis non datis, lapſo tamen termino ad illa dandum præfixo, vocatur teſtis coram Iudice, & Notario, eique defertur iuramentum

mentum veritatis dicendæ: quo præſtito deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipſum reum data, ac poſtea ſuper examine alias per eundem teſtem facto, & vbi teſtis illud cõfirmauerit, iam perfecta eſt repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi ſupponam, quæ eſt talis, videlicet.

2 † Die Menſis Anni 1595.

Examinatus fuit per M. & Excellent. D. N. Locumtenentẽ, &c. vel per me, &c. ſi Iudex nõ interſit, de mandato, &c. in domo, &c. aſſiſtenſtente, &c. Titius N. de Peruſia portæ ſancti Angeli, teſtis alias pro Curiæ informatione, examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum reſpondit, & extenditur per Notarium eius reſponſio vulgariter prout per dictum teſtem dictatur, & ſic fit iuxta alia.

Abſolutis autem interrogatoriis prædictis continuatur hoc modo, videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus pręfatus Titius tęſtis, an ea, quæ alias depoſuit in præſenti cauſa in alio examine per ipſum facto ſub die, in loco coram fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit.

Reſpondit: Signor si, che quello, che io diſſi nel mio eſame fatto li dì paſſati, che non mi ricor-

ricordo il giorno preciſo, ma fù del meſe di Nouembre proſſimo innanzi al Signor N. nell'officio, &c. è vero, & lo diſſi per la verità.

Et lecto ſibi per me de mandato, &c. ad claram ipſius intelligentiam dicto eius examine, & per ipſum bene audito, & intellecto (prout aſſeruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus, an ea, quæ in præſentia legi audiuit, fuerint ab ipſo dicta, & depoſita eo, quo iacent modo, ſitque iſtud eius examen, de quo ſupra mentio facta fuit.

Reſpondit: Signor sì, che quello, che mi hauete letto adeſſo, è il mio eſame, & quanto ſi contiene in eſſo, è ſtato detto, & depoſto da me nel modo, che hò ſentito leggere adeſſo.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere, vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud confirmare, & ratificare, pro veritate in omnibus, & per omnia.

Reſpondit: Io nō voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna à detto mio eſame, ne quello riuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

† Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat. prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Io Titio di N. cõfermo quanto di ſopra,&c.

4 † Dubitari poteſt,an huiuſmodi repetitio teſtium ſit facienda ad inſtantiam Fiſci , an potius ad inſtantiam ipſius rei. Breuiter dicas,aut ſumus in Vrbe,quo in loco,vt iam dixi in precedenti capitulo, rei non coguntur habere teſtes pro ritè , & rectè examinatis , & tunc aut reus dixit nolle habere tales teſtes pro ritè , & rectè examinatis , aut declarauit ſe velle eos habere pro ritè,& rectè examinatis,ſaluo iure repetendi,&c.Primo caſu teſtes repetendi ſunt ad inſtantiam Fiſci. Secundo vero caſu ad inſtantiam ipſius rei. Aut ſumus in partibus, & tunc quia in illis ſemper tenentur rei facere dictam declarationem , quod habent teſtes pro rite receptis , repetitio fieri debet reo pariter inſtante. Honded.conſ.101.num.26.lib.1.

5 † Poteſt etiam inſurgere alia dubitatio , videlicet, cuius expenſis , an Fiſci,an vero rei, dicta repetitio facienda ſit; & profecto ſemper in partibus, & quandoque etiam in Vrbe, quando ſcilicet reus habuit teſtes pro ritè , & rectè examinatis , ſaluo iure repetendi , &c. ſi velit reus illos repeti facere, ſuis expenſis hoc facere debebit. Put. deciſ. 317. num. 2. lib. 2.& deciſ. 427.lib.1. Honded.d.conſil.101.num.27.lib.1. & ita ego pluries obſeruari vidi in practica .

6 † Quando vero in Vrbe declarauit reus ſe nolle habere teſtes pro ritè , & rectè examinatis, quo caſu repetitio fieri ſolet ad inſtantiam

Fiſci.

Fiſci,qui vult vti reorum depoſitionibus,vt di-
7 xi,tunc maior eſt dubitatio. † Et ſemel ego vidi in contingentia facti hanc quæſtionem valde controuerti, & tandē fuit tranſmiſſus Commiſſarius pro repetendis teſtibus expenſis Fiſci,
8 † licet M.D. Io Iacobus Panicus tunc Procurator Fiſcalis generalis, vir nunquam ſatis laudatus,cuius anima requieſcat in pace, multum contradixiſſet, & pluries proteſtatus fuiſset ſe dictam repetitionem expenſis Fiſci fieri non permittere, niſi ſaluo iure recuperandi ab ipſis reis,quicquid in hoc fuiſſet erogatum.

9 † Et quamquam tempore aliorum procuratorum fiſcalium poſtea indiſtinctè obſeruatū viderim, vt Fiſcus repetitionis ſumptus ſubminiſtrauerit , vbi Fiſco adhærens non interueniat;quia tali caſu iſte adhærens, ſi idoneus ſit,
10 impenſam tenetur facere : † nihilominus hæc obſeruantia nunquam mihi placuit.

11 †Etenim puto totam impenſam nullo modo fieri debere per Fiſcum , ſi teſtes repetendi ſint cum interrogatoriis rei , quem arbitror omnino debere concurrere habita ratione expenſarum , quæ fiunt occaſione dictorum interrogatoriorum. Si enim,verbi grtia,tranſmittitur Commiſſarius ad aliquem locum pro repetendis teſtibus , qui dictam repetitionem duobus , vel tribus diebus abſolueret , quando ſuper interrogatoriis rei teſtes interrogandi nō eſsent , & ex cauſa dictorum interrogatoriorū

dictam repetitionem non poteſt perficere, niſi decem vel quindecim diebus, neſcio videre, qua de cauſa reus non debeat concurrere ad huiuſmodi expenſas, cum dicta interrogatoria ad ipſius commodum vertant, & pro eius beneficio tantum inſtante ipſo teſtes Fiſci ſuper
12 illis examinentur. † Abſurdum enim videtur ipſum reum commodum ſentire, quia non cogitur teſtes habere pro ritè receptis, nec illos repeti facere, Fiſcum vero onus expenſarum ſuſtinere, l. ſecundum naturam, & ibi Dec. in fi.
13 princ. ff. de reg. iur. † qui propterea duplici onere grauatur, quod fieri non deberet, l. cum propinas, l. ſi quis maior, l. vbi partum C. de tranſact. Sed ad hoc aduertant Fiſci patroni: Tu conſuetudinem loci obſeruabis,

14 † Solet etiam dubitari, an aliquando ſint concedendæ litteræ remiſſoriales, vel tranſmittendus Commiſſarius pro repetendis teſtibus in partibus, vel potius illi ad Curiam ad effectum prædictum ſint euocandi.

15 † Ego vidi non ſemel ſuper hoc dubitari, & tandem ſemper fuit obſeruatum, quod pro libito ipſorum Iudicum attento numero, & qualitate teſtium, & aliis cauſis, modo fuit trãſmiſſus Commiſſarius, vt in vna Viterbienſi falſitatis corã A. C. per acta tunc Grimaldi, modo autem Cataloni, & in alia Peruſina exceſſuum, coram Gubernatore Vrbis, per acta Charitatis, in qua ego fui tranſmiſſus Commiſſarius ad

par-

partes:modo fuerunt conceſſæ litteræ remiſſoriales, prout in vna Maceratenſi falſitatis,corã A.C.per acta Belgii, & in alia coram eodem A.C.per acta Celii,in qua Gubernator Fauentiæ fuit deputatus Commiſſarius ad effectum prædictum, & tantummodo tranſmiſsus Notarius: modo etiam coacti teſtes ad Curiam accedere,prout in vna Melphitana exceſsuũ coram A. C. per acta eiuſdem Grimaldi nunc Cataloni,& in alia Arianẽſi pariter exceſsuum coram eodem A.C. per acta eiuſdem Notarii; in quibus cauſis teſtes fuerunt ad Vrbem vocati ex Regno Neapolitano, quia ſuberat ſuſpicio de illorum fide:coacti tamen fuerunt inquiſiti teſtibus expenſas ſubminiſtrare, quia ipſi inſtabant, quod teſtes ad Vrbem euocarẽtur.Idcirco erit hoc arbitrio Iudicis relinquendum. Caſſiador. dec. 3.de dilat.nu.3. Boccar. de litteris remiſſorialibus.c.3.nu.49.

16 † Aduerte etiam, quod huiuſmodi repetitio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus,quę requirerentur, vbi teſtes repetendi nunquam fuiſsent examinati, vt dixi ſupra de confronta-
17 tione.Sup.lib.2.cap.9.nu.1.† et ideo ſi eſsent teſtes,quorum dictis non eſset habenda fides,niſi cum tortura,puta quia eſset ſocius criminis, non ſufficeret, quod prius fuiſset examinatus in tormentis,et quod de nouo iuraret,ſed opus etiam eſset, vt de nouo poſt iuramentum poneretur in tormentis, et perſeueraret in illo

dicto,namque illa tortura,et quicquid fuit agitatum ante litis conteſtationem non habetur in conſideratione quoad præiudicium ipſius rei comparentis; quod nota,quia ad hoc pauci ſolent aduertere. Clar. quæſtio. quadrageſima quinta.verſic. cæterum ibi,et aduerte.

18 † Nota etiam,quod dicta ſecunda tortura non eſt inferenda, niſi prior depoſitio facta in tormentis fuiſset ratificata per ipſum reum extra tormenta,vt in ſimili ſuperius tibi dixi ſup.

19 lib. 2.cap.9.nu.16. † et debebit quidem iſta tortura eſse non multum grauis, ſed leuis, vt omnes Doctores tradunt,et clamant. Boſs.in tit.de mand. homicid. nu.31. quod nonnulli iniqui, et ignari Iudices non faciunt.

SCHOLIA IN CAP. II.

ET ad dandum interrogatoria citatur reus: verum hoc Mediolani nõ obſeruatur videlicet, vt citetur teſtis ad repetendum, & interrogatoria formandum,ſed tantum ad repetendum.Quare non admittitur,quòd hic dicit author iuxta Clar.qu.23. in fin. vbi quod conſuetudo obſeruat quod reus nunquam det interrogatoria teſtibus pro Fiſco deponentibus, & vice verſa accuſator non det interrogatoria teſtibus ad defenſam deponentibus. Actuarii tamen noſtri parum ſeruant hanc conſuetudinem, quia inter proceſſus inſerunt interrogatio-

tiones, nec patiuntur aliquid excidere ex eis, quæ ad eos, à partibus deferuntur, vt habeant maiores pecunias ratione ſcripturæ, cum infinitus ſit ſcribarum numerus, & numeroſior, quam ſint cauſæ, quibus paruam mercedem pro ſcriptura dant, puta aſſem, vt ipſi actuarij reliquum ſine labore exigant.

Num. 4. Dubitari.

HAec diſputatio inanis eſt in Ducatu Mediolani, quia ſi reus nolit habere teſtes pro repetitis, tenetur actor inſtãte reo, quod repetitio fiat, expenſas illas facere, cum teneatur actor fundare intentionem ſuam. At intentio non dicitur fundata, niſi repetitis teſtibus examinatis parte citata. Vnde ſtante hac noſtra inueterata conſuetudine ceſsant conſiderationes factę ſuper obſeruatione vrbis, de qua apud Honded. conſ. 101. num. 23. & inde plur. Raro enim, ſeu nunquam incidunt eiuſmodi quæſtiones: ideo fruſtra ad hunc locum ſunt referendæ. Rurſus ceſſant ea, quæ dicuntur de repeten. teſtibus ſuper interrogatorijs, de quibus apud Præſid. Menoch. conſ. 311. num. 26. lib. 4. Honded. ſup. citat. Hæc enim omnia ſuperflua eſſe demonſtrat prax. Clar. §. fi. q. 23. in fin. vt ſupra dixi. Quare ſuper his tu qui certas de pane lucrando, noli inſiſtere.

Num. 11. Etenim.

COmmunis eſt expenſa, quia omnis eſt vtilitas Fiſci in fundando accuſationem

vt ſupra dixi, Accuſati in offerendis interrogatorijs, quæ intentionem Fiſci vel accuſatoris elidunt. arg. l ſed, & ſi §. 1. ff. ad exhibendũ. & in l. cum ſæpe C. de erogat. militar. anno. lib. 10. Verum circa hanc quæſtionem expenſarũ præſtandarum do tibi ſingularem theoricam, & non errabis, nec quæres particulares deciſiones ſuper vnoquoque caſu occurrentes, ne penuriam tui oſtendes ingenij, quod omnia onera, & ſuffragia iuſtitiæ expenſis carcerati, ſi in culpa eſt, fiunt, ſi ſoluendo reperiatur, alioquin expenſis proſequentis accuſationem, & denique Fiſci. Boer. deciſ. 203. relatus ab Aſin. in prax. §. 31. cap. 2. Angel. conſ. 32. vbi habes multas egregias illationes. Ergo eodem modo inferemus, ſi fundata eſſet intentio Fiſci, & reus aliquid peteret, per quod ius Fiſci ſubuerteretur, expenſis ſuis foret præſtandum, ſi vtilitas communis ageretur, communis etiam expenſa facienda eſt,

Num. 15. Ego vidi.

SVpra nonnulla attigi in materia remiſſoriarum. In quarum materiam poſt Boſs. & Clar. refert Aſin. in prax. §. 21. c. 2. & plur. ſeqq. ad quem recurras.

Num. 16. Aduerte.

Nonnulla ſignaui lib. 2. cap. 3 poſt Clar. qu. 46.

Num. 19. Et debebit.

QVod leuis debeat eſſe tortura, iam ſupra dixi, & quando hoc locum habeat vid.

Fa-

Farinac. de indic. & tortur. q.40. in fin. n. 27. & cap.86. nu.57. In leuibus autem criminibus ad torturam,& quæſtiones non deuenias, l. leuia,vbi Bart. ff. accuſat. Salicet. ad l.non ideo minus,col.3. C.de accuſ. Caſon. in prax.crim. tit.de torment. cap.8.num.3. Grilland. de torment. quæſt.5. num.4. & cap.7. in princ. Nec illius veſtigia ſequaris,qui in cauſa, pro qua reus tantum pecunialiter fuiſſet mulctatus, teſtes crudelibus ſubijciebat tormentis, & longa carceratione fatigabat, cum media debeant à fine regulari, ad quem ſunt ordinata, iuxta præceptoris mei Crauett. conſ. 137. num. 11. Franc. Caſon. de tormen. cap. 8. qui melius loquitur quam Clar. §. fin. qu.64. verſ.præterea, dum dicit, practicari, vt ſuper leuibus tortura adhiberi poſſit,cuius praxis meminit author hic num. 10. 11. cum appoſtil. ad eum. Vtinã ab his qui hæc officia attingere audent, exquireretur iudiciorum criminaliũ examen quorum ſunt ieiuni, in quibus, niſi quis inuigilet, ac impalleſcat in cartis, vix in eo iuſtitia poteſt inueniri ſolida, & conſtans, ſed varia, incerta, lubrica, nec vtiles eſſe incipiunt Reipublicæ,niſi cum antea multorum ſe carnifices præſtiterunt iuxta quoſdam medicos. Proh quam male inęquales veniunt ad aratra iuuenci. Rogandus eſt Deus vt ad id muneris ſeligantur à Principibus docti,reiectis indoctis,donec ætate & ſapientia proficiant. Quod ſi vn-

ſi vnquam ſperandum fuit, id futurum ſperamus ſub hoc inclito Principe, & vero heroe Comite de Fuentes.

Finis Libri Tertij.

LIBER IV.

SVMMARIVM.

1 *Indicia debent purgari per tormenta, quando reus in terminis ſibi aſſignatis, nihil, aut non releuans, deduxit ad ſui defenſionem.*

2 *Tormentorum genera varia ſunt ad veritatem eruendam excogitata.*

3 *Tormentis magis vſitatis vti debet Iudex contra reos.*

4 *Et in hoc debet attendere conſuetudinem Prouinciæ, in qua ius dicit.*

5 *Et ſi plura ſint tormentorum genera in iſta Prouincia, poterit Iudex ea eligere, quæ ſibi magis libuerint.*

6 *Iudex meminiſſe debet ſe eſſe Chriſtianum, & propterea debere eſſe moderatum, & miſericordem in tormentis inferendis.*

7 *Rei, qui torquentur, debent vel innocentiæ, vel ſupplicio incolumes ſeruari.*

8 *Tortura eſt remedium ſubſidiarium, tuncque ad illam deueniendum eſt, quando aliter veritas haberi non poteſt.*

9 Tor-

9 Tortura non eſt adhibenda , niſi in delictis, pro quibus corporalis pœna infligenda venit .

10 *Practica tamen obſeruat , vt aliquando etiam in leuioribus delictis , ex aliqua iuſta cauſa tortura inferatur .*

11 *Ex conſuetudine omnes torquentur, nulla habita perſonarum qualitatis diſtinctione.*

12 Tortura inferri non poteſt , niſi legitimis præcedentibus inditijs legitimè probatis, & ad torturam ſufficientibus .

13 *Iudex cauere omnino debet , ne quem iniuſtè torqueri faciat .*

14 *Indicia ad torturam debent conſiderari diligentiſſimè, an ſint ſufficientia , & iuri conſona .*

15 *Inditia ad torturam ſunt valdè repoſita in arbitrio Iudicis , quod tamen arbitrium non debet à Iure diſſonum eſſe, ſed æquitati conſentire .*

16 *Inditia ad torturam debent eſſe luce clariora in ſua ſpecie , certa, & non dubia , non æquiuoca , concludentia , ad delictum inferentia , probabilia , veriſimilia , à Iure approbata , & concludenter probata in genere ſuo .*

17 *Iudex debet eſſe quodammodo certus , quod reus tale delictum commiſerit, antequam ad torturam contra illum deueniat .*

18 *De inditiorum veriſimilitudine debet Iudici conſtare per probationes , non per diuinationes .*

19 *Inditia plura ad vnum perfectum inditium formandum non iunguntur, ſi diuerſa ſint, nec reſpiciant eundem rei finem .*

20 *In-*

20 *Inditia licet remota ſint, nihilominus coniungi poſſunt, vt ſufficiant ad torturam, ſi vnum aliud coadiuuet, & tendat ad eundem rei finem.*

21 *Iudex antequam reum torqueri faciat, debet illum monere ad veritatem fatendam.*

22 *Non debet tamen hoc caſu longius vagari, ſed ſtatim ad reum accedere.*

23 Et *debet recolligere omnia inditia, & coniecturas in proceſſu diſperſas, breuiſſimè tamen, & quaſi per tranſitum.*

24 Et *debebit obijcere reo ante oculos grauitatem inditiorum, impoſſibilitatem amplius negandi, atrocitatem tormentorum, quibus ſupponendus eſt.*

25 *Decretum de torquendo debet per Iudicem anteponi, an equam ad torturam deueniat.*

26 *Quod decretum ita interponendum eſt, vt ſtatim quaſi vnico contextu ad torturam veniatur.*

27 *Decretum de torquendo non eſt palam interponendum, ne detur materia appellandi.*

28 *Si reus poſtquam tormentis eſt applicatus appellaret, appellatio non eſt recipienda.*

29 *Si reus tormentis applicatus, petat ſibi dari copiam indiciorum cum termino, &c. & releuans allegèt, quo probato non eſſet torquendus, ſuperſedendum erit à tortura, & copiæ concedendæ cum termino.*

30 *Reus torquendus non debet cibum, neq; potũ ſumpſiſſe ſaltem per decem horas ante torturam ſecundũ omnes, & ſecundum authorem per ſeptem horas.*

Quo-

Quomodo procedendum ſit ad quæſtionem, quod rigoroſum examen appellant cum formis ſingulis appoſitis.

Caput Primum.

1 SI † nihil pro parte rei deductũ fuerit in terminis illi ad ſuas faciendum defenſiones præſcriptis, & aſſignatis, qui omninò dandi ſunt competentes cum aſſignatione copiæ inditiorum, vt ſuperius dixi, Clar. qu. 49. in fin. princ. & verſic. quæro quot dilationes, & ſup. lib. 3. cap. 1. num 7. & 11. vel ſi factis per eum defenſionibus, adhuc inditia, quæ contra ipſum ex proceſſu deſuper fabricato reſultant, ciuiliter purgata non fuerint, talia tamen non ſint, quæ iudicantis animum ad Sententiam condemnatoriam ferendam valeant impellere, & conſtet prius de corpore delicti. Fran. Perſonal. in tract. de indi. & tortur. num. 11. poteris tu quidem pro veritate comperienda ad tormenta contra ipſum reũ deuenire. Scap. de iure non ſcrip. lib. 5. c. 109. nu. 20. Clar. qu. 64. in princip.

2 † Verum quia plura diuerſaque fuerunt tormentorum genera ad veritatem eruendam excogitata, puta ligatio manuum in manicis ferreis, combuſtio pedum vnctis planctis lardo porcino ad ignem coniunctis, alligatio brachio-

chiorum poſt terga, & eleuatio in funem facta, quod vſitatiſſimum eſt, Conrad. de offic. præt. in tit. de negat. crim. nu. 43. fol. mihi 513.
3 illud tu circa hoc aduertere debueris, † vt ſolitis ſemper, & magis vſitatis torquendi mo-
4 dis vtaris, † atque in hoc conſuetudinem Prouinciæ, in qua verſari, aut ius tibi dicere contigerit, retinebis, Clar. qu. 64. verſ. item debet, & verſ. ſeq.

5 † Quod ſi ea plura variaque tormentorum genera ad veritatem eruẽdam adhiberi ſoleãt, iis vti poteris, quæ tibi magis libuerint, cum hoc arbitrium ſit. Chart. in dict. pract. interrog.
6 lib. 4. cap. 1. num. 8. † Memento tamen ſemper Chriſtianum te eſſe Iudicem, ac propterea moderatum, & miſericordem inſimul te eſſe de-
7 bere in tormentis inferendis, † Gome. variar. reſolu. tom. 3. cap. 13. num. 5. ipſoſque tortos vel innocentię, vel ſupplicio incolumes ſeruandos eſſe, text. in l. qu. modum ff. de quæſt. Aduer-
8 tendum etiam tibi fuerit † torturam eſſe ſubſidiarium quoddam remedium, tuncque ad illam confugiendum eſſe, quando aliter habere
9 veritatem non licet. Clar. q. 63. verſic. debet etiam; neque indiſtincte in omnibus delictorũ generibus illam adhibendam eſſe, ſed tantummodo in iis, pro quibus corporalis venit pœna infligenda. Clar. d. q. 64. verſic. præterea
10 debet Iudex. † Licet aliquando male non faciat Iudex, ſi etiam in leuioribus delictis ex

ali-

aliqua iuſta cauſa torturam inferat: quod conſuetudine receptum obſeruatur, Grillan. relatus per Scapp. in ſuo tract. de iur. nō ſcrip. lib. 5.
11 c. 108. † prout etiam obſeruatur, vt nulla facta perſonarum diſtinctione omnes pro Iudicis arbitrio tormentis ſubijciantur. Ant. Scap. poſt Clar. in dict. ſuo tract. lib. 5. cap. 119. num. 13.
12 † Tortura inferri non poteſt niſi legitimis præcedentibus indiciis legitime probatis, & ſufficientibus, vt nequam iniuſte torqueri cō-
13 tingat, † à quo pluribus de cauſis, vt ſuperius admonui, maxime cauendum eſt. Boſs. in tit. de tortu nu. 31. Clar. q. 64. verſ. 1. & verſic. dixi
14 etiam. † Idcirco erunt tibi diligentiſſime examinanda, ponderandaque inditia an ſufficientia ſint, & iuri conſona. Clar. q. 54. verſ. non ſufficit, & verſ. dixi quoque.
15 † Quamuis enim valde repoſitum ſit arbitrio Iudicis decernere, an inditia ad torturam inferendam ſatis ſint, & habilia, iſtud tamen arbitrium non debet à iure diſſonum eſse. Burſat. conſil. 201. poſt nu. 42. vol. 2. Caſa in pract. crim. in tit. de torment. cap. 6. ſed æquitati conſentire. Franc. perſonal. de indi & tortu. poſt n. 15. & nu. 79.
16 † Erunt etiam conſideranda, an ſint luce clariora in ſua ſpecie, certa, non dubia, non æquiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, veriſimilia, & à iure approbata, Scapp. de iur. non ſcrip. lib. 5. cap. 97. nu, 12. &

13.

13. Boſs. de indi. nu. 17. & concludenter proba-
ta in genere ſuo. Maſcard. concl. 462. nu. 11. &
19. ita vt ſola torquendi confeſſio deeſſe vi-
deatur. Aym. conſ. 6. num. 11.
17 † Namque Iudex debet eſſe quodammodo
certus, antequam torturæ reum ſupponat, illũ
tale delictum commiſiſſe. Scapp. d. tract. c. 97.
18 num. 12. † ac de inditiorum veriſimilitudine,
per probationes, non autem per diuinationes
ſibi conſtare facere. Bald. conſil. 78. lib. 4. Sim.
19 de præt. conſ. 15. nu. 18 † aduertendo etiam, ne
plura inſimul coniungantur inditia ad vnum,
perfectum inditium conſtituendum, ſi diuerſa
ſint, nec ad eundem ſpectent rei finem. Becc.
conſi. 85. num. 2. Simon de præt. conſil. 15. nu.
20 18 † Quando quidem inditia licet remota inſi-
mul coniuncta ſufficiunt ad torquendum, ſi
vnum aliud coadiuuet, ac tendat, vt dixi, ad
eundem rei finẽ. Moder Roma. de indi. & tort.
q. 37. nu. 34.
21 † Antequam vero ad torturam deuenias,
erit reus interrogationibus, & monitionibus
hortandus, & ſuadendus ad fatendam verita-
tem ſuper iis, de quibus extant contra ipſum
inditia in proceſſu. Chart. in ſua pract. interrog.
lib. 4. cap. 1. num. 58. quodam tamen diuerſo
modo, ac ratione, tunc vtendum tibi erit,
22 † namque ſtatim, & incontinenti ad rem, & ne-
gotium, de quo agitur, deſcendendum eſt, non
autem amplius ambagibus, & longius repeti-
tis

tis percunctationibus vtendum. Chart.d.lib.4. cap.1.nu.58. & ſi reus adhuc in ſua pertinacia
23 perſiſtat,†tunc in vnum recollectis, & quaſi in epilogum repetitis inditiis in proceſſu diuerſis in locis diſperſis, & quæ in finem conſtitutorũ recolligenda eſſe monuimus,ſuccinctè tamen, & quã breuiſſimè,& labiis,vt aiunt, primis illa
24 attingendo;†hortaberis ſemel,& iterum ipſum reum ad veritatem fatendam, ipſi ante oculos proiiciendo, quatenus ſtantibus tot inditiis tã vrgentibus negandi locus ſibi amplius relictus non eſt, & quod ſi adhuc in obſtinatione perſeueret,ad quæſtionem contra ipſum erit procedendum:quæ quidem comminatio ante decretum torturæ permitti ſolet.Char.dict.pract.
25 lib.4.cap.1.num.59.& ſeq. † Si vero etiam adhuc obſtinatè in negando reus perſeueret, ad torturam tunc deuenire poteris, interpoſito prius decreto de torquendo, iuxta inferius notatas formas,.

26 † Quod quidem decretum ita interponendum eſt, vt ſtatim quaſi vnico contextu poſt illud ad torturam deueniatur, niſi tamen loci conſuetudo, & ſtylus, aut ſtatutum aliud ſua-
27 deat, diuerſamque præſcribat formam; † nec etiam palam his circumſcriptis, tale decretum faciendum eſt, ne detur materia appellandi. Clar.quæſt.94.verſ. ſed quid agendum: Ideoq; ſolent practici aſſeſſores præuiis dictis monitionibus,& comminationibus de torquendo pro-

nuntiare, decernere, & mandare reum adhuc negantem duci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari, & tandem aliquibus aliis factis monitionibus, videlicet, quod veritatem fateatur, nec patiatur ſe in altum eleuari, ſecundum prædictas inferius tradendas formulas, eundem pertinacem pro veritate habenda, cum alias haberi non poſſit, mandare ipſum reum in altum eleuari. Clar.dict. quæſt.64.verſ.ſed quid agendum.

28 † Etenim poſtquam reus tormentis applicatus fuit, ſi tunc appellaret, eius appellatio accipienda non eſſet, prout recipi deberet, ſi Iudex pronuntiaret palam reum eſſe torquendum, vel extare contra illum inditia ad torturam ſufficientia. Clar.d.quæſt.64.verſ.ſed quid agēdum. Chart.in d.pract.lib.4.cap.1.nu.69.& ſeq.

29 † Quid autem ſi tunc peteret ſibi dari copiam inditiorum cum termino ad ſe defendendum, nunquid eſſe audiendus? Ego teneo, quod, ſi allegaret aliquid releuans, quod probatum inditia prædicta elideret, vel ita labefactaret, vt torturæ locus non eſſet, profecto iniquum eſſet copias petitas denegare: ſi vero videretur illas ad diffugiendum, & dilatandum petere, omnino ad torturam procedendum foret. Clar.in

30 d.quæſt.64.verſ.ſed quid agendum. † Præterire illud nolo, quod nemo á cibo ſtatim torquendus eſt, ſed poſt aliquot horas, quam commederit, & biberit; ſecundum aliquos decem re-

qui-

quiruntur horæ, Clar.d.quæſt.64.verſ. decreta tortura:at ego ſeptem arbitror ſufficere, cũ hæ ſatis quidem ſint ad quoſcumque cibos, ſaltem ad effectum prædictum, concoquendos,& ita obſeruari vidi.

SCHOLIA IN CAP. I.

PRius noſce te oportet id, de quo author meminit infra num.8.nam aduertendum; Ad torturam non eſſe deueniendum, niſi in ſubſidium, quia vbi ſumus per probationes certi de delicto,tunc fatuus eſſet Iudex,qui reũ torqueret, cum illud in dubium reuocetur à Doctoribus; An tortura purget veras probationes contra reum exiſtentes. Citari ſemper conſueuit dictum Alberi. ad l.edictum, cum glo.ibi ff. de quæſt. ad cuius dicti confirmationem videndus Præceptor meus Crauet. conſ. 287.num.4.verſi. quia tortura, etſi hoc impugnet Baiar.ad Clar.§.fin.q.64.verſ. illata,num. 116.verſic.& hoc. Ego vidi diuerſimodè in Senatu obſeruari. Nã Paganus bis & ter tortus cũ taxillo nihil cõfeſsus eſt, & tamẽ pœna ordinaria furti punitus fuit, licet Princeps, attẽto quod habebat affines nobiles, indulſerit,vt caput amputaretur. Alter Ianuẽſis,qui vas ſacrũ, in quo Sanctiſſima aſſeruabatur Euchariſtia, furatus fuerat, adduci nõ potuit vi tormẽtorũ, vt confiteretur, & tamen ad furcas damnatus

eſt. E contra M.Ant.Cagnola de mandato ad occidendum Alfonſum Corium conuictus, crudeliter tortus ad triremes per quinquenniũ damnatus eſt, ſuſpenſis Hiſpanis mandatariis. Philippus Rhaude nobilis de homicidio ob ſpẽ opulentæ ſucceſſionis imputatus poſt ſeueriſſima tormenta, licet conuictus, remigare coactus eſt. Vt igitur hunc opinionũ labyrinthum effugias, tutius erit abſtinere, & ſeruare regulam,qua iuberis non prorumpere ad torturam, niſi quando aliæ probationes haberi non poſsunt.

Num.2. Verum.

HAec multiplicia genera tormentorum non ſunt apud nos in vſu, ſed tantum tortura funis,& ignis. Vnde ab hac obſeruantia, &torquendi modo non eſt recedendum. Clar.§.fin.q.64.verſ.idẽ debet.Familiaris tamẽ nunc factus eſt vſus taxillorum, qui verè inhumanus & rigidus eſt.Attamen quia ſcelera nimium invaluerunt, fuit perquã neceſſarius. Quæ in dies emergunt, nouo indigent cõſilio.

Eodem num. Combuſtio Pedum.

EGo nunquam vidi vſitari hoc genus tormenti niſi ſemel in foro Archiepiſcopali in perſonam cuiuſdam Presbiteri Curati Eccleſiæ maioris Mediolani accuſati de ſtupro nonnullarum puellarum annorum 9.&10.& ſodomia, cuius pedes combuſti cum vnctione lardi porcini, Quem Illuſt.& Reuerendiſſ.Archie-

chiepiſcopus Gaſpar Vicecomes fœl.record. non eſt paſſus continuare in rectoria, cum diceret, eum, etſi purgaſſe per tormenta indicia, quibus vrgebatur; attamen in Eccleſia ſua eſſe ſcandaloſum. Cuius doctrina, cum ſortitus fuerim inſtitutarium præceptorem, ſanctiſſimique mores animo meo tenaciter hærent, & pie eius memoriam colere decreui, dum ſpiritus hos reget artus. De variis tormentorum generibus plura apud Marſilium ad l. 1. ff. de quæſtio. vbi ponit 14. ſpecies tormentorum diuerſas. Cuius & aliorum meminit Grilland. d. quæſtio. 10. remiſſiue. Et inter alia tormēta, quorum ſe inuentorem fuiſse profitetur, eſt tormentum ſomni ſubtractionis, quod vigiliæ appellatur. Cuius formam recenſet ibi Marſil. num. 27. Et ſcio, quod illo vſus eſt Ill. Senator Fr. Ranchonus Hiſpanus in cauſa ſibi delegata contra Egr. Comitem M. A. Areſinum, & ſocios imputatos de nece, Fr. Ber. Vareſini. Verum illud tormentum parui pendebat Dominus Comes Roſſati, qui inter tormenta illa exprobrabat Iudici nomen carnificis, & omnes fuerunt liberati, & ille Senator paulo poſt abdicauit ſe à Senatorio Magiſtratu.

Num. 12 Tortura

INdicia, quæ dicantur legitima ad torturam plene diſſerit Paulus Ghirland. ſeu Grillād. de quæſtio. & tormentis in 3. quæſtio. vbi de indic. indubitat. & dubitat. & num. 17 breuiter

dicit,legitima ea appellari ,quæ ſunt proxima facto, & quanto propinquiora,tanto meliora; ſed quæ ſufficiant ad torturam, vt ſupra monui,non poteſt dari certa regula,& paucis collige, quòd prudens Iudex circumſpiciat perſonam torquendam, indiciorum abundantiam, & vbi decreuerit torturam inferendam , tunc examinabit , qua grauitate, aut leuitate , aut moderamine ſit irroganda.

Diſtincte,quæ indicia ad inquirendum , ad inquiſitionem formandam ad torturam , ad condemnationem , an ex indicijs,& præſumptionibus ſin. pœnam corporalem quis poſſit condemnari,quid in crimine aſſaſſinij,Hæreſis ſimoniæ idem Clar. §. fin. qu. 20. & quomodo probentur q. 22.idem cum multis alijs . Et an plura requirantur indicia ad torquendum, & an vnicum ſufficiat, Farinac. qu. 37. n.43.& plur. ſeq. Plura etiam per eum q. 36. vbi multas indiciorum diſtinctiones affert , itaut nihil deſiderari poſſit , & me pudeat alium authorem proferre . Debet ſanè Iudex plurimum eniti in perluſtranda indiciorum qualitate, antequam reum mandet torqueri , ne teneatur in ſindicatu,aut ſi tortus deceſſerit,& quādo in eo præſumatur dolus, & quid ſi de facto procedit ad torturam , præſumatur dolus , & quid ſi reus aſſerat ſe fuiſſe legitimè tortum . Has & alias quæſtiones examinat Farin. crim. 2. lib. q. 37. & è contra ſi Iudex non torquet

tor-

torquēdum de iure, an teneatur, & quomodo, & quando Iudex teneatur vti ſuo arbitrio in torquendo, Oſaſc. dec. 79. num. 55. 56.

Num. 16. Erunt etiam.

DEbent indicia eſſe concludenter probata in ſuo genere. Si remota ſaltem per duos teſtes, Parinac. tit. de teſtibus quæſt. 52. num. 13. cum ſeq. num. An per teſtes omni exceptione maiores, ibidem, quid ſi teſtes ſint inhabiles, quid ſi ſint ſingulares, & an ex vnico remoto ad torturam perueniatur: quid in occultis delictis, ibid. num. 150. & 153.

Et de remotis in ſuo genere probandis per duos teſtes omni exceptione maiores, Bonacoſſ. in qu. crim. §. inditia, in prima parte, alios cumulat Camill. Borell. conſ. 45. nu. 53.

Et licet in indicio proximo ſufficiat vnus teſtis; attamen debet ille eſſe omni exceptione maior. Crauett. conſ. 99. num. 4. Burſat. conſ. 216. nu. 41. verſ. quod &. lib. 2. Idem Borell. conſ. 48. num. 3. vbi in proximo indicio idem dicit obſeruandum, vt duobus probetur etiam teſtibus Burſat. conſ. 24. num. 22. lib. 1. veritas eſt, de qua per Maſcard. de probatio. concluſ. 895. num. 10. melius Clar. §. fin. qu. 21. verſ. vnus teſtis, vbi quod ad hoc, vt vnus teſtis deponens de maleficio faciat legitimum indiciū ad torturam contra reum (quod indicium dicitur eſſe iuris, diſtinguendo illud ab indicio facti) debet eſſe integer, & omni exceptione maior,

contra quem nulla poſſit opponi exceptio.

Rurſus,quæ ſufficiant indicia ad torturam, & de eorum diuiſione, plura ſcitu digna explicat Præſes Menoch.de arbitr.iudi.caſu 270. enumerat enim probabilia,veriſimilia,ſeu credibilia grauia,luce meridiana clariora,leuia,& neceſſaria.

Qualia vero requirantur ad capiendum, ad formandam inquiſitionem, ad aſſumendas informationes,ad torturam,ad cōdemnandum, Vide Clar.q.20.per tot.

Num.17. Namque.

Paulò ſupra dixi.

Num. 18.

Repete quæ num.16. dixi.

Num.19. Aduertendo.

Vide ſupra,dum egi de indicijs imperfectis.

Num.20. Quandoquidem.

Farinac.tit. q.37.nu.38.verſ quid ergo dicend. ad cuius diſtinctionem recurras.

Num. 21. Antequam.

HOrum loco ſucceſſerunt monitiones,quę fiunt collectis per prudentes actuarios cauſæ omnibus,quæ reum grauant,& vere hāc ſapientiam examinatorum oſtendunt, aut eorum inſcitiam detegunt, cū ſint in fructu præteritæ induſtriæ,& peritiæ in arte. Sicut enim agricultor iacit in campis ſemina, vt poſtea metat in tempore; Ita Notarij varios interro-

ga-

gationum nodos, & laqueos parant ad veritatem extorquendam, vt rei vel vno modo, vel alio (tamquam captiua victima) in caſſes decidant: & aduerte, quia caſu quo non poteſt quis reus conſtitui, non eſt etiam grauandus expenſa proceſſus, ſed in pace dimittēdus. Quia bene valentibus nō eſt opus medico. Et hoc in caſu dicere poſſunt Notarii auidi, quod canebat Pſyttacus ita edoctus Cæſari.

Labor, & impenſa perijt.

Num. 22. Namque ſtatim.

HOc totum reſidet in perſonis, & earum qualitate: Nam ſi homo ſimplex examinandus eſt, perfacile eſt ab eo, modico cum labore veritatem elicere, nec cum eo per circuitus, & circumlocutiones eſt eundum, ſed cominus decertandum. Sin aſtutus aliquis, aut fere ſomnolentus, excute illi ſomnum, interrogationibus inuolue, quantum potes. Sic clauus clauo truditur, expugnandus eſt induſtria tua. Sicut enim languentibus non eſt eadem medicina adhibenda, ſed pro corporis capacitate; ſic non eſt vnus modus interrogandi, iuxta illud Poetæ.

Iudicis officium eſt, vt res, ita tēpora rerum:
Quærere: quæſito tempore tutus eris.

Et temporum, locorum, perſonarum ratio exacta eſt habenda, quia

Non eadem tellus parit omnia; vitibus illa
Cōuenit, hæc oleis. Hic bene farra virent.

Et

Et ſicut variant rerum ſucceſſus, & ita & variabimus artes.

Qua ventus, ita & naturæ induſtria fertur.

Num. 23. Etenim.

APud nos Mediolani indagatio hæc inutilis eſt, quia Nou. Conſtit. cauetur tit. de accuſat. §. à ſentẽtia, vt in cauſis criminalibus, non detur appellatio ſiue interlocutoria ſit, ſiue diffinitiua. Si tamen ſcire cupis, quomodo locus hic ſit intelligendus inſpecto iure communi, vid. Seacc. c. 97. à nu. 81. vſque ad nu. 101. Farinac. qu. 38. nu. 10. cum mult. ſequen. Quando ergo Iudex interloquitur aliquem tortur æ ſubijciendum, tunc hæc vox Iudicis eſt interlocutoria, iuxta not. ad l. quod iuſſit, de re iudi.

Num. 29. Quid autem.

MEdiolani proponuntur exceptiones aduerſus tormenta inferenda, quas ſi Iudex videt militare admittit, ſin autem reijcit. Quin etiam interſunt Regij Fiſcales ex munere eorum, quorum doctrina, & indiciorum praxis omne periculum adimit Iudicibus, ne in ſindicatu teneantur, tamquam indebitè torquentes, itaut Iudices errare, & labi nequaquã ſoleant, aut perraro. Neq; exiſtimo aliquam eſſe Ciuitatem in qua magis examinẽtur tam reorum, quã teſtium exceptiones, quam in hac florentiſſima Vrbe Iuſtitiæ cultrice, nam e togatis ſedent, atque vtinam diu ſedeant, incolumeſq;

m esq; viuant tres I.C.

Federicus Quinctius, vir in omni genere ſcientię verſatus, & inter doctos velut ſydus refulgens.

Hieronymus Callentus Hiſpanus, cuius vox etſi metum reis inferre videatur, attamen in votis proferendis omnis lenitatis, & humanitatis eſt ſtudioſiſſ.

Iacobus Antonius Carpanus Collegiatus, cui poſt aduocationis, Vicariatus Iuſtitiæ ſine ſorde, ac cũ laude geſt. aditum ad Fiſci munus patefecit; *Sindici Fiſcales.*

Io. Ambroſius; Ferenus, impridem in hac Ciuitate multis honoribus, & delegationibus honoroficis functus, primariuſque Cauſidicus collegiatus.

Iul. Cæſar Confalonerius Cauſidicus collegiatus inter omnes modeſtiſſimus, pietate nemini ſecundus.

Io. Baptiſta de Negronibus de Ello cauſidicus collegiatus criminũ acerrimus expugnator, tanta verò præditus probitate, quanta in quoquam deſiderari poſſit, itàut, cui ille reſiſtit, det manus neceſſe eſt.

Num. 30. Præterire.

Hoc etiam ſeruatur ob periculum vitæ imminens ex ciborũ indigeſtione, iuxta Clar. q. 64. verſ. decreta. Farinac. q. 38. num. 32: verſ. limitatur ſeptimo, vbi cauſa refertur, ne vertatur torquendo ſtomachus, & vomendo

pa-

patiatur ita ne poſſit examinari: Circa horas non ſatis ſunt concordes inter ſe doctores. Tu adhibe peritos, quibus cognita magis poſſit eſſe in torquendo diſtantia temporis, vel melius cura, vt adhæreas longinquiori horarum, ſcilicet decem, quia non decipieris, & propriũ erit tuæ benignitatis.

S V M M A R I V M.

1 *Reus pendens in tortura debet interrogari de omnibus ijs, de quibus contra ipſum extant inditia.*

2 *Suggeſtiones euitandæ ſunt in primis, ne reus adducatur ad fatendum id quod ignorat.*

3 *Rei reſponſiones, omnes ſermones, & verba in tormentis prolata, imò ſuſpiria, & lachrimæ ſunt diligenter per Notarium annotanda.*

4 *Reus faſſus per tormenta delictũ poteſt in eiſdem tormentis interrogari de cauſis, vnde fuit motus ad delinquendum.*

5 *Item de alijs delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis.*

6 *Item de ſocijs, & complicibus, & auxiliaribus.*

7 *Præſertim ſi delicta ſint talia, quæ non ſolent vel non poſſint veriſimiliter committi ſine ſocijs, vel reus eſt malæ vitæ, & conditionis, & famæ, ac ſolitus delinquere.*

8 *De prædictis autem reus interrogandus eſt in genere, & quomodo.*

9 *A ſuggeſtionibus tanquam à peſte cauendum eſt.*

10 *Reus*

10 *Reus ſuper alijs, & ſuper ſocijs torquendus eſt cum proteſtatione.*

11 *Iudex reum in tormentis poſitum poteſt pluribus ictibus concuti, & quaſſari facere iuxta indiciorum, & perſonæ tortæ, ac delictorum qualitatem arbitrio ſuo.*

12 *Imò etiam pondera, & compedes ferreos ad ipſius torti pedes appendi facere pro veritate eruenda.*

13 *Cauendum tamen eſt in caſibus ibi expreſſis.*

Quæ obſeruanda ſint, vbi reus fuerit in tormentis eleuatus, & dum in illis retinetur, & cruciatur.

Caput Secundum.

1 DVm † reus pendet in tormentis debebis eum interrogare de omnibus ijs, ſuper quibus extant inditia contra ipſum, tali tamen
2 ratione †vt a quibuſcumq; ſuggeſtionibus in primis caueas, ne reus ad id fatendum adducatur, quod ipſe ignorat, Clar. q. 21. verſ. retenta igitur. Chart. de interrog. reo. lib. 4. c. 1. num. 94.
3 † Omnes autem ipſius rei reſponſiones, immo omnes ſermones, & omnia verba quæ ille in tormentis pendens protulerit, imò ipſa ſuſpiria, & lachrimas, quas effuderit, diligenter per Notarium in proceſſu annotari curabis. Char. interrog. reo. lib. 4. c. 3. nu. 82.

4 † Quod

4 † Quod ſi reus fateatur delictum, de quo agitur principaliter; poteris deinde in eiſdem tormentis ipſum interrogare de cauſa, qua motus fuit ad delinquendum. Chart. vbi ſup. c.
5 1. num. 83. † ac de aliis etiam delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis, quamuis inditia de illis non extarent, præſertim ſi perſona ſit ſuſpe-
6 cta. Clar. quæſt. 64. verſ. ſucceſſiuè quæro, Scap. de iur. non ſcrip. lib. 5. cap. 69. Item poteris interrogare de ſociis, & complicibus, ſi, quos ha-
7 buit ad delicta prædicta committenda. † Maxime ſi delicta talia ſint, quæ non poſſint, vel non ſoleant veriſimiliter abſque ſociis, & cõplicibus committi. Clar. quæſt. 21. verſic. dictũ ſocii: vel ſi, vt dixi, is, qui confeſſus fuit, ſit alias malæ vitæ, conditionis, & famæ, & ſolitus delinquere. Clar. dict. quæſt. 21. verſ. dictum ſoc,
8 † At ſuper prædictis oportet in genere, non autem in ſpecie interrogare, prout an alia commiſerit delicta, an aliquos habuerit ſocios, &
9 quos, † vt ſuggeſtiones euitentur, à quibus, tanquam a peſte cauendum eſſe ſæpius te monui. Brun. de indit. & tortu. quæſt 52. nu. 56.
10 † Præmitti quoque debebit aliqua proteſtatio, quam per Notarium ſcribi facies, videlicet, Te ſuper prædictis reum interrogare ſine præiuditio confeſſatorum criminum & Iuriũ Fiſco ex dicta confeſſione acquiſitorum: adde etiam (ſi condemnatio aliqua præcedat) ſine præiuditio condemnationis contra ipſum latæ,

no-

notorietatis criminis inde ſecutæ, & aliorum iurium Fiſco acquiſitorum, & quomodolibet dicta de cauſa competentium, vt infra latius demonſtrabo, & ſi conuictus reus appareat, ſubnectitur etiam alia proteſtatio, videlicet, ſine præiuditio probatorum, & eorum, de quibus conuictus reperitur. Clar. quæſt. 64. verſ. veritatis eſt. Scap. de iur. non ſcript. lib. 5. cap. 111. in princ.

11 † Præterea ſi inditia eſsent valde vrgentia, & bene probata, & reus eſſet robuſtus, tormentūque parui pendere videretur, ac delictū atrox, grauèque foret, non ſatis quidem eſſet illum in prædictis tormentis detinere, ſed pertinaciter negantem oportet pro arbitrio pluribus funis ictibus concutere, et quaſsare. Chart. d. pract. l. 4. cap. 1. num. 105. Aliquando etiam vbi criminis immanitas, et grauitas inditiorum id requirit, pondera, puta lapides, vel ferrei compedes pro veritate eruenda ad ipſius torti pedes appendere inhumanum non eſt. Char. vbi ſupra

12 d. num 105. et ſeq. † prǽſertim ſi ipſe tortus non ſit debilioris, et delicatioris naturæ, vel paſſus non ſit miſſionem ſanguinis, vel vulnus in pectore, aut non habeat difficultatem anhelitus, vel ſit nimis craſsus, et corporis grandioris, vel morbo gallico, ethico, aut hydropico, ſiue alio ſimili laboret, quibuſcum mitius tibi agendum conſulo. Decian conſ. 93. num. 135. et 136. lib. 2.

SCHO-

SCHOLIA AD CAP.II. LIB.IV.

Num.2. A quibuſcunque ſuggeſtionibus.

ABunde ſupra dictum eſt.

Num.3. Omnes

ESt omnium tamen vtiliſſima,tum neceſſaria hæc animaduerſio authoris, quam excepit ex Chart. de interrog. rei.lib.4.c.1.nu. 94.et omnia ſcibenda eſſe docet Foller.et Cumin.ibi relati.quod his verſibus ludere placuit

Dũ ſcribis,ſcribas quæ tortus ſingula profert,
Et perfert, tua ſit ſcribere dextra velox.
Inter quos patitur cruciatus,verba, querelas,
Dum ſine excuſa querulas ad ſidera voces
Extollit,referas,quæ modo vota facit.
Neue horæ ſpatium taceas,quo pẽdet in alto
Deponique petit,ſolicituſuè rogat.

Num 4 Quod ſi reus.

NEmo præſumitur delinquere abſq; cauſa.Quare præcipua hæc eſt cura ſciſcitãdi, quam ob cauſam motus fuerit ad delinquendum: ipſum etiam reum iuuabis; cum causa fuerit honeſta, faciliorem ſibi parabit aditum ad eximendum ſe à pœna;ſi turpis eſt aut parũ decora,maius contra ſe odiũ excitat et tanquam fex ab omnibus relinquitur.

Num.

Num. 5. Ac de alijs.

QVod poſſit quis interrogari de alijs delictis per reum tortum veriſimiliter commiſſis, hoc nimis generaliter dicitur ab authore. Quare conſtitue regulam negatiuã. Non poſſe confeſſum aliquod delictum, cuius extabant indicia, interrogari de delictis, quorum nulla apparent inditia. Idque Senatus cenſuit ſeruãdum in cauſa ſodomiæ illius Antonii Mariæ Palutij confeſſi; quem nonnulli, qui clam inſectabantur famam cuiuſdam Doctoris, cuius innocentia poſtea emerſit, & poſt multorum emulationem, qui ei inuidebant, Magiſtratu in hac Vrbe cum laude geſto, abſolutus eſt, curabant examinari ſuper his, quorum nulla extabant indicia, quia Senatus noluit, & recte, prudenterq; factum eſt ex conſuetudine ſtatus Mediolani, quicquid ſit in aliis locis, iuxta Clar. §. fin. q. 64. verſ. ſucceſſiuè, in fin. qui hoc limitat non habere locum in aſſaſſinio, furto, ſfroſatione annonę vel ſalis, bannito, & condemnato tempore exequendæ condemnationis. Hunc articulum plenè examinat Farinac. de inditijs q. 37. num. 169. & ſeq. & trãſit cum negatiua, & Iudices aliter facientes reprehendit. Recenſet etiam bullam Pauli III. Pontificis, qua hoc idem diſponitur. Verum ſummam ſenſi lætitiam quando vidi Senatum in cauſa, de qua ſupra, hanc opinionem

amplecti multum æquam, & ſcio quod non mediocri mærore ſunt effecti hi, qui nouerca odio inſequebãtur d. innocẽtiſſimum Docto rem, quem de Magiſtratibus his artibus detru dere, vt ipſi intruderentur, cogitauerant, ſe Deus hoc non eſt paſſus.

Num. 6. Verſ. Item poteris.

QVando de ſe confeſſus, poſſit de alijs in terrogari, puta de ſocijs, & complicibus: Regula eſt negatiua, de qua pe Grammat. deciſ. 28. n. 10. & per tex. in l. qui d ſe ff. de quæſtiõ. l. vlt. C. de accuſation. & ideo ſ de facto interrogetur, vel ſine interrogation dicat de aliis, non ſtatur de alijs, niſi in caſibu in quibus de ſe cõfeſſus interrogaretur, & tor queretur de aliis. Si tamen contra illos alic præcedant inditia, vt eſt in latronibus, & aſſa ſinis, in falſa moneta, in maleficis, & mathe maticis, in ſeruo de nece Domini, vt indicet cuius mandato id fecit. Si tamen ex ſe ſine al qua interrogatione confiteretur, ſeu reſpon deat de alijs illos inculpando ſine aliquo ali indicio, ſuſpectum erit huiuſmodi teſtimoniũ ſicut ſuſpectus eſt teſtis, qui vltro ſe offert Hæc ſunt verba Grammatici.

In caſibus ergo non exceptis, criminoſus ſo cios prodens, nullum facit indicium ad in quirendum, neq; ad procedendum, ſiue ſpon te dixerit, ſiue ad interrogationem Iudicis Clar. §. fin. qu. 21. num. 5. verſ. ſi vero quæri

De-

Decian. teſtans de communi opinione.

Ad torquendum vero etiam contraria opinione retenta non facit indicium, & plura his addit Polyd. Rip. in ſuo inſigni tract. de actis in articulo mortis cap. 31. num. 9. 11. ſeq. Melius, & copioſius authoribus hoc confirmat Scaccia cap. 81. tit. de ſocio criminis extra torturā, & in tortura, in principio, ibi. n. proſequitur multas quæſtiones citandas, & Clar. & modern. Roman.

Num. 8. Ac ſuper prædictis.

EAdem ratione non poteſt interrogari criminoſus ſuper ſociis in ſpecie, iux. gloſ. ad d. l. vlt. vbi Salic. num. 10. de accuſat. Quando enim nō procedunt legitima indicia, aut coniectura, non eſſet quærere, aut interrogare ſed ſuggerere, & hoc procedit ſiue verſemur in non exceptis, ſiue in exceptis, Clar. qu. 21. verſ. retenti, circa fin. vbi quod hoc caſu totus proceſſus eſſet nullus, & refert exemplum Iudicis à Magiſtratu grauiter reprehenſi, qui per ſuggeſtionem alium interrogauerat.

Plura in hac materia ſuggeſtionis videnda ſunt apud Chartar. in ſua prax. interrog. reor. lib. 3. cap. 1. à nu. 54. verſ. ſeptimo præcauere, per multos numeros ſubſequentes.

Num. 10. Præmitti.

PRoteſtatio hæc ſalutifera eſt, quam adhibere de more ſolent Notarij, etiam quod leuiter quis ſit indicijs grauatus. Cauſam hu-

ius poteſtationis affert Clar. qu. 64. verſ. veritatis eſt. De hac quoque Charthar. de interrog. rei. lib. 4. cap. 1. nu. 96. verſ. prout etiam, idem cap. 1. num. 80. de execut. ſenten. cap. bannit. De hoc ſupra memini, dum dixi, non debere Iudicem torquere ſuper delicto probato, vel per teſtes idoneos, vel per confeſſionem rei, quam perperam Iudex faciat; audi hoc carmine exaratum.

> Imprudēs torquet vir crimen ſpōte fatentē,
> Teſteq; conuictum lege vetante reum.
> Qui ſi tormenti rabiem cōtempſerit, expers,
> Pœnæ mortis erit pęna ferenda minor.

Num. VI. *Verſ. Præterea.*

QValitas tormentorum qualis, quātaué futura ſit, ſiue in reo, ſiue in teſte multis annotatum eſt in locis.

Diſperearn, niſi me hæc materia ſtomachatur, & tędium affert, cum ſe ſe offerunt multa tormētorū genera, gradusq; quippe qui à natura mitis ſim, itàut non facilè ſit ante oculos meos verſari aliquem quæſtionibus ſeueriſſimis expoſitum. Parce ergo loqui volo naturę meæ inſeruiens, & indulgens. Nam hac in re deſunt vires ad me mihi iuſq; regēdum, Auferor, vt rapida concita puppis aqua. vide tamen plenè Ghrilandum, Chart. hic in margine allegat, Clar. q. 64. verſ. vltimo viden.

Dico tamen quod genij mei eſt, videlicet. Quod funis, ſeu (vt dicitur) corda, ſubtilis affert

affert acriorem dolorem, quam groſſa. Par. de Put. de ſindicat. in verb. tortura il 3. cap. 4. incip. de repetit. num. 5. in fin. & hoc tormentum appellatur fidicularum, de quo loquitur tex. in l. Decuriones, & ibi gloſ. in verb. fidiculæ C. de quæſtio. Quinq; tormentorum genera recenſet Farinac. qu. 38. num. 63. cum ſeq. lib. 2. Hæc & alia tormenta recollegit Martianus Marcus eximius practicus, qui magiſtratus primarios tam in hac vrbe, quam extra geſſit in ſuo eruditiſſimo (vt fertur) opuſculo de exorcizando eos, qui fateri nolunt. Ideo cum mihi fides facta ſit, eum librum imprimendum, eum percuras. Quia nauita de ventis, de tauris narrat arator, & numerat miles vulnera, auarus opes. Hortor tamen in Domino omnes, vt quantum fieri poteſt, abſtineant à nouo torquendi, & inuſitato genere, ne inter carnifices locum inueniant, & præſertim per quod rei carnes ſcindantur, neque vt ipſi Iudices proprijs manibus partes ſatellitum præripiant, cum id ab eorum dignitate alienũ ſit. Plures Doctores contra hos Iudices inuehuntur, quorum longa eſt nomenclatura apud Farinac. dicto loco num. 58. verſ. & in omnem euentum.

Num. 13. Præſertim ſi.

CVm his mitius eſt agendum, quibus ineſt aliquis morbus ex enumeratis. Quin etiam cum eis mitius agitur, quia ſi ad aliquã

pœnam minus apti inueniantur, commutatur pœna. Et de more viſitantur ad præſentiam Secretarij Senatus deputati, & Fiſcalium, ne fiant impoſturæ. Prout factũ eſt in perſona Gabrielis Procobelli Luganen. qui cum brachio debilitatum ſe dixiſſet ad effugiendam publicam torturam, per vnũ brachiũ funi eleuatus fuit. Poſtea verò cum ad triremes perpetuos eſſet damnatus, &, ſi inhabilis reperiretur, furcis ſuſpenderetur, fortitudinem Milonis profeſſus eſt, neq; eo aliquem ex damnatis ad remũ futurũ robuſtiorem ad remigandũ adiudicatũ; ita timor addit alas, & more languentium, quos Grillus parum artis medicæ peritus adhibita ebulliente aqua promiſerat electo tamquam cælitus reſtituta valetudine ſani ſurrexerunt. Debilitas tamen hæc multis modis probatur, vel per exundationem venæ in pectore, aut anhelitus difficultatem, aut ob vulnus in pectore, aut ex morbo Gallico. Memini tamen habito igne ad plantas pedis, ex quibus multus fluxit ſudor, quendam ex morbo Gallico conualuiſſe, ſed non vna hyrundo facit ver.

Scio etiam, quod cũ tortus fuiſſet Ferrandus Cagnola nobilis imputatus de nece Capitanei Speciani, qui proceſſus inſtruebatur coram M. Ill. Aloyſio à Caſtella viſitatore huius ſtatus, adeo in ipſis tormẽtis ei guttur intumuit, quod niſi illico fuiſſet depoſitus, actũ de eo erat, qui verè eius criminis innoxius gratias egit Deo opti-

optimo maximo, tabulaſq; votiuas ſuſpendit ad Templum diui Bartholomæi.

Non me etiam latet, multos ſibi ipſis procuraſſe morbos, puta cauteria ad tēpus, donec ea excuſatione tormenta declinarent, & eluderent, quod quotidie vſu receptum eſt.

Nec me præterit etiam, quod multi ſunt caſus, quibus mitigari ſolent tormenta, puta refrigeratio carbonis candentis per iniectionē aquæ vitæ, ſortilegia, de quibus infra, ſed nō eſt propoſitę materiæ argumentum.

SVMMARIVM.

1 *Tempus detinendi reum in tormentis, iuxta qualitatem perſonarum, indiciorum, & delictorum ſupputari debet.*

2 *Tormentum funis non debet excedere qualibet vice horam integram.*

3 *Tortura tempus debet commenſurari de momento ad momentum, & ideo ſolet retineri horologium pulueris ad effectum cognoſcendi quemlibet horæ lapſum.*

Tempus quo reus permanſit in tormentis annotari debet per Notarium.

Iudex qualiter interloqui debeat, quādo mandat reum de tormentis deponi.

Clauſula animo, &c. poſita in decreto depoſitionis à tormentis per Iudicem quid operetur.

De tempore, quo Reus in tormentis detineri poteſt.

Caput Tertium.

1 TEmpus † detinendi reum in tortura æquus, & timoratæ conſcientiæ Iudex pro qualitate perſonarum, delictorum, & indiciorum ſupputare debebit; ita tamen
2 † vt tormentum funis qualibet vice ho-
3 ram non excedat integram, † quælibet momenta commenſuranda ſunt: idcirco ſolet retineri horologium pulueris ad effectum
4 cognoſcendi quemlibet horæ lapſum: † cum reus de tormentis deponitur ſpatium per Notarium annotatur, quo ille in tormentis permanſit, Chart. d. cap. 1. num. 115. & Iudex deinde mandat illum leuiter de tortura deponi diſſolui, brachia ei adaptari, ipſum re-
5 ueſtiri, † & ad locum ſuum reponi, animo tamen, &c. Clar. quæſt. 64. verſ. vltimo vi-
6 dendum. † Quæ clauſula animo tamen, &c. importat animum repetendi torturam quatenus opus ſit: quid ſignificet iſta clauſula, vide per Chart. d. cap. 1. num. 116. & ſequen. & hæc omnia pari modo per Notarium annotari debent.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Tortura ſemel illata repeti poteſt ex iuſtis cauſis.*
2 *Et quæ ſint iuſtæ cauſæ, quibus regulari debet arbitriũ Iudicis in hoc.*
3 *Tortura repeti non poteſt, niſi noua concurrant inditia primis vrgentiora, & diuerſi generis.*
4 *Author tamen dicit, id non ſeruari in practica, ſed relinqui arbitrio Iudicis.*
5 *Et quando hoc procedat ſine difficultate.*
6 *Practici Criminaliſtæ quid faciunt, quando volunt torturam repetere.*
7 *Tortura repeti poteſt vſque ad tertiam vicem, & qualibet vice poteſt reus ter quaſſari.*
8 *Reus ſubſtinens torturam nihil fatenddo, abſolui debet cum clauſula, tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis.*
9 *Vel relaxari cum cautione de ſe repreſentando.*
10 *Aliquando etiam ex cauſa in pœnam extraordinariam damnari poteſt.*

De tormentorum repetitione, an, & quando ei locus ſit.

Caput Quartum.

Tortura reo ſemel illata iterum poteſt inferri, & ſic repeti, ſi ex iuſtis cauſis repetenda eſſe videbitur. Scap. de iur. non ſcript. lib. 5. cap.

5 cap.108.num.14.& 15. Clar. quæſt. 64. verſ.
2 vltimo,†videlicet criminis immanitate, conditione rei, grauitate, vel leuitate torturæ illatæ, ac inditiorum contra reum militantium natura optime perpenſa. Clar. quæſt. 64. verſic.de-
3 bet igitur.†Et quamuis ad effectum, vt repetitioni locus ſit Doctores communiter velint indicia noua,ac primis vrgētiora.Carrer.pract. crim.cap.Circa.6 num.1.fol.mihi 93. diuerſiq: generis concurrere debere. Clar. d. q. 64. verſ.
4 vlt.videndum; † nihilominus practica rerum Magiſtra obſeruat,vt arbitrio Iudicis tortura repetatur. Scap. d.cap.108. num.11. Clar.dict.
5 verſ.vlt.videndum: †quod quidem ſine difficultate tranſit, vbi prima tortura prædictis cōſideratis leuis fuit. Carrer. dicto loco nume. 2. Clar.d.verſ.vltimo. Vel ſi repetatur,vt pādantur ſocij mandatores, &c.aliaque delicta, vel delinquendi cauſæ, iuxta ea,quæ ſuperius dixi in ſecondo capite.Carrer.d. loco num. 6. Clar. d.q.64.verſ ſucceſſiuè.
6 † Extat autem ſtylus,quem ſolent obſeruare practici criminaliſtæ,qui uolentes torturam repetere,eam leuiter,puta per dimidiam partem vnius horæ prima vice inferunt, & ſi reus ſubſtineat,poſtea illā acrius continuant,puta, per horam integram, vel alio ſeuiori tormentorū genere,vt in vigilia.Clar.dicta quæſt.64.verſic.
7 vltimo.†Repetere autem licèt ipſam torturam (vbi repetitioni locus eſt) vſque ad tertiam vi-

cem, & qualibet vice poteſt reus ter quaſſari, hoc eſt tribus ictibus funis concuti. Chart. dict. pract. lib. 4 cap. 1. num. 131. & ſeq.
8 † Quod ſi adhuc ille ſuſtineat nihil fatendo, cum iam purgata ſint omnia inditia contra ipſum laborantia. Clar. quæſt. 64. verſ. illata reo tortura; non enim procedendum eſt in infinitum. Clar. quæſt. 21. verſic. vltimo quæro; abſolui debebit cum clauſula, tanquam non repertus culpabilis, nec de iure punibilis ex ha-
9 ctenus deductis, † vel etiam relaxari cum cautione de ſe repreſentando toties, quoties, &c.
10 Char. dict. lib. 4. cap. 1. nu. 133. & ſeq. † Aliquãdo tamen vbi indicia ſunt vrgentiſſima, & reus eſt valde famoſus, etiam quod ille ſuſtineat, non malefacies, ſi in aliquam extraordinariam pœnam, etiam triremium ad tempus illum condemnabis. Clar. d. quæſt. verſ. illata reo tortu. & verſ. & in hoc propoſito.

SCHOLIA IN CAP. III.

QVanto temporis interuallo debet reus in tormẽtis detineri. Clar. d. q. verſ. vlt. videri. plene tractat Chart. de interrog. rei. cap. 1. lib. 4. nu. 113. & ſeq. Nunquam vidi, quod Iudices egrediantur horam horologij, qod poni ſolet ſuper menſa, ſuper qua ſedent Iudices ſpectantes euentum tormentorum. In quod quidam, qui coram me torquebatur re-

ſpi-

ſpiciens dixit : Heu quanta eſt tarditas huius horæ multas horas continentis. Non ſecus,ac alter coram me vti Iudice in loco Modoetiæ, qui poſtquam ſenſerat vim tormentorũ, quibus ad confitendum ſcelus coactus fuit, dixit: Quantum deceptus ſum ab his,qui affirmabãt lunganciam Modoetiæ cęteris eſse præſtantiorem,& meliorem.

In practica tamen vt ſcias quantitatem tormentorum adhibendorum, vide Foller.in ſua praxi Dialogic.in verb. Rei indurati torqueantur.nu.16,verſ.ſed cum quo moderamine.Vix tamen in torquendis reis errari poteſt, ſiquidem præſcripti ſunt certi torquendi modi in praxi. Clar.§.fin.q.64,verſ. nunc de gradibus; nam rei non torquentur,niſi iuſſu Senatus Excell.iuxta Nou.Conſt.Mediolani, tit. de pœn. §.nullus officialis,(ad quorum declarationem viden.Plottus in conſ.52.) Mandantes, quod nullus officialis, nec condemnet, nec abſoluat in caſib.relat.ibi, & licet Decretum non loquatur de tortura inferenda,attamen, quia nõ torquentur rei,niſi ſecuta diffinitiua, ideo hoc in antecedens neceſſarium eis prohibitum videtur.

Num.6. Quæ clauſula:

Eſt ſuperflua ea clauſula,vt per Boſſ.de tortu.nu.48. Attamen proteſtationes hæ ſolent a Notariis adiici ex conſuetudine. Vnde ſuccedit, quod clauſulæ habentur pro appoſitis,

tis,quæ de conſuetudine apponi ſolent. Et non eſſe neceſſariam hanc proteſtationem tradit Farinac. q.38. num.104. verſ.2. lib.4.tit.de tormentorum tepetit.

Circa repetitionem quæſtionum vid.Prȩſid. Menoch. tract.de arbit.iudi.cauſa 272. accurate. Circa quam nonnulla ex Doctoribus colegi per modum ſummulæ in tuam vtilitatem.

Primo, quod vltra tres vices repetenda non eſt tortura, ex quibuslibet indiciis etiam vehementiſſimis, licet in reo ſemper negante, niſi bis torturam admittat. Farinac d.quæſt.38 nume.106.quicquid ſit in reo,vel teſte variantibus.

Secundo, vt parcant Iudices, quantum fieri poteſt,torquere in die feriata,& hoc eſt ad bene eſſe, & qui Religionis ſunt cultores, id debent facere.Farinac.ibi.num.108.

Tertio, torturam repeti non poſse nouis nō ſuperuenientibus indiciis etiam in atrociſſ. Farinac.ibi num.27 & ſeq.

Quarto,quod indicia debent eſse euidentiora primis, ibidem nu 76. 77. & diuerſi generis.

Quinto,confeſſio extorta ex repetitione,quȩ fieri non poterat, non nocet.ibi.nu.78.Marſil. in ſua prax.crim.§.quoniam.nu.42.

Sexto, in dubio pro non repetione facienda pronunciandum eſse.

Septimo, repetitionem remitti pro arbitrio Iudicis, quod debet eſse regulatum à iure-

num,

numero 86. apud Farinacium.vbi ſupra.

Octauo, torturam non eſſe repetendam debili infirmo,vt ſupra dixi.

Nono,torturam non eſſe repetendam eodẽ die,ſed diverſis, et ſeparatis diebus.num.104.

Decimo, ſi reus ſemel tortus ductus ad ratificationem, nolit ratificare, fit repetitio torturæ. Clar. q. 64.§.vlt.in fin. quia oritur nouum indicium.

Sed hęc ſufficiant properanti ad calcem huius additionis.

Num.7. Repetente:

QVod in qualibet repetitione ter debeat reus concuti, obſeruari dicit hic author per Chart.lib. 4.c.1.interrog reor.num.131.vbi dicit, quod qualibet vice habet tres ſcaccatas, videlicet vnam caballettam, & duos ſquaſſus, ſeu tres eleuationes,& depoſitiones.

Num.8. Quod ſi adhuc.

QVando indicia ſunt purgata per torturã aliquando inſpecta qualitatę inditiorũ rei ad pœnam extraordinariam damnari ſolẽt. Verum ego vidi reos ſine præiudicio conuicti, quando non ſunt confeſſi, acriter torqueri; quod nunquam mihi placuit, cum per obliquum id agatur,extorqueatur confeſſio delicti principalis,de quo interrogatus eſt, & conſtanter negauit. Quare directo prohibitum, non deberet concedi per obliquum: cum enim tũc torqueatur ſuper aliis, non ita crudeliter cum

reo

reo iam torto eſſet agendum. Nihilominus quandoque Senatus mandat hos torqueri denuntiata morte, quæ eſt vltimum terribilium. Quod igitur qui torti in negatiua perſtiterunt, ad triremes perpetuas non ſint condemnandi, ſed in mitiorem pœnam, puta, exilii, vel eiectionis, ſi ſint male viuentes, & quod proteſtatio illa, de qua ſupra non proſit, quando fit in fraudem, & quomodo ſit ea vtendum, viden. vnus pro mille Farinac. q.40.num.11. vſq; ad finem illius quæſtionis, qui meminit in Vrbe ita ſeruatum fuiſſe, & refert illuſtre exemplum Io. Mariæ Brugnoli Iudicis in cauſis criminal. Reuerendiſſ. Vrbis Gubernatoris, quem etiam ſapientiſſimum, & ſummę integritatis virum appellat, dignum fratrem ex multorum relatione Illuſtriſs. Præſidis Senatus Bartholomæi Brugnoli, cuius ſingularis, & admirabilis ſcientia ſumma cum benignitate coniuncta, ita in admiratione habetur, vt menſura nominis ſui, & ingenii præſtantia ſenatorium illum ordinem, cui præeſt ea, qua decet, maieſtate, mirifice compleat, cuius indefeſsum in tantis occupationibus ſtudium, & ſtudii oblectationem, in magnam me perſępe admirationem rapuit, quia ſcio nullum librum ab eo non eſse cum diligentia excuſsum, & reuolutum, & multas horas in elucubrationibus ab eo conferri. Ex ſimili Pruni arbore vtinam ſimilibus ſtudiorum cultoribus ſurculi, & palmites ſuf gerent

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta in tormentis debet per reum confeſſum ratificari extra tormenta, alias non valet.*

2 *Confeſſi in tormentis aliquando ſolent confeſſionem factam reuocare.*

3 *Qua diligentia vti debet Iudex cum reis confeſſis, & num. 6.*

4 *Ratificatio confeſſionis debet recipi die ſequenti, & quomodo hoc intelligatur.*

5 *Ratificatio confeſſionis qualiter accipi debeat.*

7 *In ratificatione reus eſt commonendus, vt dicat veritatem, & caueat à mendacijs.*

8 *Ratificatione accepta ſtatuitur reo terminus ad faciendum ſuas defenſiones.*

9 *Confeſſiones omnes, licet millies ratificatæ, ſemper debent verificari cum omnibus ſuis circumſtantijs.*

10 *Et ita obſeruant periti aſſeſſores, & Deum timentes.*

11 *Confeſſiones emanatæ de plano non ſunt ratificandæ de neceſſitate.*

12 *Si reus recuſet ratificare confeſſionẽ iam factam debet, denuo torqueri, vt ad dictã confeſſionem reuertatur, etiamſi alia non ſuperueniant inditia*

13 *Fugienda tamen eſt Iudicum quorumdam crudelitas, qui tandiu reos in tormentis detinent, donec confeſſionem priorem amplectantur.*

14 *Repetitio torturæ hoc caſu fieri poteſt vſque ad tertiam vicem, ſed qua conſideratione, & numero 15.*

16 *Imo aliquibus caſibus etiam vſque ad quartam vicem repe-*

repeti poteſt; quod tamen auctor rariſſimè, & non niſi in aliquo atrociſſimo caſu faciendum ſuadet.

17 *Quid faciendum reo ratificante, vel non ratificante, & in reuocatione perſiſtente.*

28 *Torturæ repetitio fieri poteſt reo minimè audito in ſuis defenſionibus, quas poſt primam torturam, & ante repetitionem facere prætenderet.*

19 *fallit in quibuſdam caſibus ibi expreſſis, in quibus defenſiones dandæ ſunt.*

De ratificatione confeſſionis factæ in tormentis, quomodo illa recipienda ſit.

Caput Quintum.

1 SI reus faſſus fuerit in tormentis, eius confeſſio debebit poſtea per ipſum extra tormenta ratificari; quia alias ſine ratificatione nihil confeſſio prædicta valeret. Clar. & alii per eum allegati. quæſt. 64. verſic. cæterum ſi reus.
2 † Verũ quia pluries cõtingit, vt, qui in tormẽtis confeſſi fuerunt, aliorum carceratorũ hortatũ impulſi, quandoque etiam minis, & verberibus moti confeſſionem iam factam reuocare
3 conentur: † idcirco habita huiuſmodi confeſſione, interim donec tempus ratificandi aduenìat, poteris ipſum reum mandare reponi in aliquo alio loco ſeparato, ſi commoditas carceris ſuppetat. Clar. d. q. 64. verſic. cæterum ſi reus. Scap. de iur. non ſcript. lib. 5. capitul. 101.

4 in fin. † & ſi ſubſit timor, ne metu pœnæ ſibi mortem conficiat, vel aliquid mali ſibi ipſi moliatur, poteris omnia inſtrumenta, quæ huiuſmodi prauum animi conatum iuuare valerent, ex dicto loco amoueri facere, ac per temetipſum locum inviſere, vel etiam Birruariũ aliquem, vel perſonam aliquã tibi cognitã, & fidelem in eodem loco inſimul cum dicto reo confeſſo conſtituere, aut alio modo prædictis occurrere, prout tibi opportunius viſum fuerit; & ita ego pluries obſeruari vidi iuxta cau-
5 ſarum, & perſonarum qualitatem. † Ratificatio autẽ confeſſionis iam factæ accipi ſolet die ſequenti, & quamuis confeſſio emanaſſet antecedenti ſero, poterit illa nihilominus ſequenti mane apud acta recipi, ſicque obſeruatur de conſuetudine; licet nonnulli certum horarum numerum ipſam ratificationem præcedere debere affirment. Clar. d. q. 64. verſic. & circa hanc ratificationem, & vide Char. in pract. lib.
6 4. cap. 1. nu. 140. cum plur. ſeq. † Habita igitur à reo confeſſione, ipſum die ſequenti in aliquẽ locum à tormentorum loco ſeparatum, ſi poſſibile ſit, educi iubebis, deinde ea, quæ faſſus fuerat, vt ſaltem in ſubſtantia repetat, curabis, eidem ſuam confeſſionem de verbo ad verbũ clara, & alta voce per Notarium ſcribentem legi mandabis, ac denique opportunis interrogatoriis, nunquid contenta in ſibi lecta depoſitione ipſe faſſus fuerit, illaque velit modo appro-

probare,& ratificare,& an aliquid intendat addere, vel reuocare diligenter perquiſiueris. Marſil.in ſua pract.§. quoniã nu.1.fol.mihi 67. latius Char.d.pract.lib.4.cap.1.num.145, cum ſeq.Quod ſi res eadem repetet, dixeritque illa ſe confirmare, nullaque ſe prædictis velle addere,vel detrahere, iam perfecta eſt confeſſionis emanatæ ratificatio.Marſi.d.§. quoniam n.
7 1.circa fin. † Non erit autem inconueniens dictum reum ſemel, & pluries commonefacere, vt bene aduertat,quoniam agitur de ipſius vita,honore,vel fortunis, & ideo vt dicat ſolummodo veritatem, & caueat à quibuſcunque mendaciis. Idem Marſ.d.§ quoniam nume.1.
8 †Habita ſic, vt ſupra confeſſionis ratificatione quid faciendum ſit,,habebis plane inferius ſuo
9 loco. Inf. eodem lib.c.fin. Interim tene menti, quod omnes confeſſiones, licet millies eſsent ratificatæ, ſemper tamen verificandę ſunt cum
10 omnibus ſuis circumſtantiis,† & ita obſeruant periti aſſeſsores,& Deũ timentes.Marſi.d.loco Maran.in ſuo ſpecul.6.par,a uct.14 num.15.
11 † Quod autem dixi ſupra de ratificationibus confeſſionum, intellige de ijs confeſsionibus, quæ in tormentis,aut tormentorum metu factę ſunt:cæterum ſi de plano fuerint habitæ, nulla erit opus ratificatione. Carer. in ſua pract. fol. 9.num.29.
12 † Quid autem ſi reus confeſsionem iam factam ratificare recuſet,imo illam reuocare conetur?

netur? dic, quod eſt denuo illi repetenda tortura, vt ad confeſsionem iam factam reuertatur,etiamſi alia non ſuperuenerint inditia; prima enim confeſsio per tormenta expreſsa nouum creat inditiũ, quod in practica ab omnibus abſque vlla hęſitatione obſeruatur. Boſs.in ſua pract.in tit.de tortu.nu.43.
13 † Ne tamen tu hoc caſu carnificum quorumdam,(non enim hos Iudices nominare audeo) ſæuitiam imiteris, qui tandiu reum prędictum in tormentis detinent, donec in priori confeſsione perſeueret;quoniam hoc omni iure prohibitum eſt. Franciſc.Pegn.ad direct.in-
14 quiſit.3.par.verſ.ſit.3.ſchol. 54 † Si verò repetita tortura iterum reus confeſsus fuerit, ſed ductus ad ratificandum confeſsionem factam illam denuo reuocauerit, adhuc erit repetitioni torturæ locus,ſecundum receptam omnium practicorum ſententiam, qui hoc vſque ad tertiam vicem fieri aſſeuerant. Clar. quęſt. 21.verſ.vlterius quęro.Gomez.var.reſolu.tom.
15 3.cap.13.nu.27. † Sed tibi meo iudicio, vt legitimè agas,cum huiuſmodi reo confitente,& nolente ratificare conſiderandę erunt pręcedentium inditiorum qualitates; ſi enim grauia fuerint inditia, ita vt ex illis legitimè poſsit repeti tortura, tunc ſi in ſecunda tortura confeſſus ductus ad ratificandum neget,ex tali varia-
16 tione etiam tertio torqueri poterit, † & ſi grauiſsima, et vrgentiſsima forent inditia, vt ter-

tio reum torturæ ſubijcere nefas non eſset, et in tertia tortura confeſsus iterum ad ratificandum ductus negaret, vtique poſset etiam quarto eidem tortura inferri, ne inditium variationis non purgatum remaneret. Chart. in pract. inter. reo. lib. 4. c. 1. n. 163. ſed hoc de 4. vice rariſsimè, et non niſi in aliquo atrociſsimo caſu, vel homine nequiſsimo, ne nimium crudelis videaris, vt facias ſuadeo. Boſs. in titu. de tortu. num. 44.

17 † Quod ſi reus tandem ratificauerit; debebit ſtatui terminus ad ſe defendendum, etc. ſi vero obſtinate perſtiterit in reuocatione, tunc aut relaxandus erit cum cautione de ſe repreſentando toties, quoties, etc., aut abſoluendus tanquam ex hactenus deductis non repertus culpabilis, nec de iure punibilis. Char. in ſua pract. interrog. l. 4. cap. 1. num. 160.

18 † Si reus poſt primam torturam ſibi illatam ad impediendum illius repetitionem inſtaret ſibi dari terminum ad ſe defendendum, & peteret ſe in ſuis defenſionibus audiri, non eſset audiendus. Char. d. pract. inter. reo. lib. 4. c. 1. nu.
19 171. & ſeq. † niſi tamen ille cauſam huiuſmodi ſuę petitionis exprimeret, illaque tibi releuans videretur. Char. vbi ſupra nu. 180. & ſeq. vel ſi tortura, attenta inditiorum, & criminum qualitate, ſufficienter purgata, & modoque ad torturæ repetitionem ex nouis inditijs deueniendum eſse. Char. vbi ſup. 198. & 199.

SCHOLIA IN CAP. V.

De ratificatione confeſſionis facta in tormentis.

Etſi confeſſiones à reo delicti habueris, ſeu verius extorſeris per tormenta: attamen nihil te aſſecutum fuiſſe putabis, niſi is ratificet, & ratificet pure, & ſimpliciter delictum prout illud faſſus fuit. Quamobrem attende ad ratificationem, ne eludaris. Plus tibi ſupereſt laboris in eliciendo ratificationē, quæ non eadem die, ſed ſequenti habenda eſt. Inuigiland. tibi eſt, ne quis perſtringat aciem oculorum tuorum. Nam res ſoliciti plena timoris erit, quandiu ille non confirmet, & ratum habeat depoſita in ſua confeſſione. Quæ ſingula rectè monet Clar. quæſt. 64. verſ. Cæterum. Ex quo ego colligo vnum, quod aduerſatur communibus regulis, videlicet quod etſi ratificatio inducatur actu vel expreſſe, vel tacite, & par ſit virtus taciti, ac expreſſi, l. Paulus reſpondit non tantis verbis, ff. rem rat. haberi l. pen. ff. de Decurio. cap. quoad conſultationē, de re iudicat. Dec. conſ. 297. col. 2. circa med. Alex. conſ. 127. col. 1. lib. 5. cum ſimil.

Attamen hoc caſu, in quo agitur de vita hominis, ratificatio expreſſa requiritur, quia vita hominis non debet ſubiacere dubio actui, vel magis præſumptæ ratificationi per non reuoca-

uocationem confeſſionis,vbi enim maius vertitur periculum, ibi cautius eſt agendum, & quia dum agitur ad pœnam corporalem, probationes debent eſſe luce meridiana clariores, l. ſciant cuncti. C. de probat. Imo id eſt ex receptioribus Doctorum ſentẽtijs, latè Maſcard. de probat. concl. 1256. num. 21. verſ. ſublimitatur, in terminis præciſis huius ratificationis, vt ad hoc non trahatur.

Num. 6. Habita.

RAtificatio iſta non eſt neceſſaria: Primò, quando fit ſponte non adhibita aliqua tortura.

Secundo, quando agitur contra aliquem in flagranti deprehenſum, Ioſeph Cumin. citat. à Carthar. de interrog. reo. cap. 1. n. 152. verſ. quę quidem in fin. lib. 4.

Tertiò, quando quis fuit leuiter tortus, quia appellatione torturæ non venit leuiſſima tortura, ſicuti vulneris, vulnuſculum, arg. l. ſcio ff. de in integ. reſtit. & idem Carth. nu. 154. licet concludat tutius eſſe, torturam adhiberi, cui ego accedo, quia negari non poteſt, quin vi, aut metu torturæ de nouo poſt primum inferendæ, cum leuiter tortus poſſit ad torturam reuocari.

Quarto hæc ratificatio non requiritur in teſte, ſicut in reo, (quod nota) & cauſam differentiæ affert Frãciſcus Caſtellus Aduocat. Roman. inter quæſtiones Farinac. de indici q. 39.

nu. 139. 140. non enim valet argumentum de tortura criminoſi ad teſtis torturam.

Quinto loco ratificatio eſt neceſſaria in depoſitione ſocij criminis contra alium declarãdo vt per Scacc. cap. 81. nu. 9. verſ. quinto dubitatur, qui reſpondet obiectionibus: tu videas.

Sexto hæc ratificatio eſt neceſſaria in ſocio criminis grauante alium ſocium intra tormẽta, quia debet fieri, & ratificari in faciem nominati, Farin. in q. 43. nu. 140. quem refert, & ſeq. Scacc. cap. 86. nu. 67. verſ. & cum in tortura; vbi dictat modum, ſeu Methodum Notarijs concipiendi hanc ratificationem, ſeu confeſſionem quando delictum eſt probatum plene per teſtes, Marſil. in d. pract. & §. quoniã nu. 39. verſ. ſcias, vbi quod ratificatio nil aliud eſt quam perſeuerantia in confeſſione. Poſtremo in hac materia adduco tibi ſingularem quæſtionem Aug. Beroi, quæ eſt in ordine 126. incip. ſi quis crimen confeſſus fuit bis vario modo, & confeſſionem ſuam poſtmodum generaliter ratificaſſet, an hic pœna criminis puniri poſſit. Verum nos loquimur de ratificante confeſſionem per torturam extortam: at in caſu Beroi agitur de ratificatione ſpontanea primæ cõfeſſionis, ſed tamen vario modo; vtiliſſima tamen eſt ea quæſtio.

Num. 9. Interim.

NEſcio quid hic Author loquatur; cum legantur ei depoſitiones primæ ad vnguem

guem per Notariũ : nec mihi negotiũ faceſſit Marſil.in prax.§.quoniam,nu. 1.qui non in his terminis loquitur.

Num. 11. Quod autem dixi.

Supra pluries hoc repetitum eſt.

Num. 17. Quod ſi reus.

CArthar. lib.4.cap.1.num.164. ſolet tamen ſtatui terminus ex lege, nam nõ currunt niſi habita copia proceſſus, & merito, quia non dicitur negligere, qui eſt legitimè impeditus ex facto alieno. Ideo nullum currit tempus,iux. no ad cap. ex tenore de appellat. l.vlt. §. donec. C. de iur.deliber. l. 1. & ibi Doctor. C. de bon.mater.cum ſimil.

Num. 18. Si Reus.

INſignis hic eſt articulus, an ad impediẽdam repetitionem poſt primam torturã ſit quis audiendus in ſuis defenſionibus. Concludit author, non eſſe dandas. Ratio eſt, quia eſt quædam continuatio prioris torturæ. Ex quo enim ante primam torturam illatam reo datæ ſunt defenſiones, alius terminus poſt cæptam torturam dari non debet, præſertim quia hoc videtur per calumniam peti ad differendum, & ad ſe ſubtrahendum à veritate proferenda. Cum verò nihil tam ſit generale, quin aliquo modo reſtringatur; ideo hoc caſu Iudex obſeruare debet, an aliqua innocentiæ exceptio ſuperuenerit repetendo, ex qua ſit audiendus, puta per euidentiam facti, quia hæc probatio

nun-

nunquam cenſetur excluſa,puta quia ſuperuenisset notitia eum , qui dicebatur mortuus, ſuperuiuere , quæ omnia ſcitiſſime proſequitur Carthar. lib.4. cap. 1. nu.183. verſ. & facit .

Quid autem , quando tortura ſufficienter illata eſt iuxta qualitatem inditiorum , quæ ſufficienter purgata ſunt: an ſi ex nouis inditiis ſit repetenda,debeatur petenti copia inditiorũ: Dic quod ſic;ratio eſt , quia hæc repetitio ex nouis,non dicitur continuatio,ſed noua torturæ illatio;ergo idem erit,quod in prima tortura eſſe debet . Superiora ergo locum habent , quando quis non fuit ſufficienter tortus .

Vix tamen hæc in facto contingunt . Cum Iudices adiicere ſoleant in prima tortura , illã clauſulam;fuit depoſitus animo &c.& ſic non poteſt apparere ex nouis inditiis torturam eſſe repetitã,cum prudentes Iudices ad id ſe aſtringere nolint , ſed ad actum torturæ deueniunt eo meliori modo , quo poſſunt,& ſemper pro Iudice præſumitur , vt quis dicatur bene , vel male tortus. Ideo fruſtra ſuper ſimilibus quæſtionibus te occupabis .

Quæri etiam poteſt , an ſi Senatus mandet , prout quotidiè facit,inſpecta perſonarum qualitate, & delicti, quem eſſe torquendum ſuper proceſſu informatiuo, an poſſit is repetere torturam iuxta ſuperius dicta .

Hanc quæſtionem in terminis pręheminentiæ Magnæ Curiæ Vicariæ Neapolitanæ ponit

Char-

Carthar.& pro affirmatiua reſoluit. Dura tamen mihi videtur praxis, nec facilè concedēda in terminis noſtris propter receſsū à diſpoſitione iuris, à quo exorbitare videtur. Ideo laudarem Iudicem, vt de ſecutis coram ſe, & de reſultātibus ex prima tortura Senatum admoneret, deliberaturum ſuper repetitione.

SVMMARIVM.

1 *Tortura incipienda eſt ab eo, quem veriſimile eſt facilius confeſſum iri.*

2 *Fœminæ facilius confitentur in tormentis, quam maſculi; ſed hoc aliquando fallit.*

3 *Perſonæ à quibus tortura inchoari debet enumerantur nonnullæ.*

A quibus tormenta inchoanda ſint.

Caput Sextum.

1 SI † plures ſint rei, contra quos ad torturā deuenire oporteat, ab illo ſemper incipiendum erit, à quo melius, & citius veritatem excerpturū te arbitraris, Bald. de perigl. in tract.
2 de quæſt. & tormen. num. 7. † vt puta prius à fœmina, poſtea à maſculo, licet hoc aliquando fallat, Conrad. de offic. Præto. in titul. de nego. crim. num. 40. fol. mihi 521. & quoad ma-
3 ſculos † prius à timidori, debiliori, & iuniori,

quam

quam e contra, Bal. capp. & locis ſup. citat. Clar. quæſt. 64. verſ. quæro ſi plures, & prius à ſuſpectis, quales ſunt homines malæ vitæ, opinionis, & famæ, habentes malum, & turpe nomen, ſiue malam phyſonomiam, qui vel primi cadauer occiſi repererunt, aut alias ſimile delictum commiſerunt. Carrer. in ſua pract. in cap. incipien habitis indiciis, fol. 88. in princ. Conrad. vbi ſup. d. num. 40.

SCHOLIA IN CAP. VI.

INduſtrioſa eſt hæc ſpeculatio. à quo tormenta ſint incipienda, in qua Iudicem habere beneuolum, & gratum expedit, cum de eo, quod facit in proponendo, vel poſtponendo vnum magis quam alium, non ſit ſindicandus, cũ tamen religio, & prudentia in eo dominari plurimum debeant. Ideo huic theoricæ adhęrere optimum eſt. In pœnis etiam ſumendis aliqua eſt obſeruatio, quam enixè licuit ſuperioribus menſibus intueri in his, qui furcis ſunt ſuſpenſi ob homicidium patratum in perſonã cuiuſdam de Giſnuſculis. Quatuor enim ſeruato admirabili ordine eodem mane complices, vna cum vxore, quę erat ſatis formoſa, cuius pulchritudo omnes excitabat ad miſerationem, & me quoq; ad lachrymas, etſi pro accuſatoribus conſuluiſſem, quod reſponſum inter alia imprimetur.

Hanc

Hanc quæſtionē abſoluit Carth. rei Papien. Interrog. reorum, lib. 4. cap. 1. num. 208. verſ. item & illud, & particulares doctrinas ſuper vnaquoq; caſu tradit, & incipien. in torquendo à ſolito delinquere, tradit Farin. lib. 1. q. 23. num. 23.

Ex malo tamen nomine, aut Phyſionomia ſolet quis non parum torqueri. Farinac. q. 52. nu. 166. vbi hoc abſurdum cenſet lib. 2. iunctis alijs de quibus penes Scacc. qu. 86. nu. 29. Clar. q. 64. verſic. quęro ſi plures. Et num. 30. dicit, Quod ſi quis Iudęus effectus Chriſtianus retineat nomen Iudaicum antiquū, ac eo vtatur, oſtenditur amor erga Iudaiſmum, & pręſumitur eum approbare. Sic Alexander Magnus victo Dario Perſarum Rege, cū in mores Perſicos tranſiiſſet, ſeq; adorari pręcepiſſet, non amplius Macedo. habitus eſt, quia magna eſt vis pręſentium morum ad cognoſcendum quod quid eſt.

S V M M A R I V M.

1 *Carcerati timentes, ne torturæ ſubiecti fateri inuiti cogantur, ſolent procurare remedia contra torturam.*

2 *Remedia contra torturam experientia docuit, non eſſe prorſus inania.*

3 *Iudex inuigilare debet, vt remedia prædicta inania reddat.*

4 *Remedia contra torturam ex quibus rebus conſtare ſoleant.*

5 *Re-*

5 *Remedijs contra torturam quibus alijs remedijs Iudex occurrere debeat, vt illa reddat inania.*

6 *Abraſionem pilorum in toto corpore eſſe potiſſimum remedium contra remedia per reos ad torturã adinuenta author ſe expertum eſſe docet.*

7 *Carceratis aliquid de foris comedendum, vel aliud deferri aliquando pati non debet Iudex.*

8 *Subuculæ ſuperſtitioſè confecta pro remedio contra torturam, quam author dicit ſe vidiſſe.*

9 *Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur.*

10 *Io. Iacobus Panicus Maceratenſis olim Procurator Fiſcalis Generalis in Vrbe laudatur.*

11 *Author fuit Subſtitutus Fiſcalis intimus, & à ſecretis Io. Iacobi Panici Maceratenſis Generalis Fiſcalis in Vrbe.*

12 *Exemplum remedij contra torturam valdè mirabilis, & num.* 14.

13 *Deſiderius Cuido, olim Gubernator Vrbis laudatur.*

15 *Rei torquendi aliquando habent verba memoriæ commendata contra torturam.*

16 *Et quomodo Iudex occurrere illis valeat.*

De remediis, quæ ſolent adhiberi contra tormenta, & quid faciendum ſit.

Caput Septimum.

2 QVoniam illud inoleuit, vt carcerati, ſibi ipſi conſcij timentes, ne torturæ ſubiecti veri-

veritatem inuiti cogantur fateri, plura, & diuerſa procurent maleficia, quæ remedium cō-
2 tra torturam † appellant, vt tormentorum vim pro viribus euitent: experientia autem docuit, talia maleficia multoties, diabolo forſan ita, Dei Omnipotentis permiſſu, operante, inania non eſſe. Paul. Ghirlan. in tract. de q. & tort. q. 4. num. 13. & ſeq. prout ego pluries ſum expertus, & à Doctiſſimis viris, & in cauſis agendis verſatiſſimis audiui.
3 † Ideo etiam circa hoc te admonitum volo, vt maxima cura inuigiles ad effectum, vt illa, quantum fieri poteſt, inania reddantur. Char.
4 d. lib. 4, cap. 1. nu. 220. & ſeq. † Scias igitur talia maleficia vt plurimum conſtare ex verbis, & notis deſcriptis, & deſignatis in aliqua cartula papiri, ſiue membrana, ſiue quam vocant virginem: quas quidem chartulas aliquando inuoluunt cera, vel inglutiunt, vel abſconditā deferunt in aliqua parte corporis ſecreta, vel in veſtimentis. Char. d. loco num. 219. Itaque cū aduerteris reos tormenta parui pendere, vel in eis dormire, aut eis corpus intumeſcere, vel ſpumam ex ore profluere, ſiue aliqua alia ſigna videris, vnde conijcere queas illos ſe ma-
5 leficiis aduerſus tormenta prædicta communiſſe, poteris vel tormenti genus mutare. Franc. Caſ. rel. per Scap. in tract. de iur. non ſcrip. lib. 5. cap. 120. num. 5. vel in alio carcere ipſum rei poni facere, expreſſe prohibendo, ne quid ex

alio

alio carcere ſecum deferat. Chart. vbi ſup.l nu. 222.verſic.3.mutare,vel veſtimenta omnia, ipſam etiam ſubuculam eundem exuere,aliaque diuerſa ſuperinducere. Char.num.222.verſic.4. omnes etiam perſonæ partes,etiam os, foramina narium,& aurium, etiam anum, vel vuluã, & ſi qua plaga, vel cauterium, ſiue ruptorium, vel inciſio in corpore adſit, diligenter perquirere. Char.d.num.220.verſic.4. Item capillos capitis,& pilos in toto corpore abradi facere. Scap. de iur. non ſcrip. lib. 5.cap.120.nume.6-
6 † quam quidem abraſionem ſolam potentiſſimum eſſe remedium ſæpiſſimè ſum expertus:
7 præterea nequaquam pati, quod deforis aliquid comedendum talibus carceratis deferatur. Char.d.num.222. verſ.6.vel aliqua ſubucula noua, quia ego vidi aliquando tranſmitti
8 ſuperſtitioſa cibaria, † & ſemel vidi, & habui præ manibus quandam ſubuculam recentem maxima cum ſuperſtitione confectam ad tor-
9 mentorum dolorem tollendum. †Et quia cauſa erat grauiſſima,cuſtos carcerum exhibuit illam Illuſtriſſimo,& Reuerendiſſimo D.Mariano Perbenedicto viro vigilantiſſimo, & ob infinitas, egregias, ac propè diuinas animi dotes merito nunc Cardinali de Camerino Domino meo Colendiſsimo tunc Almæ Vrbis Gubernatori, †ac Illuſtri,& Excellentiſsimo,& nūquam ob eius profundam doctrinam, integritatem, in rebuſque agendis experientiam, ſolidita-

ditatem, virtutem, ac virilitatem, atque indefeſsum, acutum, intrepidum, inuictumque in negociis tractandis perficiendiſq; animum ad ſtudiũ ſatis laudato: quæ etiam viſa fuit à D. Io. Iacobo Panico Maceratenſi, tunc Procuratori
11 Fiſcali Generali, † cuius ego eram ſubſtitutus intimus, & à ſecretis, ac cauſæ promotor: per quos prohibita ſubuculæ prędictæ traditione, factaq; deſuper inquiſitione, prædicta omnia comperta fuerunt.

12 † Non omittam, quando in hunc incidimus ſermonem, tibi referre caſum mirabilem, quẽ mihi narrauit recolendæ memor. Perilluſtris, Reuerendiſsimuſque D. Deſiderius Guido Almæ Vrbis olim pariter Gubernator, quem virum me cognouiſse, illiq; inſeruiſse, & in pluribus etiam arduis illum mea opera vſum eſse glorior, quia verè ad orbẽ vniuerſum non Vrbem tantum gubernandam, & regendam natus uidebatur ob maximam, qua pręcellebat in rebus agendis, & dijudicandis ſententiam, & experientiam, & qui illum cognouerunt, probè norunt, quia vera loquor: vtinam illi longior vitæ curſus contigiſſet.

13 † Narrabat inquam mihi maximus ille vir, quod cum olim, dum Vicarium gereret Archiepiſcopi Neapolitani ad illius manus deueniſſet quidam, qui iuuenes Chriſtianos ad Turcas illis diſtrahendos deferebat, & pluribus contra eum ex proceſſu deſuper fabrica-

to inditijs reſultantibus eundem ſeruatis ſer-
uandis ſemel, & iterum, ac tertio in torturã
eleuari mandaſſet; ſtatim quod ille eleuaba-
tur, adeo totus intumeſcebat, vt neceſſe foret
ſtatim illũ deponere, & quamuis fuiſſet veſti-
mentis omnibus exutus, & alijs indutus, abra-
ſus, diligenter perquiſitus, carcere motus, nihi-
lominus omnia fruſtra ſemper fuerant reme-
15 dia tentata: tandem perquiſito ano dicti car-
cerati fuit in eo reperta quædam parua pila
ceræ cum chartula inuoluta quibuſdam cha-
racteribus, & verbis ac nominibus partim in-
cognitis exarata; qua pila inde extracta dictus
carceratus, ne quidem ſe eleuari amplius paſ-
ſus fuit, ſed ſtatim omnia confeſſus poſt ali-
quot dies condignis fuit pęnis punitus. Scito
etiam, quod quandoq; ipſi torquendi verba
prædicta nullibi deſcripta deferunt, ſed memo-
riæ commendata dum tormentis alligantur il-
16 la ſubmiſſa voce proferunt, † & ideo debebis,
vbi caſus contingat, talem torquendum tunc
variis ſermonibus interrumpere, ne quid ſub-
miſſa voce loqui valeat, vel aliis opportunis
remedijs prædictis in cantionibus occurrere,
prout tibi proficuum eſſe videbitur.

SCHOLIA IN CAP. VII.

MAleficos non patiaris viuere ſuper terram, Deuteron, 23. Sæpè ego fui in-

opi-

opinione, Sortilegia hæc nullam habere vim ad fortificandum corpus aduerſus quæſtiones, ſed potius eam conſtantiam in ſuſtinenda tormentorum acrimonia, referendam eſſe ad fixā imaginationem eorum qui ſe eis committunt, traduntque. Septem antydota aduerſus ea recenſet Cartha. lib. 4. cap. 1. nu. 222. verſ. Iuuabit, Caſon. de ſortileg. cap. 10.

Memor ſum, quod quo tēpore detēti fuerūt Iacobus Legorinus, & Baptiſta Gorlinus, cum cōtra Gorlinū nullū tormenti genus præualeret, reperta fuit tandem quædā paruula carta in medio capitis inſerta abraſis pilis capitis, qui poſtea innumera faſſus fuit aſſaſſinia: tandēq; in fruſta ſciſſi, poſtquā Rotæ ligneæ intertexti fuerunt in loco Gagnolæ diſtante à Ciuitate Mediolani per milliaria duo extra portā Cumanam, quo in loco prope nemus dictum della Merlatta (nūc exciſum eſt) homicidia frequentabātur. Superſtitioſa ſunt ſane, & Demonis inuenta, qui cupit latria, ſeu Dulia adorari. Sed hæc Theologis relinquamus. Plura de his ad ſatietatem per Scacc. cap. 2. de iuriſd. iudi.

Ad occurrendum autem his incantationibus, & poculis, quę ſumuntur ad declinandam vim tormentorum, nullus in hoc genere vigilātior eſt eo, cuius ſupra meminimus, Martiano de Marchis Torniello I. C. ſceleratis hoſte infenſiſſimo, qui more periti Medici priuſquā torqueri mandet, medicinam aliquam reis ad

 ſor-

ſortilegiorum (ſi quæ ſunt) euacuationem per cuſtodem miniſtrari iubet, cum etiam in partibus pudendis inuoluantur ſeu pilæ cereæ cũ caracteribus;ſeu quid ſimile. Verum dum ille præcipi mandaſſet cuidam torquendo qui arguebatur de vxoricidio, vt ſumeret quandam medicinã recuſauit, & ad eum remiſit bibendam, vt ille vices ſuas ſuppleret, nec vlterius ſuper eius ſumptione verbum factum eſt.

S V M M A R I V M.

1 Forma decreti interponendi quando tormentum funis, quod tortura appellatur,infertur.

2 Reus confeſſus, vel conuictus in aliqua parte quomodo ſit torquendus.

3 Reus in tortura pendens quandoque inſtat, vt deponatur,& quid fieri debeat.

4 De quibuſcunque actibus, qui fiunt cum reo,eſt facienda mentio.

5 Forma decreti quando Iudex mandat reum in tortura pendentem quaſſari.

6 Forma decreti quando Iudex mandat reum in tortura pendentem ictibus funis affici.

7 Forma decreti quando Iudex mandat tali reo baculum ad pedes alligari.

8 Forma decreti quando Iudex mandat tali reo ferreos compedes ad pedes apponi.

9 Tormentum ignis iam receſſit ab Aula apud probos Iudices,& ab eo abſtinendum eſſe autor conſulit,& num. 11.

10 *Tor-*

10 *Tormento ignis plerumque homines inhabiles redduntur ad pedum vſum.*

12 *Iudices mali ſunt, qui non faciunt fieri mentionem de de omnibus actibus, quos faciunt cum reo.*

De forma ſeruanda quando infertur tormentum funis, quæ tortura appellatur.

Caput Octauum.

1 HIs † ſic generaliter præmiſſis, quaſi pro theorica, reſtat, vt tibi formulas ipſas oculis ſubijciam, quibus practica vti ſolet pro præmiſſis exequendis. Et incipiendo, à tormento funis tanquam magis vſitato torquendi modo, & regina tormentorum appellata, iuxta inſtructionem ſuperius tibi traditam, talis erit forma videlicet.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem recedere à tot mendacijs, & inueriſimilibus reſpõſionibus, cum ex iam deductis poſſit ipſe C. clare animaduertere ſibi nullum negandi locum eſſe relictum.

Reſpondit, Io hò detto la verità, non poſſo dir'altro, e non hò detto bugia neſſuna.

Et D. Dicente, & ipſum Conſtitutũ benigne monente ad veritatem ſuper præmiſſis tradendam, quam adhuc minus dixit, nec expectet, quod pro illa habenda contra ipſum deueniatur ad opportuna iuris, & facti remedia, prout de-

deuenietur, niſi ad dictam veritatẽ ſuper præmiſſis fatendam ſe diſponat.

Reſpondit: Io hò detto la verità, e ſe mi volete dar li tormenti, patienza, voi mi fate torto: io non poſſo dir'altro.

Tunc Dominus ſedens, &c. viſa pertinacia, & obſtinatione ipſius Conſtituti; viſiſq; & conſideratis indiciis contra ipſum exiſtentibus, & ſignanter depoſitionibus N. & N. qui aſſerunt vidiſſe ipſum Conſtitutum exire de domo Baſilii quædam bona ſecum ſub pallio deferentem, viſis litteris penes ipſum Conſtitutum repertis, attenta etiam fuga per eundem Conſtitutum arrepta, ſtatim viſis birruariis qui ipſum deinde captiuum fecerunt, ac pluribus mendaciis, & inueriſimilibus reſponſionibus ipſius Conſtituti; conſiderataque mala ipſius qualitate, & vilitate perſonæ, ac mala phyſonomia (ſi talis erat) aliiſque indiciis contra dictum Conſtitutum vrgentibus, & ex proceſſu reſultantibus: pro veritate habenda ſuper furto bonorum prædictorum, quæ aliter ab eo haberi non poteſt, mandauit ipſum Conſtitutum adduci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic adductus dum ſpoliaretur, & ligaretur, fuit per Dominum benigne monitus, & hortatus, vt tandem libere veritatem dicat, & recedat ab eius pertinacia, nec expectet, quod in funẽ eleuetur, prout eleuabitur quatenus

tenus adhuc in eius obſtinatione perſiſtat.

Reſpondit: Signore io non poſſo dir'altro.

Tunc Dominus cum videret ipſum Conſtiiutum omnino recuſare veritatem fateri, eundem iam ſpoliatum, ligatum, & funi applicatum mandauit in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cępit clamãdo dicere, Ohime, ohime Dio, ò Madonna ſantiſſima di Loreto aiutatemi, &c.

2 † Aliquando, vbi ſcilicet habes reum in aliqua parte confeſsum, vel teſtibus ſuperatum, aut alias conuictum, tortura infertur tantummodo pro vlteriori veritate habenda, & pro habendis aliis delicti complicibus, fautoribus, ſociis, & receptatoribus, &c. & tunc apponitur proteſtatio ſecundum formam, quam tibi tradam inferius alio opportuniori loco. Habes

3 infra, lib. 6. c. 4. † Et quia reus in tortura pendens quandoque ſolet inſtare, vt deponatur, vel ad effectum fatendi, vel ad alium effectum, vel ſolet quandoque de mandato Iudicis in fune quaſsari, vel ictibus torqueri, aut baculum, vel ferrei compedes ad eius pedes apponi,

4 † & de huiuſmodi actibus eſt facienda mentio, ideo infraſcripta notabis, ex quibus formam in cæteris aſsumere tibi, & affigere poteris.

Interrogatus, & monitus, vt non patiatur ſe vlterius in tormento detineri, ſed veritatem libere fateatur.

Reſpondit: Io non poſſo dir'altro, ſe mi ci teneſte cento anni.

5 † Tunc D. cum videret ipſum Conſtitutum torturam paruipendere, & ob eius robuſtitatē quaſi non ſentire; mandauit funem modicum quaſſari, & moueri abſque ictibus.

Qua ſic mota, & quaſſata ipſe Conſtitutus dixit: Fate quel che vi pare, che io non dirò mai altro. Vel ſic.

6 † Tunc Dominus, cum videret ipſum Conſtitutum torturam paruipendere, & tacitum in ea manere, quaſi dolorem minus ſentiat, nolleque reſpondere, mandauit ipſum duobus ictibus affici.

Qui ſic affectus, & quaſſatus dixit: ò Giesù, che crudeltà è queſta? deinde tacuit.

Vel ſic.

7 † Tunc Dominus, &c. mandauit ad eius pedes alligari baculum, vt diſtractis tibialibus penderet.

Quo appoſito, & alligato, &c.

8 † Tunc Dominus ſedens, &c. mandauit ad eius pedes apponi ferreos compedes, vel alligari lapidem ponderis librarum, &c.

Quibus appoſitis ipſe C. nihil dixit. Deinde cępit clamando dicere: Eh Signor Giudice, che mi fate torto; io non hò fatto niente.

Et monitus per D. vt veritatem dicat, vel vlteriorem veritatem dicat, &c.

Reſpondit; Che volete che dica? io ſon morto,

to, mettete mi giù, che voglio dire quel che volete voi.

Et Domino inſtante, vt veritatem dicat ſuper præmiſſis.

Reſpondit: Mettetemi giù, che voglio dire ogni coſa.

Et ſibi dicto, vt incipiat dicere, & poſtea deponetur.

Reſpondit: Io non poſſo dire qua sù niente, fatemi calare, che dirò ogni coſa, fatemi calare, pluries dicta verba replicando.

Tunc D. ſtante promiſſione prædicta, & ad effectum prædictum tantum, &c. animo tamen &c. mandauit ipſum Conſtitutum leuiter de tortura deponi, & ſuper ſcamno ligneo accommodari.

Qui ſic depoſitus, & ſuper ſcamno ligneo accommodatus, fuit per D interrogatus, vt modo pollicitam veritatem fateatur.

Reſpondit: Che volete, che dica? Io non hò fatto male alcuno, & voi mi ſtratiate à torto.

Et monitus, vt recedat ab huiuſmodi ſubterfugijs, & pollicitam veritatem dicat: quia alias continuabuntur tormenta, & in altum ipſe eleuabitur.

Reſpondit: Fate quello che vi pare, voi mi fate torto.

Ex tunc D. mandauit ipſum Conſtitutum in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cepit clamare: Ohime, ohime,

me, ò Santa Maria di Loreto; & poſtea tacuit. Deinde dixit: Mettetemi giù, che voglio far del corpo, mettetemi giù, che io crepo.

Tunc D. ad effectum, vt leuaret corpus, mandauit ipſum Conſtitutum leuiter de tortura deponi, animò tamen, &c.

Qui ſic depoſitus, & facta ſibi per D. facultate euacuãdi corpus, mox reductus corã D. dixit: Eh Signore miſericordia, che volete, che io dica, ditemelo voi, che dirò quel che volete,

Et tunc D. cum videret ſibi verba dari, mãdauit dictum C. iterum in funem eleuari pro continuatione tormentorum.

Qui ſic eleuatus nihil dixit. Et, licet pluries per D. interrogatus, & monitus fuiſſet, nihil tamen vnquam reſpõdere curauit, quæ ego, &c.

Et cum ſtetiſſet ſic in tortura eleuatus per ſpatium vnius horæ integræ ad horologium pulueris, Dominus mandauit ipſum Conſtitutum leuiter deponi, disligari, & brachia reaptari, reueſtiri, & ad locũ ſuum reponi animo, &c.

Qui ſic depoſitus, dum disligaretur, & brachia ſibi accommodarentur, clamabat fortiter: Ohime, ohime: fa piano fratello, & ſimilia verba:

Hinc elicere potes formulas torquendi tormento Vigiliæ, tormento ignis, taxillorum, &
9 alijs ſimilibus: licet, vt verum dicam, †illud tormentum ignis iam receſſit ab Aula, quia eſt nimis ſæuum, & præiudiciale. † Vidi etenim pletum-

plerumque homines dicto tormento cruciatos reddi prorſus inhabiles ad pedum vſum.
11 † Quare tu ſemper (meo conſilio) ab illo caueas, non enim eſt vſitatum apud probos Iudices, præſertim ſi reus alio tormentorum genere torqueri valeat: Et ego in Vrbe vnica tantum vice tormentum ignis in perſona cuiuſdam, qui torqueri non poterat, inferri vidi. Formulam tamen apponam decreti interponendi, vt illam habeas, ſi caſus contingat.
12 † Dixi ſuperius de quibuſcunque actibus, qui fiunt à Iudice cum reo mentionem faciendam eſſe, quia ſunt mali Iudices, qui id faciunt: à quibus caueas tu omni modo, quia iſti male faciunt, & aliquando malefactorum pœnas dabunt Deo permittente ſcelerũ vindice.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

PRoſequitur author vſitatiorem modum torquẽdi cum fune, & eius formulam, cuius ſunt practici Actuarij noſtri, ita vt neceſſe non habeant, vnde eam petant. Plenius autem diſſerit ſuper omni formula torturæ funis, ignis, taxilli, quam ſtanghettam appellamus, vigiliæ. cedendi pueros cum ferula. Chart. lib. 4. c. 2. Vtinam qui noua tormenta præter funem, & ignem inuenerunt, iis idem eueniret, quod Perillo, qui rogatus à Phalaride Agrigentinorum Tiranno, vt nouum tormenti genus ad torquen-

torquendos reos cõminiſceretur taurum æneū adinuenit, quo incluſi ſuppoſitis flammis perirent, & boum mugitus imitarentur, quam pœnam primus expertus eſt. Ouid. lib. 5. Triſtium.

Ipſe Perillero Phalaris permiſit in ære,
Edere mugitus, & bouis ore queri.

Tormentum ignis periculoſum eſt, & ipſe alieno periculo didiciCum enim Senatus mãdaſſet, vt quemdam Franciſcum de Zanetis lene, acrius tamen patrem torquerem, meque lateret tormenti illius ſæueritas, credens birruarium in eo genere torquendi eſſe peritum, ſubijci igni pedes d. patris iuſſi, quorum alter ita ex vi ignis læſus eſt, vt per multos menſes in lecto debilitatus manſerit, de quo ſum magna affectus mœrore.

Rurſus in hac ciuitate, cum in Caſtro arcis Iouis igne tortus fuiſſet Franciſcus Lonatus Patricius Papienſis, ambo pedes ita combuſti ſunt coram Illuſt. Hermoſa Delegato per P.R. vt poſtea nullus eorum fuerit vſus, & ſuper cathedra per vrbem deferretur; vtque potentiſſimum Regem ad tantæ crudelitatis excitaret pietatem, in Hiſpanias ſe deferre fecerit. Qualis vero illius itineris fructus fuerit, haud ſatis mihi compertum eſt. Auguror, quod, qui facit, quod non debet, recipit, quod debet. Si Iudices errant, non errat diuina potentia. Res ſane miſeratione digna. Adhuc ille inutiles habens pedes viuit, & illius eſt recens memoria. Taceo

illius

illius horribilis tormenti authores, penes quos, etſi adeſſet rectus animus iusdicendi,attamen præter eorum omnem opinionem illud accidit quod & ipſi miſerati ſunt.

Felix,quem faciunt aliena pericula cautum.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.*
2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum ignis.*

De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.

Caput Nonum.

1 TVnc † Dominus viſa,&c.ſtante,&c.attento etiam.&c.cum ipſe C.tormento funis torqueri non poſſet,eo,quia eſſet brachio mancus, vel ruptus;&c. mandauit ipſum C.adduci ad locum tormentorum,ibique tormẽto ignis ſupponi,illoque tormentari.

Qui ſic adductus ad præfatum tormentum ignis,fuit pluries per D. benignè monitus, ne expectet dicto tormento ſe cruciari.

Reſpondit,&c.

Tunc D.cum videret ipſum Conſtitutum nolle veritatem fateri, mandauit eundem dicto tormento ignis ſupponi.

Qui

Qui ſic ſuppoſitus nudatis pedibus, illiſque lardo porcino inũctis,&. in cippis iuxta ignem validum retentis cum ſtetiſſet per vnum Credo in dicto tormento tacitus, cepit poſtea alta voce, vociferando dicere: Ohime,&c.

Et cum videretur magnum dolorem ſentire. D. mandauit apponi tabulam ante pedes ipſius Conſtituti, animo.&c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. per D.

Interrogatus, vt veritatem dicat,&c.

Reſpondit,&c.

Et tunc D. mandauit, tabulam ante pedes dicti C. poſitam amoueri.

Qua ſic amota idem C. clamando alta voce dicere cepit: Miſericordia, miſericordia; che crudeltà è queſta,&c.

Tunc D. mandauit iterum tabulam apponi ante pedes ipſius C. animo tamen,&c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. iterum per D.

Interrogatus, & monitus, vt recedat à ſua obſtinatione,& veritatem fateatur.

Reſpondit: Io non poſſo dire quello che non hò fatto, voi mi fate torto, patienza.

2 † Tunc Dominus, cum videret ipſum Conſtitutum in negatiua perſiſtere, & nolle aliud dicere, mandauit eundem à dicto tormento amoueri,& ad locum ſuum reponi animo,&c. cum ſtetiſſet in dicto tormento ſuppoſitus cõputatis etiam appoſitionibus tabulæ per ſpatium duorum Miſerere.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti, quando infertur tormentum vigiliæ.*
2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum vigiliæ.*
3 *Quæ notari debent per Notarium, cum reus ſic in tormento vigiliæ detinetur.*
4 *Tormenti vigliæ qualitas deſcribitur.*

De formula decreti interponendi, quando infertur tormentum vigiliæ.

Caput Decimum.

1 TVnc † Dominus viſis,& c.cum tormento funis ipſe Conſtitutus torqueri non poſſet, vel videretur tormentum funis paruipendere,vel attenta atrocitate criminis,cum iam torturæ ſuppoſitus nihil faſſus fuiſſet, & indicia contra ipſum laborantia minus eſſent eliſa, mandauit ipſum C.adduci ad locum tormentorum, ibique ſpoliari, ligari, & in tormento vigiliæ poni.

Qui ſic in dicto tormento natibus denudatis,brachiis poſt terga vinctis, ac vndique ligatus poſitus, fuit per D.benigne monitus ad veritatem fatendam.

Reſpondit,&c.

2 † Et cum ſtetiſſet in dicto tormento per ſpatium decem horarum, & aliud ab eo haberi non

non poſſet, D. mandauit ipſum C. de dicto tormento deponi, diſſolui, eidem brachia reaptari, reueſtiri, & ad locũ ſuum reponi, animo, &c.

3 † Et nota, quod Notarius debet ſcribere diligenter omnia ea, quæ ſingula quaque hora reus ſic in tormento poſitus dicit, & facit, videlicet.

Currente prima hora idem C. dixit, &c. vel fuit per D. interrogatus, &c.

Reſpondit, &c.

Currente ſecunda hora dictus C. nihil dixit. Et ſic de ſingulis horis.

4 † Nota etiam ad euidentiam, quod tormentum vigiliæ eſt ſcamnum quoddam ligneum, altum à terra per ſeptem, vel octo palmos in circa, tribus inhærens haſtis, tãquam fulchris, non planum, ſed paululum accliue, & in medio eleuatum conficiens angulum, ſed obtuſum, ſuper quo angulo manet reus ano denudato. Dixi angulum obtuſum, quia ſi eſſet acutus, vt quandoque vidi, poſſet tortum ipſũ fractis, & foratis ſibi interioribus partibus interimere. Ideo ſis tu circa hoc bene cautus, & oculatus.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti, quando infertur tormentum taxillorum, ſiue ſtanghettæ.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum prædictũ.*

De

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum taxillorum.

Caput Vndecimum.

1 TVnc † viſa pertinacia ipſius C., viſis, &c. pro veritate habenda, cum aliter haberi non poſſet, & ipſe C. tormento funis, eo quia eſſet manu ſiniſtra carens, torqueri non poſſet: mandauit eundem C. duci ad locum tormentorum, ibique taxillorum tormento, quod ſtanghetta nuncupatur, ſupponi, & tormentari.

Qui ſic adductus, antequam dicto tormento ſupponeretur, fuit pluries per Dominum benigne monitus ad veritatem dicendã; alias dicto tormento ſupponatur,

Reſpondit, &c.

Et cum veritatem fateri nollet, Dominus mandauit ipſum Conſtitutum dicto tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic dicto tormento ſuppoſitus in terra proſtratus talo pedis dexteri denudato inter duos ferreos taxillos concauos, poſito, & cuſtode carcerum eos ſtanghetta comprimente clamare cepit alta voce. Ohime &c.

Et cum in dicto tormento ſuppoſitus ſtetiſſet per ſpacium duorum Miſerere, & aliud ab eo haberi non poſſet, D. mandauit eundem C. à dicto tormento amoueri, & ad locum ſuum reponi, animo, &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum ſibilorum.*
2 *Concluſio examinis poſt dictum tormentum illatum.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum ſibilorum.

Caput Duodecimum.

1 TVnc † D. viſa pertinacia ipſius C. Viſis, &c. pro veritate habenda, cum aliter ab eo haberi non poſſet, & ipſe C. tormento funis ob minorem ætatem torqueri non valeret, mandauit eundem ad locum tormentorum adduci, ac tormento ſibilorum ſupponi, & cruciari.

Qui ſic adductus antequam ſibila ad eius manus accommodarentur, fuit pluries per D. benigne monitus ad veritatem dicendã, quia alias dicto tormento cruciabitur.

Reſpondit, &c.

Et cum veritatem conſtanter nollet fateri, D. mandauit dictum C. eidem tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic tormento ſuppoſitus, manibus ante iunctis, & inter binos earum ſingulos digitos ſibilis accommodatis, & cuſtode carcerum, illa funiculo currente fortiter comprimente clamare cepit alta voce, Ohime, &c.

2 † Cum-

2 † Cumque in dicto tormento ſic ſuppoſitus ſteriſſet per ſpaciũ trium Pater noſter, & aliud ab eo haberi non poſſet, D. mandauit eundem C. à dicto tormento amoueri, & ad locum ſuũ reponi, animo, &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma Decreti, quando Iudex mandat pueros ferula cedi.*

2 *Concluſio examinis poſt tormentum prædictũ illatum.*

3 *Formas aliquas ponit auctor.*

De forma Decreti interponendi quando mandatur cedi ferula pueros.

Caput Decimumtertium.

1 TVnc † D. viſa, &c. ſtantibus, &c. pro veritate habenda ab ipſo Conſtituto; cum aliter ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum C. adduci ad locum tormentorum; ibique ſpoliari, & ad funem manibus ante faciem alligari ad effectũ, vt ferula cedatur, cum ob eius minorem ætatem torqueri non valeret.

Qui ſic adductus, ſpoliatus, & manibus ad funem ante faciem alligatis, fuit pluries per D. benignè monitus ad veritatem fatendam, & quod non patiatur ferula cedi, prout cedetur, ſi in eius obſtinatione perſeuerabit.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum præfatus C. in eius obſtinatione perſiſteret, mandauit ipſum per carcerum cuſtodem ferula cędi,

Qui cum ſic cęderetur clamare cepit, Ohime, ohime, &c.

Et pluries monitus, &c.

Reſpondit, &c.

2 † Tunc D. cum pluribus, & pluribus verberibus cęſus ipſe C. nihil fateri vellet, & aliud ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum diſſolui, reueſtiri, & ad locum ſuum reponi, animo, &c. cum ſtetiſſet ſic in dicto tormēto ſuppoſitus per ſpacium trium Miſerere.

3 † Supradictas tibi formulas ante oculos ſubieci, vt videre poſſis quomodo ad tormenta procedendum ſit quando caſus occurrerit.

SCHOLIA IN CAP. IX. X. XI. XII. XIII.

HAec omnia excepta ſunt è Carthar. longo ordine, nec quid in hanc menſam habeo, quod afferam, nec habere cupio, ſit ſatis moleſtiæ mihi ea legiſſe. Eiuſmodi formularia ſunt ad manus vniuſcuiuſq; Grapharii, & ſcribæ. Id tamen verè affirmare auſim, quod ad hoc munus Actuarii aſpirare nemo deberet, qui non ſit mediocriter ſaltem in his formulariis criminalibus eruditus, & exercitatus; nam his ignoratis, vt cætera ignorentur

tur neceſſe eſt. Nam cum hi ſint, tamquam oculi officialium in eorum doctrina, circa ea, quæ ipſorum ſunt propria, animus Iudicis conquieſcit. Fateor me dum ius dicerem plus ab eis didiciſſe, & profeciſse, quam in euoluendis tractatibus criminalibus.

SVMMARIVM.

1 *Si reus in tormentis deficiat, debet de hoc fieri mentio in ipſo examine.*

2 *Et Notarius debet exprimere tam modum deficiendi, quàm depoſitionis à tormentis, item, & remediorum, quæ tali torto ſic deficienti adhibentur.*

3 *Iudex non debet aſpernari motus qui fiunt per reos in tormentis poſitos, ex quibus poteſt conijcere quod in illis deficiat.*

4 *Signa, quæ ſolent indicare tortum in tormentis deficere, & n. 5. 6.*

7 *Iudex quid facere debeat ſi reus oſtendat ſigna deficiendi in tormentis.*

8 *Iudex debet eſſe circumſpectus, vt ne ſibi fiat impoſtura à reo, aut ne dum ei non credit illum morti tradat.*

9 *Iudex ſemper debet aſſiſtere dum reus manet in tormentis.*

10 *Iudex cuius culpa, vel negligentia reus moritur in tormentis, non excuſatur à pœna extraordinaria pro modo culpæ.*

11 *Forma deſcribendi modos, quibus reus tortus in tor-*

torquendos reos cōminiſceretur taurum æneū adinuenit, quo incluſi ſuppoſitis flammis perirent, & boum mugitus imitarentur, quam pœnam primus expertus eſt. Ouid. lib. 5. Triſtium.

Ipſe Perillero Phalaris permiſit in ære,
Edere mugitus, & bouis ore queri.

Tormentum ignis periculoſum eſt, & ipſe alieno periculo didici Cum enim Senatus mādaſſet, vt quemdam Franciſcum de Zanetis lene, acrius tamen patrem torquerem, meque lateret tormenti illius ſæueritas, credens birruarium in eo genere torquendi eſſe peritum, ſubijci igni pedes d. patris iuſſi, quorum alter ita ex vi ignis læſus eſt, vt per multos menſes in lecto debilitatus manſerit, de quo ſum magna affectus mœrore.

Rurſus in hac ciuitate, cum in Caſtro arcis Iouis igne tortus fuiſſet Franciſcus Lonatus Patricius Papienſis, ambo pedes ita combuſti ſunt coram Illuſt. Hermoſa Delegato per P. R. vt poſtea nullus eorum fuerit vſus, & ſuper cathedra per vrbem deferretur; vtque potentiſſimum Regem ad tantæ crudelitatis excitaret pietatem, in Hiſpanias ſe deferre fecerit. Qualis vero illius itineris fructus fuerit, haud ſatis mihi compertum eſt. Auguror, quod, qui facit, quod non debet, recipit, quod debet. Si Iudices errant, non errat diuina potentia. Res ſane miſeratione digna. Adhuc ille inutiles habens pedes viuit, & illius eſt recens memoria. Taceo

illius

illius horribilis tormenti authores, penes quos, etſi adeſſet rectus animus iusdicendi, attamen præter eorum omnem opinionem illud acci dit quod & ipſi miſerati ſunt.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum ignis.*

De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.

Caput Nonum.

1 TVnc † Dominus viſa, &c. ſtante, &c. attento etiam. &c. cum ipſe C. tormento funis torqueri non poſſet, eo, quia eſſet brachio mancus, vel ruptus; &c. mandauit ipſum C. adduci ad locum tormentorum, ibique tormēto ignis ſupponi, illoque tormentari.

Qui ſic adductus ad præfatum tormentum ignis, fuit pluries per D. benignè monitus, ne expectet dicto tormento ſe cruciari.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum videret ipſum Conſtitutum nolle veritatem fateri, mandauit eundem dicto tormento ignis ſupponi.

Qui

Qui ſic ſuppoſitus nudatis pedibus, illiſque lardo porcino inũctis,&. in cippis iuxta ignem validum retentis cum ſtetiſſet per vnum Credo in dicto tormento tacitus, cepit poſtea alta voce,vociferando dicere:Ohime,&c.

Et cum videretur magnum dolorem ſentire.D.mandauit apponi tabulam ante pedes ipſius Conſtituti,animo.&c.

Qua ſic appoſita fuit idem C.per D.

Interrogatus,vt veritatem dicat,&c.

Reſpondit,&c.

Et tunc D. mandauit,tabulam ante pedes dicti C. poſitam amoueri.

Qua ſic amota idem C. clamando alta voce dicere cepit : Miſericordia,miſericordia ; che crudeltà è queſta,&c.

Tunc D. mandauit iterum tabulam apponi ante pedes ipſius C.animo tamen,&c.

Qua ſic appoſita fuit idem C.iterum per D.

Interrogatus , & monitus,vt recedat à ſua obſtinatione,& veritatem fateatur.

Reſpondit : Io non poſſo dire quello che non hò fatto , voi mi fate torto, patienza.

2 † Tunc Dominus , cum videret ipſum Conſtitutum in negatiua perſiſtere , & nolle aliud dicere , mandauit eundem à dicto tormento amoueri,& ad locum ſuum reponi animo,&c cum ſtetiſſet in dicto tormento ſuppoſitus cõputatis etiam appoſitionibus tabulæ per ſpatium duorum Miſerere.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti, quando infertur tormentum vigiliæ.*
2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum vigiliæ.*
3 *Quæ notari debent per Notarium, cum reus ſic in tormento vigiliæ detinetur.*
4 *Tormenti vigiliæ qualitas deſcribitur.*

De formula decreti interponendi, quando infertur tormentum vigiliæ.

Caput Decimum.

1 TVnc † Dominus viſis,& c.cum tormento funis ipſe Conſtitutus torqueri non poſſet, vel videretur tormentum funis paruipendere,vel attenta atrocitate criminis,cum iam torturæ ſuppoſitus nihil faſſus fuiſſet, & indicia contra ipſum laborantia minus eſſent eliſa, mandauit ipſum C.adduci ad locum tormentorum, ibique ſpoliari, ligari, & in tormento vigiliæ poni.

Qui ſic in dicto tormento natibus denudatis,brachiis poſt terga vinctis, ac vndique ligatus poſitus, fuit per D.benigne monitus ad veritatem fatendam.

Reſpondit,&c.

2 † Et cum ſteriſſet in dicto tormento per ſpatium decem horarum, & aliud ab eo haberi non

non poſſet,D. mandauit ipſum C. de dicto tormento deponi,diſſolui, eidem brachia reaptari,reueſtiri,& ad locũ ſuum reponi,animo,&c.

3 † Et nota, quod Notarius debet ſcribere diligenter omnia ea, quæ ſingula quaque hora reus ſic in tormento poſitus dicit, & facit, videlicet.

Currente prima hora idem C.dixit, &c. vel fuit per D. interrogatus,&c.

Reſpondit,&c.

Currente ſecunda hora dictus C.nihil dixit'

Et ſic de ſingulis horis.

4 † Nota etiam ad euidentiam, quod tormentum vigiliæ eſt ſcamnum quoddam ligneum, altum à terra per ſeptem, vel octo palmos incirca, tribus inhærens haſtis, tãquam fulcris, non planum, ſed paululum accliue, & in medio eleuatum conficiens angulum, ſed obtuſum,ſuper quo angulo manet reus ano denudato. Dixi angulum obtuſum, quia ſi eſſet acutus, vt quandoque vidi, poſſet tortum ipſũ fractis, & foratis ſibi interioribus partibus interimere. Ideo ſis tu circa hoc bene cautus,& oculatus.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti,quando infertur tormentum taxillorum, ſiue ſtanghettæ.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum prædictũ,*

De

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum taxillorum.

Caput Vndecimum.

1 TVnc † viſa pertinacia ipſius C. viſis,&c. pro veritate habenda, cum aliter haberi non poſſet,& ipſe C. tormento funis,eo quia eſſet manu ſiniſtra carens,torqueri non poſſet: mandauit eundem C. duci ad locum tormentorum, ibique taxillorum tormento, quod ſtanghetta nuncupatur,ſupponi,& tormentari.

Qui ſic adductus, antequam dicto tormento ſupponeretur, fuit pluries per Dominum benigne monitus ad veritatem dicendã; alias dicto tormento ſupponatur,

Reſpondit, &c.

Et cum veritatem fateri nollet, Dominus mandauit ipſum Conſtitutum dicto tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic dicto tormento ſuppoſitus in terra proſtratus talo pedis dexteri denudato inter duos ferreos taxillos concauos,poſito,& cuſtode carcerum eos ſtanghetta comprimente clamare cepit alta voce. Ohime &c.

Et cum in dicto tormento ſuppoſitus ſtetiſſet per ſpacium duorum Miſerere, & aliud ab eo haberi non poſſet,D. mandauit eundem C. à dicto tormento amoueri, & ad locum ſuum reponi,animo,&c.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum ſibilorum.*
2 *Concluſio examinis poſt dictum tormentum illatum.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum ſibilorum.

Caput Duodecimum.

1 TVnc † D. viſa pertinacia ipſius C. Viſis, &c. pro veritate habenda, cum aliter ab eo haberi non poſſet, & ipſe C. tormento funis ob minorem ætatem torqueri non valeret, mandauit eundem ad locum tormentorum adduci, ac tormento ſibilorum ſupponi, & cruciari.

Qui ſic adductus antequam ſibila ad eius manus accommodarentur, fuit pluries per D. benigne monitus ad veritatem dicendā, quia alias dicto tormento cruciabitur.

Reſpondit, &c.

Et cum veritatem conſtanter nollet fateri, D. mandauit dictum C. eidem tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic tormento ſuppoſitus, manibus ante iunctis, & inter binos earum ſingulos digitos ſibilis accommodatis, & cuſtode carcerum, illa funiculo currente fortiter comprimente clamare cepit alta voce, Ohime, &c.

2 † Cum-

2 † Cumque in dicto tormento ſic ſuppoſitus ſteriſſet per ſpaciū trium Pater noſter, & aliud ab eo haberi non poſſet, D. mandauit eundem C. à dicto tormento amoueri, & ad locum ſuū reponi, animo, &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma Decreti, quando Iudex mandat pueros ferula cedi.*
2 *Concluſio examinis poſt tormentum prædictū illatum.*
3 *Formas aliquas ponit auctor.*

De forma Decreti interponendi quando mandatur cedi ferula pueros.

Caput Decimumtertium.

1 TVnc † D. viſa, &c. ſtantibus, &c. pro veritate habenda ab ipſo Conſtituto; cum aliter ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum C. adduci ad locum tormentorum; ibique ſpoliari, & ad funem manibus ante faciem alligari ad effectū, vt ferula cedatur, cum ob eius minorem ætatem torqueri non valeret.

Qui ſic adductus, ſpoliatus, & manibus ad funem ante faciem alligatis, fuit pluries per D. benignè monitus ad veritatem fatendam, & quod non patiatur ferula cedi, prout cedetur, ſi in eius obſtinatione perſeuerabit.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum præfatus C. in eius obſtinatione perſiſteret, mandauit ipſum per carcerum cuſtodem ferula cędi,

Qui cum ſic cęderetur clamare cepit; Ohime, ohime, &c.

Et pluries monitus, &c.

Reſpondit, &c.

2 † Tunc D. cum pluribus, & pluribus verberibus cęſus ipſe C. nihil fateri vellet, & aliud ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum diſſolui, reueſtiri, & ad locum ſuum reponi, animo, &c. cum ſtetiſſet ſic in dicto tormẽto ſuppoſitus per ſpacium trium Miſerere.

3 † Supradictas tibi formulas ante oculos ſubieci, vt videre poſſis quomodo ad tormenta procedendum ſit quando caſus occurrerit.

SCHOLIA IN CAP. IX. X. XI. XII. XIII.

HAec omnia excepta ſunt è Carthar. longo ordine, nec quid in hanc menſam habeo, quod afferam, nec habere cupio, ſit ſatis moleſtiæ mihi ea legiſſe. Eiuſmodi formularia ſunt ad manus vniuſcuiuſq; Grapharii, & ſcribæ. Id tamen verè affirmare auſim, quod ad hoc munus Actuarii aſpirare nemo deberet, qui non ſit mediocriter ſaltem in his formulariis criminalibus eruditus, & exercitatus; nam his ignoratis, vt cætera ignorentur

tur neceſſe eſt. Nam cum hi ſint, tamquam oculi officialium in eorum doctrina, circa ea, quæ ipſorum ſunt propria, animus Iudicis conquieſcit. Fateor me dum ius dicerem plus ab eis didiciſſe, & profeciſse, quam in euoluendis tractatibus criminalibus.

SVMMARIVM.

1 *Si reus in tormentis deficiat, debet de hoc fieri mentio in ipſo examine.*

2 *Et Notarius debet exprimere tam modum deficiendi, quàm depoſitionis à tormentis, item, & remediorum, quæ tali torto ſic deficienti adhibentur.*

3 *Iudex non debet aſpernari motus, qui fiunt per reos in tormentis poſitos, ex quibus poteſt conijcere, quod in illis deficiat.*

4 *Signa, quæ ſolent indicare tortum in tormentis deficere, & n. 5. 6.*

7 *Iudex quid facere debeat ſi reus oſtendat ſigna deficiendi in tormentis.*

8 *Iudex debet eſſe circumſpectus, ut ne ſibi fiat impoſtura à reo, aut ne dum ei non credit illum morti tradat.*

9 *Iudex ſemper debet aſſiſtere dum reus manet in tormentis.*

10 *Iudex cuius culpa, vel negligentia reus moritur in tormentis, non excuſatur à pœna extraordinaria pro modo culpæ.*

11 *Forma deſcribendi modos, quibus reus tortus in tor-*

mentis deficit, vel deficere videtur.
12 *Iudex poteſt accerſiri facere Medicos ad effectum, vt videant reos deficientes, & referant nunquid deſiſtendum ſit à tormentis, an verò in illis progrediendum vlterius.*
13 *Forma adhibendi tales Medicos, & alios peritos.*
14 *Forma relationis Medici.*
15 *Concluſio examinis.*

Quid faciendum ſi reus in tormentis deficiat.

Caput Decimumquartum.

1 S. I † Reus in tormentis defecerit, prout nõ rarò accidit, erit de hoc pariter facienda mentio, prout de aliis omnibus actibus, vt
2 ſuperius tibi dixi, aduertendo, † vt Notarius exprimat tam modum deficiendi, quam depoſitionis de tormentis, aſperſionis aquæ, vel aceti in faciem torti, qui deficit, vel aliorum remediorum adhibitorum, motuum denique omnium eiuſdem, Glar. quæſt. 64. verſ. Iudex
3 autem. † Et quemadmodum aſpernari non debes, & pro nihilo habere motus, qui fiunt per ipſos reos, dum pendent in tormentis, ex quibus coniecturari poteſt, quod illa ferre non
4 valeant, & quod in eis deficiunt, † vt puta ſi ſpumas ex ore emittant, ſi palleſcant nimis, ſi in ſudorem vertantur nimium: ſi loqui non
5 poſſint, & ſimilia: † ita pariter non debe-

nimis

nimis credulus eſse, & timidus, ſi prædicta ſigna videris, vt ſtatim mandes reum de tor-
6 mentis deponi; † etenim (vt ſuperius te admonui) plerunque illa per reos malitiosè fiunt, vt ſic Iudices inducant ad deſiſtendum à tormentis vlterius inferendis.
7 † Ideò poteris vehementius tunc, & crebrius vrgere reum ad reſpondendum, quaſſari facere funem, eius nares, vel ſulphure; vel charta, vel petiis lineis, aut alijs ſimilibus accenſis ſuffumicare, vt dignoſcere poſſis, an re vera reus tortus defecerit, an verò defeciſſe diſſimulet: quod & faciendum eſt vbi reus dormiat, vel dormire fingat: his enim artibus pluries malitioſorũ reorum artes deteguntur, & eliduntur, prout ego pluries expertus ſum,
8 & euentum comprobatum vidi. † Fac igitur vt ſis bene oculatus cauẽdo, ne, aut tibi nimis credulo fiat impoſtura, aut dum nimis durus exiſtis reos tortos neci tradas. Boſs. in tit. de tortur. n. 34. Clar. q. 64. verſ. Iudex autem.
9 † Præcipuè autem te moneo, vt ſemper dum reus eſt in tormentis præſens illi adſis, nec
10 vnquam illius curam alteri committas: † quoniam, ſi quid mali acciderit, nequaquam excuſaberis ex eo, quod præſens non fueris, à pœna ſaltem extraordinaria pro modo culpæ, Menoch. de arbit. Iud. lib. 2. caſ. 340. n. 13. verſ. in dubio, & omninò teneberis in ſtricto Dei omnipotentis iudicio, coram quo om-

nium factorum noſtrorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiuſmodi, videlicet,

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis deficere, &c. D. mandauit ipſum leuiter de tortura deponi, & ſuper ſede lignea accõmodari. Qui ſic depoſitus, & ſuper dicta ſede lignea accommodatus, cum licet pluries interrogatus, commotus, & quaſſatus reſponſum non daret, nec ad animum rediret, imò ſeminortui imaginem præſeferret, D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inſpergi, vel eius frontẽ, & tempora, & nares, & guttur aqua roſacea madefieri, vel nares ipſius ſulphure, aut petiis lineis accenſis ſuffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus C. in ſe rediens fuit per D. interrogatus, &c.

Et ſi videbitur, tibi ex aliqua cauſa in tortura vlterius procedendũ, & falſa ſubeſse ſigna & cauſas, mandabis ipſum C. denuo in torturam eleuari hoc modò, videlicet.

Tunc D. cum videret dictum C. nullo morbo grauari, ſed ipſum commentitias cauſas & ſigna ad torturam euitandam excogitare & confingere, mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Poſses etiã ad maiorem cautelam acceſſiri facere aliquem Medicum; per quem dictum tortum videri faceres: & ſi ille referret non eſse periculũ, & poſse procedi ad vlteriorem

rem torturam, ad illam animosè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc Dominus mandauit vocari N. Phyſicũ in carcerem ad effectum inſpici faciendi d. Conſtitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quominus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, ac ſibi per D. mandato, vt præſentem C. bene inſpiciat, & an vlterius in tortura ſine periculo procedi poſſit, referat: dictoque C. per ipſum N. bene viſo, & inſpecto, eiuſque pulſibus, fronte, & pectore manu pertentatis, ad opportunas D. interrogationes.

Reſpondit, &c.

15 Tunc D. viſis, & auditis prædictis, mandauit ipſum C. denuo in funem eleuari, &c. vel disligari, &c. & ad locum ſuum reponi, &c cum ſtetiſſet, &c. proſequendo, vt alias ſuperius oſtendi.

SCHOLIA IN CAP. XIV.

SI ſingula ſunt minutatim ſcribẽda, vt ſcripſi, ergo qui totum dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur reo inter tormenta, & extra tormenta acccidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incõpoſita reſponſio ſeu obſcura: ergo etiam eodẽ modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt

noſtri

nium factorum noſtrorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiuſmodi, videlicet,

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis deficere,&c. D. mandauit ipſum leuiter de tortura deponi,& ſuper ſede lignea accõmodari.

Qui ſic depoſitus, & ſuper dicta ſede lignea accommodatus; cum licet pluries interrogatus, commotus, & quaſſatus reſponſum non daret, nec ad animum rediret, imò ſemimortui imaginem præſeferret, D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inſpergi, vel eius frontẽ,& tempora,& nares,& guttur aqua roſacea madefieri, vel nares ipſius ſulphure, aut petijs lineis accenſis ſuffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus C. in ſe rediens fuit per D. interrogatus, &c.

Et ſi videbitur tibi ex aliqua cauſa in tortura vlterius procedendũ, & falſa ſubeſse ſigna, & cauſas, mandabis ipſum C. denuo in torturam eleuari hoc modo, videlicet.

Tunc D. cum videret dictum C. nullo morbo grauari, ſed ipſum commentitias cauſas, & ſigna ad torturam euitandam excogitare, & confingere, mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Poſses etiã ad maiorem cautelam accerſiri facere aliquem Medicum; per quem dictum tortum videri faceres: & ſi ille referret non eſse periculũ, & poſse procedi ad vlteriorem

rem torturam, ad illam animoſè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc Dominus mandauit vocari N. Phyſicũ in carcerem ad effectum inſpici faciendi d. Conſtitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quominus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, ac ſibi per D. mandato, vt præſentem C. bene inſpiciat, & an vlterius in tortura ſine periculo procedi poſſit, referat : dictoque C. per ipſum N. bene viſo, & inſpecto, eiuſque pulſibus, fronte, & pectore manu pertentatis, ad opportunas D. interrogationes.

Reſpondit, &c.

15 Tunc D. viſis, & auditis prædictis, mandauit ipſum C. denuo in funem eleuari, &c. vel disligari, &c. & ad locum ſuum reponi, &c cum ſtetiſſet, &c. proſequendo, vt alias ſuperius oſtendi.

SCHOLIA IN CAP. XIV.

SI ſingula ſunt minutatim ſcribẽda, vt ſcripſi, ergo qui totum dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur reo inter tormenta, & extra tormenta accidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incõpoſita reſponſio ſeu obſcura: ergo etiam eodẽ modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt noſtri

nium factorum noſtrorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiuſmodi, videlicet,

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis deficere,&c. D. mandauit ipſum leuiter de tortura deponi,& ſuper ſede lignea accõmodari.

Qui ſic depoſitus, & ſuper dicta ſede lignea accommodatus, cum licet pluries interrogatus, commotus, & quaſſatus reſponſum non daret, nec ad animum rediret, imò ſemimortui imaginem præſeferret, D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inſpergi, vel eius frontẽ,& tempora,& nares,& guttur aqua roſacea madefieri, vel nares ipſius ſulphure, aut petijs lineis accenſis ſuffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus C. in ſe rediens fuit per D. interrogatus, &c.

Et ſi videbitur,tibi ex aliqua cauſa in tortura vlterius procedendũ, & falſa ſubeſſe ſigna, & cauſas, mandabis ipſum C. denuo in torturam eleuari hoc modo,videlicet.

Tunc D. cum videret dictum C. nullo morbo grauari, ſed ipſum commentitias cauſas, & ſigna ad torturam euitandam excogitare, & confingere, mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Poſſes etiã ad maiorem cautelam accerſiri facere aliquem Medicum; per quem dictum tortum videri faceres: & ſi ille referret non eſſe periculũ, & poſſe procedi ad vlterio-

rem

rem torturam, ad illam animoſè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc Dominus mandauit vocari N. Phyſicũ in carcerem ad effectum inſpici faciendi d. Conſtitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quominus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, ac ſibi per D. mandato, vt præſentem C. bene inſpiciat, & an vlterius in tortura ſine periculo procedi poſſit, referat: dictoque C. per ipſum N. bene viſo, & inſpecto, eiuſque pulſibus, fronte, & pectore manu pertentatis, ad opportunas D. interrogationes.

Reſpondit, &c.

15 Tunc D. viſis, & auditis prædictis, mandauit ipſum C. denuo in funem eleuari, &c. vel diſligari, &c. & ad locum ſuum reponi, &c cum ſtetiſſet, &c. proſequendo, vt alias ſuperius oſtendi.

SCHOLIA IN CAP. XIV.

Si ſingula ſunt minutatim ſcribẽda, vt ſcripſi, ergo qui totum dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur reo inter tormenta, & extra tormenta accidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incõpoſita reſponſio ſeu obſcura: ergo etiam eodẽ modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt

noſtri

nium factorum noſtrorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiuſmodi, videlicet,

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis deficere,&c. D. mandauit ipſum leuiter de tortura deponi,& ſuper ſede lignea accõmodari. Qui ſic depoſitus, & ſuper dicta ſede lignea accommodatus; cum licet pluries interrogatus, commotus, & quaſſatus reſponſum non daret, nec ad animum rediret, imò ſemimortui imaginem præſeferret, D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inſpergi, vel eius frontẽ,& tempora,& nares,& guttur aqua roſacea madefieri, vel nares ipſius ſulphure, aut petijs lineis accenſis ſuffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus C. in ſe rediens fuit per D. interrogatus, &c.

Et ſi videbitur tibi ex aliqua cauſa in tortura vlterius procedendũ, & falſa ſubeſse ſigna, & cauſas, mandabis ipſum C. denuo in torturam eleuari hoc modo, videlicet.

Tunc D. cum videret dictum C. nullo morbo grauari, ſed ipſum commentitias cauſas, & ſigna ad torturam euitandam excogitare, & confingere, mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Poſses etiã ad maiorem cautelam acerſiri facere aliquem Medicum; per quem dictum tortum videri faceres: & ſi ille referret non eſse periculũ, & poſse procedi ad vlterio-

rem

rem torturam, ad illam animoſè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc Dominus mandauit vocari N. Phyſicũ in carcerem ad effectum inſpici faciendi d. Conſtitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quominus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, ac ſibi per D. mandato, vt præſentem C. bene inſpiciat, & an vlterius in tortura ſine periculo procedi poſſit, referat: dictoque C. per ipſum N. bene viſo, & inſpecto, eiuſque pulſibus, fronte, & pectore manu pertentatis, ad opportunas D. interrogationes.

Reſpondit, &c.

15 Tunc D. viſis, & auditis prædictis, mandauit ipſum C. denuo in funem eleuari, &c. vel disligari, &c. & ad locum ſuum reponi, &c cum ſtetiſſet, &c. proſequendo, vt alias ſuperius oſtendi.

SCHOLIA IN CAP. XIV.

SI ſingula ſunt minutatim ſcribẽda, vt ſcripſi, ergo qui totum dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur reo inter tormenta, & extra tormenta accidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incõpoſita reſponſio ſeu obſcura: ergo etiam eodẽ modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt noſtri

mentis deficit, vel deficere videtur.

12 *Iudex poteſt accerſiri facere Medicos ad effectum, vt videant reos deficientes, & referant nunquid deſiſtendum ſit à tormentis, an verò in illis progrediendum vlterius.*

13 *Forma adhibendi tales Medicos, & alios peritos.*

14 *Forma relationis Medici.*

15 *Concluſio examinis.*

Quid faciendum ſi reus in tormentis deficiat.

Caput Decimumquartum.

1 SI † Reus in tormentis defecerit, prout nõ rarò accidit, erit de hoc pariter facienda mentio, prout de aliis omnibus actibus, vt
2 ſuperius tibi dixi, aduertendo, † vt Notarius exprimat tam modum deficiendi, quam depoſitionis de tormentis, aſperſionis aquæ, vel aceti in faciem torti, qui deficit, vel aliorum remediorum adhibitorum, motuum denique omnium eiuſdem, Glar. quæſt. 64. verſ. Iudex
3 autem. † Et quemadmodum aſpernari non debes, & pro nihilo habere motus, qui fiunt per ipſos reos, dum pendent in tormentis, ex quibus coniecturari poteſt, quod illa ferre non
4 valeant, & quod in eis deficiunt, † vt puta ſi ſpumas ex ore emittant, ſi palleſcant nimis, ſi in ſudorem vertantur nimium: ſi loqui non
5 poſſint, & ſimilia; † ita pariter non debes

nimis

nimis credulus eſse, & timidus, ſi prædicta ſigna videris, vt ſtatim mandes reum de tor-
6 mentis deponi; † etenim (vt ſuperius te admonui) plerunque illa per reos malitiosè fiunt, vt ſic Iudices inducant ad deſiſtendum à tormentis vlterius inferendis.
7 † Ideò poteris vehementius tunc, & crebrius vrgere reum ad reſpondendum, quaſſari facere funem, eius nares, vel ſulphure, vel charta, vel petiis lineis, aut alijs ſimilibus accenſis ſuffumicare, vt dignoſcere poſſis, an re vera reus tortus defecerit, an verò defeciſſe diſſimulet: quod & faciendum eſt, vbi reus dormiat, vel dormire fingat: his enim artibus pluries malitioſorũ reorum artes deteguntur, & eliduntur, prout ego pluries expertus ſum,
8 & euentum comprobatum vidi. † Fac igitur vt ſis bene oculatus cauẽdo, ne, aut tibi nimis credulo fiat impoſtura, aut dum nimis durus exiſtis reos tortos neci tradas. Boſſ. in tit. de tortur. n. 34. Clar. q. 64. verſ. Iudex autem.
9 † Præcipuè autem te moneo, vt ſemper dum reus eſt in tormentis præſens illi adſis, nec
10 vnquam illius curam alteri committas; † quoniam, ſi quid mali acciderit, nequaquam excuſaberis ex eo, quod præſens non fueris, à pœna ſaltem extraordinaria pro modo culpæ, Menoch. de arbit. Iud. lib. 2. caſ. 340. n. 13. verſ. in dubio, & omninò teneberis in ſtricto Dei omnipotentis iudicio, coram quo om-

nium factorum noſtrorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiuſmodi, videlicet,

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis deficere,&c. D. mandauit ipſum leuiter de tortura deponi,& ſuper ſede lignea accōmodari. Qui ſic depoſitus, & ſuper dicta ſede lignea accommodatus, cum licet pluries interrogatus, commotus, & quaſsatus reſponſum non daret, nec ad animum rediret, imò ſemimortui imaginem præſeferret,D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inſpergi, vel eius frontē,& tempora,& nares,& guttur aqua roſacea madefieri, vel nares ipſius ſulphure, aut petijs lineis accenſis ſuffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus C. in ſe rediens fuit per D. interrogatus, &c.

Et ſi videbitur,tibi ex aliqua cauſa in tortura vlterius procedendū, & falſa ſubeſse ſigna, & cauſas, mandabis ipſum C. denuo in torturam eleuari hoc modò,videlicet.

Tunc D. cum videret dictum C. nullo morbo grauari, ſed ipſum commentitias cauſas, & ſigna ad torturam euitandam excogitare, & confingere, mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Poſses etiā ad maiorem cautelam accerſiri facere aliquem Medicum; per quem dictum tortum videri faceres: & ſi ille referret non eſse periculū, & poſse procedi ad vlteriorem

rem torturam, ad illam animosè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc Dominus mandauit vocari N. Phyſicũ in carcerem ad effectum inſpici faciendi d. Conſtitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quominus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, ac ſibi per D. mandato, vt præſentem C. bene inſpiciat, & an vlterius in tortura ſine periculo procedi poſſit, referat: dictoque C. per ipſum N. bene viſo, & inſpecto, eiuſque pulſibus, fronte, & pectore manu pertentatis, ad opportunas D. interrogationes.

Reſpondit, &c.

15 Tunc D. viſis, & auditis prædictis, mandauit ipſum C. denuo in funem eleuari, &c. vel disligari, &c. & ad locum ſuum reponi, &c. cum ſtetiſſet, &c. proſequendo, vt alias ſuperius oſtendi.

SCHOLIA IN CAP. XIV.

SI ſingula ſunt minutatim ſcribẽda, vt ſcripſi, ergo qui totum dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur reo inter tormenta, & extra tormenta acccidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incõpoſita reſponſio ſeu obſcura: ergo etiam eodẽ modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt noſtri

noſtri bene remedia ad eum expergiſcendum. Quorſum ergo opus hac longa orationis textura, cur multis fere inutilibus prægrauare lectorem? Quam laudandi ſunt, qui paucis multa complectuntur. Itaut his regulis innixi, perraro in expediendis negotiis errare poſſent. Hoc prolixitatis vitium ſemper adeo deteſtatus ſum, vt horum elucubrationes, quæ late ſerpunt, vix oculis ſubijcere poſſim.

Num. 5. verſ. Ita pariter.

ID mihi accidit, dum torquerem quendam ſceleſtū ætatis annorū 17. ille .n. ad ſummū eculei eleuatus reſponſum mihi percunctanti non dabat, vt ſtatim cœperim cogitare, num ſilentium illud mortis eſſet nuntius in ea adoleſcentuli ætate. Cæterum me ſigno Crucis muniui, audentiorque factus, qui omnia ad Deum referrem, cœpi dicere contra tortorem, vt ſæuius cum eo ageret in inferenda tortura; tunc ille cœpit dicere: Ah traditore, tu mi vuoi dunque aſſaſſinare, rogauitq; me, vt deponi facerem, & inter tormenta cœpit proferre nonnulla delicta. Mox depoſitus, & per ſex horas continuas examinatus, noua ſemper propalauit ſcelera, quæ animus horreſcit referre; ex quibus Senatus cenſuit eum ad triremes per decennium tranſmittendum ob minorem ætatem. (Nam propterea pœna remittitur ordinaria) in quibus etiānum reperitur. Id igitur eſt, quod hoc in loco docet author, deductum ex

Claro

Claro §.fin.q.64.verſ.Iudex autem; monente Iudices, vt caueant ab exceſſu torturæ, ne teneantur in ſyndicatu, ſi rei interirent. Quod ſi euenerit citra culpam tuam, nulli pœnæ es obnoxius. Id autē quomodo liqueat, docet Clar. §. fin .q. 64. quòd Notarius deſcribat tempus torturæ, & quantitatem, & reliqua eiuſmodi. Prudens ergo Iudex huic torturæ interueniat, vt hic num.9.& per Farinac.q.37.tit.de num.145. Nec actum tam præiudicialem alicui committat, quia in hoc dicitur electa induſtria ſua, quæ delegari non poteſt, aut per alium expediri, vulg.reg. Negotium hoc arduū te deſiderat totum. Cauendumque eſt, vt ſeriò non per iocum in tormentis reum examines, alioquin iuſtitia fit contemptibilis, tormenta vileſcunt.

Quid ſi torqueat ex mādato Principis, Farinac.q.36.num.74.& ſeq.

Quomodo probetur tortura Maſcard. de probatio concluſ.1386.

Iudici indebite torquenti reſiſti poteſt, Farinac.d.q.37.num.117.

Punitur etiam, quod ipſe reus delictum fateatur, ibidem num.115.

Idem etiam, ſi indebite repetat ibid. nu.113.

Quid ſi indebite tortus occidat Iudicem torquentem, ibid.nu.118.

Quid ſi tortus fuerit aliquo membro debilitatus, ibid.nu.124.

Quo-

Quomodo probetur exceſſus in tortura, vid. per 10. concluſ. ibid. nu. 135.

Quid ſi tortus fateatur ſe legitime tortum, ibid. nu. 146.

Quid ſi non torquet torquendum, ibidem num. 148.

Quid ſi poſt torturam recuſat ſumere medicinas, ibidem, nu. 150.

Iudices pro mimis, & hyſtrionibus habentur, cum non ſeruant Magiſtratus maieſtatem. Retinenda eſt dignitas, magnam ſuſtinēs perſonā, cuius præſentiam ſceleſti, ſi non perhorreſcūt, non ſatis Iuſtitiæ conſultum videtur.

Indicta eſt pœna mortis Iudicibus indebite aliquem torquentibus. Marſil. in prax. crim. §. expedita n. 87. atque ubi cumul. per Farinac. tit. de carcerib. q. 27. nu. 19. lib. 1. quando tamen hoc locum habeat, inſignis eſt declaratio Præſid. Menoch. tract. de arbitrar. iudi. caſ. 349. vbi qua pœna ſit puniendus Iudex, qui reum indebitè quæſtionibus ſubijcit, vel in torquendo modum excedit.

Num. 13.

PEriti iſti an iurare teneantur. Dic teneri iurare de credulitate, quia certam notitiam habere non poſſunt: late Maſcardus de probation. concluſ. 1169. nu. 48. & ſeq. & ibi diffuſe horum materia examinatur.

SVN-

SVMMARIVM.

1 *Forma ratificationis recipienda.*

2 *Concluſio examinis, in quo accepta fuit ratificatio prædicta.*

3 *Reo confeſſo, qui ratificauit, eſt aſſignandus terminus ad dicendum contra confeſſionem.*

4 *Reus poteſt deducere, & probare contra propriam confeſſionem.*

5 *Immo poteſt illam reuocare probando erroneam eſſe.*

6 *Terminus reo confeſſo, qui ratificauit, aſſignari debet etiam non petenti.*

7 *Iudex poſt acceptam ratificationem poteſt torquere reum ſuper ſocijs, complicibus, & alijs delictis.*

8 *Et tunc non debet aſſignare terminum ſtatim poſt acceptam ratificationem, ſed prius vlterius progredi.*

9 *Forma torquendi reum ſuper alijs delictis, ſocijs, complicibus, &c. remiſſiuè.*

10 *Reus, qui tortus ſuper alijs, &c. alia delicta faſſus fuit, debet illa pariter ratificare.*

De modo ſeruãdo in recipiẽdis ratificationibus.

Caput Decimumquintum.

1 RBſtat modo, vt ratificationum recipiendarum formulam ſupponam. Dixi enim tibi ſuperius, quod reus confeſſus in tortura debet pōſtero die reduci coram Iudice ad effectum,

ctũ,vt ratificet ea, quæ in tormentis faſſus fuit. Dixi ſup.eo.lib.cap.5.

Talis autem erit formula,videlicet.

Conſtitutus perſonaliter,&c.coram,&c. in tali loco,&c. qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ,prout tactis,&c. iurauit,fuit per D.

Interrogatus an vltra ea, quæ ſuperius dixit in aliis ſuis cõſtitutis,& prҿſertim ea,quҿ faſſus fuit in examine heſterno,occurrat ſibi aliquid aliud ex ſeipſo dicere,& quid.

Reſpondit, &c.

Interrogatus,an ea omnia, quæ heſterna die in tormentis faſſus fuit,vera fuerint, & ſint ea, quæ pro veritate dixerit,& faſſus fuerit.

Reſpondit,&c.

Interrogatus,an ſit paratus,& velit modo extra tormẽta ea omnia approbare,et ratificare.

Reſpondit,&c.

Interrogatus,vt modo ſummatim,& in ſubſtantia recenſeat omnia ea, quæ faſſus fuit in dicto ſuo examine heſterna die facto in tormentis.

Repõdit: Io confeſſai hieri la verità, &c.

Et lecto ſibi per me, etc. de mandato D.dicto eius examine de verbo ad verbum, prout iacet, ad claram ipſius C. intelligentiam, eoq; per ipſum bene audito,et intellecto,vt aſſeruit, fuit per D.et.

Vel ſic.

Tunc Dominus mandauit mihi Notario, vt

ad

ad clarã ipſiusConſtituti intelligentiam ſibi legerem dictum eius examen de verbo ad verbum, prout iacet, vel in ea parte incipiendo ibi, Signore la verità è queſta, vſque ibi: Me vi racommando per l'amore di Dio.

Quo lecto, & per ipſum C. bene audito, & intellecto, vt aſſeruit; fuit per D.

Interrogatus, an prædicta, quæ ſibi modo legi audiuit, fuerint à ſe dicta, & depoſita modo & forma, prout iacent in dicto examine.

Reſpondit. &c.

Interrogatus, an prædictis velit addere, vel demere, an vero potius intendat ea omnia ratificare, & approbare, & an cum effectu prædicta omnia tanquam vera, & à ſe pro veritate dicta, & confeſſata approbet, & ratificet.

Reſpondit, &c.

Et tunc Dominus acceptatis, &c.

Vel ſic, poſt interrogatorium interrogatus, an ſit paratus, &c. omiſſis alijs ſequere, vt infra, videlicet.

Et lecto ſibi per me de mandato D. eius examine heſterna die ſibi facto, ac omnibus in eo contentis de verbo ad verbum, prout iacēt, ad claram ipſius C. intelligentiam, et per ipſum bene audito, et intellecto, ac bene auditis, et intellectis, vt aſſeruit, fuit per D.

Interrogatus, an prædicta, quæ modo ſibi legi audiuit, ſint illa eadem, quæ ipſe C. in ſuo examine heſterno faſſus fuit, et quæ modo di-

xit

xit ſe pro veritate dixiſſe, et faſſum fuiſſe.

Reſpondit, etc.

Interrogatus, an prædictis intendat, et velit addere, vel detrahere.

Reſpondit, etc.

Et D. dicente, et ipſum C. monente, vt bene aduertat, an aliquid in dicto examine fuerit per ipſum C. dictum, quod verum non ſit, vel aliquid tacitum, et omiſſum, quod verum ſit, et illud addat, vel corrigat pro veritate: et ſi veritatem faſſus fuit, non dubitet illam ad præſens ratificare: ſi vero illam minime dixit, non terreatur metu tormentorum, quominus illa improbet, quæ vera non ſint; præſertim ſi aliquē indebitè nominauit, conſiderans, quòd de eius ſalute tractatur, licet non ſit vnquam deſperandum de gratia Principis.

Reſpondit: Faccia Dio; tutto quello, che hò detto, è vero, e lo confermo, nè voglio aggiungerui, ò leuarne coſa alcuna.

Interrogatus, an ergo prędicta approbet, et ratificet in omnibus, et per omnia prout iacēt.

Reſpondit: Signor ſi, che io, etc.

2 † Tunc D. ſedens, etc. acceptatis, etc. examen dimiſit, et mandauit ipſum C. poni ad largam, copiamque dictæ ſuæ confeſſionis, et conſtitutorum volenti decreuit cum termino trium dierum ad faciendum ſuas defenſiones, Marſil. in ſua pract. §. quoniam. num. 1. Maran. in ſuo ſpec. 6. par. in 14. actu. n. 15. omni meliori modo.

3 † Iſte

3 † Iſte terminus trium dierum poteſt aſſignari etiam breuior, Clar. q.64.verſ. ſin autem,ſed tamen dandus eſt omninò aliquis terminus ad
4 dicendum contra dictam defenſionem,† quia contra propriam confeſſionẽ poteſt reus multa deducere,& probare,Clar.qu.55.per totam.
5 † imò poteſt etiam illam reuocare probando erroneam eſſe,& eſſet abſoluendus. Clar. d.qu.
6 55.verſ.ſed pone.† Et licet reo confeſſo terminus prædictus non poterat dari, dari tamen debet, Clar. quæſt. 65. verſ. 1. in fin. & qu. 49.verſ. ſed nunquid,& verſic.eſt igitur. Aliæ verò clauſulæ, de quibus ſuperius mentionem fecimus,vbi tractatũ eſt de publicatione proceſſus; nequaquam neceſſariæ ſunt in dicto decreto, Clar. quæſt. 61. verſ. ſed quæro, & Chart. in ſua pract. interrog. reo in fin.

7 † Recepta ratificatione ſolet etiam quandoque torqueri reus,vt alia delicta fateatur,complices, fautores, & receptatores propalet: vel
8 alias alia de cauſa, † & tunc non interponitur decretum prædictum ſtatim poſt ratificationẽ acceptam, ſed vlterius interrogatur reus hoc vel ſimili modo videlicet,

9 † Interrogatus, vt modo pro vlteriori veritate dicat an aliquos alios habuerit complices, & fautores ad delicta prædicta committenda, & an aliqua alia delicta vltra prædicta iam faſſa perpetrauerit. Reſpondit,&c.

Verum quia de hoc plenè tractatum habe-

bis inferius, vbi de recognitione banniti tractabimus infra lib. 6. cap. 4. & ibi etiam formulas appoſui, ideo hic omitto formam tradere, ne pluries eadem videar inculcare.

10 † Si reus ſic ſuper alijs tortus alia fatebitur delicta, debebunt illa pariter per eundem ratificari ſequenti die iuxta formã ſuperius poſitam. Si verò aliquid aliud ab eo habere non potueris, tunc eundem de tormentis deponi, disligari, & ad largam poni mandabis cum decreto ſuperius annotato.

SCHOLIA IN CAP. XV.

Circa ratificationem aliqua ſupra attigimus. Cæterum ratificatio nil aliud eſt, quam perſeuerantia.

Ratificatio hæc (vt ſupra dixi) non eſt neceſſaria in ſponte confitente delictum, Clar. §. fin. q. 63. verſ. ſed quæro, ſed ſtatim, vt quis confeſſus eſt, debet condemnari. In tormentis verò vel metu tormentorum extorta debet ratificari, vt per eundem in q. 64. verſ. cæterũ ſi reus. Ego tamen neſcio quomodo Notarius poſſit dicere, reum ſponte confeſſum. Vide ſuper hoc puncto Fr. Caſoni. tit. de torment cap. 18. tit. de confeſſ. ſponte, & de error. iudi. nu. 3. inter tractatus Tomo 11. par. 1. Modum, & formulam ratificandi refert Carthar. de interrog. rei. lib. 4. cap. 1. num. 23. in clauſula, ex tunc.

tunc. D. acceptatis, de qua etiam author hic nu.2. verſ.tunc D.

Num. 3. Iſte terminus.

POſt ratificationem hoc decretum neceſſarium eſt, ſcilicet, quod ſtatuatur breuis terminus ad facien. defenſiones, vt ſupra viſum eſt, & hæc eſt cõmunis obſeruantia, aliter quis non poſſet condemnari, tamquam indefenſus, & multæ ſunt defenſiones præſertim erroris poſt confeſſionem, late Cartha.d. pract. lib.4.c.1.n.24.verſ.quod quidem decretum.

Ratificatio dictorum in tormentis perſeuerata, & iurata excludit omnem dubitationem. Amed. de ſindicat.in verb. ratificatio nu.1. & tollit omnem facultatem in termino defenſorio opponendi de ineptitudine proceſſus, ac quod ſententia executioni mittatur. De ratificanda confeſſione habes apud Fr.Caſon. de torment. cap.21. & de eius formula apud Foller. in prax. crim. dialog. in verb. & ſi confitebuntur, nu.63. & ex hoc.

Ratificatio an ſit neceſſaria, quando tortura fuit leuis, vid. apud eundẽ eo in loco nu.83. An ſit neceſſaria, & an differatur, quando adduceretur à confeſſo error aliquis, Foller.ibidẽ num.84. Clar. §.fin.q.55.in fin. vbi ſecundum practicam nouam dicit, quod nunquam admittitur reuocatio niſi probato errore.

Ratificatio non operatur ſi confeſſio ſit extorta per tormenta nullis præcedentibus inditijs

tijs legitimè, etiam quod illa confeſſio millies ſit ratificata. Hondcd. conſ. 108. nu. 33.34. vbi infinitos cumulat. Bertaz. crim.conſ.340.in ſi. Rimin. iun. inter crim. conſ.69.nu. 1. & conſ. ſeq. nu.42.lib. 2.

Ratificatio confeſſionis qualificatæ an operetur quod confeſſus condemnetur reiecta cõditione,vel qualitate: quæſtio hæc habet facilem reſolutionem, nam ratificatio tãtum purgat metum,non autem aliquid de nouo inducit;quamobrem ex tali confeſſione, quia ordinaria pœna mortis condemnari non poteſt, quod eſt multum ſingulare,&in ſolemni cultu iuxta Decia.plures citan. conſ.60. nu.37. lib.3. Clar.§.fin q.55.verſ. fortè poſſet.

Ratificatio nulla ex defectu cõfeſſionis, puta ſecutæ non præceden. inditijs, non conualeſcit ſuperuenientibus inditiis,Clar.q.55. verſ. ſi verò,in fin.& n.64. verſ. dixi etiam.

Quid ſi quis eo tẽpore quo adducitur reus ad bancum pro ratificatione, adiicit ratificationi alia delicta, de quibus non interrogetur, & quorum nulla indicia præcedunt, an ex ea ſpontanea confeſſione pro illis delictis poſſit condemnari,pro quibus non cadit ratificatio, quia nihil eſset ratificabile.

Ex ſola fama tortus, & confeſsus delictum, ratificatione ſecuta, an poſſit condemnari,eſt pulcherrima quæſtio examinata per Farinac. q.47.n.10.verſ.amplia.tit.de indic.& tortur.

Rati-

Ratificatio non obeſt,vbi confeſſio ſit inuerisimilis:ideo nõ ſufficit ad condemnan. Boſs. de confeſs.n.46. Maſcard.concluſ.384. nu.5.

Eodem modo, ſi ratificetur confeſſio contraria euidentiæ facti Maſcard.ibi num.6.

Denique ne te diutius remorer, forma conclusionem, & dic quod vbi confeſſio eſt nulla multis variiſq; modis à iure proditis,ita & ratificatio,quia non datur qualitas abſq; ſubiecto, accidens abſque ſubſtantia; & ſicut reſeruatio nil operatur non exiſtente ſubiecto reſeruabili, ita nec ratificatio.

Num. 7. Recepta.

VTrum ſecuta ratificatione poſſit quis interrogari de ſociis, & complicibus, vid. Clar.qu.21. verſ. dictum ſociis, et de aliis delictis, quorum non extant indicia, ſupra viſum eſt, vid. Clar.§.fin.q.64.verſ.ſucceſſiuè quęro. Carth. de interrog. rei. lib. 4. cap. 1. num.84. Mediolani inualuit obſeruantia, vt confeſsus crimen interrogari non poſſit de aliis,quorum nulla adſunt indicia, excepto crimine furti, aſsaſſinii,ſfroſationis,annonæ, vel ſalis,vel ſi eſſet bannitus, et condemnatus.Quibus caſibus, ſi executioni demandanda ſit condemnatio, ſolet torqueri tam ſuper aliis delictis in genere, quam ſuper complicibus, ſociis,et receptatoribus,Farin.tit.de indic.q.37. nu.166.de quo infra c. 1. lib. 6.

Aduerte tamen, quod huiuſmodi tortura

ſuper alijs, et ſuper ſociis debet eſse moderata, et male faciunt, qui cum condemnato vtuntur omni tormentorum crudelitate, et tanquam cum cadauere agunt. Farinac. d.tit. de indic. q.37. nu.173. et 175.

Finis Libri Quarti.

LIBER V.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo contra reum contumacem procedendum ſit.*
2 *Contra contumacem ſi extent legitima indicia monitorium, ſeu inquiſitio formari debet.*
3 *Citatio ad ſe excuſandum à delictis in Monitorio, ſeu inquiſitione intentatis cum eorũ inſertione reo tranſmittenda eſt.*
4 *Reus contumax ſeruatis ſeruandis condemnari poteſt.*
5 *Legitima indicia extare debent, vt monitorium, ſeu inquiſitio tranſmitti poſſit.*
6 *Legitima indicia qualia eſſe debent hoc caſu.*
7 *Opinio vehemens contra aliquem ex probabilibus argumentis reſultans ſufficit ad tranſmittendum Monitorium, ſiue inquiſitionem.*
8 *Indicia debent coadiuuari.*
9 *Fuga ante inquiſitionem qualiter probetur.*
10 *Fuga iunctis alijs indicijs eſt ſufficiens ad tranſmittendum inquiſitionem.*

11 *Iudex*

11 *Iudex cuncta rimari debet, & rerum ordinem plena inquiſitione diſcutere.*

12 *Vita hominis nihil eſt carius.*

13 *Dignitas vitæ æquiparatur.*

14 *Diuitiæ ſunt ſecundus ſanguis hominis.*

15 *Contumaces condemnati poſſunt impunè offendi.*

16 *Iudex qui innocentem damnat, vnde poſtea occiditur, non excuſatur à grauiſſima pœna.*

17 *Monitorium, ſiue citatio cum inquiſitione debet legitimè exequi, alias omnia, quæ ſequentur, eſſent ipſo iure nulla.*

18 *Citationes omnes legitimè exequi debent, quia defectus citationis annullat omnes actus deſuper factos.*

19 *Monitorium, ſeu inquiſitio qualiter exequi debeat, vt dicatur legitimè facta exequutio.*

20 *Domi reus citari poteſt, & de qua domo intelligendum ſit.*

21 *In exequendis Monitorijs, inquiſitionibus, & citationibus attendi debet ſtylus, & conſuetudo locorum, illisq; inhærendum eſt.*

22 *Ante inquiſitionem de corpore delicti conſtare debet.*

23 *In Monitorio, quod ſecundum ſtylum Vrbis formatur, quæ ſolemnitates requiruntur.*

24 *Executo Monitorio fit relatio executionis, ſeruantur termini, & deinde reus contumax condemnatur.*

25 *Extra Romanam Curiam non fiunt monitoria, ſed inquiſitiones.*

26 *Inquiſitiones, quas ſolemnitates habere debeant.*

27 *Inquiſitiones ſcribuntur in libris actorum Curiæ.*

28 *Inquiſitionum tenores inſeruntur in citatione prima,*

ma, quæ reo contumaci tranſmittitur.

29 *Citatio cum inſertione inquiſitionis qualiter concipi debeat,*

30 *Condemnationem contumacis, quæ præcedere debeant.*

31 *Formæ variantur ſecundum varias variarum Curiarum conſuetudines, & practicas.*

32 *Conſuetudo, & practica locorum obſeruanda eſt.*

De modo procedendi in contumaciam contra delinquentem.

Caput Primum.

HActenus diſſeruimus quomodo for-
mandus ſit proceſſus contra reum
captum, et in fortiis Curię detentũ;
1 †videamus modo quomodo cõtra
cõtumacẽ procedendũ ſit. Et bre-
2 uiter dico; † quod ſi delinquens capi nõ potue-
rit, tunc cõſiderare debebis, an legitima fuerint
cõtra ipſum indicia ex proceſſu deſuper fabri-
cato acquiſita: & ſi ſic, tunc contra eundẽ mo-
3 nitorium, ſeu inquiſitionem formabis, † eiuſq;
copiã cũ citatione ad ſe excuſandũ à delictis
in dicta inquiſitione, ſeu monitorio intentatis
iuxta formas inferius traditas ipſi reo contu-
4 maci tranſmittes. † Et ſi infra terminum ibi
aſſignatum, ille ſic citatus non comparuerit,
tunc ſeruatis ſeruãdis contra eundem ad Sen-
tentiam condemnatoriam deuenire poteris.

Clar.

5 Clar. q. 31. in princ. †Dixi legitima inditia, quia non quælibet inditia ſufficere debent ad tranſmittendam inquiſitionem, ſed tantummodo illa, quæ legitima ſunt. Char. de execut. Senten. cap. fi. nu. 59. & 139.

6 † Intelligo autem legitima hoc caſu, non (prout aliqui intelligunt) ea tantum, quæ ſunt ſufficientia ad torturam. Natt. conſil. 594. nu. 14. volum. 3. ſed etiam ea, quæ non ſunt adeo grauia, legitima tamen, & à iure approbata. Char. d. c. fi. nu. 139. quod erit arbitrio Iudicis relinquendum. Conrad. in pract. in tit. de inquiſit. n.
7 33. †& voluerunt nonnulli ſufficere vehementem opinionem, contra aliquem ex probabilibus argumentis reſultantem. Clar. quæſt. 29. verſic. ad formandum: ibi nihilominus. Bene
8 verum eſt, †quod ſi indicia ſint debilia, debe-
9 bunt aliquo modo coadiuuari. † Ideo ſolet prius citari reus ad informandam curiam ſub aliqua pœna pecuniaria, & comparens requiri, & (ſi videbitur) deinde mulctari; deque his omnibus apud acta mentio fieri debebit, antequam ad tranſmiſſionem Monitorij procedatur; quia tunc reo ſic citato non comparente dicetur conſtare de eius fuga ante inquiſitio-
10 onem, †quæ fuga iunctis aliis præexiſtentibus indicijs, ſufficit poſtea ad tranſmittendum inquiſitionem prædictam. Clar. d. q. 10 verſic. ad formandũ, in fin. & hæc eſt bona practica, & ita vi-
11 di obſeruari à doctiſſimis viris. †Et merito quidem

dem circa prædicta eſt ordo rerum plena inquiſitione diſcutiendus,& cuncta ſunt diligentiſſime rimanda,& conſideranda Rol.conſ.51. nu.1.lib.1. cum plerumque agatur de vita ho-
12minis,†quia nihil eſt carius. Vaſq. controuerſ.
13Illuſt.lib.1.cap.18.nu.9.vel de dignitate, † quæ vitæ æquiparatur. Barba.conſ.71.col.4.volu.2.
14vel demum de fortunis, † quæ ſunt ſecundus ſanguis hominis.Iaſ.in l.nequicquam.§.vbi decretum.n.2.in fi.ff.de offic.proconſ & lega. Et
15tu ſcis, † quod tales ſic capitaliter condemnati vigore conſtitutionum Summorum Pontificum,impunè poſſunt occidi.Sixtus V.poſt alios in conſtitut.5.contra homicidas,&c.

16 † Quare ſi quis innocens damnatus interficeretur,neſcio quomodo tu, qui cū damnares à grauiſſima pœna excuſari poſſes. Vaſq. vbi ſup.d.c.18.nu.26.Circa tranſmiſſionem autem monitorii, ſeu inquiſitionis, illud maximè ad-
17uertere debueris, † vt legitimè exequatur,quia ſi minus legitimè exequeretur,proceſſus,& Sētentia, & omnia, quæ inde ſequerentur, eſſent ipſo iure nulla Clar.q.31.in princ.

18 † Et idem obſeruare debueris in omnibus citationibus, quia defectus citationis reddit nullos omnes actus deinde factos. Clar.quæſt. 31.verſ.1.& ſeq.

19 †Nec tamen neceſſarium eſt (prout aliqui voluerunt) quod inquiſitio prædicta perſonaliter intimetur,ad hoc, vt poſſit quis tanquam

con-

contumax condemnari, ſed ſufficit, ſi ad domum intimetur dimiſſa copia dictæ inquiſitionis, & ita obſeruat ſtylus; & conſuetudo omnium Curiarum. Clar.d.q.31.verſ.dictum eſt,
20& verſ.ſeq. †Intellige autem de domo, in qua ipſe reus inhabitare, & ſedem habere conſueuerat. Clar. d.q.31. & d.verſ.dictum eſt; ibi. &
21quod talis, &c. †Quia tamen omnes loci habēt vel ſtatuta, vel proprios ſtylos, & conſuetudines circa prædicta, illis erit inhęrendum, nec aliquo modo erit ab eis recedendum. Clar.d.
22 q.31.verſ.quæro modo.† Debet etiam conſtaſtare de corpore delicti, alias enim ſi de eo non prius conſtaret, non poſſet aliquid poſtea fieri, & ſi fieret, eſſet omnino nullum, & inualidum.
23Clar.q.4. †In monitorio, quod formari ſolet ſecundum ſtylum Romanæ Curiæ in Vrbe apponi debet nomen, & officium Iudicis inquirentis, nomen inquiſiti, terminus, qui datur ad comparendum, pœna, ſub qua inquiſitus citatur, tota ſeries delicti, quod intentatur cū annotatione temporum, & locorum. Niſi ſint delicta, quæ habeant tractum ſucceſſiuum. Dec.conſ.18.nu.72.& ſeq.lib.1.& aliarum circumſtantiarum, iuxta quod conſtat in proceſſu informatiuo. Chart.de exec.Sent. in præf.num. 115. & in c. fin. num. 149. Item modus exequendi, comminatio procedendi ad vlteriora ſi reus non compareat, tempus, locus, in quo formatur, ſubſcriptio denique ipſius Iudicis.

Habes

Habes per Clar. q.31.per tot.et per Foller. in ſua pract.in verbo, vel eos verbaliter citari fa-
24ciat per tot. † Cum autem fuerit exequutum, fit relatio executionis prædictæ per nuncium apud acta Curiæ. Foller.in dict.pract.in verbo, fiat relatio nuncij, & deinde expectatur, quòd tranſeat tempus aſſignatum ad comparendũ, quo lapſo formãtur aliæ citationes, ad docendũ paruiſſe monitorio pœnali contra reum formato, executo, et in actis reproducto, et dicendum contra, ac demum citatur reus ad Sententiam.

25 † Extra vero Romanam Curiã, et, vt aiunt in partibus, non fiunt monitoria, ſed inquiſitio-
26 nes iuxta ſuperius poſitam formam: † quæ quidem inquiſitiones pariter continere debent nomen Iudicis inquirentis, et eius officium, nomen inquiſiti, et totam ſeriem delicti, vt ſupra dictum eſt, tempus, et locum, in quo formatur, et ſubſcriptionem Iudicis inquirentis. Clar.d.q.31.verſ.per D.et foller. d.verbo, vel
27 eos verbaliter citari faciat.nu.4. † & huiuſmodi inquiſitiones ſcribuntur in libro actorum Cu-
28 riæ, † & deinde earum tenores inſeruntur in Citatione, quæ fit de mandato Iudicis tali inquiſito contumaci, dimiſſa earumdem copia domi, vel perſonaliter, aut alias, prout fieri potuit,
29 ſecundum conſuetudinem loci, † quatenus infra certum terminum comparere debeat, ad reſpondendum dictæ inquiſitioni cum commina-

minatione, quòd alias ipſo non comparente ad vlteriora procedetur. Foller. in dicta ſua pract. in verbo, vel eos verbaliter, &c. num. 3. & ſeq.
30 † Et ſi talis ſic citatus non compareat, ſi eſt ſtylus, quòd alia citatio ſimilis trãſmittatur, abſq; tamen inſertione inquiſitionis illa tranſmittitur, poſtea reus in banno ponitur; ac deinde fit eidem intimatio, qualiter fuit in banno poſitus, niſi infra certum terminum comparuerit. Foller. in d. pract. in verbo Banniatur, & demum, ſi adhuc in contumacia perſiſtat, citatur ad ſententiam. Hæc citatio non eſt neceſſaria ſecundũ aliquos, vt habes inferius, verſ. poſui formam pro certa die, & poſtea quandocumq; ſingulis diebus, & horis, & fertur Sententia cõ-
31 demnatoria contra ipſum. † Vt autem facilius prædictas percipias formas, inferius apponam, quas tamen variare debueris ſecundum varias variarum Curiarum conſuetudines, & practi-
32 cas, † à quibus nullo modo, vt ſuperius dixi, licet recedere. Clar. q. 31. verſ. dictum eſt, & verſ. quæro modo, Chart. de exec. Sent. cap. fin. nu. 154. 158. & 187. cum ſeq. Et primò formam Monitorij, & illius executionis iuxta ſtylum Romanæ Curiæ in ſequẽti capite tibi ſupponã.

SCHOLIA IN CAP. I.

MOnitoriũ, cuius apud nos nulla fit mẽtio cum ſolus eius vſus ſit in Vrbe, ſucce- dit

dit loco inquiſitionis, atque iiſdem ferme regulis innititur,vt videre eſt ex hoc capite, & ſequenti. Ideo diſpoſitum de vno,cenſetur quoque diſpoſitum de alio,cum promiſcue motione,& inquiſitione vtamur.

Qualia inditia requirantur, diſſerit Farinac. quæſt. 1.nu. 45. vbi quinque opiniones recenſet,& tandem reſidet in hac, quod hoc committatur Iudicis arbitrio,quod debet eſſe regulatum à iure,& author hic nu,5.6.

Secundo ſequitur ex hoc præmiſſorio,quod ſi nulla præcedunt inditia, monitorium tranſmitti non poteſt, vt author n.3.probat. Vnde ſi monitorium eſt iniuſtum,& ſine cauſa,puta nulla præcedente ſuſpitione contra reum non ligat, quia vbi non eſt ſuſpitio aliqua probabilis, non debet cogi quis ad ſe ſubijciendum examini, quia probationes de domo rei non ſunt aſſumendæ. Boſſi. conciuis meus in titu quomodo procedatur per præcepta num,9.10. 11 vbi docet practicam formandi monitoria. Cæterum hæc monitoria, quæ fiunt ſub pœna pecuniaria,ſunt vtiliora Fiſco,quam bonorum confiſcatio, vt dicit Farinac, tit.de delictis. qu. 18.nu.45.verſ.limita.6.

Senatus, qui oculatiſſimus eſt, his vtitur, quando alicuius fama grauata eſt: nam primò mandat citari ſub pœna pecuniaria, mox ſecuta mulcta,ſub pœna vitæ, & confiſcationis bonorum: ita factum eſt contra Com.Hypolitum

May-

Maynum damnatū primo in ſcutis bis mille erga Reg.Cam. poſtea in pœnā vitę, & confiſcationis.& anno præterito citati fuerunt multi ex patritijs noſtris, inter quos Egreg. Co.Marcus Ant Areſinus, Ferrandus Nouatus, Com. Fran.Abdua, M'.Ant.Gallina ſub pœna ſcutorum x.mille, quæ præcepta fuerunt terribilia, aliqui paſſi fuerunt contumacialem mulctam, metuentes illud Dauidicum, Domine ne in furore tuo. Alij ſe conſignarunt, & tandem dimiſſi ſunt. Hæc præcepta intimata fuere ſub regimine Illuſt.& Excell.Comitis ſtab. & locū tenentis Regij in hac inclyta Ciuitate, & Statu Mediolani. Superuenit poſtea Decretum gratioſum, cuius commodum multi ex mulctatis nondum cauto Fiſco ſenſere, ſuper quo multa reſponſa reddidi imprimenda.

Num 3. Cum citatione.

Citatio hæc debet eſſe certa, & an in ea ſit exprimenda cauſa, propter quā quis citetur. Clar.q.31.verſ.quæro nunc. Farinac. de inquiſit.q.11.nu.40.& q.18.nu.45.53. Verum in caſibus prædictis ſolum citati fuerunt hi nobiles pro nonnullis concernentibus intereſſe Fiſci Regij nulla addita ſpecie criminis, contra quam citationem ſtat Natt.conſ.594.cu.11.li.3. Quę tamē citationes odioſæ ſunt, licet Princeps iubeat aliquando ita ex magna cauſa fieri, & perraro ſunt relaxandę, incutiunt enim magnum timorem, ne dicam deſperationem, his

his qui citantur, dum ignorant, quorſum tendat illa citatio. Et ideo ego conſultus ſuper formam d. citationum dixi, quod in ſimilibus aduocatus nullam opem ferre poteſt, & (vt in prouerbio fertur) digladiato, etſi peritus vrgente maiore vi peritiam omnem amitiit, dũ neſcit ſe defendere à multorum ictibus contra ſe aduolantibus. Sic Aduocatus, dum Principes hanc citationum formulam ingrediuntur, & ſubditos grauant.

Dicebam quandoque in cauſis grauibus, in quibus non eſt impoſita pœna confiſcationis bonorum, abſtinendum ab his pręceptis, quibus per obliquum peruenitur quoad effectum ad bonorum confiſcationem, ſed tantum ea pręcepta concedi poſſe, quando adſunt legitimę ſuſpitiones, ſed non idoneę ad inquirendũ. Si tamen delictum ſit huiuſmodi, contra quod ſi extarent indicia, haberet locum confiſcatio, ſicut in crimine ſodomię per decreta Senatus Excell. (licet aliter ſit ſeruatum hoc anno in cauſa ardua) non autem ſunt concedenda, ſi non eſſet locus confiſcationis. Ad hęc tendunt tradita per Farinac. tit. de delict. q. 18. nu. 37. verſ. quarta ſit concluſio, lib. 1. In materia huius monitorij plures formantur quęſtiones quę excutiũtur per Scac 4. in trac. Iud. c. 57. 58.

Quotuplex ſit monitorium, nu. 1. vſq; ad n. 5. quo caſu permittatur in criminalibus.

An & quãdo ſit prohibitũ ante formatã inquiſitionẽ. n. 4.

In

In Dominio Mediolani per Conſtit. Cæſ. tit. de accuſat. §. omnibus, prohibitum eſt Iudicibus, ne per præcepta pęnalia procedant inconſulto Senatu, vel Principe: cuius meminit Scacc. d. loco nu. 5. circa finem.

Nunquid iſte modus procedendi ſit contra ius, vel præter ius.

Quod hoc monitorium non conſtituit quē reum, ſed is, qui examinatur, conſtituitur reus, ſi ex eius examine reſultat aliquod inditium legitimum, ibi num. 10.

Si monitorium tranſmittitur poſt formatā inquiſitionem, tunc exprimenda eſt cauſa, ob quam monetur, non ſi ante, vt diſtinguitur ibi cum aſſignatione rationis numero 10. in fin. Ego vero nunquam vidi, nec audiui tranſmitti monitoria poſt, ſed ante inquiſitionem, deficiētibus indiciis vt ſupra dixi, præſertim cum ſolum nitantur Senatus authoritate, qui audito cauſæ ſtatu id ex arbitrio ſuo decernit.

Quod monitorium eſt vtile Fiſco ad eliciēdas pecunias; pernitioſum vero iuſtitiæ, quia inſtruitur ad fugam reus, num. 11. verſ. quarta difficultas.

Num. 4. Etſi.

SI reus comparet, reſoluitur monitorium in vim ſimplicis citationis; ſi non comparet, ſeruatis ſeruandis proceditur ad vlteriora condemnando eum ad pœnas cōminatas in præ-

 cepto,

cepto, Scacc.dict. cap.58.in fin. et Author hic. Vide eundem Scacc.cap.97.

Num. 5. Dixi,

SI de monitoriis poſt inquiſitionem, benè dicit Author, indicia debere eſſe legitima, ſi non ſufficiant ſuſpitiones, vt dixi. Mediolani quid obſeruetur iam dixi. Gum quandoq; incideret mentio horum monitoriorum, cum citatione ſub pœna cõminata, et non dubitarent rei ſe præſentare, exiſtimantes, contra eos nulla legitima fore indicia, Dixi quod etſi Senatus ſoleat iubere iudicibus, vt ſub pœna citent, non tamen neceſſarius indiciorum defectus arguitur, quodq; poteſtati Senatus committitur, non etiam neceſsitati ſuppoſitũ eſse exiſtimandum eſt. Quodque poteſt latere anguis in herba, neque inde tutum argumentum ſumi poſse. Quia cogitationes Senatus quis explicabit? Percute plectrum conſcientiæ tuæ, & ſi deliquiſti, trepida, quia pauor his eſse ſolet, qui operantur malum, atque hi pertimeſcunt ſemper, & ad omnia fulgura pallent.

Num. 6. Intelligo.

VT quis poſſit citari perſonaliter, debere præcedere legitima inditia à iure approbata, Natt.d.conſ.594. num.14. verſ. 4. accedat lib.3.& abſtinendum eſt à ſententia contumaciali ſi legitima nõ adſint inditia, Carthat. de execut.ſent.capit.capt.bannit.cap.vlt. num.

139.

139. Ad quod reſpexit Senatus in ſuo decreto anni 1584. die 11. Octobris mandan. quod contumaces non inquirerentur, niſi legitimis præcedentibus inditiis, neue rei conſtituerentur. Cuius decreti beneficium (ſicut multa alia) referēdū eſt Pręſidi Magiſtratus ordinarij, ac Principium cōſiliario Simoni Boſſio, cuius ſpecimen ingenij, quo in iuuētute pollebat, facilem aditum ad omnes honores per gradus ei fere pollicebatur. Quod votis ſit potitus, gratulandum eſt, nam in ea ſenatoria dignitate multas controuerſas quęſtiones diremit, quarū memoria nullo tempore intermoritura eſt, illius etiā nomen nulla obliuione poterit aboleri. Cuius recordationem etſi perpetuam virtutes propriæ redditura ſint, attamen eo beatiores, & gratiores erunt, cum filium ſuum Fabriciū I.C. multi nominis Oratorē ſecundū agnoſcamus, nunc Vicarium Prouiſionum huius Ciuitatis. Id enim inter ſummas eius fœlicitates cenſendum eſt, dum vel eum, vel ex eo ſurgentes intuetur nepotes.

Num. 9. Solent.

MEdiolani hæc praxis non recipitur, quia monitoriorum vſus eſt prohibitus obſtante conſtitutione, de qua & vt ſupra dixi. Sed Iudex ſeruatis ſeruandis procedit, ſcilicet formando inquiſitionem, ſi reus haberi, ac detineri non poteſt.

Num. 1. Quæ fuga.

QVale indicium præſtet hæc fuga, vide Menoch. lib. 1. præſumpt. 89. a num. 36. vſq; ad n. 50. Maſcard. de probat. concluſ. 819. lib. 2. iunctis ſeq. ad quem locum non tē, vt tantum aquas ſitientem, nō bibentem, ſed ad pſenam meſſem relego. Si tamen inſatiabile videndi ſtudium vis explere, ne diſcedas à Farinac. lib. 2. tit. de indic. & tortur. q. 48. per tot.

Contra Iudicem indebitè inquirentem, & condemnantem iniuſtè, præter Vaſqui contro-uerſ. Ill. cap. 18. nu. 26. Vid Farinac. q. 10. n. 35. vbi plura de Iudice inquirente per calumniā, & quando dicatur vera calumnia, & contra Iudicem minus debitè punientem reum. Vid. eundem q. 17. num. 6.

Num. 19. Et tamen.

AMpla eſt materia huius citationis, de qua vid. Clar. q. 31. verſ. dictum eſt; vbi ſingula capita proſequitur.

Quod reus debet legitimè citari, ne proceſſus, & ſententia ſint nulla, & quotupliciter dicatur nulla, Farinac. qu. 11. num. 94. tit. de

2 Quod ad citandum cogitur Princeps etiam ſubditum in criminibus, & Farinac. qu. 22. nu. 66. vbi plenè vol. 1. & in ciuilibus etiam ex magis communi.

3 Quod habet locum in delicto notorio, in-

quam

quam rem tamen, Vid. Scacciam de veritate q.52. num.7. & ſeq.
4 Quod requiritur ſpecialis commiſſio Iudicis citantis in criminali, Scacc. vbi ſup.
5 Nunquid exprimenda ſit cauſa, ob quam citatur, quæ quæſtio eſt ſuperflua Mediolani, quia tenor inquiſitionis in ipſa citatione inſeritur, Clar d. qu.71. verſic. quæro nunc Scacc. d. qu.32. nu.15.
6 Quod non poſſit in citatione imponere pœnã pro contumacia citati, verſ. item quæro.
7 Quod in citatione apponitur totus tenor inquiſitionis, verſic. quæro nunquid, & hoc de conſuetudine.
8 Inquiſitionis formula.
9 An ſufficiat intimatio citationis ad domum in Dominio Mediolani ſeruantur No. Cõſtit. tit. de accuſat. procedant.
10 Quod non requiratur, vt citandus requiratur per Ciuitatem, ſed directo ſufficiat ire ad domum, verſ. ſed nunquid.
11 Abſens extra territorium citatur per ſubſidiales litteras, ibi. verſ ſed hæc, & hoc procedit, etiam quod ambo Iudices diuerſi territorii eſſent ſub eodem Principe.
12 Vagabundus citatur iuxta formam Nou. Cõſtit. de quo in d.§.procedunt. Scacc.cap.45. num. 23. 25.
13 Citatio vna peremptoria in criminalibus ſufficit pro omnibus, verſ. quomodo.

14 Reo conſtituto ob vim monitionis, quæ ei fit, citatione non eſt opus ad ferendam ſententiam condemnatoriam. Nam poſt monitionem cenſetur citatus omnibus diebus, & horis, vt compareat; de qua monitione Clar. in verſ. vlterius.

15 Citatus cum termino ad reſpondendum inquiſitioni, pendente termino poteſt capi, verſ. vlt. quæro.

Has omnes quæſtiones pleniore ſtylo videre poteris apud Farin. de inquiſ. q. 11. per tot. quæſtio. Scacc. in q. 32. 33.

16 De citatione quę fit per edictum, idem Scacc. plenè c. 14.

17 De citatione per proclama. Scacc. c. 35.

18 De citatione per campanam, idem c. 36.

19 De citatione in criminalibus c. 39.

20 De citatione per literas in criminalibus, ibi. cap. 40.

21 De citatione per edict. per proclama, & per campanam in criminalibus, Scacc. c. 41.

22 De citatione reali, ſeu captura c. 42.

23 De modo exequendi citationes in criminalibus c. 45. & ſeq.

24 De relatione executionis citationis verbalis, per literas, & per edictũ, & executionis realis in omni ſpecie cauſarum, cap. 48. 49. apud Scacc.

Num. 22. Debet etiam.

Supra abunde dictum eſt, & de hoc Clar. q. 4.

Num.

Num. 24. Cum autem.

De relatione executionis, vid. Scacc. cap. 48. 49. vt ſupra diximus; Foller. in prax. dialogi. in verbo fiat relatio nuntij. Cætera ſunt plana.

SVMMARIVM.

1 *Forma Monitorij ſecundum ſtylum Almæ vrbis, & Romanæ Curiæ.*

2 *Forma Citationis, quando ſeruantur termini ad Sententiam.*

3 *Forma Citationis ad Sententiam.*

4 *Forma Sententiæ contumacialis remiſſiue.*

5 *Termini ante Sententiam, qualiter ſeruandi ſint, & quomodo enumerandi dies ſecundum antiquam practicam, & veram.*

6 *Reus debet habere terminos integros.*

7 *In Vrbe in Curia Reuerendiſſimi D. Gubernatoris, quomodo hodie ſeruentur termini.*

8 *Hæc tamen practica à paucis annis citra eſt introducta.*

9 *Lelius de Sindicis, & Iulianus Sanctarellus actuarij in dicta Curia, & viri multum practici, poſteriorem vſum damnabant, & priorem ſeruandum eſſe affirmabant.*

10 *Quorum opinionem author approbat.*

11 *Stylum tamen, & loci conſuetudinem attendendam eſſe ait.*

Forma Monitorij ſecundum ſtylum Vrbis,& Romanę Curię,& citationū,quibus peruenitur ad Sententiam condemnatoriam.

Caput Secundum.

Annibal Oricellarius Epiſcop. Carcaſſonus. Almæ Vrbis, eiuſq; diſtrictus Generalis Gub. & V. Camer.

Ecce nomen: & officium Iudicis, Clar.quæſt.31. verſic. per D. N. Prætorem.

Tibi Sempronio N.de tali loco, ex aduerſo principali auctoritate noſtri officii, nec non ad Magnifici, & Excell. D.Io: Iacobi Nerotti Sanctiſs.Dom.Noſtri Papæ,& Reuerend: Cameræ Apoſtolicæ Procuratoris Fiſcalis generalis inſtantiam, Vitalin. in tract. de malef. in rubr. de citatio: num. 22 & 25. tenore præſentium præcipimus, & expreſsè mandamus: quatenus infra triduum proximum, cap. olim, & cap. fi. extra de reſcrip. Vitalin. vbi ſup. n. 11. ab executione præſentiū computandum, cuius primus dies pro primo, ſecundus pro ſecundo, tertius pro tertio, & peremptorio termino tibi aſſignatur, Foll in ſua pract. in verbo, vel eos verbaliter citari faciat, num. 5. & 22. & nu. 40. & vide Vitalin. vbi ſup. num. 11. ſub pęna con-

confeſſatorum criminum, & delictorum, de quibus imputaris, vltimi ſupplicij, & confiſcationis omnium bonorum tuorum, mobilium, & immobilium, iurium, actionum, ac debitorum nominum, Cenſuum, Societatum, & locorum Montium præſentium, & futurorum, vide Clar. q. 78. verſ. vlterius quæro. vbique locorũ exiſtentiũ. debeas coram Nobis, ſeu infraſcripto noſtro in criminalibus Locumtenente, vt ſciat, vbi debeat, coparere. Foller. vbi ſupranum. 4. Clar. d. verſ. per. D. N. quæſt. 31. perſonaliter per te ipſum. Foller. vbi ſupra num. 8. comparuiſſe, & te præſentaſſe ad te excuſandum, exculpandum, & defendendum ab infraſcriptis criminibus, & exceſſibus per te commiſſis, & patratis, Clar. q. 31. verſ. quæro modo; & ſignãter eo, quod cum alias de anno 1592. menſe Maij. Clar. q. 31. verſ. quod de anno, nulla ſaltẽ legitima cauſa ſubſiſtente, Fabritium N. de Capua in Alma Vrbe prope Eccleſiam S. Mariæ de Populo nuncupatæ, cum enſe denudato agreſſus fuiſſes, illumque in brachio ſiniſtro vnico graui vulnere cum debilitatione eiuſdẽ brachij affeciſſes, & poſtea eodem anno & mẽſe Auguſti, per acta infraſcripti Notarii pacem eum eodem mediantibus communibus amicis inita delicti prædicti veniam obtinuiſſes, debuiſſeſque, propterea non modo nihil aliud mali contra prædictum Fabritium cogitare, aut moliri: ſed ab omni ſcelere ſaltem, quantũ huma-

humana patitur fragilitas, abſtinere. Nihilominus gratiæ immemor prædictæ, neque conſiderans, quam graue, & turpe facinus ſit pacem frangere, præcipue homicidium inſimul committendo, quod omni iure ſemper prohibitum ſub grauiſſimis pœnis extitit; legumque, & ſacrorum Canorum, ac ſacrarum Summorum Pontificum conſtitutionum iuſſa, & præſcripta paruifaciens, immo illis expreſſe cōtraueniens, temere, dolosè, & appenſatè. Clar. d. q. 31. verſ. ſcienter, & dolosè. animoque, & intentione infraſcriptum delictum, & homicidium cum fractione pacis committendi, de præſenti anno .... & menſe ..,.. ſeu alio veriori tempore, armatus archibuſio longo ad rotam, puluere, & pileis plumbeis onuſto, omnibuſque rebus ad necandum neceſſariis inſtructo, noctis tempore, neſcitur, quo ſpiritu, niſi diabolico ductus, prope domum dicti Fabritii, in via Ferratina nuncupata, exiſtentem in quodam horto domui prædictæ cohærente in inſidiis te poſuiſti, expectans, quod dictus Fabritius, quem extra domum eſſe facile noueras, ad eam reuerteretur, vt eum interficeres. Cumque prædictus Fabritius circa horam ſextam noctis tute, & ſecure, nihil ſibi mali euenturum cogitans, domum reuerſus fuiſſet, aſſociatus ſolummodo ab Antonio eius famulo, oſtiumque domus prædictæ pulſare cœpiſset, tu progrediens ex inſidiis prædictis eundem Fabritium ador-

adortus fuiſti,& dicendo ei *bona notte*, contra eundem dictum archibuſium, quem geſtabas, exoneráſti, magnoque letali vulnere in flanco de vno ad aliud latus penetrante vulneraſti, ex quo quidem vulnere illinc ad duas horas prædictus Fabritius mortuus remanſit,eiuſque cadauer Eccleſiaſticæ ſepulturæ traditum fuit: & his peractis in fugam te dediſti, pœnas propterea in dictis legibus,ſacris Canonibus,& ſacris Summorum Ponti ficum Conſtitutionibus impoſitas,& inflictas temerè,& dānabiliter incurrendo: Rebuſque aliis,&c. Alioquin,&c. Foller.in d.verſ.vel eos,&c. num.3. Vitalin.de malef. in rub.de cita.num.3. Volumus autem præſens noſtrum monitorium, tibi perſonaliter, ſi perſona tua commodè haberi poterit. An debeat prius conſtare, quod fuerit facta diligentia de perſonaliter reperiendo, & quod non,Foller. vbi ſupra num. 23. Clar. d. q.31. verſ. ſed nunquid. ſin autem domi tuæ ſolitæ habitationis. Vide Chart.de execut. Sent.c.fin. nu.182.quatenus illam habeas in Vrbe, & ad valuas Curię noſtræ: alias ad eaſdem valuas,& in acie Campi Floræ, dimiſſis ibi illius copiis affixis pręſentari, & intimari. Qualiter ſit citatio intimanda attenditur ſtylus, vel ſtatutum loci, Clar. d.q.31.verſ. dictum eſt. illudque ſic executū ita te rearctare, & afficere, ac ſi perſonaliter,& magis legitimè executum foret. Certificantes nihilominus te, quod ſi in dicto termino

mino non comparueris: Nos, ſiue infraſcriptus noſter in criminalibus Locumtenens ſeruatis quatuor terminis in ſimilib. ſeruari ſolitis iuxta ſtylum Curię noſtrę ad declarationem incurſus pœnarum prædictarum, illarumque legitimam executionē, contra te procedemus, ſiue procedent, contumacia, & abſentia tua, ac aliis in contrarium forſan facientibus, non obſtantibus quibuſcunque; nec cōminatio requiritur. Vital. in tract. de malef. in rub. de citat. nu. 3. In quorum, &c. Dat. in Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ. Foller. d. verb. vel eos, &c. numer. 3. hac die. menſe

Marcus Aurelius de Domo locumtenens, locus † ſigilli. Antonius Bartolettus pro Charitate Notarius.

Formato ſic vt ſupra monitorio, illoque executo, & in actis reproducto cum fide executionis per Curſorem, ſeu mandatarium in calce, ſeu à tergo eiuſdem annotata. Relatio nuncij eſt de ſubſtantia citationis, & in actis debet ſcribi ſeriatim. Foller. in ſua pract. in verbo, fiat relatio nuncij, lapſoque dicto termino trium dierum in dicto monitorio aſſignato, qui incipit currere à die executionis excluſiuè, Vital. in d. rubr. de citatio. num. 27. citatur deinde reus infraſcriptis modis, videlicet.

1. *Citatio die 16. Octob.*

1 † Illuſtriſſimo Domino Gubernatore. Citetur Sempronius N. ex aduerſo principalis ad do-

docendum ſe paruiſse monitorio pœnali contra eum formato executo, & in actis legitimè reproducto, ad dicendum contra primo pro prima dilatione ad primam diem, inſtante Fiſco. Char. N.

Dicit non eſſe neceſſariam huiuſmodi accuſationem, Chart. de execut. Sent. cap. fin. n. 171. & ſeq.

Facta relatione, comparuit ſubſtitutus Fiſcalis, accuſauit contumaciam, et inſtetit mandari citari ſecundo pro ſecunda.

2. Citatio die 18 Octob.

2 Citetur Sempronius, etc. ad docen. etc. ſecundo pro ſecunda dilatione ad p. d. inſtante Fiſco, Charitas Notarius.

Facta relatione comparuit ſubſtitutus fiſcalis, vt ſupra, et obtinuit citari tertio pro tertia.

3. Citatio die 20. Octob.

3 Citetur Sempronius, etc. ad docendum, etc. tertio pro tertia dilatione ad primam diem, inſtante Fiſco Charitas Not.

Facta relatione ſubſtitutus fiſcalis obtinuit quarto pro quarta, et ſuperabundanti.

4. Citatio 22. Octob.

4 Citetur Sempronius, etc. ad dicendum, etc. quarto pro quarta, et ſuperabundanti dilatione ad primam diem inſtante Fiſco. Cha. Not.

Facta relatione, ſubſtitutus fiſcalis obtinuit citari ad Sententiam.

Citatio ad Sententiam, die 24. Octob.

5 † Citetur Sempronius N. ex aduerſo principalis

palis ad videndum deferri iuramentum in ſupplementum plenæ probationis, quatenus opus ſit, concludendum, concludique videndum, & audiendam Sententiam diffinitiuam, & loco Sententiæ videndum declarari ſe incidiſſe in pœnis in monitorio contra eum formato,executo, & in actis legitimè reproducto, cõtentis,& pro præmiſſorũ executione mandatum quodcunque deſuper neceſſarium, & opportunũ decerni, & relaxari ad primam diem inſtante Fiſco. Charitas Not-

Facta relatione, comparet ſubſtitutus fiſcalis,accuſat contumaciam, & obtinet declarari, vt ſupra, & Iudex ſuam fert Sententiam declaratoriam incurſus pœnarum prædictarum, † cuius Sententiæ formam habebis in eodem meo formulario criminali.

6 † Numeros dierum, quos in margine,tam ſupra,quam infra notatos habes, ideo appoſui, vt ſcires quomodo ſeruandi ſint termini in prædictis,non enim ſunt inculcandi, cum reus †terminos integros habere debeat.

7 † Non nego,†quin etiam aliter fiat in Vrbe in Curia Reuerendiſſimi Domini Gubernatoris. Vidi enim citari reum,verbi gratia, die 16.ad 17.pro prima dilatione,die 17. ad 18. pro ſecũda, die 18.ad 19.pro tertia, die 19.ad 20.pro quarta, & ſuperabundanti, die 20.ad 21.pro Sentent.

8 † Sed hæc prædicta à paucis annis citra eſt

9 in-

9 **introducta** in dicta Curia, † & recordor, quod illam vehemẽter damnabat Dominus Lælius de Syndicis,qui fuit per plures annos actuarius criminalis in dicta Curia, & profecto vir multum practicus,à quo ſemper vidi ſeruari priorẽ formulam, quam etiam ſeruandam eſſe dicit Dominus Iulianus Sãctarellus modernus actuarius in eadẽ Curia, Notarius etiam ipſe multũ practicus, & verſatus, non ſolum in Vrbe, ſed etiam extra in pluribus locis Status Eccleſiaſti-
10 ci,†& ego puto,quod in re quidem talis poſte-
11 rior vſus improbetur: ſtylus tamen,& conſuetudo loci attendenda eſt, vt ſuperius monui.

SCHOLIA IN CAP. II.

PArũm in hac prouincia curæ habentur hæc monitoria, quæ tantum vſitantur in Vrbe, ideo de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos.

Citato cõgruum debet aſſignari tempus ad comparend. Foller.in prax dialog.in verb. vel eos verbaliter citari faciat.n.22.& eſt habenda ratio locorum diſtantiæ,alias citatio erit nulla, tamquam facta intra anguſta tempora: in citatione moderatũ tempus eſt ponendum, & ſi citatio fiat tempore, quo citatus nõ poteſt venire, citatio eſt nulla.

Præſentium, & futurorum.

AN in confiſcatione veniant futura. Clar. qu.78. verſ. vlterius quæro, vbi quid diſpo-

ſponat Decretum Mediolani, tit. de pœn. §. omnium, cuius decreti meminit Plott. in ſuo ſolemni Indice.

Num. 11. Stylus tamen.

DE obſeruãtia ſtyli plura apud Maſcard. de probatio. concluſ. 1339.

1 An pro lege obſeruari debeat in cauſis criminalibus, dic, quod ſic, Afflict. deciſ. 391. nu. 5. & Iudex non obſeruans ſtylũ, tenetur in ſyndicatu, & facit litem ſuam: & hæc procedunt in ſtylo antiquo, & inuariabili: inſtrumenta contra ſtylum ſunt ſuſpecta de falſo. Hæc & alia collegit Præſes Menoch. lib. 2. præſump. 8. col. pen. & vlt. Cui addo plurima ſcitu digna ex locupletiſſimo Borgnin. Caualcan. indice ſuarum deciſionum hoc verbo; ad eum te relego.

S V M M A R I V M.

1 *Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus.*
2 *Forma alia inquirendi breuior.*
3 *Forma citationis cum inſertione inquiſitionis.*
4 *Inquiſitiones Peruſiæ, & in aliquibus alijs locis non inſeruntur in citatione.*
5 *Forma citationis ſine inquiſitione.*
6 *Forma alterius citationis ad reſpondendum inquiſitioni.*
7 *Forma banni, quod publicatur contra contumaces.*
8 *Forma intimationis banni.*
9 *Forma citationis ad ſententiam.*
10 *Citatio ad ſententiam poſt bannum ſecundum aliquos*

non

non eſt neceſſaria; conſuetudini tamen locorum inhærendum eſſe monet author.

Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus,& banni, ac citationum,quibus ad Sententiam deuenitur.

Caput Tertium.

FOrma inquiſitionis,& executionis illorum iuxta ſtylum, quem vocant de partibus, talis eſt,prout infra,videlicet.

1 † Hæc eſt quædam inquiſitio,ſiue titulus inquiſitionis,quæ fit,& fieri intenditur per Mag. & Excell.D. N. Iudicem ex eius mero officio, auctoritate, poteſtate, arbitrio, atque balia, & ad querelam B.& ad inſtantiam Mag. Domini Procuratoris Fiſcalis, vel ad denunciam P. contra, & aduerſus Sempronium N. de tali loco incolam Ciuitatis,&c.homicidam & fractorem pacis, In eo, & ſuper eo, quod fama publica præcedente, & clamoſa inſinuatione ſic referente,non quidem à maleuolis,& ſuſpectis, ſed potius ab honeſtis,& veridicis hominibus, & perſonis non ſemel tantum,ſed ſæpe, & ſępius ad aures,& notitiam D.Iudicis, etiam per modum notorii, auditu, relatuque peruenit, quod cum alias de anno.... &c. & ſequere narrando ſeriem delicti,prout vidiſti ſupra in monitorio ab illis verbis;& ſignanter ſuper eo,

quod cum alias, &c. vſque ibi:Rebuſque aliis; & deinde conclude. Et prædicta omnia facta,& perpetrata fuerunt per præfatum Sempronıũ animo & intentione,loco, & tempore, quibus ſupra:pœnas propterea legum, Sacrorum Canonum, & ſacrarum Summorum Pontificum Conſtitutionum,ac bannimentorum, ſiue Statutorum,temere, & damnabiliter incurrendo. Super quibus omnibus,& ſingulis,&c. Vide Clar.d.q.31.vbi hæc omnia bene declarat.

Vel etiam breuius formatur in leuioribus delictis hoc modo,videlicet.

2 Inquiratur ex officio Curiæ, nec non ad querelam,N. etc. contra, et aduerſus. N.de tali loco,in,de,et ſuper eo,quod de præſenti, anno, etc.et pone ſeriem delicti, vt ſupra,dein de concludе, Et prædicta omnia, etc. Super quibus,etc.

Die 16.*Octob.*1595.

Inchoata,facta,et formata fuit.

Dicta die.

Commiſſio primę citationis in forma, et erit talis,videlicet.

3 † De mandato multum Magnifici,et Excell. D.N.Iudicis, etc. inſtante Magnifico Domino Procuratore fiſcali.

1.*Citatio* 16.*Octob.*

Citetur Sẽpronius N. ex aduerſo principalis quatenus infra triduum proximum, coram præfato D. Iudice compareat ad reſpondendũ

inqui-

inquiſitioni contra eum formatæ in, de, & ſuper eo, quod cum alias de anno, &c. & ponè tenorem inquiſitionis, in quantum tangit ſeriē facti, vt ſupra: omiſſis generalibus vſque ibi: Rebuſq; aliis, &c. quia talis tenor interſerendus eſt, Chart. de exec. Sent. c. 1. n. 386. & ſeqq. deinde conclude: Alioquin, &c. In quorū, &c. Datum, &c.

4 † Bene verum eſt, quod ſi ſtylus ſit in loco, quod non inſeratur totus tenor inquiſitionis, prout fit Peruſiæ, & in quibuſdam aliis locis;

5 † tunc ſatis erit dicere: Char. d. cap. 1. n. 388. Ad reſpondendum inquiſitioni contra eum formatę occaſione homicidij cum fractione Pacis per eum commiſſi, in perſona Fabritii N. de præſenti anno........ & menſe....... prout latius in dicta inquiſitione, ad quā, &c. Alioquin, &c. in quorum, &c.

Dicta die.

Exequuta fuit per N. publicum mandatariū Curiæ domi dimiſſa copia prout retulit.

Die 20. eiuſdem.

Commiſſio ſecundæ citationis in forma.

2. Citatio die 20. Octobr.

6 † De mandato, &c. Citetur Sempronius N. ex aduerſo principalis, quatenus infra biduum compareat perſonaliter ad reſpondendum inquiſitioni contra ipſum formatæ, tenoris, prout in ea, ad quam, &c. alias, &c. in quorum, &c. Dat. &c.

Dicta die.

Exequuta, vt ſupra per N. &c.

Die 23. eiuſdem.

Commiſſio banni, & intimationis eiuſdem in forma.

TENOR BANNI.

Bannum, & eius intimatio die 23. Octob. Huiuſmodi bannum debet continere nomen Iudicis, nomen & cognomen eius, qui bannitur, cauſam ob quam bannitur, annum, & menſem. Foller. in ſua pract. in verſ. banniantur, num. 5. Charthar. de execut. Sent. cap. fin. num. 186. verſ. prout etiam:

7 DI † ordine eſpreſſo del Magn. & Excell. Sig. N. Giudice, &c. ſi deduce à notitia di tutti, qualmente hauendo Sempronio N habitante, &c. del preſente anno .... del meſe, &c. commeſſo homicidio in perſona di Fabritio di N. da Capua, etiam con frattura della Pace, ch'era fra di loro, come appare per gli atti, &c. & eſſendoſi perciò reſo contumace, non curando comparire, ſecondo le citationi fattegli: però ſi mette in bãdo in pena della vita, e confiſcatione di tutti, e ſingoli ſuoi beni, &c. E ſi prohibiſce, che neſſuno debba ricettarlo, nè dargli conſiglio, aiuto, nè fauore, ma perſeguitarlo, &c. ſotto le medeme pene, & in tanto ſi aſſegna termine di cinque giorni al detto Sempronio e comparire à difenderſi dal detto bando, altrimẽte, &c. In quorum, &c.

Dicta

Dicta die.

Exequutum per N. publicum Præconem Communis, vt retulit.

8 De mandato,&c. Intimetur Sempronio N. qualiter fuit in banno poſitus,& eidem terminus aſſignatus quinque dierum ad comparendum,& ſe defendendum,&c.alias,&c. In quorum,&c. Dat. &c.

Dicta die.

Intimatum domi eiuſdem Sempronii cum demiſſione intimationis in forma; per N. publicum mandatarium Curiæ, &c. prout retulit, &c.

Die 29. eiuſdem.

Commiſſio citationis ad Sententiam.

9 † De mandato,&c.Citetur,&c. quatenus infra biduum coram eo compareat ad audiendā Sententiam ſuper inquiſitione cōtra eum formata tenoris, prout in illa, & poſtea quandocunque ſingulis diebus,& horis, &c. ideo,&c. alias,&c. in quorum,&c. Dat.&c.

Executa,&c.

10 † Poſui formam huius citationis ad ſententiam, vt ſcias quomodo formari poſſit, licet Doctores teneant illam poſt bannum neceſſariam non eſſe: Char. vbi ſup. cap. 1.num.430. Tu tamen conſuetudini locorum cohæreas, & ſic non errabis.Clar.qu.44.verſ.item quæro. Char. d.nu.430. verſ. ſubdit tamen.

SCHOLIA IN CAP. III.

DE ſtylo Curiæ in formanda inquiſitione ſeruando, plura apud Decian. tom. primo tract. crim. lib. 5. cap. 26. nu. 6. verſ. nota etiam, tit. quæ leges ſeruandæ in cauſa hæreſis. Quomodo Mediolani formetur, habes ex Clar. §. 31. vbi totum tenorem inquiſitionis ſcriptis inſerit ſuis. Aduerte tamen tu, qui formas inquiſitiones, quod is dicitur meliorem partem huius praxis callere, qui nouit optimè, & aptè compilare inquiſitionem. Quamobrem in officio tam D. Capitanei, quã Prætoris Mediolani deputati ſunt principales Actuarii, qui materno ſermone dicuntur, li capi de' Notari, qui diligenter inſpiciunt titulum delicti, & qualitatem indiciorum, & iuxta reſultantia ex dictis inditiis formant eas, & ſi quid obſcurum, dubiumuè ſe ſe offert, conſulunt Iudices ipſos, vel etiam ipſi Iudices proponunt in curia, ita per aquam & ignem tranſeunt dictę inquiſitiones, quæ quo maiori prudentum conſilio nituntur, eo difficilius conuelluntur. Hinc fit, vt perrarò Senatus ad has inquiſitiones manus apponat, quia non ſunt facilè mutãda, quæ cum maturo tot patrum iudicio proceſſerunt. Quamobrem vt reuertar ad id, quod à principio huius operis dicebã, magna eſt iudicum conſolatio, quando habent actuarios peritos,

&

& humanioribus etiam literis, quæ neceſſariæ ſunt, imbutos. Nec enim video, quomodo inquiſitionem poſſint dictare, ſi literarum ſunt rudes. Floret ad officium D. Capitanei Iuſtitiæ Oliuerius Bononia, dignus Egr. Fiſci Quintii Cancellarius, cui ob ſcientiam, & probitatem conſtantem plurimum omnes deferunt, itàut tamquã Atlas cœlum, ſic ille pondus totius Actuariæ, quæ in magnum numerũ diuiſa eſt, ſumma cum vigilantia, & dexteritate ſuſtineat.

Ad Officium D. Prætoris Franciſcus de Bernardis, et Actuarius Vacca, viri circumſpectiſſimi, nec nimia feſtinantia properantes, ſed lento gradu, quę muneris ſunt ſui abſoluentes, et rectè, quia nimia feſtinantia, et præcipitatio nouerca eſt iuſtitiæ.

De reformandis inquiſitionibus ordinem habèmus Excellen. Senat. mandan. vt inquiſitiones reformentur, non obſtante ſtatuto mandante, quod inquiſitiones formatæ iterari non poſſint.

Ad hæc haud te prætereat, quod hęc inquiſitio concipienda eſt clara, ſpecifica, continens omnes delicti qualitates (itàut reo non tollantur defenſiones) & locum, et tempus regulariter commiſſi delicti, non tamen diem, etiamſi pars non opponat, et nomen illius, cum quo delictum eſt commiſſum. Quæ et quomodo procedant, vid. latè Farinac. de inquiſit. q. 3.

Verſ. Tenor banni.

BAnnum hoc eſt nullũ, quando in proceſſu non fuit ſeruata forma ſtatutorum, ſeu ſtylus, poſt Farinac. et Carthar. vid. Scacc. c.97. nu.32. verſ. ſecundo quæro. Nota hoc, et quando habes ad manus aliquem bannitum capitaliter, diligenter inſpice proceſſum: An ſententia cõdemnatoria ſubuerti poſſit aliqua ſimili exceptione, puta omiſſionis banni, aut ſimili nullitate reſultante ex eodem proceſſu, Farinac. q.11. n.37. et de pluribus cauſis nullitatis banni tractat Carth. in prax. de execut. ſenten. cap. bann. cap. vlt. n. 186. verſ. prout, cum ſeq. ad quem omnino recurre tu, qui vis laborare pro redimendo cliente ex imminenti mortis periculo.

2 Bannum eſt ſententia interlocutoria, ſi poſt illud ſequatur ſententia condemnatoria, et eſt ratio, quia is, qui in banno poſitus eſt, ſi comparet infra terminum banni, reſoluitur in vim ſimplicis citationis. Scacc. d. cap. 87. num. 38. Farinac. q.11. nu. 101.

3 An terminus bãni deſignatus à ſtatuto poſſit minui, vel augeri, ibid. nu. 39. per Scacc. vbi ſupra.

Num. 10. Poſui formam.

POſt ſecutum bannum, an ſine alia citatione perueniatur ad ſententiam condemnatoriam, vid. Chart. de execut. ſent. capt. banni cap. 1. num. 430. verſ. et ſolet, Mediolani viget

con-

conſuetudo, quæ ſeruanda eſt, iuxta ea, quæ ſupra dixi.

Quæro ad coronidem, an ſententia condemnatoria ferri poſſit longè poſt terminum citationis: dic quod ſic, Decian. referens cauſas conſil. 18. nu. 212. lib. 1.

Finis Libri Quinti.

LIBER VI.

SVMMARIVM.

1 *Bannito capto debet formari nouus proceſſus ſuper recognitione perſonæ illius, neque interim ſentētia contra ipſum lata executioni demandari debet.*

2 *Recognitio perſonæ banniti, quomodo, & quibus ſolemnitatibus fiat per propriam confeſſionem ipſius banniti.*

3 *Bannitus qualiter interrogari debeat, antequam ad ſententiæ exhibitionem deueniatur.*

4 *Bannitus debet deſcribi per Notarium, & qualiter, & formam habes, nu. 12.*

5 *Sententia condemnatoria debet exhiberi bannito, ad effectum, vt fateatur ſe eſſe illum in ſententia nominatum.*

6 *Recognitio banniti neceſſaria eſt, quando tempore inquiſitionis formatæ eius nomen ignorabatur.*

7 *Item*

7 *Item ſi in inquiſitione, & ſententia erratum fuiſſet in nomine, cognomine, patria, ſeu aliqua alia demonſtratione.*

8 *Item ſi in eodem loco plures ſint eiuſdem nominis, & cognominis.*

9 *Practici criminaliſtæ ſolent proteſtari antequam incipiant interrogare talem condemnatum.*

10 *Qualiter debeat fieri dicta proteſtatio, & forma eiuſdem, & nu.* 13.

11 *Forma examinis, ſiue conſtituti, quando fit recognitio condemnati, & numer. ſeqq.*

14 *Iudex ſolet decretare in fine examinis recognitionem eſſe legitimè factam, & ſententiam ſuis loco, & tempore exequendam eſſe.*

15 *Aliqui tamen Iudices dictum decretum non interponunt.*

16 *Recognitio perſonæ banniti fit etiam alio modo, & quomodo.*

17 *Forma comparationis, & proteſtationis fiſcalis exhibentis ſententiam condemnatoriam, & petentis illius executionem.*

18 *Forma Decreti Iudicis ad comparationem prædictam.*

19 *Forma alia examinis, ſiue conſtituti, in quo delinquentis perſona recognoſcitur.*

20 *Alio etiam modo poteſt concipi dictum examen, & conſtitutum, & quomodo.*

Quid

Quid faciendum capto bannito, & condemnato, & quomodo, & qua forma ad eius recognitionem, & examen deueniendum ſit.

Caput Primum.

SI aliquis bannitus, & condemnatus in contumaciam, ad tuas manus peruenerit, ſiue ſit condemnatus in pœnam vltimi ſupplicij, ſiue in aliam pœnam citra mortem, & captus fuerit, vel infra annum, vel poſt annum
1 condemnationis, † non ſtatim erit ad executionem Sententiæ procedendum, niſi prius nouo proceſſu formato ſuper recognitione perſonæ illius, vt ante executionem conſtet eum eſſe, qui in banno, & ſententia deſcriptus eſt. Chart. de exec. Sentent. capto bannito cap. 2.
2 in princ. † Recognitio autem huiuſmodi fit imprimis per propriam ipſius condemnati cõfeſſionem, quia is conſtituitur coram Iudice, ſine aliqua expreſſione nominis; ſed bene à
3 Notario actuario † eius ſic conſtituti ſtatura, effigies, barba, veſtimenta, et aliæ, ſi quæ ſunt, demõſtrationes deſcribuntur in principio examinis: deinde præſtito per ipſum iuramento de
4 veritate dicenda, † interrogatur de eius nomine, cognomine, prænomine, parentibus, patria, exercitio, et aliis qualitatibus, ſi quæ

quę alię in proceſſu,bāno,et ſentētia cōdemnatoria circa ipſius banniti conſtituti perſonā expreſſæ,et ſpecificatę fuerint vnico, vel pluribus interrogatoriis, quod melius eſt, et recepta reſponſione, poſtmodum interrogatur, an in loco, vnde dicit ſe eſſe oriundum,reperiatur aliquis alius eiuſdem nominis, cognominis, præ-
5 nominis,parentū,et qualitatum: † et ſi dixerit, quod non, tunc exhibetur ſibi bannum, ſiue Sententia condemnatoria contra ipſum lata, et per Notarium ad claram ipſius intelligentiam legitur, et vulgarizatur, et his peractis interrogatur demum ipſe Conſtitutus. An ipſe ſit illemet re, corpore, et ſubſtantia, qui in dicta Sententia deſcriptus, et nominatus eſt, et qui de delicto in ea cōtento inculpatus exiſtit; et ſi dixerit,quod ſic,tunc perfecte, et legitime dicitur facta talis banniti, et condemnati perſonæ recognitio. Ita loquitur Chart.in d.tract.
6 cap. 2. a n. 15.vſque ad n. 27. † Et hæc quidem recognitio tunc multo magis neceſſaria eſt, ſi, quando formata fuit inquiſitio, ignorabatur nomen delinquentis, et deſcriptus fuit per ſigna,ſtaturam, habitationem, veſtimēta,et alias circumſtantias, vel per litteram N. et proceſsū fuit ad condemnationem,vt procedi poſſe in
7 pręcedenti libro oſtendimus.† *N*eceſſaria etiam eſt,ſi in Sententia, et inquiſitione erratum fuit in nomine,cognomine,patria, vel aliqua alia demonſtratione.

8 † Item

8 † Item ſi in loco, in quo condemnatus ortus eſt, vel domicilium contraxit, aut deliquit, reperiantur alii eiuſdem nominis, et cognominis Char. in d. tract. cap. 2. nu. 4. vſque ad nu. 15.

9 Aduertere autem te volo, † quod practici criminaliſtæ, antequam ad aliquod interrogatorium deueniant cum tali condemnato; ſolent poſt deſcriptam à *Notario* eius perſonam, vt ſuperius dixi ſolemnem proteſtationem à Notario prædicto in ipſo conſtituto ſcribi facere,

10 † quod ſcilicet per interrogationes ſubſequẽtes faciendas, et reſpõſiones à condemnato N. dandas, vel aliũ in quemcumque actum, non intendunt vllo modo preiudicare Sententiæ condemnatoriæ contra dictum Conſtitutum latæ, et iuribus Fiſco cõmpetentibus, iuxta formã inferius appoſitam. Char. d. tract. c. 2. n. 58.

Die 17. Octob. Anno . . .

Forma Conſtituti cum recognitione condemnati.

11 † Conſtitutus perſonaliter in carceribus Turris Nonæ, coram Magnifico, & Excell. D. M. Aurelio de Domo, Locumtenente, & c. meque, etc. aſſiſtente D. B. ſubſtituto fiſcali.

12 † Quidam homo proceræ ſtaturæ, ætatis ſuę prout ex aſpectu dignoſci poterat, annorum, etc. cum barba coloris ſubrufi; ſiue, vt vulgo dicitur caſtagnaccia, habens magnam cicatricẽ in fronte, à parte ſiniſtra pendentẽ verſus auriculam ſiniſtram, indutus duploide ſciſſo telę lineę clamide, et caligis panni coloris promiſ-

cui,

cui, ac tibialibus ſemiſericeis, ad acum laboratis coloris celeſtis, ſiue Turchini, denique pileo in capite feltri nigri cum criſtis, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis,
13 &c. iurauit, †præmiſſa prius per D. proteſtatione, quod non intendit per quamcunque interrogationem à ſe faciendam, vel reſponſionem à dicto C. dandam, aut per quemuis alium actum deſuper adhibendum, Sententiis contra dictum C. latis, iuribuſque Fiſco quomodolibe competentibus, præiudicium aliquod inferre, de quo ſolemniter, & expreſſe, ac omni meliori modo proteſtatus fuit, & proteſtatur, hancque proteſtationem, ſemper quandocunque, ac in quolibet actu ex tunc repetit, & pro repetita haberi vult, & intendit. Ita etiam inſtante D. B. ſubſtituto fiſcali. Ad opportunas eiuſdem D. interrogationes dixit, & depoſuit, prout infra, videlicet.

Interrogatus, quomodo ipſe C. nominetur, cognominetur, & an habeat pronomen, ſiue ſupranomen.

Reſpondit: Io mi chiamo Sempronio, la mia caſa è delli N. nè hò ſopranome alcuno, che io ſappia.

Interrogatus, vt dicat nomina patris, & matris, fratrum, ſororum ſuarum, ſi quas habet, & eius exercitium.

Reſpondit: Mio padre ſi chiama D. mia madre A. Io hò vn fratello, che ſi chiama C. e

non

non hò ſorella niuna, il mio meſtiere è di Sartore.

interrogatus, ex quo loco ſit oriundus.

Reſpondit: Io ſon da Napoli.

Interrogatus, an in Ciuitate *N*eapolis ſit aliquis, qui nuncupetur Sempronius *N.* habens patrem vocatum D. matrem A. & fratrem C. profiteaturque ſutorem.

Reſpondit: Signor nò, che in *N*apoli non ci è neſſuno, &c.

Tunc D. mandauit per me, &c. & ad omnē bonum finem, & effectum exhiberi, legi, & vulgari ſermone exponi ipſi C. ad claram eiuſdē intelligentiam quandam Sententiam capitalē vltimi ſupplicii, & cōfiſcationis bonorum latā contra ipſum, per Magnificum, & Excell. D. P. Locumtenentem, etc. ſub die ... menſis .... præteriti anni .... ſub rogitu mei *N*otarij, prout in libro, etc. fol. etc.

Qua ſibi lecta per me, etc. & vulgari ſermone expoſita, de verbo ad verbum, prout iacet alta, et intelligibili *v*oce, et per ipſum bene audita, et intellecta, vt aſſeruit, fuit ipſe C. per. D.

Interrogatus, an ipſe C. ſit illemet Sempronius N. filius B. re, corpore, et ſubſtantia, de quo explicitè cātat dicta Sentētia, et qui in ea reperitur condemnatus pro homicidio, et fractione pacis in pœnam vltimi ſupplicii, et confiſcatione bonorum.

15 Reſpondit: Io ſon Sempronio *N.* figliuolo di

B.

B.in corpo,e ſoſtanza,ma non hò mai fatto tal delitto,che mi s'imputa in detta Sentenza,e mi ſtupiſco,come ne poſſa eſſer condemnato.

Interrogatus, an de familia N. ſit aliquis alius Sempronius nuncupatus.

Reſpondit:Signor nò,che nella famiglia delli N.non ci è altro Semptonio,che io.

14 † Tunc D. huiuſmodi recognitionem ipſius C.acceptauit, illamque fuiſſe, fore, et eſſe ritè, et legitime factam, ac Sententiam prædictam ſuis loco, et tempore, prout iuris fuerit exequendam pronunciauit,etc.

15 † Hoc decretum ſolent nonulli Iudices adhibere poſt acceptam reſponſionem,quod nullus alius reperitur, et ego vidi pluries fieri, et pluries etiam non fieri à Iudicibus ſimile decretum,et equidem, ſi fiat,puto rectè fieri; ſi omittatur, arbitror omittentes non omninò malefacere.

16 † Fit etiã aliquo modo huiuſmodi recognitio,ſiue proceſſus recognitionis, quia Fiſcalis, vel eius ſubſtitutus exhibet coram Iudice Sententiam condemnatoriam originalem, vel eius copiam authenticam, non caſſam, nec in aliqua parte vitiatam, et peti præuia ipſius condemnati recognitione, ac ipſo ſuper complicibus.etc. vt inferius demonſtrabimus torto, illi contra prædictum condemnatum executioni demandari; proteſtando etiam quod non inferatur vnquam quomodocunque, aut qualiter

cun-

cunque aliquod præiudicium dictæ ſententiæ, & iuribus Fiſci, ac alijs ſententijs contra eundem forſan latis, & producit etiam proceſſum deſuper formatum in parte, & partibus, &c. petens ius, & iuſtitiam ſibi adminiſtrari, & Iudex pronunciat ſe paratum eſſe ſuis loco, & tempore ius, & iuſtitiam adminiſtrare. Poſtea conſtituitur, & examinatur reus iuxta ſuperius traditum ordinem; talis autem erit forma, videlicet.

Die .... Menſis .... Anni.

17 † Coram M. & Excell. D. M. Aurelio de Domo, Illuſtriſs. & Reuer. D. Almæ Vrbis Guber. Locumtenen. meque, &c. Comparuit Magn. Excell. D. Io. Iac. Nerottus S. D. N. PP. & R. C. A. Procurator Fiſcalis, & exhibuit, ac produxit quoddam Inſtrumentum, ſiue tranſumptũ in publicam formam redactum per B. Cancellarium, & c. non caſſum, nec cancellatum, nec in aliqua parte vitiatum, cuiuſdam ſententiæ latæ per Magnificum, & Excellentem D. P. Locumtenentem, &c. ac rogatum per *N.* Notarium, de anno, &c. menſe, &c. tenoris prout in ea, contra Sempronium *N.* de *N*apoli, incolam, &c. ad præſens in carceribus Turris *N*onę carceratum, & quoſdam alios eius complices, in qua tam dictus Sempronius, quam præfati eius complices reperiuntur condemnati in pęnam vltimi ſupplicij, & confiſcationis bonorum, &c. occaſione delictorum, de quibus in

 dicta

dicta ſententia, & petijt,ac inſtetit, facta prius debita perſonæ dicti Sempronii recognitione, ac ipſo ſuper complicibus,& aliis delictis iuxta ſolitum, iuris, & facti remedijs opportunis examinato ad debitam dictæ ſententiæ executionem iuxta Summorum Pontificum ſacrarum Conſtitutionum, ſtatutorum, & bannimentorum formam deuenire, alias, &c. præmiſſa ſemper proteſtatione, quòd per quaſcũque interrogationes dicto Sempronio faciendas, & reſponſiones ab eodem dandas nullum cenſeatur præiudicium fieri ſupradictæ ſententiæ, ac iuribus fiſco quomodocunque,& qualitercunque hactenus acquiſitis, aliiſque ſententiis vbique locorum contra eundem forſan latis,de quibus,etc. omni,etc. Et inſuper exhibuit, & produxit in parte tamen, & partibus pro Fiſco, & Curia facientibus, & non alias, aliter, nec alio modo, quemdam proceſſum, ſiue copiam authenticam proceſſus, folio,&c. fabricatum per eundem Magnificum & Excellentem Dominum P. Locumtenentem incipientem,etc. finientem,etc.ſub rogitu eiuſdẽ *N. Notarii*, & in authenticam formam redactum per *N. N*otarium, ac Cancellarium, &c. (& ita ſi vnus rogatus fuit, alius vero deſcribi fecit,& publicauit) tenoris,&c. prout in eo, & petijt, ac inſtetit dictum proceſſum diligente videri, & ſuper contentis in eo dictum aduerſarium cum proteſtatione de qua ſupra dili-

gen-

genter examinari, & ſibi comparenti ius, & iuſtitiam adminiſtrari omni meliori modo, alias, &c.

18 † Qui Magn. & Excell. D. *N.* Locumtenens, ſedens, etc. viſis ſupradictis ſententia, et proceſſu, et præmiſſis auditis obtulit ſe paratum ſuis loco, et tempore ius, et iuſtitiam adminiſtrare, omni meliori modo, etc.

Succeſſiue.

19 † Conſtitutus perſonaliter, etc.

Quidam homo, etc.

Interrogatus de nomine, etc.

Reſpondit, etc.

Interrogatus, an in Ciuitate *Neapoli*, etc.

Reſpondit, etc.

Et prædicta extende, vt ſuperius tibi docui.

Deinde

Interrogatus, an ipſe Conſtitutus, fuit vnquam proceſſatus, et inquiſitus, et condemnatus pro aliquo delicto, et quo.

Reſpondit, Io non ſon ſtato mai proceſſato, inquiſito, nè condennato per delitto neſſuno, che io ſappia.

Et monitus, vt bene aduertat, quia aperte Curiæ conſtat, quod ipſe C. fuit proceſſatus, inquiſitus, et condemnatus pro quibuſdam delictis, et abſque dubio pluſquam veriſimile eſt, quod ipſe C. de prædictis notitiam habuerit, et habeat.

Reſpondit, Io Signore non hò ſaputo mai

 niente

niente di queſto, che V.S. mi dice, e non ne sò niente, e molto me ne marauiglio.

Tunc Dominus ad conuincendum ipſum C. de mendacio, ac ad omnem alium meliorem finem, et effectum, exhibuit eidem Conſtituto ſententiam capitalem, de qua ſupra per Magnificum, et Excellentem Dominum B. Fiſcalem productam, latam, et promulgatã per Magnificum et Excellentem Dominum P. olim Locumtenentem, etc. mandauit eam per me ad claram ipſius C. intelligentiam legi, et vulgari ſermone exponi à principio vſq; ad finem.

Qua per me lecta, et vulgariter expoſita, et bene per ipſum C. vt aſſeruit, audita, et intellecta fuit per D.

Interrogatus, an ipſe C. ſit illemet Sempronius, etc.

Reſpondit, etc.

Interrogatus, an de familia, etc.

Reſpondit, etc.

Tunc, etc.

20 † Solet etiam quandoq; altius ſumpto examine cum dicto condemnato ad exhibitionẽ & recognitionem perſonæ illius deueniri, quia præmiſſa proteſtatione, de qua ſupra cum deſcriptione perſonæ ipſius condennati, vt oſtendi, poterit is interrogari de nomine, & cognomine, Patre, patria, exercitio, ætate, de loco in quo fuit captus, quomodo, et quãdo adductus

ad carceres, quid faceret in loco, in quo captus fuit, an haberet ſocios, et quos, et quo modo cum illis ſe aſſociaſſet, per dicta loca, in quibus cõuerſatus fuit, quo modo victũ ſibi parauerit, et alia ſimilia interrogatoria fieri poterũt, quibus ipſe C. eò perducatur, vel inuitus cogatur confiteri ſe eſſe contumacem Curiæ, et bannitum: et tunc habita huiuſmodi confeſſione erit ei exhibenda ſententia contra ipſum lata ſub forma verborum ſuperius annotatorum.

Vel ſic.

Et exhibita ipſi C. per me de mandato D. quadam ſententia capitali contra ipſum C. et alios nonnullos in ea nominatos, vel deſcriptos lata ſub die, etc. menſis, etc. anni, etc. per Magn. D. M. Aurel. de Domo Locumtenentẽ, etc. ſub rogitu B. actuarij, etc. tenoris, etc. ea eidem per me vulgariter, et per eundem Conſtitutum bene, vt aſſeruit, audita, et intellecta fuit per Dominum.

Interrogatus, an ipſe C. ſit illemet, etc.

Reſpondit, etc.

Tunc, etc.

Aliis etiam modis, et formis ad dictum examen, et recognitionem deueniri ſolet. Verum quia paulò ſunt abſimiles, et in ſubſtantia idem important, propterea viſum eſt mihi ſupradictas tantum formas magis vſitatas annotare.

SCHOLIA IN CAP. I.

IDentitas perſonæ bannitæ in primis excutienda eſt, quia ſicuti ad executionem ſententiæ procedi non poteſt deficiente extremo neceſſario, ideo (ſi fieri poteſt) ab eo habenda eſt ore proprio, et hæc confeſſio ſuperat omnes probationes.

Circa recognitionem banniti capti, et proceſſum inſtruendum. Carthar. inſiſtit, vt nemo eo accuratior in ſuo tract. de execut ſentent. contumaci capt. bannito. cap. 2. per tot. et ibi multas recenſet quæſtiones.

Perneceſſaria eſt hæc recognitio multis de cauſis.

Prima, quando ignoratur nomen homicidę qui deſcriptus fuit per ſigna, ſtaturam, habitationem, veſtes, et alias circumſtãtias, ex quibus proceſſum fuit ad cõdemnationem, Carthar. d. cap. 2. 4. 5.

2 Quando in libello inquiſitionis erratum fuiſſet in nomine, patria, parum hic error nocet veritati. Ideo ſententia vt ſit valida debet fieri recognitio, et poſt recognitionem executio ibi. num. 6. verſ. prout.

3 Quando qualitates capti non conueniunt cum qualitatibus banni, et ſententiæ.

4 Quando in loco eſſent plures eiuſdẽ nominis; et hæc quæſtio contigit in ciuitate Papię in per-

perſona cuiuſdam Iſmaelitæ, vulgo Cingani cōdemnati de robaria, qui ſe defendebat, quod eſſet alter Aethiops eiuſdem nominis, et ſtaturæ. Pro quo ego conſului; neſcio autem, qualis fuerit exitus.

In recognitione ſerua praxim authoris deſcriptã ex Carthar. d. cap. 2. num. 16. cum ſeq. Verum quia articulus hic eſt multum controuerſus; ideo formabo aliquas concluſiones, vt ſi caſus tulerit, ad eas citra multorum librorũ reuolutionem recurrere poſſis.

Prima eſt concluſio, quod bannito capto, & per *N*otarium ſcripta eius qualitate, ſtatura, veſtimentis, ætate, ſi ille fatebitur eſſe eum, qui ita vocatur in proceſſu, et ſentẽtia, tũc dicitur ſufficienter recognitus, nec vlterius eſt inſiſtendum, ſed ad executionem ſententiæ, niſi aliud iuridicum obſtet, procedendum eſt: iſta eſt clara, et indubitata veritas, de qua per Clar. q. 96. verſ. quæro nunquid, Boſſ. in tit. bannit. quid amittant. num. 18. Rol. à Valle conſ. 60. num. 26. tom. 2. legenda tamen ei eſt ſententia, et vulgarizanda, Farinac. qu. 11. num. 24. circa fin.

Secunda concluſio, quod lecta ſententia, et fatente bannito, quod ille eſt, de quo fit mentio in ſententia, non eſt opus, quod fateatur, ſe illud delictum cõmiſiſſe: qui articulus, etſi diſputabilis ſit, attamen eſt veritas Carth. cap. 2. num. 26. verſ. ſed verior,

in tráct. de execut.ſent.cap. bannit., vbi quod ſat eſt vt fateatur eſſe illud corpus, et illum, qui fuit citatus, et bannitus. Vnde malefaciunt Iudices, qui cogunt reum fateri, quod ille eſt, qui deliquit, quia talis practica eſt multum periculoſa, ne dicam facinoroſa. Dicit tamen Boſs. quem refert Clar. qu. 96. verſ. quæro nunquid, quod Senatus aliquando obſeruat contrarium: et quod prima opinio ſit verior, firmat Scacc. q.97. n. 180. verſ. ſi de tortura.

Tertia concluſio, quòd ſi bannitus neget ſe eſſe illum, de quo in banno, poterit Iudex illũ torquere, vt confiteatur ſe eſse illam perſonam deſcriptam in banno, Clar. ibidem, vbi citat Marſil. ſing.72. per tot. et Rol. dicto conſil.60. n. 27. Qui tamen Marſil. ne verbum quidem facit de tortura, et hoc eſt verũ deficientibus alijs probationibus, quia tortura eſt remedium ſubſidiarium, et præcedentibus legitimis inditiis contra dictum nominatum. Quod ſi aliunde poteſt haberi veritas identitatis, non debet quis pro ea habenda tormentis ſubiici. Hoc expreſſim declarat Scacc. q.92. nu.125. verſ. et hanc quidam.

Quarta concluſio, quando bannitus dicit ſe alio nuncupari nomine, quam legatur in banno, tunc recurrendum eſt ad teſtes, qui illum recognoſcant, qui cum de vita hominis agitur debẽt eſse omni exceptione maiores, Farinac.

q. 11.

q.11.n.25. verſ. amplia. 4. & tunc quia paria, ſunt,quem eſſe confeſſum, vel teſtibus conuictum,poterit decapitari,& teſtes,qui deponunt illum cognoſcere per nomen, & cognomen, debent addere illum eſſe eundemmet, qui de delicto arguitur,& de quo in ſententia.

Quinta concluſio,quod ſi bannitus ex inditiis contra eum reſultantibus tortus perſiſtat in negatiua, nec, vt ſupra, à teſtibus conuincatur,erit dimittendus, & abſoluendus: id quod factum eſt cum P. Fräciſco Porro Mediolanëſi, qui occiderat quamdam meretricem in ciuitate Venetiarum, & omnia iocalia abſtulerat: Recognitus fuit vti bannitus ab vno ex teſtibus adductis è dicta ciuitate per illius aduerſarium adhuc ſuperſtitem: tortuſque cruciatu leni iuſſu Senatus negauit, & fuit abſolutus. Non ita contigit Alexandro Cabiato ob ſodomiam in contumaciam bannito, qui captus fuit, ex eo,quod haberet enſem extra corrigiã, cumque nomen negaſſet ſuum, ſtatim fuit recognitus tunc à ſatellitibus,& aliis, & denique Deo tantorum ſcelerum vindice iuſtiſſimo flãmis combuſtus. Dicit tamen, & bene Scacia. q.97.num.175.verſ. ſi eſt ſemiplene, quod recognitus ab vno teſte poteſt in ſummo gradu tormentari, & tortura omiſſa poſſet exequi ſententia cum mitigatione pœnæ;ſi minus quã ſemiplene recognitus eſt,poteſt relaxari cum fideiuſſione de repræſentando.

Se-

Sexta concluſio; Iudex habita tali recognitione debet interloquendo declarare eum eſſe illum, de quo in ſententia, & ideo eam fore executioni mandandam. Farinac. d.q. xj. nu. 25. verſ. amplia. 5.

Plures alias in hac materia concluſiones cõſtituere poſſum, ſed quia frequentiores ſunt, has paucis compendio perſtringere volui. Plenius exequuntur Chart. Farinac. & Scacc. ex quorũ tractat. ſitim huiuſmodi compeſcere poteris.

Aduerte rogo, ne poſtquam bannitus confeſſus fuerit, & torquendus ſit ſuper alijs, ſuper quibus torqueri poteſt, eum interroges, vel torqueas ſuper delicto principali, ſed fac tuam proteſtationem in ampla forma, iuxta methodum hic præfixam nu. x. quam pluribus exornat Chartar. cap. 2. nu. 45. & ſeq. d. tract. de execut. ſentent. cap. bann. quia magiſtraliter loquitur de eius formula concipienda. Author hic nume. 12.

Num. 14. Tunc Dominus.

ISta interlocutoria Iudicis eſt vtilis non neceſſaria, vt ſ. dixi, hoc eodem capitulo, verſi. ſexta concl. & hic num. 15.

S V M M A R I V M.

1 *Bãnitus negans ſe eſſe illũ, de quo ſit mentio in ſentẽtia, debet conuinci per teſtes, ſi poteſt, quod ſit ille nominatus in ſententia.*

2 Et

2 *Et teſtes debent deponere, quod eſt ille deſcriptus in Sententia, nec ſufficit, quod dicat, quod vocatur tali nomine.*

3 *Recognitio talis banniti per teſtes debet fieri illo poſito inter plures.*

4 *Forma faciendæ dictæ recognitionis reo poſito inter plures.*

5 *Bannitus conuictus per teſtes, quod ſit ille deſcriptus in Sententia, quamuis neget, poteſt puniri pœna expreſſa in Sententia.*

6 *Bannitus, ſi habet plura nomina, ſi ſub vno ſit condemnatus, ſufficit, quod ſub illo recognoſcatur à teſtibus.*

7 *Bannitus negans ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia, ſi non poteſt conuinci per teſtes, debet torqueri pro habenda confeſſione ſuper identitate perſonæ, & quomodo.*

8 *Bannitus, qui eſt torquendus, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia, quibus interrogatorijs interrogari poſſit.*

9 *Forma decreti faciendi, quando Iudex vult torquere Bannitum, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in condemnatione.*

10 *Si Bannitus fateatur ſe illum, de quo in Sententia mentio fit, licet non fateatur delictum commiſiſſe, condemnari tamen poteſt.*

Quid

Quid faciendum, ſi reus negat ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia.

Caput Secundum.

1 SI Bannitus, & condemnatus negat ſe eſſe illum, de quo in Sententia mentio ſit.
Tunc videndum eſt, an adſint teſtes, qui illũ poſſint recognoſcere, & conuincere, quod ſit illemet in Sententia prædicta nominatus, & de crimine in ea contento inculpatus, Chart. de
2 exec. Senten. cap. 2. num. 34. † non enim ſatis eſt, quod teſtes dicant, quod vocatur tali nomine, niſi etiam dicant, quod eſt ille, de quo mentio ſit in Sentẽtia. Char. d. c. 2. nu. 40. & ſeq.
3 † Hæc autem recognitio fieri debet poſito ipſo reo condemnato inter duos, vel plures alios, vt euitetur omnis occaſio fabricandi falſum. Char. d. c. 2. nu. 36. & ſeq. & talis erit forma, videlicet.
4 † Interrogatus, & monitus, vt bene aduertat dicere veritatem, quia non deſunt plures teſtes, qui poterunt recognoſcere ipſum Conſtitutum vocari Sempronium, non autem Ioan. Antonium, & eſſe illum eundem, de quo agitur, & ſit mentio in Sententia, & qui in ea eſt condemnatus.

Reſpondit: Io vi dico, che non ſono altrimente quel Sempronio, del quale ſi fà mentione

ne,& è condemnato in detta Sentenza, & non ſi trouerà mai,che io ſia altro, che Gio. Antonio ,come vi ho detto,e mi vergognarei à mutare il nome.

Tunc Dominus ad conuincendum ipſum Conſtitutum de mendacio , & ad diſponendũ ipſum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit ad locũ examinis adduci tres alios, qui magis ſimiles ætate , ſtatura, et effigie ipſi C. reperiri potuerunt.

Quibus adductis idem D. mandauit eos in ordine poni , et inter illos poni etiam ipſum Conſtitutum ; et ad illorum faciem ſucceſſiue mandauit vocari Paulum N.de Florentia : qui ad faciem prædictorum adductus, & ſibi iuramento ueritatis dicendæ delato, prout,&c. iurauit,fuit per D.

Interrogatus, an cognouerit, & cognoſcat Semproniũ N.de Napoli olim incolam Vrbis.

Reſpondit: Signor si, che io conoſco Sempronio N.da Napoli già habitante in Roma.

Interrogatus, quomodo , & quanto tempore citra illum cognoſcat.

Reſpondit:lo lo cognoſco da più di trè anni in quà con occaſione, che habbiamo magniato vn tempo inſieme vn medeſimo pane: perche lui ſtaua per ſeruitore co'l Signor N. che morì l'altro giorno, del quale io era Maeſtro di Caſa.

Inter-

Interrogatus, quãdiu ſit,quod dictum Sempronium non vidit.

Reſpondit; Io non hò veduto detto Sempronio dapoi,che ſi diſſe, che lui haueua ammazzato Fabritio di N. che non mi ricordo, quanto tempo ſia, che all'hora lui ſi parti dal detto Signor N & dapoi non l'hò viſto più.

Interrogatus,quomodo ſciat, quod tunc diceretur, quod dictus Sempronius Fabritium interfeciſſet.

Reſpõdit;Io sò, che ſi diceua,che Sẽpronio, haueua amazzato Fabritio,perche all'hora la Corte mandò à far'inuentario delle robbe di Sempronio in caſa del detto Signor N. mio patrone, & poi gli mandò anco il monitorio,e ſi diceua publicamente, che lui haueua ammazzato il detto Fabritio.

Interrogatus, an, ſi dictum Sempronium modo videret,illum recognoſceret.

Reſpondit; Senza dubbio io riconoſcerei detto Sempronio, ſe lo vedeſſi adeſſo.

Et D.dicente, vt modo inſpiciat iſtos quatuor,qui ſibi exhibentur, ſic in ordine conſtitutos; & dicat pro veritate, an inter præfatos adſit, & reperiatur ille Sempronius, de quo modo interrogatus fuit,& qui dicebatur,quod Fabritium interfecerat.

Reſpondit: Signore io hò veduto beniſſimo queſti quatro giouani. che ſtanno,qui per fila, & vi dico,che frà di loro ci è quel Sempronio,

del

del quale adeſſo mi hauete dimandato, & che ſi diceua, che haueua ammazzato Fabritio Capuano.

Et D. ſubiungente, vt dicat,& deſignet, quinam ex dictis quatuor iuuenibus ſit ille Sempronius,& manu illum tangat.

Reſpondit, mouens ſe de loco ad locum, & manu tangens dictum Conſtitutum tertium in ordine poſitum: Signore,queſto qui, che è il terzo nella fila, è quel Sempronio, del quale mi hauete dimandato, & io vi hò riſpoſto di ſopra; Præſente d. Sepronio C.&dicente,Signor coſtui non sò chi ſia, non lo conoſco, e non può conoſcerme, & io non sò, quel che lui dica,perche non fui mai, e non hebbi nome Sēpronio, come dice lui, ma ſi bene mi chiamo Gio. Antonio,come vi hò detto di ſopra,e non ſono ſtato mai col Sig.*N.* ne sò chi ſia queſto Sig. *N.*

Replicante dicto Paulo adducto, & dicente, Io dico, che lui ſi chiama Sempronio, e non Gio. Antonio, e così ſi faceua chiamare, & era chiamato da tutti, & lo riconoſco beniſſimo per quel Sempronio, che vi hò detto poco fà.

Et cum vterque perſiſteret in ſuo dicto, D. licentiauit dictum adductum: & ſucceſſiuè ad magis conuincendum ipſum C. de mendacio, & ad magis diſponendum ad veritatem fatendam,ac ad omnem alium meliorem finē, & effectū mandauit adduci Cæſarem *N.* de *N.*

Qui

Qui adductus,& delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit per Dominum.

Interrogatus,an cognoſcat Sempronium.

Reſpondit.Signor sì, che io lo conoſco,&c.

Interrogatus, quomodo, & qua occaſione illum cognouerit,& cognoſcat.

Reſpondit: Io lo comminciai à conoſcere dell'anno .... ch'egli ſtaua per ſeruitore col Sig.*N*.

Interrogatus,an ſciat, vel dici àudierit,quod dictus Sempronius vnquam commiſerit aliquod delictum,& quod.

Reſpondit; Io non sò,che detto Sempronio habbia fatto altro male, ſe non che ſi diſſe molti meſi ſono, che lui haueua ammazzato Fabritio Capuano, che queſto lo ſentij dire al l'hora publicamente da molte perſone, e da quel tempo in quà detto Sempronio,non hà pratticato più.

Interrogatus, an ſi dictum Sempronium vi deret,&c.& fit recognitio,ut ſupra.

Quod ſi ipſe C. adhuc in negatione perſiſtat, tunc licentiatis dictis tribus adductis, & dicto Cæſare vltimo adducto, poterit etiam vlterius interrogari hoc modo, videlicet.

Et cum vterque perſiſteret in ſuo dicto, D. licentiauit dictos tres adductos, & prædictum Cæſarem vltimo loco adductum, et ſucceſſiuè proſequendo examen cum ipſo C.

Inter-

Interrogauit ipſum, quomodo audeat adhuc negare ſe nominari Sempronium, & eſſe illum Sempronium in Sententia deſcriptum, cum videat per tot teſtes de hoc eſſe conuictum.

Reſpondit: Dicano li teſtimonij quel che gli pare, Io mi chiamo Gio: Antonio, e non Sempronio.

Subdens ex ſe.

Io non hò mai hauuto nome Sempronio, & non hò mai fatto homicidio neſſuno.

Interrogatus, quare velit, quòd prædicti teſtes dicerent ipſum C. nominari Sempronium, ſi re vera Io. Antonius nuncuparetur.

Reſpondit: Che sò io, perche ſe lo dicano coſtoro, che iò mi chiamo Sempronio. Io sò bene, che mi chiamo Gio. Antonio.

Interrogatus, & monitus per D. vt recedat ab huiuſmodi obſtinatione, & mendaciis, cum videat ſe eſſe teſtibus ſuperatum, & non poſſe amplius negare ſe eſſe Sempronium, quia etiã quod neget, iam D. habet illum pro conuicto, & ſententiam condemnatoriam, de qua ſuprà, poteſt contra illum exequi facere.

Reſpondit: Se V. S. mi hà per conuinto, non sò che mi dire, Io non poſso eſſer conuinto, di quello, che ne ſono innocente, vi dimando le mie difeſe, che vi farò vedere, che io mi chiamo Gio. Antonio, e non Sempronio.

Tunc, &c.

5 † Et nota, quod licet talis bannitus in huiuſ-

modi negatione perſiſteret, nihilominus ſi per teſtes erit ſufficienter conuictus, quod ſit ille, de quo cantat ſententia; illa poterit executioni demandari abſque alia ſua confeſſione. Moder.Rom.in tit.de inquiſ.q.11.num.35.

6 Nota etiam, quod ſi talis bannitus vocatur pluribus nominibus, & ſub vno condemnatus ſit, ſufficit poſtea, quod ſub eodem à teſtibus recognoſcatur. Bonacoſs. relatus in d. q.11.n. 15.verſ.& ſi pariter.

7 †Quod ſi talis bannitus condemnatus conuinci non poterit, videlicet, ipſum eſſe illum, de quo in banno, & condemnatione mentio ſit, puta, quia non adſunt teſtes, qui illum recognoſcant, in numero ſufficientes, adeſt tamen ſaltem vnus, vel alia ſcatent indicia ex ipſius condemnati cõfeſſione, vel aliunde acquiſita, quod ille ſit. Moder.Rom. in d.tit. de inquiſit. d.q.11.n.35.verſ.amplia rurſus, poteris tunc ipſum torquere pro habenda confeſſione ſuper identitate perſonæ, & illius recognitione. Char.

8 de exec ſentent. c.2.nu.32.& ſeq. † Erit autem talis condemnatus tunc interrogandus non ſolum de nomine, cognomine, pronomine, parẽtibus, patria, fratribus, ſororibus, conſanguineis affinibus, bonis, domo, vicinis, & alijs qualitatibus, de quibus ſupra admonuimus, Verum etiã de tempore diſceſſus à patria, vbi fuerit poſtea, qua de cauſa diſceſſerit, an cognouerit talem, an ſibi eſſet amicus, vel è contra, an ſciat, quod illi

illi euenerit aliquid mali, & quid, an dici audierit, quod fuerit interfectus, à quo, & quando, in quo loco, quo genere armorum, quomodo, qua de cauſa: an ſciat, quod ipſe fuerit imputatus de dicto homicidio, & quare, an fuerit dicta de cauſa inquiſitus, citatus, bannitus, condemnatus: & ſic pariter poteris alia interrogatoria opportuna adnectere, prout natura cauſæ, inditiorum, & ipſius condemnati reſponſiones ſuadebunt. Chart. de execut.ſentent.c.2.nu.33. & vbi videbitur tibi, quod adſint ſufficientia ad torquendum indicia, poteris ad torturam, vt dictum eſt, ad effectum prædictum deuenire. Hæc autem erit forma, videlicet.

9 † Interrogatus, & monitus per D. vt caueat à mendacijs, & veritatem dicat, an ſit ille Sempronius, de quo fit mentio in dicta ſententia, cum iam videat ſe non poſſe negare aliquo modo, alias deuenietur contra ipſum ad opportuna iuris, & facti remedia.

Reſpondit: Fate quel che vi pare, che io non poſſo dire quel che non è, io mi chiamo Gio. Antonio, e non Sempronio.

Tunc D. viſa obſtinatione ipſius Conſtituti, ſtante depoſitione N. & eius confrontatione facta cum ipſo conſtituto, qui in eius faciem aſſeruit ipſum Conſtitutum vocari Sempronium, non autem Ioannem Antonium, attentis etiam variationibus eiuſdem Cōſtituti mē-

daciis, & inueriſimilibus reſponſionibus, de quibus ſupra: ad habendum tantummodo cõfeſſionem ſuper identitate perſonæ ipſius Cõſtituti,& an ipſe re vera ſit ille Sempronius nominatus in dicta Sententia, cum aliter ab ipſo haberi non poſſit, & non aliàs,aliter, nec alio modo, &c. et ſine præiudicio prædictæ ſententiæ, et iurium Fiſco quomodocunque, & qualitercunque acquiſitorum, et competentium, repetitis ſemper proteſtationibus,de quibus ſupra,dę verbo ad verbum, et iuxta illarum formam, et non alias, etc. mandauit ipſum C. duci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, et funi applicari.

10 † Quod ſi tortus fateretur ſe eſſe illum Sempronium deſcriptum in ſententia,quamuis nõ dicat ſe delictum commiſiſſe,Chart.de execut. ſent. cap.2. n. 26. ad dictæ ſententiæ executionem deueniri poterit: ſi vero perſtiterit in negatiua, relaxandus, et liberandus erit. Moder. Rom. d.q. 11.num.25.verſicul. amplia rurſus, in fin.

SCHOLIA IN CAP. II.

Si Bannitus.

QVando bannitus negat,quid facien.ſupra dictum eſt.

Num.

Num.2.Non enim.

QVod hæc duo copulatiue ſint probanda per teſtes, Primo identitas nominis, et cognominis. Secundò, quod ſit ille, de quo in ſententia, ſupra in proximo capitulo, in verſ. quarta concluſio, in fin.

Num.3. Hæc autem recognitio.

OCcurrendum eſt, quantum fieri poteſt, ne in his recognitionibus faciendis per Iudices, locus ſit impoſturis, ſeu pro contra. Ideo author hic dicit eſſe exhibendum bannitum, et ponendũ medio inter duos treſuè eiuſdẽ ſtaturæ, vt euitetur occaſiò fabricandi falſitates. De hac exhibitione plene Carthar. d.capit.2.num.36.et ſeq. qui multo plura docet, quam author in hoc manuali. Cæterum hæc recognitio inter alios non fit in recognitione cadaueris, vt ſcilicet ponatur inter alia cadauera, et cum indumento ſolito, Scacc. dicto cap.79.nu.175.in fin. De forma recognitionis plura apud eundẽ in cap.86.nu.59.qui licet loquatur de recognitione rei facienda teſtibus, tamen idem eſt in recognoſcendo bannito.

Num.6.Et nota.

DE hoc ſuperius dictum eſt in verſ. quarta concluſio.

Num.7. Quod ſi tales.

Dictum fuit ſupra verſ. Quinta.

Num.10.verſ. Quod ſi.

De hoc ſupra verſ. Quinta.

SVMMARIVM.

1 *Si bannitus habeat linguam amputatam, vel ſit mutus, aut ſurdus, ſi ſciat ſcribere debebit reſpondere per ſcripturam, & num.* 2.

3 *Bannitus non habens linguam, mutus, vel ſurdus, qui ſcribere nouit poteſt per torturam cogi ad ſcribendum.*

4 *Quod ſi ſcribere neſciat erit per nutus, & ſigna interrogandus. & per nutus, & ſigna ille debebit reſpondere.*

5 *Notarius debet annotare ſigna, & nutus, quos facit Iudex interrogando, & eos, quibus vtitur reus reſpondendo.*

6 *Notarius ſi intelligat tales nutus, & ſigna, poteſt illa per ſe interpretari.*

7 *Alias adhibendi ſunt vicini, conſanguinei, affines, vel amici, qui dictos nutus, & ſigna intelligant.*

8 *Et debebunt pro interpretibus à Iudice deputari præſtito iuramento.*

9 *Interpretes adhibendi ſunt etiam quando bannitus loquitur idiomate extraneo, quod Notarius non intelligit.*

10 *Iudex non poteſt interpretari linguam extraneam, qua reus loquitur, licet illam intelligat.*

11 *Deputatio interpretum debet fieri in principio examinis præſente ipſo examinando.*

12 *Interpres vnus ſufficit ſi plures haberi non poſſunt.*

13 *Interpretes debent ſe ſubſcribere in fine examinis.*

14 *For-*

14 *Forma examinandi talem bannitum carentem lingua, mutum, ſurdum, aut externo ſermone loquentem.*

15 *Recognitio muti, & ſurdi neſcientis ſcribere, quæ fit per nutus, & ſigna non eſt tuta, neque ſufficiens vt Sententia exequi poſſit.*

Quomodo fiat recognitio banniti, & condemnati non habentis linguam, muti, ſurdi, vel loquentis externo idiomate.

Caput Tertium.

1 SI contingeret, † quod talis bannitus poſt eius capturam, ne ſe & complices detegere cogeretur linguam ſibi amputaret, vel alias iſte talis eſſet mutus, & ſurdus, vel à natura, vel ex accidenti, ita vt loqui non poſſet, tunc capere debueris informationem, an iſte talis ſcri-
2 bere ſciuerit, † & ſi repereris, quod ſic, tunc eidem interrogatoria ſcripta ſingula legenda propones, & ad illis reſpondendum per ſcripturam eundem coegeris. Chart. in tract. de
3 execut. Sent. cap. 2. num. 43. † Quod ſi recuſaret ſcribere, poſſes tunc etiam per torturam ipſum ad ſcribẽdum compellere, Chart. d. cap. 2. num. 44. & 45. prout ij, qui loqui valent, poſſunt per torturam cogi ad reſpondendum, vt ſuperius tibi oſtendi: ad quem locum pro forma te remitto. Habes ſup. lib. 2. cap. 7.
4 † Si verò is ſcribere neſciret, tunc per ſigna,

& nutus erit interrogādus, & ſimiliter ſignis,& nutibus debebit ille reſpondere: Char. d. c. 2. num. 46. & ſeqq. † & hoc caſu debebit Notarius ſcribere in ipſo Conſtituto, ſiue examine, quod iſte talis eſt mutus,vel ſurdus, vel quod eſt ſine lingua: & debebit pariter diligenter annotare ſigna, & nutus, quibus vtitur Iudex interrogando, item, & nutus, quibus vtitur reus reſpondendo, dicendo,verbi gratia, quod reſpondit, quod ſic, annuendo capite, vel reſpondit, quod non, capite renuendo, &
6 ſic de aliis ſignis, † quæ ſi *N*otarius intelligat, puta quia habeat conuerſationem talis C. illa
7 poterit per ſe interpretari. † Si vero illa non intelligeret, tunc debebis adhibere vicinos, conſanguineos, amicos, vel alios, qui nutus,
8 & ſigna prædicta intelligant, quos † pro interpretibus deputabis, præſtando eis iuramentum de fideliter interpretando; & tunc *N*otarius ſcribet, quod ille talis per tales interpretes faciendo talia ſigna ſic reſpondit,&c. Hæc omnia habes per Char. d. cap. 2. num. 50. & iſta erit practica, prout tali practica, videlicet, de
9 adhibendo † interprete vti etiam habebis, quando talis bannitus eſſet alterius regionis, nec latinam, aut vulgarem linguam calleret,
10 vel aliam, quam *N*otarius intelligeret, † cum non ſufficiat, quod Iudex per ſe dictam linguam intelligat, non enim poteſt ipſe illam interpretari. Char. d. cap. 2. num. 52. & ſeqq.

† Iſta

11 † Iſta autem interpretum deputatio debebit fieri in principio examinis præſente ipſo examinando, Bar. in l. 1. §. eadem ff. de verb. oblig. & debebit eis præſtare iuramentum de fideli-
12 ter interpretando, vt dixi. † & ſufficiet vnus interpres, ſi plures haberi non potuerunt; qui
13 † etiam in fine examinis debebunt ſe ſubſcribere, Char. d. cap. 2. n. 55. & 56. Et his caſibus, hac, vel ſimili verborum forma ad examen prædictorum deuenire poteris, videlicet;

Die . . . Menſis . . . Anni

Forma conſtituti.

14 † Conſtitutus perſonaliter coram, &c. quidam iuuenis, &c. (& deſcribe perſonam, vt ſupra te docui) & cum linguam amputatam haberet, vel mutus, aut ſurdus eſſet, ita quod loqui, aut audire non poſſet, niſi per nutus, & ſigna, quæ ego *Notarius* non intelligebam, vel qui, cùm eſſet Gallus, & neſciret, aut latine, aut vulgari Italico loqui, et ego *Notarius* dictā linguā non intelligerē, D. mandauit vocari *N.* & *N.* conſanguineos dicti Conſtituti, qui aſſeruerunt ſe intelligere dictos nutus, & ſigna, quæ fiebant per dictum conſtitutum, et nutibus, et ſignis eum eo loqui ſolere, vel *N.* & *N.* natione Gallos in Vrbe commorantes, qui Gallicam linguam, et vulgarem Italicam ſe callere dixerunt: quos ſic ad faciem dicti Conſtituti deductos, et adhibitos. Idem D. deputauit interpretes mandando eis, vt quæ ipſe D.

inter-

interrogaret dicto Conſtituto nutibus, et ſignis ſolitis, vel lingua Gallica exponerent, et quæ ipſe Conſtitutus ſuis ſignis, et nutibus, vel ſua lingua reſpõderet, ſibi, et mihi *N*otario, vulgari ſermone referrent, et delato illis iuramento de fideliter omnia interpretãdo, item et ipſi Conſtituto de veritate dicenda, prout tactis, etc. iurarunt præmiſsa per D. proteſtatione, etc. et pone proteſtationem, de qua ſupra.

Idem Conſtitutus ad opportunas ipſius D. interrogationes ſibi per D. vulgarizatas, et per dictos *N*. et *N*. interpretes, vt ſupra deputatos præſentes, et aſſiſtentes ipſi Conſtituto interpretatas, dixit, et depoſuit nutibus, et ſignis, vel ſuo ſermone Gallico per eoſdem interpretes ipſi D. et mihi *N*otario declarato, prout infra, videlicet, et primo:

Interrogatus, per D. Latine, et deinde vulgariter, et per dictos *N*. et *N*. interpretes earũ lingua Gallica, de nomine, patria, parentibus, et exercitio.

Reſpondit, ſuo ſermone Gallico per eoſdem *N*. et *N*. interpretes ipſi D. et mihi vulgariter expoſito, Io mi chiamo Leonardo N: la mia patria è N. mio Padre ſi chiama Giouanni, et mia madre Ludouica, et il mio meſtiero è Sartore.

Vel quo ad mutum, et ſurdum neſcientem ſcribere.

Interrogatus per D. Latine, Deinde vulgariter,

riter,per dictos N. et N. interpretes quibuſdā ſignis, et nutibus de ipſius exercitio.

Reſpondit faciendo manibus actum ſuendi, prout dictū actum præfati N.et N.interpretati ſic fuerunt,il mio meſtiere è di Sartore.

Vel quo ad mutum, et ſurdum ſcientes ſcribere.

Ad opportunas D.interrogationes dixit, et depoſuit propriis manibus ſcribendo, cum ob amputatam linguam, vel quia mutus eſset,vel ſurdus loqui non poſset, prout infra,videlicet, et primo.

Interrogatus de nomine, cognomine, et patria, etc.

Reſpondit dictum interrogatorium prius legendo,deinde ſua manu propria ſcribendo, vt infra: Io mi chiamo,etc.

Et ſic proſequere extendendo alia interrogatoria,et reſponſiones, et exhibendo Sententiam, et accipiendo recognitionem hoc ordine, iuxta ſuperius traditam formam. Habes ſup. eo. lib. cap. 1.

Deinde curabis, vt dicti interpretes ſe ſubſcribant hoc, vel ſimili modo, videlicet.

Ita vt ſupra per Notarium ſcriptum eſt, interpretatus fui ego N. etc.

Vel vulgariter.

Io N.hò interpretato il preſente mio eſamine nel modo,che ſtà ſcritto di ſopra.

15 † Sed aduerte, quod iſta recognitio muti,

et

et ſurdi neſcientis ſcribere, quæ fit per huiuſmodi nutus et ſigna, nõ eſt ſufficiens, nec tuta, ad effectum exequendi ſentẽtiam, Char.d.c.2. nu.51. et ideo procurabis omninò habere teſtes, qui illum recognoſcant, iuxta formã, quã ſupra tibi demonſtraui. Sup. eod. lib. cap. 1.

SCHOLIA IN CAP. III.

Si contingeret.

VBI Notarius calleat linguam banniti loquẽtis idiomate externo ſufficit, & eo deficiente recurrendum erit ad duos interpretes, Flam. Cart. c.2.nu.52.et ſeq. et ibi docet quomodo interrogandus ſit mutus, et ſurdus. In muto tamen, et ſurdo bannito, non eſt tuta recognitio ad effectum exequen. condemnationem per ſigna, et nutus, ſed teſtibus conuincendus eſt, vt recognoſcatur pro eo, qui in banno, et ſententia deſcriptus eſt. Quo vero ad Theutonicum, vel alium exterum, ſatis hic poſt veſtigia Carthar. Scacc. q.97. nũ.176. verſ. ſexta difficultas.

Mihi tamen mirum videtur, quod communiter ibi trad. Doctores videlicet, quod credatur ſoli notario interpretanti linguam illius Theutonici, vel ſimilis, non autem Iudici, cum ſit dignior, tanta eſt fides Tabellionis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Banniti poſt recognitionem de eis factam ſolent interrogari ſuper ſocijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, & alijs delictis.*

2 *Et ſi negant torquentur.*

3 *Cum proteſtatione tamen.*

4 *Proteſtari debet Iudex volens torquere bannitum recognitum ſuper ſocijs, &c. & ratio quare.*

5 *Tortura, quæ infertur pro habendis ſocijs &c. & alijs delictis debet eſſe moderata.*

6 *Iudex cauere debet, ne torquendo reũ ſuper ſocijs, &c. illum interroget ſuper delicto principali, quia diceretur renunciaſſe proteſtationi factæ.*

7 *Interrogatoria debent extendi reo torto ſuper ſocijs, &c.*

8 *Interrogatoria non extenſa ſunt valde periculoſa, & quare.*

9 *Reſponſio rei dicitur data iuxta tenorem interrogatoriorum Iudicis.*

10 *Rei debent interrogari in genere de ſocijs, & alijs delictis, vt euitetur ſuggeſtio.*

11 *Reus tortus ſuper alijs, ſi dicat delictum principale de quo eſt confeſſus, vel conuictus non commiſiſſe, quomodo debebit ſcribi eius reſponſio.*

12 *Forma interrogandi bannitum iam recognitum ſuper ſocijs, fautoribus, & alijs delictis.*

13 *Forma decreti quando ſuper prædictis contra ipſum reum ad torturam deuenitur.*

14 *Fi-*

14 *Finito examine reo facto ſuper ſocijs, &c. & alijs delictis, quid facere debet Iudex .*
15 *Forma decreti quando bannitus recognitus ponitur ad largam .*
16 *Forma proteſtationis fiſcalis poſt recognitionem factam de tali bannito .*
17 *Cõcluſio operis, & proteſtatio authoris, & numero* 19.
18 *Sanctus Franciſcus, & ſancta Catharina aduocati, & protectores auctoris .*

De tortura inferenda talibus ſic bannitis, et condemnatis pro habenda vlteriori veritate de complicibus, & alijs delictis.

Caput Quartum .

FActa † recognitione perſonæ dicti condẽnati, modis, & formis ſup. expreſſis, nec etiã tunc erit ſtatim ad executionem ſententiæ procedendum; ſolent enim vlterius tales ſic condemnati, & banniti interrogari ſuper ſociis, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, & aliis etiam criminibus. Chart. in tract. de exec.
2 ſent. c. 2. nu. 47. † & ſi negant deuenitur contra eos ad torturam, vt dictos ſocios, &c. propalẽt,
3 & confiteantur. Chart. d. cap. nu. 59. † cum proteſtatione tamen, quam inferius ponam in de
4 creto torturæ, †quæ quidem proteſtatio eſt nõ ſolum vtilis, ſed etiam neceſſaria: quia ſi dictus bannitus ſine dicta proteſtatione totũ delictũ nega-

negaret,& in negando perſiſteret, etiam quod
eſſet plene conuictus, vtique abſoluendus eſſet.
Chart.d.capite 2.num. 59. & ſequentibus,ſaltē
à pœna ordinaria. Char. cap. 2. num.65.verſi
5 verum nihil. † Hæc autem tortura, quæ infer-
tur ad effectum prædictum, non debet eſſe
multum grauis.ſed moderata. Chart.d.c.2.nu.
6 68.† cauere debes, ne in actu torturæ reum in-
terroges ſuper delicto principali, quia tunc tibi
dicta proteſtatio non ſuffragaret: videris enim
per contrarium actum ab illa receſſiſſe. Chart.
7 d.cap.2.num.70.& ſequentibus. † Cauere etiā
debes,ne interrogatoria,quæ fieri ſolent in tor-
tura ſuper complicibus,&c. dictes Notario per
illa videlicet. Et ad opportunam interrogatio-
nem. Reſpondit, &c. Vel ſubdens. Interro.
gatus,&c. Vel ſubdens,ad opportunam inter-
8 rogationem. † Quia talis modus dictandi,quā-
do reus in tortura ſuper complicibus,&c.inter-
9 rogatur,eſt valde periculoſus. † Etenim ſi tunc
reus ſuper ipſo delicto principali; de quo eſt
condemnatus, reſponderet, & talis reſponſio
ſcriberetur, vt ſcribi debet, verbi gratia, & ad
opportunam D.interrogationem.

Reſpondit:Io non l'hò fatto queſto homici-
dio,io non l'hò fatto,&c.& reus in tali dicto,et
negatione perſiſteret,vtique proteſtationi præ-
dictæ renunciaſſe, atque ab illa receſſiſſe intel-
ligeris. Chart.d.capit.2.n.76.& 77.vltra quod
hic modus dictandi eſt maximoperè vitandus,

etiam

etiam aliis de cauſis, vt ſuperius tibi demonſtraui, quibus in locis etiam te docui cauendũ eſſe inprimis à ſuggeſtionibus; quas euitare hoc caſu omnino debueris. Vide ſup. lib. 2. cap. 5. num. 18. & ſeq. & per Chart. in cap. 2 nu. 81.
10 †debẽt enim huiuſmodi ſic torti interrogari in genere de ſociis, &c. & aliis criminibus, neminẽ nominando. Chart. d. c. 2. a n. 82. vſq; ad nu. 88. & ita tu facere debebis, ſi boni, & eruditi Iudicis nomen conſequi, & conſeruare volueris.

11 † Aduertendum etiam vltimo loco tibi erit, quod ſi reus dicat ſe delictum non commiſiſſe, de quo eſt condemnatus; quando in tortura de ſociis, etc. interrogatur; ne dictam reſponſionẽ ſcribere facias; quaſi interrogatorio tuo datam, ſed tanquam ex ſeipſo à reo prolatam. Chart. d. cap. 2. nu. 89. in fin. puta ſubdens ex ſe ipſo, vel dicens ex ſeipſo, vel deinde dixit ex ſe ipſo: Io non hò fatto detto homicidio, nè ſono imputato à torto, non hò fatto male neſſuno, etc. et hæc eſt vera practica, quæ tollet omnes ambiguitates: quod nota. Forma autem circa præmiſſa talis erit, videlicet.

12 † Interrogatus, vt modo dicat, quos ſocios ipſe C. habuerit, complices, et participes in derobando, et per vim auferendo dictam pecuniariam quantitatem, quam aſſerit abſtuliſſe, et pariter dicat quæ alia delicta commiſerit.

Reſpondit, Io non hebbi compagno alcuno quando leuai la ſodetta quãtità di danari,

ſe

ſe non *N.* et *N.* che in tutto erauamo trè, e non hò fatto mai altro male al Mondo.

Et D. dicente nõ eſſe veriſimile, quod alios complices non habuerit, cum præſertim tale facinus non potuerit committi à tribus perſonis tantum, prout quiſque ſanæ mentis conſiderare poteſt ex qualitate facti, et tanto magis cum in ſententia reperiantur ſub litera *N.* condemnati pro dicto furto alii quinque inſimul cum ipſo C. ideo illos nominet, et pariter indicat, quæ alia delicta commiſit, alias contra ipſum ad opportuna iuris, et facti remedia deuenietur.

Reſpondit, Io non hò hauuto altri compagni, che quelli, che hò nominati, e non poſſo nominare altri, nè hò commeſſo altro delitto, che queſto, e ſe mi volete dar la corda, fate quel che vi pare, che io ſono nelle voſtre forze.

13 ✝ Tunc D. viſis, et conſideratis prædictis, viſa ſupradicta ſententia, et quod in ea quinque alii vltra ipſum C. et duos nominatos per ipſum reperiuntur condemnati ſub littera N. quorum nomina aliter quam ab ipſo C. difficillime haberi poſſunt; ſtante etiam qualitate delicti commiſſi, quod omninò quiſque prudens iudicabit non potuiſſe à tribus tantum perſonis committi, attenta etiam qualitate perſonę ipſius C. qui à tribus annis citra bannitus, et capitaliter condemnatus reperitur. Vnde

de credendum eſt, quod alia commiſerit delicta, et quod plures habuerit receptatores, auxiliatores, & fautores, cum huiuſmodi delinquentes homines ſine illis diu ſtare non poſſint, pro habendis nominibus complicum in furto, & derobatione prædicta, & qui ſint alij quinque in ſententia condemnatoria deſignati, ac pro habendis ab ipſo C. aliis delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis, aliiſq; complicibus, fautoribus, auxiliatoribus, & receptatoribus, poſtquam prædicta aliter ab eo haberi non poſſunt, mandauit ipſum C. adduci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari, & hoc ſine præiudicio quorumcumque iurium fiſco quomodocunque, & qualitercunque competentium, & acquiſitorum, & citra præiudicium ſententiæ condemnatoriæ ſupra exhibitæ, & recognitionis perſonæ ipſius Conſtituti in ea contentæ, ac omnium, & quarumcunque aliarum ſententiarum contra dictum Conſtitutum latarum, ſi quæ, &c. ac rei iudicatæ, & notorietatis criminis inde reſultantis, & aliorum omnium, de quibus idem Conſtitutus quomodocunque eſſet conuictus, vel confeſſus, ſuper quibus modo aliquo Dominus non intendit ipſum torquere: quinimo explicite proteſtatur ipſum ſuper illis ſe non torquere, & huiuſmodi proteſtationem in quolibet actu repetitam fore, & eſſe dixit, & intendit, & quod pro repetita ſemper habeatur: ſed

tan-

tantum ipſum torqueri facere intendit pro vlteriori veritate habenda ſuper dictis nominibus, complicibus, fautoribus, auxiliatoribus, & receptatoribus, ac alijs delictis per ipſum C. veriſimiliter commiſſis, & non alias, aliter, nec alio modo, de quo ſolemniter, & expreſſe, ac omni meliori modo proteſtatus fuit, & proteſtatur.

Quo ſpoliato, ligato, & funi applicato D. mandauit ipſum C. ad completam veritatem dicendam ſuper dictis fautoribus, auxiliatoribus, & receptatoribus, aliiſque delictis, quæ veriſimiliter commiſit, dum fuit bannitus, vel alias, ac ad propalandum nomina aliorum in dicta ſententia condemnatoria ſub littera N. condemnatorum, nec expectet, quod contra ipſum ad tormenta deueniatur.

Reſpondit: Io hò detto quel che doueuo dire, & non vi poſſo dir'altro, & fate quel che vi pare, ma mi fate torto.

Tunc D. repetita proteſtatione, de qua ſupra, illiq; firmiter inhærendo, mandauit ipſum C. in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cępit dicere, Ohime, ohime, ò Santa Maria, & deinde tacuit.

Et monitus per Dominum, vt recedat à ſua obſtinatione, & dicat veritatem ſupèr dictis nominibus, complicibus, fautoribus, receptatoribus, & aliis delictis.

Reſpondit; Io non hò fatto altri delitti. Io

 non

non hò hauuto compagni neſſuno, e neſſuno mi hà dato aiuto, nè ricetto.

Deinde dixit ex ſe.

Io non hò fatto mal neſſuno, non hò manco robbati detti danari. Hò detto la bugia.

Et D. dicente, quod non interrogatur amplius ſuper dicta derobatione: quia iam ipſe C. ſuper hoc eſt condemnatus, & confeſſus, & confeſſionem ſuam non poteſt amplius in dubium reuocare, ſed tantummodo pro habendis dictorum in ſententia condemnatorum nominibus, aliis delictis, ſociis, fautoribus, & receptoribus, Ideo ad hæc reſpondeat.

Reſpondit, &c.

14 † Finito examine, & reo ſuper prædictis ſufficienter arbitrio tuo tormentato, poteris mandare illum de tormento deponi, & poni ad largam cum aliquo termino competenti ad dicendum cauſam quare ſententia contra ipſum lata exequutioni demandari non debeat; hoc modo, videlicet.

15 † Tunc D. acceptatis, &c. cum aliud à d. C. haberi non poſſet, mandauit illum leuiter de tortura deponi, cum permanſiſſet in ea ſuſpẽſus ſine aliqua quaſſatione per ſpatium vnius horæ, diſſolui, brachia reaptari, reueſtiri, & ad largam poni cum termino trium dierum, ad dicendam cauſam quare dicta ſententia executioni contra ipſum demandari non debeat.

Qui C. ſic depoſitus dicebat, Ohime, ohime, ſon

ſon morto, ſubmiſſa voce condolendo.

Nota, quod ſolent ſubſtituti fiſcales aſſiſtentes in fine huiuſmodi examinum ſcribi facere per Notarium ſimilem proteſtationem, videlicet.

16 † Præſente Domino B. ſubſtituto fiſcali, & præmiſſam recognitionem, & alias confeſſiones in parte, & partibus tantum acceptante, petenteque ad vlteriora, & reiterationem tormentorum, vel ad grauiora tormenta ad effectum prædictum tantum, & nō alias aliter, &c. contra dictum C. procedi, cum leuiſſime, nec ſufficienter fuerit tortus, & demū contra eundem ad executionem prædictæ ſententiæ deueniri, alias, &c. omni, &c.

17 † Ex prædictis ſit impoſitus finis huic tractatui ad laudem, & gloriam ſanctiſſimæ, & indiuiduæ Trinitatis, ac Beatiſſimæ Virginis

18 Mariæ, † & Sancti Franciſci, ac S. Catherinæ

19 meorum aduocatorum, & protectorum. † Si verò in hoc tractatu aliquid cōtineatur, quod ab illa ſententia abhorreat, quam Sancta Catholica Eccleſia Romana tenet, & docet, id totum, tanquam per ignorantiam, vel negligentiam ſcriptum, reuoco, & annullo, ac reuocatum, & annullatum eſse volo, ac prædictæ ſanctæ Eccleſiæ iudicio prædicta omnia, & me ipſum ſubiicio, & ſubmitto, quod proteſtor, & proteſtatum ſemper eſſe intendo omni meliori modo, &c.

SCHOLIA IN CAP. IV.

NIhil eſt, quod libentiore animo excipiant latrunculatores, quam hoc, quod poſtremo loco relinquitur ab authore. Quis enim ignarus eſt cœcitatis auaritiæ, quæ mentes occupat iuxta illud.

O nummi, nūmi, vobis hoc pręſtat honorē,
Vos eſtis fratres.

Ideo maior cura, et ſolicitudo eſt ſtatim, atque aliquis bannitus captus eſt explorare, et inquirere de complicibus, et ſociis, deque receptatoribus, et fautoribus, vt eos indicent, et propalent, quam de delicto Carth. de execut. ſent. contuma. capt. bannit. quam executionem quandoque ita differunt, vt aditum bannitis præſtent ad effugiendum carceres, vel inimicis, ad perimendum, et conficiendum eos veneno, ne vel ille officiat, vel dedecus afferat familiæ ſuæ, dum vltimum ſupplicium de eo ſumitur. Quare author hic dicit, Iudices ſolere interrogare ſuper præmiſſis perſonis, & hoc eis negantibus peruenitur ad torturā, quæ licet leuis, et moderata eſse debet, attamen quandoque vbi non eſt illis lucroſum officiū acriter torquentur, itaut quandoque in gratiam torquentium (vt parcant tormētis) multa falſa comminiſcantur, vt ſe redimant à quæſtionibus, quod mihi quoque ſæpe contigit.

Ideo tortura res eſt periculoſa, et fallax, nec ſemper tortus veritatem dicere præſumitur, D. Menoch. de arbit. in caſu 269. vbi multis exẽplis hoc corroborat.

Num. 4. Quæ quidem.

DE hac proteſtatione, quæ eſt veluti herba betonica, iuxta id quod dicitur de clauſula, omni meliori modo, ſupra ſæpe dictũ eſt: Ideo ſuperflua eſt repetitio.

Num. 5. Hæc autem.

DIctum ſupra, et eſt ratio, quia ſi reus, quò ad ſe, eſt vitæ deſperatæ, ex eo quod vel confeſsus, vel conuictus, vel condemnatus eſt, non eſt, quod difficilem ſe præſtet in reticendo alios, itaut aliorum vitam, et ſalutem anteferat propriæ: nec vidi quemquam adhuc ob aliena commoda citra ſuam vtilitatem in tortura ſuſtinenda paratum.

Num. 9. Quia.

MEdiolani haberet Senatus hæc pro delíramentis, quia notarii, vel Iudicis ignorantia non tolleret ius Fiſco quęſitum ex legitimis probationibus. Vltra quod eſt falſa opinio, quod recedatur à pęna ordinaria, quã-

do reus plene per probationes conuictus eſt, vt ſupra dixi. Bene verum eſt, quod ſolet Senatus reprehendere Iudices, vel notarios quãdo aliquid contra ius faciunt, itaut reſipiſcant. Et ſcio quod quidam Iudex fuit iuſſus, vt relationes tranſmitteret ad Senatum materno ſermone, quia erant conceptæ ſub ſtilo omnibus præterquam ipſi, incognito, prout dicit conciuis meus I.C. Zauatarius in ſua praxi fori Mediolanen. fuiſſe reprehenſum quondã Iudicem, qui relationem faceret ad Senatum, voti incuria collecti, quo dicebatur torquendum reum pro habenda veritate. At vnus ex Senatoribus balbutientem ipſum præuenit dicendo, Torqueatur Iudex pro habenda veritate, videlicet, an intelligeret quæ referebat. O tempora, ò mores.

Num.10. Debent enim.

ABunde de ſuggeſtionibus ſupra. Carthar. de execut. ſent. capt. bann. cap.2. nu.82. verſ. vt etiam. Sed non minus cauendum eſt à mellito interrogandi genere, quo Iudex vtitur, quia fiſtula dulce canit &c. Nec dico Iudicem male facere, quia imò laudandus eſt, ſi blando ſermone, ac humanitatis pleno alliciat reos ad fatendum, ſed tamen proſpicere ille debet, ne captetur reus tamquam ſub promiſſa delicti impunitate, de qua ſupra; ſic & ſcorpius

piius ore lingit, cauda ſtringit : vel illud animal aſpis nomine, cuius morſus ſuauis eſt, & qui ab eo mordetur abit in ſomnum, & per ſuauitatē ſoporis moritur, quia tunc venenum latenter per omnia membra diſcurrit, ſic cauebis à Iudice ita dulciter cum reo agente, cuius verbis credens paulatim te deceptum ab eo experiris, vitaque cum gemitu fugit indignata ſub vmbras, malo tuo fato.

Num. 11. Aduertendum.

PLenius hanc interrogandi in hoc themate formam attingit Carth. d. c. 2. de execut, ſent. capt. bannit. num. 99. videlicet prope fin. illius cap.

Num. 12. Interrog. vt modo.

POſtquam bannitus detentus eſt, poteſt facere aliquas defenſiones, Bertazol. conſil. crim. 35. nu. 11. lib. 1. ex Maſil. & Carrer. quos citat. Articulus hic, an bannitus iam recognitus poſſit torqueri, habet altiorem inſpectionē, Ideo ad facilitatem tuam nonnullos caſus cōſtituam quos in vnum tui gratia collegi, vt ex meo labore tu minorem ex his, quę diſperſa ſunt, & in praxi didici, ſentias.

Primus eſt caſus, bannitus torquendus eſt pro habenda veritate receptantium, & eorum

qui

qui eos fouent, quando ſponte non vult fateri, & indicare receptatores. Cum enim tortura ſit remedium ſubſidiarium, merito ipſo ſpõte fatente ab ea abſtinendum eſt, vbi tamen non hæreat adhuc aliqua ſuſpitio, quod perfecte non manifeſtauerit, et hoc clare admittit Farinac. tit. de ind. & tort. q. 43. num. 131. verſ. ſublimita primo, ſunt enim aſperæ pœnæ poſitæ tam per Cæſ. conſtit. quam per cridas S.E. contra hos receptatores, itaut ex cridis pater impunè non poſſit hoſpitari filium, frater fratrem, & nunc dum hæc ſcribo, videlicet ſub 21. Octobris 1600. intellexi ex ordine (perhibent) patris occiſum fuiſſe filium bannitum, præ timore ne ille incurreret in pœnam cridarum contra patrem receptantem editarum, de quo iam filius fuerat præmonitus, vt caueret ab inſidiis, & ne habitaret in eo loco, in quo trucidatus eſt. eſt dura lex, ſed tamen obſeruãda. Et pro patre, an teneatur ex mandato ad occidendum, ego ſcripſi.

Secundus eſt caſus, Bannitus interrogandus, & excutiendus eſt per tormenta, vt nominet complices, & mandatores delicti, ſi verſemur in criminibus exceptis, vt ſupra dixi, modo tamen interueniat aliquod inditium, quod ſocius interuenerit, Vulpell. conſ. 4. nu. 12. Carthar. de execut. ſent. capt. bannit. cap. 2. nu. 75. Scacc. c. 97. n. 180. decima difficultas. verſ. ſi de tortura ad ſciendos, & cap. 81. nu. 4.

Ter-

Tertius eſt caſus in non exceptis. Quod ſi contra ſocios, & complices proceſſum eſt, quia manifeſte appareat eum ad delictum ſocios adhibuiſſe, poteſt torqueri inſtar teſtis, qui torquetur, ex eo quod negat id, quod veriſimiliter ſcit. Si verò manifeſtè non apparet, & tunc nõ poterit torqueri. Et induco in argumentum. Quòd ſicut contra principalem procedi non poteſt, niſi liquido conſtet de corpore delicti, vt ſupra dixi, ita quoque hic, qui torquetur, vti teſtis, vt manifeſtet ſocios, quia prius conſtare debet, ſocios interueniſſe: cui rei ſeruit notiſſima regula, quod nemo torquendus eſt ad ſciendum quale quid ſit, niſi prius conſtet plenè illud quid eſſe. Si verò non ſit proceſſum, & non torquetur, quia teſtis non torquetur, niſi præcedant indicia contra reum. Porrò vbi proceſſum non eſt, hinc clare apparet, quod nulla extant indicia, cum indicia non ſubſiſtant abſque proceſſu, & per hos tres caſus declaratur l. vlt. C. de accuſat. quæ ſemper ſolet citari in hac materia. Simile eſt in confeſſo adulterium, vt poſſit de lenonibus, & mediatoribus interrogari, ſi præcedant inditia, quod cum auxilio fuerit commiſſum, Farinac. tit. de indit. & tort. qu. 42. num. 85. verſ. quid dicendum.

Quintus caſus eſt, quod de conſuetudine torquetur reus quando delictum illud abſque ſociis veriſimiliter cõmitti non potuit. In homici-

micidio, quando ille homicida probabiliter non occidiſſet ſolus: in hæreſi ſi ſemiplene ſit probatum eum habuiſſe ſocios: in latrone viarum, cum latrocinium regulariter fiat cum cœtu hominum ſuper ſtratis publicis, & cum violentia. Nec hoc habet difficultatem; non enim in his caſibus requiruntur indicia, quod interfuerint ſocii, cum ſufficiat veriſimilitudo, quæ magnam partem probationis vẽdicat. Ita communiter affirmant ſcribentes in locis ordinariis.

Quintus eſt caſus in delicto, quod ſine ſocio potuit committi, nec veriſimilitudo adeſt aliqua quod adhibuerit ſocios, nec interrogãdus eſt reus, nec torquendus, Clar. §. fin. qu. 21. verſ. dictum ſocii, Boſſ. & alii adducti à Scacc. multum vtiliter loquente in d. cap. 97. ex cuius dictis hos breues, & analyticos caſus extraxi memoriæ commendandos.

Et hæc de tortura ad ſciendos complices, fautores, & mandatores.

Nunc de tortura quoad confeſſionem extorquendam aliorum delictorum, in qua pariter forma iſtas claras, & perſpicuas cõcluſiones, & non errabis.

Prima concluſio. Reus non poteſt torqueri, niſi ſuper delictis ſuper quibus extant inditia, tamquam ſi ſuper illis inſtruendus eſſet nouus proceſſus ſeparatus: & retuli ſupra obſeruantiam Senatus in caſu illius Antonii Mariæ ad

tri-

triremes perpetuas damnati, procurantibus nonnullis maleuolis, vt torqueretur etiam ſuper his quorum non extabant indicia. Vides amātiſſime Lector (vt id obiter dicam) quam vice parentis filium omni amore proſequentis, cum ſubditis ſuæ iuſtitiæ commiſſis agat Senatus, qui non paſſus eſt ſanctiſſima iura violari, ſed intacta manere, cum multi vindictæ cupidi appeterent omnia præceps ruere. Funde Deo optimo maximo preces pro fœlicitate huius ſanctiſſimi ordinis, quem niſi haberes, regna in latrocinia reſoluerentur, & plus poſſet libido, quam iuſtitia. Hoc vnū gratulor me ſub huius auſpicio, & viuere, & mori.

Secunda concluſio, quod de conſuetudine etiam ſuper aliis delictis torquentur rei in crimine aſſaſſinii, furti, ſfrotationis annonæ, vel ſalis, per Regulam ſemel malus, & de hac conſuetudine Clar. §. fin. qu. 64. verſ. ſucceſſiue, quæ concluſio habet locum in famoſo delinquente, & ad hoc hominum genus reſtringitur conſuetudo, quia ſi reus confeſſus torquetur pro habendis complicibus, quando veriſimilitudo ſubeſt vt ſupra dixi, in verſ. quartus caſus eſt, ita pro habendis aliis delictis, ſi ſubſit veriſimilitudo. Quamobrem ſi quis honeſtæ vitæ ira commotus occideret hominem, homicidiumque fateretur, non eſſet torquendus ſuper aliis, quorum non præce-

cedunt inditia : eſt diſtinctio laudabilis, ideo eam ſequere.

Tertia, & vltima concluſio, quod in omnibus illis caſibus, in quibus ſupra diximus, reũ eſſe torquendũ ſuper aliis, reſtringitur in ſubſidium, ſed quãdo veritas aliunde haberi poteſt, non eſt quis torquendus.

Hic finem facio ad laudem Dei Opt. Max. ac Diuæ Mariæ Virginis, & Beatorum Franciſci, & Bernardini, quorum nomina ego indignus peccator in baptiſmatis fonte ſuſcepi. Et quia huic operi videntur deeſſe remedia præſeruatiua ad fauorem eorum qui damnati ſunt, puta literæ admiſſionis ad nouas defenſiones, ſalui conductus, gratiæ, nullitates, abolitiones criminum gratioſæ, quas decreta gratioſa appellamus, ſuper quibus aliqua vtilia reſponſa reddidi, ac alia. Ideo ſi mihi Deus longiorem concedet vitam, curabo, vt per breues ſummulas multorum veritatem habeas, quæ non niſi maximo ſtudio, & labore colligi poſſunt. Interim extemporaneos hos meos fœtus æqui, bonique conſules, & viue fęlix, & viue pius.

LAVS DEO.

DE-

DECISIONES CRIMINALES

Super Quæſtionibus de Indicijs, & Tortura.

Ex Pract. Crim. Proſperi Farinacij I. C. Romani.

EX QVAEST. XXXVI.

Quibus comprehenditur declaratio eorum, quæ præmitti debent neceſſario ad cognitionem terminorum pro tortura, & eius annexis.

Primus numerus eſt Deciſio, Secundus eſt vnde ſumitur.

QVIA omnis doctrina rectè à vocabulorum cognitione incipit, & turpe eſt prius determinare, quam terminos intelligere, aliqua ad vocabulorum cognitionem pręmittenda ſunt ante materiam indiciorum, & torturæ. Videbitur ergo, quid ſit Probatio, Semiplena pro-

probatio, Indicium, Præſumptio, Fictio, Con
iectura, Suſpicio, Argumentum, Signum,
Adminiculum, Dubitatio, Opinio.

j. PROBATIO [1] eſt rei dubiæ per argument.
oſtenſio. vel eſt: Fides veri legitimis modis
5.8 & temporibus facienda cognitori cauſæ.
9 Vel oſtenſio rei dubiæ per legitimos modos
Iudici facienda in cauſis apud ipſum contro
uerſis.

ii. Probatio reducitur, vel diſtinguitur in
ſeptem ſpecies, in teſtes, ſcripturam, con-
11 feſſionem, euidentiam facti, iuramentum,
12 præſumptionem, & in famam. Etſi autem
13 alii plures modos addant, videlicet Ocu-
lorum inſpectionem, litteras in lapidibus
ſculptas, ſigillum, denunciationem, commu-
14 nem opinionem, indubitata indicia, rem
iudicatam, rationem naturalem, rationem
15 coniecturalem, nominis coniecturam; Hi
16 tamen modi commodiſſimè ſub illis primis
17 ſeptem comprehenduntur.

iij. Probatio in genere ſumpta alia eſt plena,
alia ſemiplena. Plena eſt, quando fidem
20 facit tantam, quantam ad finiendum con-
trouerſiam ſufficit. Et inducitur ſeptem mo-
dis ſupra relatis.
21 Semiplena erit ea, qua rei geſtæ fides ali-
qua ſit iudici, non tamen tanta, vt eam ſe-
22 qui debeat in ſententia dicenda. Hæc indu-
citur

citur depoſitione vnius teſtis de viſu, comparatione litterarum, ſcriptura priuata, præſumptione vrgenti.

iv. Alii probationem diuiſerunt in euidentiſſimam, quæ fit inſtrumentis, & ſcripturis indubi-
23 tatis; in euidentem quæ habetur teſtibus, & euidentia facti: in minus euidentem, & minus claram, quæ fit hominum coniecturis.

v. INDICIVM eſt ſignum alicuius maleficii commiſſi, vel alterius rei, de qua agitur.
27 Vel eſt coniectura ex probabilibus non ne-
28 ceſſariis orta, à quibus poteſt abeſſe veritas, ſed non veriſimilitudo. Vel, eſt adminiculum
31 demonſtratiuum delicti, & ad veritatem indagandam.

vi. Indiciorum aliud eſt dubitatum, & non
35 plenum, aliud indubitatum, & plenum. Primum eſt, præſumptio fortiter mouens animũ ad aliquid credendum, vel diſcredendum.
37 Secundum eſt, Demonſtratio rei per ſigna ſufficientia, per quæ animus quieſcit in aliquo
38 tanquam in proprio exiſtente, & plus inueſtigare non curat. Vel, eſt quod arctat mentem iudicis, itaut omninò credat, nec poſſit in contrarium inclinare.

vij. Indicium à lege approbatum generaliter dicitur indubitatum.

viij. Quando cõtra aliquem vrgerẽt plura indi-
40 cia dubitata, ex illa multitudine dubitatorũ,
41 reſultat vnum indicium indubitatum.

Digitized by Google

ix. Indiciorum etiam, aliud proximum, aliud
remotum. Proximum eſt, quo poſito poni-
44 tur criminis effectus, & quo remoto illius
45 effectus remouetur. Vel, eſt quod tangit
negocium, & ipſum delictum. Vel, eſt quod
reſpicit veritatem rei, vel delicti immediatè
per ſenſum viſus, vel auditus iuxta ſubiectam
47 materiam. Remotum indicium erit, quod
non reſpicit immediatè veritatem delicti, ſed
circumſtantias. Vel, quòd non tangit nego-
cium.

x. Indiciorum etiam alia ſunt leuia, alia gra-
uia, alia grauiſſima, vel quod idem eſt, aliud
49 eſt ſimplex, aliud vrgens, aliud indubitatum.
50 Leue indicium ſufficit ad capturam, vel ad
inquirendum, hoc eſt ad ſumendum informa-
tiones de delicto. Graue ſufficit ad tranſmit-
tendum abſenti inquiſitionẽ, vel ad ipſum
torquendum. Grauiſſimum ſufficit ad con-
54 demnandum. Sed hæc reſpiciunt indiciorum
55 effectum potius quã ſubſtantiam. Ideo poteſt
dici inditiũ Leue eſt quod facile, & frequen-
ter poteſt adeſſe. Graue quod frequenter, &
56 facile contingit adeſſe. Grauiſſimum, quod
facillimè, & frequentiſſimè contingit adeſſe.
Hic nota, quòd indicia probata, & accepta
ex confeſſione rei ſunt aliis grauiora.

xj. Indiciorum aliud eſt neceſſarium, aliud cre-
dibile, ſeu veriſimile, aliud non repugnans.
58 Neceſſarium tunc eſt, quando ex eo, quod in-
ſtru-

59 ſtrumentis, vel alio ſimili continetur neceſſario, efficimus, quod intendimus. Et hoc indicium ſufficit ad torquendum; & ad condemnandum. Exemplum, Titius accuſatur de inſtrumento falſo per eum ſcripto 8. Maii 1602. Campugnani, in quo dicatur Seium mihi mutuaſſe aureos centum: ſi ego probo me eo tempore Vicentiæ fuiſſe, ex hac probatione neceſ-
60 ſarium oritur indicium falſitatis dicti inſtrumenti: indicium credibile, ſeu veriſimile, ſeu proximum nõ ſufficit ad condemnandum, ſed
61 ad torquendum. Exempl. Quando ſtante Titio coram cadauere occiſo, emittitur ſanguis ex eius vulneribus, credibile, & proxi-
62 mum oritur indicium contra Titium, quod ſit homicida: indicium non repugnans, quod leue, aut præſumptiuum dicitur, eſt, quod ſola ſuſpicione, vel leui iuris præſumptione ni-
63 titur. Vocatur remotum, & de ſe ſolum, ſine aliis adminiculis non ſufficit ad torturam. Exempl. Quando agitur de furto, & probatur te vnum domi fuiſſe, cũ res ſubtracta eſt, hinc aliqua contra inſurgit ſuſpicio, at leuis, & præſumptiua, quæ eſt indiciũ leue, non repugnans tamen; & ſi habebit aliqua adminicula poteris torqueri.
64 Vel ſi agatur de homicidio, oritur indicium contra eos, qui ſunt de domo.
xij. Inditiorum tandẽ alia ſunt facti, alia iuris, & facti, vel iuris tantũ, alia hominis, alia iuris

65 de iure. Sed hæc ſpectant magis ad Præſumptionem, quam ad indicia.

xiij. PRAESVMPTIO eſt conceptus in mente cauſatus ab aliqua probabili coniectura.
67 Vel, eſt cognitio veritatis rei ex circumſtan-
69 tiis reſultans. Vel, eſt ſuſpicio in animo alicuius cauſata ex variis argumentis, coniectu-
71 ris, vel indiciis, quæ quo magis vrgent, eo
72 magis firmatur ſuſpicio. Vel, eſt coniectura, ſeu diuinatio in rebus dubiis, collecta ex argumentis, vel indiciis per circunſtantias frequenter euenientibus.

xiv. Hinc apparet præſumptionem naſci ex coniectura, & circunſtantiis, vnde ipſa variatur, fortificatur, & debilitatur plus, & minus, prout ſuadent circunſtantiæ ipſæ.

Nota, quod præſumptio proxime veritati accedit, & ideo veriſimilitudo appellatur, & natura pręſumptionis eſt ſemper abhorrere ab irrationabili, & inueriſimili.

xv. Præſumptio vero venit à Præ, quod eſt ante, & Sumptio, hoc eſt ante Sumptio, quia
83 ante legitimas probationes aliquid ſumit pro vero. Pręſumptionis principalis diuiſio eſt, alia iuris, alia hominis, alia iuris, & de iure.

xvi. Pręſumptio iuris eſt probabilis coniectura ex certo ſigno proueniens, quę alio non ad-
87 ducto pro veritate habetur. Vel, eſt cum aliquibus poſitis veriſimiliter, atq; probabiliter, nō autē neceſſario ſequitur, quod intendimus.

Di-

Digitized by Google

Dicitur hæc præſumptio Iuris, quià Ius ex-
preſſe prȩſumitur, & ea prȩſumptio eſt à lege
94 & à iure approbata.

xvi. Prȩſumptio hominis eſt conceptus cauſa-
tus in mente ab aliqua probabili coniectura,
97 argumentis, vel indiciis.

xvij. Et illa propriè eſt hominis prȩſumptio,
quȩ à iure expreſſa, & in lege expreſsè ſcripta,
& confirmata non reperitur. Non enim prȩ-
98 ſumptiones, quas homo facit, potuit lex ap-
probare, quia variȩ, & multȩ ſunt, & ex va-
riis cauſis oriri ſolent, & ideo in arbitrio iudi-
cis poſitȩ ſunt.

xviij. Poteſt tamen prȩſumptio hȩc non diſcre-
pare à ratione legis, & cum ea affinitatem ha-
99 bere, & in hoc caſu idem iudicandum erit
quoad ſuum effectum, quod de ipſa ſcripta,
quia de ſimilibus ad ſimilia procedi poteſt,
l. non poſſunt. ff. de legib.

xix. Diuiditur hȩc prȩſumptio in Leuem,
Grauem, ſeu Vehementem, & Violentam;
110 quȩ tamen diuiſio non inducit ſpecificam
differentiam, quia plus, & minus non facit
differre ſpecies, l. fin. ff. de fundo inſtru. &
inſtr. legat.

xx. Differunt hȩ partes, quia Leuis eſt, in
qua parua eſt coniectura mali, & magna
111 boni, vt quia multa ſunt ſigna boni, & pau-
113 ca mali: vehemens eſt, applicatio animi bo-
114 ni viri ad valde veriſimile, Violenta eſt,

ex qua animus iudicantis contrarium ſibi perſuadere non poteſt, nec eius intellectus verti poteſt in conſcientiam oppoſitam. Vel
111 quando omnis coniectura apparet mali, nulla autem boni, & ſic omnia ſigna mali, & nulla boni. Et violenta eſt omnis præſumptio, quæ eſt iuris, & iuris & de iure.
xxi. Etiam diuiditur in temerariam, & pro-
118 babilem. Temeraria erit quæ ex leui cauſa, & coniectura, vel à vilibus perſonis ori-
119 tur. Vel quando omnia ſigna ſunt boni, &
123 nulla mali. Probabilis erit, quæ à grauibus perſonis, vel à non leui cauſa, & coniectu-
120 ra oritur. Vel quando multa ſunt ſigna mali, & pauca boni. Probabilis etiam dicitur
124 ratione loci, vel temporis, vt ſi quis viſus fuerit in loco ſuſpecto, aut in hora ſuſpecta,
121 in quibus crimen fuit commiſſum; oritur contra illum probabilis ſuſpicio, vide infra Deciſ. 30. num. 168.
xxij. Præſumptio Iuris, & de Iure, eſt ſtatus à iure promulgatus ex indubia coniectura.
100 Vel eſt diſpoſitio legis aliquid præſumens, & ſuper præſumpto tanquam ſibi cōperto
101 ſtatuens. Appellatur iuris, & de iure, qui à lege non ſolum introducta eſt, ſed quia ſuper tali præſumptione lex inducit firmum ius, & eam habet pro veritate.

Et vbi lex aliquid præſumit, & ſuper præſumpto nihil ſtatuit, nec vlterius procedit,

dici-

dicitur iuris præſumptio; ſed ſi ſuper eo præſumptio firmat pedes, & ſuper eos ſtatuit, tunc dicitur iuris,& de iure præſumptio.

xxiij. Si ſtatutum introduceret aliquod genus probationis, velletq; illud eſſe plenam pro-
108 bationem, talis probatio eſſet præſumptio iuris, & de iure. Et non eſt neceſſe,
109 quod lex, ſeu ſtatutum prohibeat probationem in contrarium. Sed ſufficit, quod illam habeat pro plena probatione, quia natura præſumptionis habet, vt contra eam non admittatur probatio, etſi non exprimatur.

xxiv. Præſumptio iuris, & de iure, alia eſt ab humanis principiis, alia naturalibus. Pri-
125 ma naſcitur ab indiciis, & coniecturis hu-
126 manis lege, & ratione probatis, quæ conie-
127 ćturæ dicuntur eſſe apparentes. Vt ſi quis exierit è domo, in qua ſit cadauer occiſi, cũ gladio euaginato, vna cum veſtibus ſanguine madefactis, habet pręſumptionem, quod
128 illud homicidium commiſerit. Secunda dicitur naturæ præſumptio, & neceſſaria, & eſt, quæ non ab humana ratione ſeu coniećtura dicitur, ſed à naturali. Exempl. Mu-
129 lier habet lac in mammis; hinc oritur præſumptio quod ſit corrupta: natura .n. efficitur lac propter generationem, nec aliter poteſt eſſe. Vel fumus exit è domo, ergo in ea eſt ignis, quia fumus non eſt ſine eo,

& hoc fit à natura. Vnde pręſumptio naturę
dicitur .
XXV. Præſumptio tandem alia eſt neceſſaria,
alia credibilis, ſeu veriſimilis, alia non re-
130 pugnans . Prima eſt, cum aliquibus poſitis
neceſſario inde efficimus,quod intendimus.
131 Secunda eſt, cum aliquibus poſitis veriſimi-
132 liter, & credibiliter, non autem neceſſario
ſequitur, quod intendimus. Tertia aliud
133 non eſt, niſi hominis præſumptio .
XXVJ. FICTIO eſt aſſumptio contra veritatem
facta à iure pro veritate in re certa eius,
136 quod poſſibile. Vel, eſt falſitas pro veri-
139 tate accepta, ex ſpecialiſſima, & iuſtiſſima
cauſa à iure expreſſa. Vel, eſt iuris diſpo-
142 ſitio,per quam non verum, poſſibile tamen
eſſe verum, pro vero accipitur .
Nota,quod in his diffinitionibus fit men-
tio de poſſibili, quia ſuper impoſſibili non
cadit fictio, Glo. in l.3.ff. pro ſocio .
Fictio eſt vel inductiua, vel priuatiua,vel
extenſiua, aut translatiua .
145 Prima eſt,quando lex fingit eſſe id, quod
non eſt. Secunda, quando e contra fingit
id quod eſt, non eſſe. Tertia, quando
149 lex fingit, quod eſt vno modo, eſſe alio
modo. Sic vero diffiniuntur. Prima eſt in
re certa non exiſtente poſſibili pro exiſten-
te à iure facta aſſumptio. Secunda eſt in re
exiſtente poſſibili non exiſtere, pro non
exi-

exiſtente à iure facta aſſumptio. Tertia eſt in re certa vno modo exiſtenti pro non exiſtente alio modo poſſibili à iure facta aſſumptio.

xxvij. CONIECTVRA eſt exceptio veri ex aliquo alio ſic veriſimiliter ordinato. Exem-
152 plum: Per circulum hoſpitii reputamus ta-
153 bernam. Vel, eſt rationabilis argumentatio, à veriſimilitudine fidem faciente, & ex ſigno probabili deducta, non autem neceſſario concludens.

Hinc habetur, quod de natura coniecturæ ſit non plenè, & de neceſſitate concludere, ſed probabiliter opinari, quia non à neceſſariis, ſed à probabilibus oritur; ſi enim à neceſſariis oriretur, non dubia, ſed certa res eſſet, & ſic contra naturam coniecturæ, quæ eſt de re dubia, & habet ſe ad eſſe, & non eſſe.

xxiij. Coniectura dicitur à coniectu, id eſt directione quadam rationis ad veritatem:
158 Vel à coniecto, coniectas frequentatiuo,
159 quod idem eſt, quod exiſtimo, vel diuino.

Coniectura vel eſt hominis, vel iuris, & de iure: hominis eſt, quę in viro nõ eſt expreſsa,
160 ſed iudici committitur, vt inſpiciat quid ſibi videatur, & an aliquam fidem faciat.
161 Et hæ coniecturæ non poſſunt in legitimis ſcribi, quia pendent ex diuerſis animi mo-
162 tibus; 2. eſt ſcripta in lege, & aliud non eſt

quam

quam ea, quæ ab ipſa lege inuenta, aut ap-
163 probata eſt; 3. eſt diſpoſitio legis aliquid
præſumentis, & ſuper præſumpto tanquam
ſibi comperto ſtatuentis.

Coniectura, & præſumptio tanquam ſi-
nonima accipiuntur, & promiſcue ſe de-
clarant.

xxix. Coniectura etiam alia Leuis, alia Grauis,
aut Vehemens. Quæ autem ſint hæ, idem
164 de illis dices, vt dicitur ſupra de Præſum-
ptione, Deciſ. 19. 20.

xxx. Coniectura erit etiam vel Temeraria, vel
168 probabilis. 1. eſt, quæ ratione caret, & lon-
169 ge à veriſimili recedit. 2. quæ à veriſimili
deducitur, & quæ in ratione funditur. Vide
ſup. Deciſ. 21. & inferius Deciſ. 46.

Hic nota quod non omne, quod videtur
probabile, eſt probabile, ſed illud erit tale,
quod videtur omnibus, aut pluribus, aut
171 ſapientibus, & his, vel omnibus, vel pluri-
bus, vel maximè notis, & præcipuis.

xxxi. SVSPITIO eſt aliqualis animi applica-
tio ad aliquid cum vehementi titubatione:
172 Vel, eſt motus ad aliquid cum vehementi
173 titubatione. Vel, eſt opinio mali ex leuibus
indiciis procedens. Vnde ad ſuſpitionem
176 probandam ſufficit leuis probatio.

xxxij. Suſpitio alia eſt Leuis, ſeu Temeraria,
vel Vehemens, ſeu Veriſimilis, vel Violen-
178 ta. Prima eſt, quando ex admodum leui
indi-

indicio, ſeu argumento, iudex animum ſuum in alteram partem flectit, ſed cum
180 titubatione. Secunda eſt, quæ non ex leuibus indiciis, ſed ex fortioribus oritur, & ex
181 quibus iudex animum ſuum in vnam partem inclinat, cum aliquali, ſeu modica du-
183 bitatione. Tertia dicitur ea, quæ ex vrgentibus oritur indiciis, itaut Iudex conſtanter, & ſine dubitatione, vni parti potius
184 quam alteri adhæreat. Ex his apparet, quod 1. continet in ſe dubietatem ſimpliciter: 2. continet paruam: 3. nullam prorſus habet. Dic etiam; ſi indicia ſunt admodum
187 leuia, faciunt ſuſpitionē leuem. Si grauia, & vrgentia ſunt, & faciunt vehementem: ſi grauiora, & vrgentiora violentem reddunt.

xxxiij. OPINIO eſt idem quod vehemens, ſeu ex veriſimilibus ſuſpicio. Et eſt motus ani-
193 mi eligentis aliquid cum hæſitatione. Ve-
195 hemens opinio eſt, quando ex probabilibus coniecturis quis credit id quod verum
196 eſt, licet certo non ſciat. Vehemens etiam Suſpicio dicitur Opinio.

xxxiv. DVBITATIO non eſt propriè aliquis probationis gradus, ſed eſt principium in-
197 ueſtigationis, certitudinis, & fidei. Quando Iudex ex deductis coram eo dubitat mo-
198 do ad vnam partem, modo ad aliam, nec ad vnam potius, quam ad aliam, animum applicat, & neſcit vtram eligat, vel quia pro-

probationes ſunt æquales, vel quia habent aliquid obſcuritatis, tunc dicitur Dubius: At ſi Iudex aliquo motus indicio, vel argumento inclinare incipiat in vnam partem magis quam in aliam, licet cum dubitatione, tunc non amplius dubitare, ſed ſuſpicari dicitur. Et ſi ſuſpicio oritur ex grauibus indiciis, tunc ceſſat ſuſpicio, & intrat opinio.

xxxv. ARGVMENTVM eſt collatio plurium ad vnam concluſionem. Vel eſt inuentum
201 ex aliquo genere rem aliquam aut probabiliter oſtendens, aut neceſſario demon-
206 ſtrans. Scias, quod eſt leue inditium, ſed
200 non tam leue, ſicut ſuſpicio, & eo vtimur non ſicut Dialectici, ſed argumentum illud eſſe intelligimus, quod ex quibuſdam, vel
201 etiam multis prius poſitis ducitur, & inde argumentamur.

xxxvi. SIGNVM eſt præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus aliquid faciens ex ſe in co-
208 gnitionem venire. Signum vel eſt neceſſarium, vel non neceſſ. Etiam aliud eſt natu-
210 rale, aliud inſtitutum. Exempl. erunt clara.

xxxij. ADMINICVLVM vel eſt vehemens, vel non vehemens. Vehemens eſt ſuppletio
213 defectus probationis per ſe ſolum non operans, ſed bene cum aliis, Non vehe-
214 mens eſt aliqualis confirmatio rei probab.

xxxviij. Adminicula licet de ſe non probent, imperfectam tamen probationem iuuant.

Vnde

217 Vnde adminicula non vehementia non in totum ſupplent imperfectam probationem, ſed aliqualiter. Vehementia autem adminicula in totum ſupplent, & ſemiplenam probationem perficiunt.

De eorumdem Terminorum Differentijs, & Conuenientia.

xxxix. INDICIVM, & SEMIPLENA probatio differunt, & conueniunt. Inditium
219 vnum, & remotum cum ſit leue, & longe
diſtet à neceſſario veri, vt fuga, colloquium,
220 & ſimilia, eſt minus quam Semiplena pro-
234 batio. Si vero multa etiam remota, vt conjecturæ, præſumptiones, & argumenta coniunguntur, dummodo ſint bona, perficiunt Semiplenam probationem pro tor-
235 tura infligenda, & etiam quoad condemnandum in pœnam extraordinariam, & pecuniariam, non autem ordinariam, & corporalem.

232 Si vero dubitetur, an hæc indicia remota faciant Semiplenam probationem, iudicis arbitrio ſtandum eſt, nec certa regula dari poteſt; dummodo ſine dicta Semiplena probatione non torqueas.

xl. Indicium proximum facit Semipl. prob. regulariter enim teſtis, qui deponit de de-
226 licto per viſum, vel alium ſenſum corpo-

reum

reum ſemiplenè probat, dummodo ſit
229 omni exceptione maior, cum omnis
230 macula, omniſque defectus, ac exceptio
licet minima, ſiue in dicto, ſiue in perſona,
hunc torturæ effectum impediat, imo hic
teſtis non eſt propriè indicium maleficii,
at Semipl. prob. Si enim duo teſtes in criminal.
faciunt vnam probationem, ita &
vnus teſtis in criminalibus faciet Semiplenam
probationem.

Ad torturam igitur nunquam deuenies
niſi habita Semiplena probatione, nec te
moueant indicia, niſi eandem inducant.

xli. INDICIVM, & PRAESVMPTIO
ſic ſe habent. Præſumptio iuris eſt plus
236 quam indicium leue, & non ſufficiens ad
torturã, quia illa probatio abſque eo quod
237 probetur, & directè tangit factum probandum,
& indicia non probant, niſi probentur,
& indirectè tangit factum. Præ-
238 ſumptio hominis eſt minus quam indicium
ſufficiens ad torturam, cum ſit cognitio
ex circumſtantiis reſultans. Indicium vero
eſt quoddam intellectuale veritatis eliciendæ
ex aliqua ſingulari circumſtantia. Et
quando indicium eſt receptum, & approbatum
à lege, eadem lex illud nominat
264 Præſumptionem.

xlij. INDICIVM differt à SVSPICIONE
tanquam cauſa à cauſato, quia ex indiciis
iude

Digitized by Google

240 Iudex venit in Suſpicionem.

xliii. PRAESVMPTIO in genere eſt minus quam PROBATIO; imò aliquando ex
241 pluribus præſumptionibus oritur probatio imo Præſumptio eſt minus quam Semiple
242 na probatio.

xliv. Præſumptio, & Fictio præcipuè in duo bus differunt. Fictio cadit ſuper re certa,&
244 non vera; præſumptio autem ſuper re dubia, & quæ poteſt eſſe, & non eſſe vera. Et ſic fictio nunquam conuenit cum veritate:
246 Præſumptio vero ſępe. Secundo differunt quia Fictio etſi contra per indirectum habeat probationem,directè tamen in contra
246 rium nullam admittit. Pręſumptio autem ſiue ſit iuris, ſiue hominis ſemper, quę vero eſt iuris, & de iure aliquando, et ſi non regulariter eam admittit.

xlv. SVSPICIO à PRAESVMPTIONE differt, quia minus eſt quam ipſa Præſum
251 ptio, ex multis enim Suſpicionibus confi
252 citur vna Pręſumptio. Et quoniam Suſpicio ab homine inducitur, & ei ſoli conue
253 nit Suſpicionis verbum, quia ſolus ſuſpicatur,cum ſit opus intellectus. Pręſumptio vero inducitur à l. & eſt hominis cum ſit Iur.
254 Iur. de Iure, & Hominis. Tandem differunt, quia vt præſumptio inducatur, euidentiora requiruntur indicia, quam ad inducendum ſuſpicionem, cum quis primo

ſuſpi-

ſuſpicetur, deinde pręſumat.

xlvi. CONIECTVRA differt à SEMIPLENA
Probatione, & eſt ea minus, ſi eſt remota,
& nō violenta,& etiam quod ſint plures re-
255 motę, & non leues, non inducunt Semipl.
prob. ſecus autem ſi coniectura ſit proxi-
ma, & violenta, quia hęc non diſtat à iuris
pręſumptione, & coniecturę plures bonę fa-
ciunt Semipl.prob.&habēt vim vnius teſtis.

xlvii. Probatio,quę ex plurib.coniecturis bonis
256 & proximis reſultat,dicitur euidentiſſima.

xlviij. Coniectura eſt etiam minus quam prę-
ſumptio, quia hęc naſcitur ex coniecturis
257 vt dictum eſt in pręſumptione,quę eſt men-
tis conceptus ab aliqua probabili coniectu-
258 ra deductus, & primo quis coniecturatur,
deinde pręſumit.

xlix. ARGVMENTVM differt à Pręſumptio-
ne,quia eſt minus ea. Imo eſt minus quam
260 Suſpicio, quia ex argumentis oritur Su-
261 ſpicio.

l. A SIGNO Argumentum differt, ſicut
pars à toto, quia ex pluribus ſignis aliquan-
262 do conficitur argumentum.

Scias, quod licet indicium, Pręſumptio,
& reliqua ſupradicta, ſua propria, & ſtricta
263 ſignificatione differant, promiſcue tamen
vnum pro alio capitur, vt adnotauit *N*ouel.
in pract. crimin. in Rub. indicia quæ pręce-
dere debent.

QVAE-

QVAEST. XXXVII.

Hic habetur, quibus indicijs torquetur homo: quæ ſint indicia, quot modis dicantur, quæ ſint arbitraria Indici: de Iudice indebite aliquem torquente, & de interrogationibus faciendis reo.

j. TOrturam inferri minime poſſe, non legi-
1 timis præcedentibus indiciis omnes aſſerunt, quia ſi fieri poſſet aliter, facile eſſet in
2 poteſtate iudicum in criminali iudicio à tortura inchoare, quod tanquam abſurdum iura ciuilia, & canonica prohibent.

ij. Ad hoc vt legitima dicantur indicia, & ſufficientia ad torturam inferendā eſt opus, vt
3 ſint veriſimilia, probabilia, non leuia, aut perfunctoria, ſed grauiora, & vrgentia, certa, clara, imo luce meridiana clariora, quia
4 agitur de torquendo reo, agitur de eius ſalute, & de damno irreparabili.

iij. Sint hæc indicia ita certa, & clara in genere ſuo, videlicet indiciorum, vt ſint apta ad plene perſuadendum, licet non ad plenè
5 probandum, quia hoc pertinet ad probationem; & ratio eſt, quia idem eſt de parte quoad partem, quod de toto quoad totum, ſed ad condemnandum probatio debet eſſe luce meridiana clarior, ita pariter in genere ſuo ad perſuadendum indicia erunt ea luce cla-

riora. Et ſic iis Iudex non erit certus in totum, ſed quaſi certus.
iv. Etiam erunt indicia certa, & clara, ideſt concludentia, & ad delictum inferentia, non
6 autem dubia, vel æquiuoca, & quam multipliciter interpretari poſſunt.
v. Hint habetur non oriri indicium ſufficiens ad torturam ex his, quæ ex accidenti contin-
8 gere poſſunt. Nec ex verbis dubiis, & obſcuris, quæ poſſunt inferri in malum, & bonum.
9 Neque ex actu bono, quia bonum non præſumitur de malo, nec malum de bono.
vj. Indicia erunt ſufficientia pro tortura, etſi fuerint remota, & teſtes deponent ſuper circunſtantiis delicti, vt puta ex inimicitia, fuga, fama, & ex ſimilibus, iunctis tamen aliis. Et hæc eſt practica generalis. Et ſi habetur ab aliquibus, quod indicia ſint proxima delicto, nota, quod alternatiuè loquuntur, dicentes debere eſſe, vel veriſimilia, vel proxima: ſufficit ergo, quod indicia remota ſint veriſimilia.
12 Similiter dum dicitur, quod teſtes ad hoc, vt ſuper indiciis ad torturam probent, debent deponere de viſu, & de ipſo delicto, alias non nocent, intelligas, quando deponunt de indicio proximo, & non de remoto.
vij. Indicia remota ſufficientia pro tortura debent eſſe concludenter, & plene in genere
13 ſuo probata per duos teſtes. Et hoc intellige
14 etiam in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis,
&

15 & in leuibus, & adminiculis,& hoc indubita-
17 tum penes omnes.

viij. Hi teſtes duo debent eſſe omni exceptione maiores, quia ſi tales erunt in probatione
28 inditii proximi, quare nō erunt in inditiò re-
29 moto; in vtroq; agitur de tortura infligenda, & ſic de vita, & de ſalute hominis, & multi doloribus victi fatentur, quæ non fecerunt.

Nota, quod quando probantur indicia remota per teſtes inhabiles,ſufficiunt nō ad torquendum, ſed ad inquirendum. Vide infra Deciſ. 11.12.13.14.

ix. Teſtes inhabiles admittuntur in atrociſſimis, & exceptis, & hæc eſt practica generalis,
30 quæ eſt contraria Farinaceo num. 31.

x. In probatione indicij remoti illi duo teſtes neceſſario non debent eſſe conteſtes, & ſic
38 ſingulares ſufficiunt ad torturam, dummodo ſint omni exceptione maiores, & idonei, vel notabiles,& probatæ vitæ; etiam quod deponant ſuper inditijs proximis, quod intelligo, quæ inferunt valde veriſimiliter ad ipſum delictum,quæ indicia proxima aliquo modo dici poſſunt. Tandem requiritur, quod hæc indicia, ſuper quibus teſtes ſingulares deponunt, ſint plura, & talia, quę reddant animū iudicis quaſi certum contra reum. Exempl. Si vnus teſtis deponit de vno indicio remoto, alius de alio,vel duo ſingulares teſtes deponunt de vno indicio,non erit danda tortura; vnumquodq;

indicium dicitur habere per ſe duos teſtes conteſtes. Si vero indicia ſunt plura quam duo, & vehementiſſima in mente iudicis, ſufficiet quodlibet inditium probari per vnum teſtem; non enim eſt veriſimile, quod tot teſtes non ſuſpecti dicant talia, niſi reus ſit culpabilis, vn-
39 de licet teſtes ſingulares non probent regulariter, probant tamen, ſi ita iudici viſum fuerit, & illis tribus conditionibus ornati.

xj. Inditia remota (dicunt alij) probantur per teſtes ſingulares qui propterea coniungũtur ad
35 d. inditia probanda. Negari enim non poteſt, quin vnus teſtis aliquam præſumptionem faciat, vnde ſi plures ſint teſtes ſingulariter deponentes de ſingulis inditiis, dicentur etiam plures eſſe præſumptiones, ex quibus oritur vnicũ inditium ad torturam ſufficiens. Exemplum: Vnus vidit Seium in terra proſtratum, & vulneratum à Titio; alius dicit ſe vidiſſe Titium fugientem aſperſum ſanguine, & cum euaginato enſe; Alter dicit ſe Titium vidiſſe verſus nemora euntem, & ſe latitantem. Ex his ſingulis inditiis nonne veniunt plures præſumptiones generantes vnicum inditium ad torturam? In hoc caſu vnum dictũ coadiuuat aliud, & tendunt omnia ad eundem finem. Et licet in coniecturæ præſumptionẽ, vel inditiorum debeant ſingularia indicia, ac præſumptiones eſſe in ſuo genere plenè probata, hoc tamen eſt verum in condemnandum, nõ autẽ

in

Digitized by Google

35 in torquendū.Hæc autem intellige,ſi hi teſtes
36 ſunt aliàs integri,et bonæ vitæ, ac notabiles.
xij. 40 Inditia proxima etiam probari debent
per duos teſtes,ſi deponunt non de delicto,ſed
41 de actu valde proximo ipſi delicto , et valde
42 delictum inferente. Si autem loquimur de
delicto immediate,et non ſuper inditium ad
maleficium , tunc ſufficit vnus teſtis , etiam
aliis non concurrentibus ; quia etſi vnicus ſit ,
tamen oritur ſemiplena probatio. Requiritur
58 tamen, quod ſit omni exceptione maior,ſine
vlla prorſus macula,quamuis minima,et vndi-
que venerabilis .
xiij. Si teſtis erit non omni exceptione maior ,
non probat pro tortura,niſi fama concurrente,
55 vel alio adminiculo , ex quibus ſupplebitur
56 teſtis inhabilitas .
xiv. Vel dicas,ſi contra hunc teſtem non omni
exceptione maiorem vrget aliqua coniectura;
57 quia quando aliqua inditia ſunt pro reo ex-
cuſantia, tunc inditia contra reum debent eſſe
multum vrgentia , vt ſuperent illa,quæ faciunt
pro excuſatione rei .
xv. In delictis occultis , & difficilis probationis
teſtis vnus de viſu inhabilis, non tamen in to-
62 tum,& ipſo iure probat ad torturam,quæ erit
leuiſſima : aliter non ponens in practica.
xvi. Si inquiſitus erit malæ vitæ, famę, & infa-
mis teſtis , probat pro tortura , etiam quod
65 non ſit omni exceptione maior , dummodo

tamen non ſit ipſo iure inhabilis, vel non patiātur plures defectus.
Nota quod ille, qui eſt leuis vitę, non intelligitur de vili perſona, & paupere, ſed ſi eſt malę vitę.
xvij. Iudex habens amplum arbitrium non torquebit ex dicto teſtis nō omni exceptione maioris, nam arbitrium non ſupplet defectum
78 ioris, nam arbitrium non ſupplet defectum
60.71. indicii, vbi nullum eſt inditium.
xviij. Nec etiam Princeps poteſt iudici mandare, vt aliquem torqueat ſine inditiis ſuffi-
74 cientibus. Et ſi faciat de poteſtate abſoluta, male facit, quia conſtitutus eſt à Deo, vt iuſtitiam faciat non iniuſtitiam.
xix. Iudex exequens Principis iniuſtum mandatum, non excuſatur, quia nedum malum
77 operari non debemus, ſed nec etiam ei cooperari. Et ſi iudex Principi diceret, quod talis commiſſio eſt contra ius, non vtique ille ſic
74 mandaret. Et ſcies, quod obedientia debita, vel promiſsa non purgat obedientem in delicto coram Deo, et quin puniri debeat ſaltem
79 pęna extraordinaria. Poterit tamen excuſari Iudex mandato principis ſi procedit in leuioribus, non autem in atrocioribus, vt eſt tortura.
xx. Excuſantur qui mandato Principis aliquem ſine inditiis torquent, ſatellites, et alii officia-
78 les iudicis, qui nullam cauſæ cognitionem habent, non autem Iudex.

In

Digitized by Google

xxi. In atrociſſimis delictis non poteſt quis tor-
queri ſine legitimis inditiis præcedentibus,
79 quia quanto crimen eſt atrocius, tanto indi-
cia debent eſſe grauiora. Et ſi in Inſubria ali-
ter obſeruetur, hoc ad alias Prouincias non
debet extendi. Et etiam ſerui ſine vllis prorſus
indiciis non torquentur, etſi aliquando ſine
plenis torqueantur.

xxij. In aſſaſſinio debent ſubſiſtere indicia an-
te torturam, & ſi vero multa habet ſpecialia,
non habet hoc, vt tortura detur ſine dictis in-
ditijs.

xxiij. Generaliter teneas in quibuſcunq; atro-
ciſſimis, & exceptis criminibus debere Iudi-
83 cem adamuſſim obſeruare iuris diſpoſitionē,
& eaſdem ſolemnitates, quæ in aliis crimini-
bus ſeruantur.

xxiv. In crimine læſæ Maieſtatis, non poteſt
reus torqueri non exiſtentibus legitimis, & ſuf-
92 ficientibus inditiis, licet hoc crimen multa
habeat ſpecialia.

xxv. In hoc crimine læſæ Maieſtatis, vbi agitur
de tractatu, conſilio, vel conſpiratione ſe-
95 creto facta, adhuc indicia requiruntur, ſed
bene leuiora ſufficiunt, prout in aliis delictis
occultis, & hoc non propter criminis atroci-
tatem, ſed propter probationis difficultatem.
Si vero non agitur de tractatu, conſilio, vel
conſpiratione, tunc plena requiruntur inditia,
prout in aliis delictis, non obſtante, quod

crimen ſit atrociſſimum.

xxvi. In atrociſſimis licet indiciis iura tranſgre-
di,conſulto tamen Principe,nec aliter, & intel-
84 lige de maioribus Magiſtratibus, non autem
91 de minoribus.

xxvii. 88. Si delictum vltra atrocitatem ſit de
genere occultorum, & difficilis probationis,
tunc leuiora ſufficiunt indicia, non ratione
89 atrocitatis, ſed ratione difficilis probationis.
Sed ſi delictum ſit ſimplex, atrox, & non oc-
cultũ, iudex poteſt inferre grauiorẽ torturam,
quam in leui,& non atroci. *N*on tamen eam
inferre ſine ſufficientibus indiciis.

xxviii. In quocunque crimine,cum eſt danda
tortura, non ſolum debent præcedere indicia,
43 ſed eſſe qualia dicta ſunt. Et vnum non ſuffi-
cit indicium remotum, & plura præcedere
debent generalia, & remota.

xxix. Vnum tamen remotum aliquando ſuffi-
ciet, ſi cum eo erunt coniuncta alia: vt fuga,
45 fama,inimicitia, minæ; quæ licet ſint indicia
remota, iuncta tamen cum aliis erunt tantæ
virtutis, vt quis torqueatur.

xxx. Quandoque indicium poteſt eſſe ita pro-
ximum delicto, id eſt, inferens delictum, vt
etiam quod remotum ſit, hoc eſt, etiam quod
46 non tangat immediatè delictum, ſufficit ta-
men ad torturam de ſe ſolum, & ſine aliis ad-
47 miniculis. Et horum eſt, confeſſio rei extra-
iudicialis; res furata inuenta penes aliquem,

qui

48 qui viſus eſt in rixa admenare enſem, licet non
percutere, ſi enim finita rixa, reperitur aduer-
ſarius eius vulneratus, & mortuus, præſumitur
ab ipſo vulneratus, & occiſus, & ex his indiciis,
& præſumptionibus, etiam quod vnicæ ſint,
& alia non concurrant, poterit iudex ad tor-
turam deuenire.

xxxi. Iudicis erit ergo arbitrium torquere reum
ex vnico, vel pluribus illis indiciis, quod ta-
49 men melius infra declarabitur, dec. 57. & ſeq.

xxxii. Si vnicum erit indicium proximum, &
ſupradictis qualitatibus bene poſitis muni-
44 tum, ſufficiens eſt ad torturam.

xxxiii. Si iudex contra reum habet vehemen-
tem opinionem ex multis circunſtantiis, etiam
101 extra proceſſum, licet in proceſſu non ha-
beat inditium omnino ſufficiens, poteſt tenere
102 reum verbaliter, & ei minando torturam,
niſi veritatem dixerit. Et hæc verbalis terri-
tio qualem præſumptionem requirit contra
reum; & ſi confitebitur, non tamen viciata
erit confeſſio.

xxxiv. Si tamen reus erit perſona vilis, & timi-
da, puta mulier, cautè debet procedere iudex,
103 quia in his minæ faciunt ſi vti in corda datis,
vel aſſuefactis torturæ, tortura ipſa.

104 Sicut iudex nulla habens indicia in proceſ-
ſu, non poteſt torquere, ita etiam nec poterit
nullis exiſtentibus indiciis mandare ducen-
dum reum ad locum tormentorum, vel ſpo-

liandum,

liandum, ligandum, vel eleuandum in tormentis, & ſic torquendo licet leuiter, & ſi torquebit, vel terrebit, confeſſio ſubſequens erit iudicanda nulla.

xxxv Verum eſt tamen, quod ſi iudex in proceſsu non habeat indicia ad torquendum
105 plena, & ſufficientia, habeat tamen inditia quædam leniora; poterit iuxta eorundem inditiorum qualitatem eius arbitrio, vel reum terrere ipſum mandando conduci ad locum tormentorum, vel ibi ſpoliari, ligari, vel etiam leuiter eleuari, et per paruum temporis ſpatium in tortura detineri, et ſic torquetur leuiter reus, etiam quod non adſint indicia ſufficientia ad torturam; dummodo tamen ſufficientia, vel ad terrendum, vel ad aliter torquendum.

xxxvij Sine legitimis præcedentibus inditiis, iudex non poteſt reum torquere, etiam de
109 conſenſu ipſius rei; quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum, l. libr. hom. ff. ad l. Aquiliam.

xxxviij. Dum reus, vel accuſator offerunt ſe contraria in tortura ſuſtinere, et contra ſe
110 inuicem, vel ſtare ſuper funem, non ſunt admittendæ tales oblationes, nec valent.

xxxix Confeſſio emanata in tortura non præcedentibus legitimis indiciis nulla prorſus et
110 inualida eſt, etiam quod millies ſponte ſit ratificata.

De punitione Iudicis torquentis ſine indicijs, vel occidentis.

xl. Iudex eſt plectendus, & tenetur in ſyndi-
catu, qui aliquem torquet non præceden-
111 tibus indiciis.
xli. Similiter plectendus eſt Iudex teſtem in-
114 debite torquens, & ſine dictis indiciis.
xlij. Iudici indebitè reum torquere volenti,
etiam ſine indiciis, impune reſiſti poteſt,
117 quia agitur de damno irreparabili.
xliij. Si Iudex non præcedentibus indiciis ali-
quem torqueat, ſi hic tortus indebitè Iu-
118 dicem occidat, talis non punietur pœna
mortis, ſed alia mitiori, quia prouocatus,
& iuſto dolore victus hoc fecit.
xliv. Non effugiet pœnam iudex, etiam quod
reus ex iſta indebita tortura delictũ ſe com-
115 miſiſſe fateatur; & talis confeſſio illi non
nocebit.
xlv. Si iudicis dolo, vel prece, pretio, aut
particulari inimicitia corrupti, vel ſine
113 indiciis ſufficientibus, ob immoderatam
120 torturam tortus moritur, ipſe Iudex decapi-
tari debet, & multo magis, quando nulla ha-
122 buit inditia.
xlvi. In tantum tenetur iudex de morte inde-
bitè torti, vt ipſum non iuuet proteſtari
119 in decreto torturæ, quod ſi ſequatur mors,
non

non ſibi,ſed rei pertinaciæ imputetur. Non enim excuſatur operans contra iuris diſpoſitionem ex eo, quod proteſtatur, ſe facere id animo non delinquendi.

xlvij. Si iudex animo occidendi aliquem ſine indiciis indebitè torquet, etiam morte non
128 ſecuta,de homicidio tenetur,per regulam,
129 quod affectus punitur eadē pœna,etiam non
130 ſecuto effectu,in crimine homicidii. Et hoc verum eſt de iure, ſecus vero de conſuetudine, quia de generali conſuetudine etiam in atrociſſimis non punitur affectus eadem
124 pœna non ſequuto effectu. Et hoc eſt practicandum: ac mitiori pœna ad arbitrium iudicis puniendus eſt ille.

xlviij. Si ſequitur tantum alicuius membri debilitatio, iudex non morte, at alia pœna
125 ad arbitrium plectitur,& tenetur ad damna, & intereſſe.

xlix. Si aliqua aderant inditia, licet non ſufficientia ad inferendum tantam torturam,
122 tunc enim quod is tortus obierit ob tormētum, Iudex non mortis pœna, ſed alia mitiori pro exceſſu & culpa puniri debet.

l. Si tortus obierit propter imperitiam, vel ignorantiam iudicis, qui de ſuo non dolo
120 aliquam rationem, ſeu colorem allegabit,
121 mitius,arbitrariaque pęna mulctabitur, non enim in ea pręſumetur dolus,ſed lata culpa.

lj. Si iudex non ſit in dolo aliquo, minus in

culpa,

culpa, legitimeque torturam inferat, nulla
131 pœna puniendus eſt, etiam quod tortus ob
tormentum moriatur.
lij. Quando in iudice torquente reum non
præſumitur dolus, nec culpa, nec egreſſus,
132 qui talia ipſi impingit, hæc probare tene-
tur contra eum.
liij. Præſumetur in iudice tunc fuiſſe, vel non
fuiſse dolum, ſi in actis apparent legitima
137 & ſufficientia inditia, quibus reus fuit tor-
139 turæ ſubiectus. Si torſit reum iuxta mo-
dum ſolitum, in loco ſolito, & per miniſtros
ſolitos. Si tortus noluit medicamenta ſibi à
medicis ſubminiſtrata ſumere, & ob id vel
remanſerit debilitatus, vel præ nimio do-
140 lore mortuus fuerit. Standum eſt relationi
Notarii, & inſpicienda eſt eius ſcriptura:
quæ, & qualis fuerit inflicta tortura, & ſic
an per iudicem fuerit exceſſum, vel non ex-
ceſſum, & non exceſſus probatur medico-
141 rum relatione, & an ex tormentis inordi-
142 natis mortuus fuerit. Dictæ torturæ exceſ-
ſus, vel non, per illos de loco, in quo illa fuit
143 inflicta, probabitur. Si funiculus, vel lignum
144 fractum fuerit, & tortus ceciderit, & obierit,
Iudex non eſt in cauſa. Dolus præſumitur
In iudice, ſi ad torturam deuenit omnino
146 de facto. Hic dolus probari dicitur con-
iecturis, quæ ſint clariores, & euidentiores
illo, quia pro iudice iura multū præſumunt.

Dum

liv Dum Iudex aliquem torquet, debet eſſe
præſens torturæ, & bene videre ſemper
144 reum, & omnem adhibere diligentiam, an
deficiat, nec debet ad alia loca diuertere,
& in manibus cuſtodum relinquere: quod
ſi tortus ob id deficiens in tormentis moria-
tur, Iudex non eſt immunis à pœna ſaltem
extraordinaria.

v. *N*on poteſt conueniri in ſyndicatu iudex,
etiam quod reum indebitè torſerit, quan
149 do in relaxatione eiuſdem rei illum blandis
verbis induxerit ad confitendum, quod le-
gitimè fuit tortus, & ſi in actis apparebit
Notarij.

lvi. Si iudex aliquem non torquebit, quem
de iure torquere debeat, is iudex punitur,
148 ſed non pœna mortis.

De indicijs etiam ante torturam quando non plena requirantur.

lvij In delictis occultis, & difficilis probatio-
nis indicia quidem requiruntur, ſed leuiora,
153 quam in aliis delictis, & hæc reputantur le-
gitima,& ſufficientia.

lviij. In homicidio,& aſſaſſinio,qui ad indican-
dum mandantem, quando inter ipſum, &
154 occiſum nulla aderat inimicitia, & cauſa
offendendi, poteſt abſque aliis indiciis tor-
queri, quia cum iſte non habeat cauſam
offen-

oſtendendi illum, & nemo deliriquat ſine cauſa, neceſſe eſt, vt ad alterius inſtantiam hoc fecerit, & ſtante hac veriſimilitudine poterit abſque aliis indiciis ſtatim torqueri.

lix Hoc idem intelligitur etiam in mandatario non aſſaſſinio, ſiue ſit vilis, ſiue non,
154 quando nulla poteſt conſiderari cauſa, qua
155 illud delictum commiſerit, & per ſe illam non habuerit.

lx. Abſque aliis indiciis cuſtos bonorum, quę furto ſubtracta fuerint, poteſt ipſe torqueri ex præſumptione iuris, quam contra ſe ha-
156 bet, ad indicandum fures, dummodo illorum notitiam veriſimiliter habere potuerit, aliter non.

lxi. Torquebitur etiam nullis indiciis præcedentibus cuſtos ciuitatis, vel deputatus ad aliquem locum, pro euitando damna, vel
157 alia delicta, ſi in eo loco, & ciuitate furtum, vel aliud delictum commiſſum fuerit, quod creditur fuiſſe factum cuſtodum culpa, niſi factum fuerit in loco, vel in tempore, quo bene cuſtodiri non poterat.

lxij. Si furtum factum eſt in hoſpitio, vel caupone, ſerui, & domeſtici cauponis, & hoſpi-
160 tis torquebuntur ſine indiciis, ſi ſunt viles perſonæ, imò ſi non per ſe non habent bonam famam, & bonam vitam, quia tunc probatio excludit præſumptionem.

lxiii. Bannitus contumax eo modo torquen-

dus

dus eſt, ſi venit ad ſe defendendum, & pur-
161 gandam contumaciam in termino ſibi à ſta-
tuto conceſſo; & ratio eſt, quia paſſus eſt ſe
exbanniri.
lxiv. Itidem maritus, de quo dicitur occidiſſe
vxorem clandeſtine, at ſi de hoc clam non
162 tractatur, tunc non minora requiruntur in-
dicia, quam in illis, licet atrociſſimum poſ-
ſit dici delictum.
lxiv. Etiam fur, qui confeſſus fuerit vnum fur-
tum, poteſt interrogari, & torqueri dicto
167 modo de aliis furtis, ſi tamen fuerit inſignis
171 fur, vel latro, viarum graſſator, malæ famę,
& diffamatus, vel àlias magnus facinoroſus,
& homicida pluribus ſententijs condemna-
tus. Non ſine aliquibus inditiis hi etiam
172 torquẽtur, quia publica diffamatio ſuccedit
loco tormentorum.
lxv. In fure autem, bannito, & aſſaſſinio ſim-
plici non eſt deueniendum ad interroga-
171 tionem, vel torturam ſine ſuis indiciis in
ſpecie ad habenda alia eius delicta. Et con-
feſſio ſic ſine ſuis indiciis extorta non ſuf-
166 ficiet ad condemnandum, ſed ad inchoan-
dum nouum proceſſum. Et hoc eſt de iure
communi, & de approbata conſuetudine
vnde ſic in practica.
lxvi. Ad habenda vero alia furta, vel delicta
in homine facinoroſo, & inſigni, tortura de
171 bet eſſe moderata, non autem exceſſiua, &
hoc

hoc bene nota, qui eris iudex; Deus enim aſſiſtit, & te ſuper hoc iudicabit.
lxvij. Ad habendum reſponſionem affirmatiuam, vel negatiuam, & ſic præciſam abſq;
176 aliis indiciis poterit ſine dubio torqueri aliquis, ſi interrogatus à iudice ſuper delicto, pro quo eſt inquiſitus, & carceratus, vel non vult ei reſpondere, vel ſi reſpondet, non præciſe reſpondet iudici petenti ex offi-
177 cio, & etiam pro parte accuſatoris, vel Fiſci.
lxviij. Et quando per verba dubia, puta, dicendo: Non ſcio, vel non recordor, vel per
177 verbum Credo, in ijs, quæ ſenſu corporis percipiuntur, vel dicendo: Me remitto ad
176 id, quod ſcriptum eſt.
lxix. Et licet tortura inferatur ad habendam reſponſionem, & non confeſſionem de deli-
178 cto, ſi tamen reus fateatur delictum, & quod ſit tortus ſine indiciis, confeſſio eſt valida pro condemnatione.
lxx. Si reus petit dilationem ad deliberandum, an velit reſpondere affirmatiuè, vel negati-
179 uè, abſq; conceſſione talis termini, poteſt cogi ad reſpondendum præciſè. Sed ſecus erit in reſpondente, ſed non præciſè, puta ſi diceret: Non recordor, & eſſet interrogatus non ſuper delicto, ſed ſuper circumſtantiis
180 ſubſtantialibus ad delictum, & huic dandus eſt terminus.
lxxi. Practica ſeruat, quod ſi interrogatorium

concernat circumſtantias ſubſtantiales , &
182 pertinentes ad ipſum delictum, etiam quod
non concernat proprium, & principale de-
182 lictum, poteſt torqueri non præcisè reſpon-
dens: Et maximè ſi eſt veriſimile, vt recor-
detur, vel ſunt dè facto proprio, & de mo-
dico tempore.

lxxij. Admittitur tamen reſponſio non præci-
ſa, & per verbum, Non, quando quæritur
182 non ſubſtantiale, nec inferens, ſeu pertinens
ad delictum. Et etiam quando veriſimili-
ter reus non recordaretur de eo, de quo in-
terrogatur, vel quia factum non eſt pro-
prium, vel eſt de longo tempore. Vnde
ſtandum eſt arbitrio iudicis, & conſiderata
qualitate perſonarum.

lxxiii. Non eſt autem hic torquendus, niſi de
delicto, licet contra eum adſit diffamatio,
183 vel aliud indicium loco diffamationis,& niſi
184 de corpore delicti.

lxxiv. Si nullatenus reus vellet reſpondere,tunc
ad reſpondendum poteſt cogi per tortu-
182 ram, ſiue interrogatio contineat delictum,
ſiue eius ſubſtantiam,ſiue non. Hic enim
videtur contemnere iudicem, & efficitur
contumax.

lxxv. *N*on torqueatur reus, quando habet le-
gitimam cauſam non reſpondendi, vt ſi eſ-
188 ſet infirmus, nec mentis compos, vel habe-
190 ret iudicem ſuſpectum, ne reſpondendo,
videa-

videatur conſentire in eius iuriſdictonem .

lxxvi. Tortura vero, quam poſuimus in reo nō
præciſe , vel nullatenus reſpondente , dabi-
191 tur in delictis atrocibus , & cauſis , in qui-
bus de iure poteſt deueniri ad torturam ; ſe-
cus in leuibus cauſis, in quibus reus pro
principali delicto non poteſt torqueri .

lxxvii. Hæc tortura erit moderata, & per vnam
187 quartam partem horæ .

lxxviii. In caſibus non leuibus,qui non vult re-
ſpondere, vel præciſe reſpondere, mulctabi-
191 tur captis pignoribus , facta monitione erit
contumax , vel ei dicetur , quod habebitur
pro confeſſo , ſi pari monitione contemnet,
& punietur pęna confeſſatorum criminum .

lxxix. Quæ legitima , & ſufficientia indicia ad
torquendum ſint, certa doctrina dari non
192 poteſt,& ſic erunt iudici arbitraria .

lxxx. Tale iudicis arbitrium debet eſſe non li-
berum , & abſolutum , ſed iuri, & æquitati
193 aſtrictum , & conforme approbatis Do-
194 ctorum doctrinis , ac iuri communi , niſi
quoad modum procedendi , & circa aliqua
leuia.

lxxxi Si iudex in arbitrandis indiciis ad tortu-
ram debet ſequi æquitatem , etiam in du-
195 bio debet inclinare in mitiorem partem.
196 Et debet arbitrari , vt bonus vir, qui in alios
facit , acſi in perſona ſua faceret , & ſibi fie-
ri vellet.

Cum iudex debeat ſeruare leges, & conformare ſe iuris diſpoſitioni, neceſſario ſequitur, quod non poteſt noua indicia inducere, & ex ſua ceruice ea formare; niſi, quæ à iure ſubſiſtunt. Nota, quod forſan melius dici poteſt dicta indicia non eſſe arbitraria iudici, quam eſſe ad torquendum. Sis ergo cautus iudex.

QVAEST. XXXVIII.

Tortura in quibus caſibus non inferatur, etiam quod legitima præcedant indicia. De pluribus conſiderationibus per iudicem habendis, antequam ad torturam deueniat. An à decreto torturæ detur appellatio; quemadmodum, & per quantum tempus reus poſſit torqueri, vel in tormentis repeti.

1 QVando adſunt legitima, & ſufficientia indicia, regulariter poteſt reus torqueri. Antequam deueniatur ad torturam, debet conſtare de corpore delicti, & niſi hoc
2 conſtito, non ad torturam, nec ad capturam, nec ad inquiſitionem poteſt deueniri.
iij. Etiam prius debet poni ad largam, & dari illi copia indiciorum, & tempus ad faciendum ſuas defenſiones.
iv. Tortura non datur niſi in ſubſidium, & vbi veritas aliter haberi non poteſt, infligitur; vn-
4 de quando reus eſt conuictus, non torquetur.

Reus

v. Reus non ſtatim eſt torquendus, ſed eſt in-
5 ſpiciendus, an ſit priuilegiata perſona, nec ne.
vi. *N*on in omni cauſa, & delicto, nec in cauſa
pecuniaria datur tortura, ſed in delictis graui-
6 bus, & atrocibus, ac in cauſis, in quibus agitur
de pœna corporali.
vij. Etiam ſtantibus indiciis, iudex ante tortu-
ram dicitur interloquendo pronunciare reum
eſſe torquendum, & non de facto, & abſque
alio ad hoc procedere, etiam quod ſciat, reũ
re velle appellare ab interlocutoria. Poteſt
10 enim reus appellare à decreto torturæ.
viii. Iudex formando illam ſententiam ſum-
matim recenſet omnia inditia, & omnes præ-
8 ſumptiones, quibus mouetur ad infligendum
reo torturam.
ix. In ſententiis tamen diffinitiuis criminalibus
non inſeritur cauſa, niſi quando rei contuma-
9 cia condemnatur.
x. Et licet per appellationem illam iudici non
ſint ligatæ manus, quin poſſit ſuam exequi
11 ſententiam ante inhibitionem, dicitur tamen
ſuperſedere etiam antequam ſit inhibitus,
quia agitur de damno irreparabili, vt eſt
tortura. Et hoc intelligitur, cum pronun-
ciat reum fore torquendum, & ſuper delicto
principali, & quando torquetur ad habendam
12 reſponſionem affirmatiuam, vel negatiuam.
xi. Iudici eſt ſuperſedendum interpoſita dicta
appellatione, verum nec innouare poteſt ali-

 quid

Digitized by Google

13 quid pendente termino ad appellandum, & ſic per decem dies poſt decretum ſuum.

xii. Licet reo appellare, nedum à decreto torturæ, ſed à comminata tortura. Et hoc eſt
14 verum in iure ciuili, & canonico, etiam in
16 crimine læſæ maieſtatis.

xiii. Si non obſtante dicta appellatione iudex ad torturam proceſſerit, & ob id à reo con-
27 feſſionem extorſerit, talis confeſſio eſt nulla, & inefficax ad condemnandum.

xiv. Male faciunt iudices, qui putant tollere hanc appellationem à reo, interpretando de-
21 cretum de tortura non palam, & euidenter corã illo, ſed ſecretè,& poſtquã eſt ductus ſub
22 tondulo; nullo pacto enim poteſt reus priuari ſuo iure, & auctoritate.

xv. Non admittitur tamen dicta appellatio, quando notoriè,& euidenter eſſet friuola, ca-
23 lumnioſa, & iniuſta: quia tenetur iudex obſiſtere calumniis, quibus intricatur, & procraſtinatur cauſæ veritas, & cognitio.

xvi. Quæ autem ſit appellatio cõtinens cauſam friuolam, à iure non omnes modi ponuntur:
27 iudicis ergo arbitrio ſtandum eſt, qui videns in proceſſu legitima ad torquendum indicia,
28 debet conſiderare, an ſint purgata in termino conceſſo reo ad faciendum ſuas defenſiones.

xvii. Non eſt nouum, quod hæc cognitio ſpectet ad iudicem; fit enim duobus modis, vno
29 modo ad ſciendum an ſit deferendum, nec

ne

ne appellationi interpoſitæ, an alio modo, an appellatio ſit legitima, & admittenda: primo ſpectat ad iudicem,à quo appellatur; ſecundo ad iudicem,ad quem appellalio fit.

xviij. Si certus eſt iudex de calumnia, currit, quod diximus,ſecus ſi ſumus in dubio,ſiue iu-
30 ris,ſiue facti; quia in dubio iudex dicitur ſuperſedere in tortura, & expectare, quid pronunciet iudex ad quem; ex quo eſſe poteſt, vt quod iuſtum, vel iniuſtum videtur ei, aliter appareat iudici ad quem eſt appellatio.

xix. *N*on poteſt iudex reum torquere, quando bibit, vel comedit, ſed debet expectare ſal-
32 tem per quinque, aut ſex horas poſt; & ad
1 plus per octo horas: eo enim tempore perfecta digeſtio facta erit.

xx. Omnes rei non æqualiter ſunt torquendi, & dari non poteſt certa regula, ſed arbitrio
33 iudicis ſtandum eſt. Dependet hoc ex grauitate, vel leuitate delicti, ex qualitate indiciorum, an leuia ſint, an vrgentia, & an plura, vel vnicum. Item ex qualitate perſonæ, an ſit homo robuſtus, & fortis, an debilis, & delicatus,an minor, an maior, an ſenex, an iuuenis,an ſanus, vel infirmus, an timidus, vel verſutus. Conſideretur exudatio venæ, vulnus in pectore. Si difficultatem anhelitus, aut morbum Gallicum, aut ſi quid ſimile habuerit.

xxi. Torturæ gradus magis accepti, & vſitati

ſunt quinque. Primus erit, quando index
52 mandat reum ſpoliari, ligari, & funi applica-
ri, itaut nil aliud deficiat niſi ſola eleuatio.
Hic datur, quando indicia ſunt leuia. & non
talia, vt ſufficiant ad plenam torturam, licet
bene reum ſuſpectum cognoſcat. Hoc vtimur
in debiles, timidos, & delicatos, non in robu-
ſtos, verſutos, atque doloſos. Et largo modo
dicitur tortum, quia torquetur animus, &
43 non corpus.
xxii. *Secundus* gradus eſt, quando reus eleua-
tur, & ibi detinetur modico tempore, vt
44 per vnum Pater noſter, vel vnum Miſerere
ad plus, abſque tamen ſquaſſatione. Hoc
vtitur, quando reus eſt magis ſuſpectus, quam
45 in primo gradu, & indicia ſunt plenè probata.
non tamen ita ſunt plena, & ita propin-
qua, vt ad grauiorem torturam poſſit per-
ueniri.
xxiii. Tertius gradus erit, cum reus detinetur
in altum per ſpatium duorum Miſerere, vel
49 paulo plus, abſque tamen ſquaſſatione.
Ad hunc deuenitur, quando indicia ſunt ple-
na, & plenè probata, delictum tamen non
eſt atrox; & ſi eſt atrox, reus eſt nobilis, vel
honeſtæ familiæ, & bonæ famæ, ac conditio-
nis. Et ad plenam torturam iudex non de-
bet deuenire, niſi ſaltem adſit vnum indi-
cium ſufficiens, & plenè probatum.
xxiv. Quartus gradus torturæ eſt, cum reus deti-
ne-

netur in altum per tertiam partem vnius ho-
47 ræ, vel per mediam, vel per duas tertias partes, vel per vnam horam integram, cum vno, duobus, vel pluribus ictibus funis, vel quaſſationibus. Et in hoc gradu non datur, niſi inditia ſint vrgentia, & plene probata, & reus ſuſpectiſ. quod habeat membra robuſta, quod crimen ſit atrox, & ſcandaloſum, vt eſt ſacrilegium, ſacrorum abuſus, & homicidium graue, furtum magnæ rei, vel ſacræ.

xxv. Torturæ vltimus gradus eſt, quando reus ſuſpenſus pertinaciter negat, & torturam ipſam paruipendere videtur, iudexq; vltra ictus, & ſquaſſationes mandat in eius pedibus ligari aliquod pondus, aquam frigidam in dorſo
10 pendentis adhibere. Ad hanc torturam non deuenitur, niſi vltra requiſita in 4. gradu, & delicta nedum atrocia ſint, ſed grauiſſima, & atrociſſima, vt eſt hæreſis, læſa Maieſtas, proditio, ingens aſſaſſinium, enormiſſimum homicidium, vt Cardinalis, vel Principis maleficium.

xxvi. In tempore torturæ debet Iudex moderate ſe gerere, ita vt remaneat reus ſaluus, & illæſus, & potius vti benignitate,
52 quam atrocitate, & in mitiorem partem
53 inclinare, non gloriam vanam affectans, nec ad aliquam pompam ſuam conſcientiam dirigens, ſed ad Deum, qui iudicem ipſum iudicaturus eſt potenter de hoc

tor-

torquendi actu, quicunque fuerit.

xxvii. Et vt ſciat Iudex, quomodo in tempore
debeat hoc ſuum arbitrium regulare, ſciat,
54 quod non niſi per horam, etiam quod ſimus
in quarto gradu torturæ, reum torquere licebit.
Et quando ſumus in quinto, non licebit
torquere illum per tres, vel quatuor horas,
ſed per vnam horam, vel paulò plus, ita quod
non excedat quartam partem ſecundę horę in
ſecundo; & in tertio gradu tortura erit leuior,
& intra vnam horam.

xxviii. Dum dicunt aliqui Doctores, quod rei
pro quolibet indicio, & pro qualibet vice tribus
ictibus funis affliguntur, dicas, quod non
pro quolibet indicio, dantur tres ictus funis,
ſed omnibus computatis, & pro omnibus in-
54 diciis, ſimul dantur ictus duo, vel tres, &
non vltra.

xxix. Torturæ gradus, non regulatur à quan-
titate ictuum, ſed à tempore. Quando indi-
cia ſunt vrgentiſſima, & delictū eſt atrociſſi-
54 mum, & reus robuſtus, etiam vltra tempus
afficitur aliquo ictu, vel ſquaſſatione, ſed in
his caſibus Iudex mandat potius ſquaſſari fu-
nem, quam reum ictibus tormentari.

xxx. Tales enim ſquaſſationes ſunt minus pe-
riculoſæ, quam ictus, & inferunt magnum
dolorem, imò maiorem ſentit dolorem reus
ſic eleuatus, & ſuſpenſus, quam dum ictibus
torquetur.

Non

xxxi. Non licet iudici adhibere noua, & inuſitata tormentorum genera ex ſuo capite, ſed
55 conſuetis vtendum eſt; quod ſi rei ex hoc vitam, aut membrum aliquod amittunt, vel
56 debilitati remanent, tenentur ipſi.

xxxii. Etſi aliqui Doct. dicunt poſse adhiberi noua in delictis atrociſſimis, male dicunt in
57 iure. Quando delicta ſunt grauia, & atrocia, poteſt etiam Iudex grauibus, & atrocibus tormentis vti, ſed non inſolitis, & nouis. Et in omnem euentum cauendum eſt à tormento ſiue nouo, ſiue ſolito, per quod rei
58 carnes ſcinduntur; aliàs faciet contra l. prohibitionem.

xxxiii. Non torqueat iudex quemquam ſuis manibus propriis, ſed relinquat hoc vnis ſa-
59 tellitibus.

xxxiv. Funis tormentum eſt inter omnia vſitatius, approbatum à legibus, & vſu. Et corda
60 ſubtilis infert maiorem dolorem, quã groſsa. Solet dari vna tantum manu ligata, habente
61 reo in alia impedimentum aliquod, vel etiam
62 non habente, et ab hoc genere tormenti non receditur, niſi quando rei ob aliquam cauſam illud pati non poſsunt.

xxxv. In atrociſſimis, et quando reus tormentum paruipendere videtur, apponuntur pedes
64 ferrei, pondus aliud, vel baculus intra pedes
65 punitur, vt non poſſint coniungi: vel deponitur reus, et in ſede lignea accommodatur, et

ibi

66 ibi ſiſtitur, donec refrigeratus videatur, et poſtea iterum eleuatur, quo caſu patitur maximum dolorem. Aſpergere aquam frigidam in dorſo rei, hodie non eſt in vſu.

xxxvi. Tormentum ſtanghettæ, vel taxillorum eſt ſecundum genus tormentorum. Sed iſta
67 non dantur, niſi quando tortura non poteſt dari ob aliquod impedimentum.

xxxvii. Tertium tormentum eſt Sibilorum, quo vtimur in pueris, mulieribus, vel in ca-
68 ſibus leuibus.

xxxviii. Tormentum quartum eſt ignis, quo maiores noſtri vtebantur in atrocibus, ſed
69 loco eius modo ſuccedit vigilia. Hoc igneo vtimur etiam quando adeſt impedimentum, ne torqueatur reus, et non eſt magni doloris, vt his temporibus infligitur.

xxxix. Tormentorum vltimum, et atrocius eſt vigilia: et Marſilius Bononienſis magnus Criminaliſta fuit inuentor. Verum eſt, quod mo-
71 dernus quidam Nerone crudelior, aliud Capram dictum inuenit, quo reus patitur ſimul vigiliæ, et funis tormentum, vt omnes ferè confitentur, cum inſupportabilis ſit cruciatus. Hæc Capra non habeatur niſi in verè atrociſſimis, vt læſa maieſtate, aſsaſſiniis famoſis et ſimilibus. Quomodo hæc duo tormenta dentur, conſule alios: ego enim non ſum apparitor, aut birruarius.

xl. Tortus ſemel non poteſt iterum torqueri, niſi

niſi noua ſuperueniant indicia. Et ſi aliqui
72.73 Aſſeſſores aliter faciunt, malefaciunt, et
74 contra ll. et Doct. ſi indicia erunt ſufficientia
75 ad torturam, et non plus.
xli. Ad hoc, vt reus poſſit repeti in torturam,
non ſolum eſt neceſſaria ſuperuenientia indi-
76 ciorum, ſed eſſe debent euidentiora, et for-
tiora primis; imò diuerſi generis. Vt ſi pri-
77 ma reſpiciebant inimicitiam inquiſiti cum
occiſo, et ex illis fuit tortus, et nihil ſit faſſus,
ſuperuenit poſtea vnus teſtis, qui deponit ſe
vidiſſe eundem reum vulnerare, talia dicuntur
noua inditia, et differre ſpecie à primis, et ex
illis poteſt reus ſemel tortus iterum torqueri.
Si reus habuit contra ſe indicia per famam
probatam per aliquos teſtes, et ex illis tortus
perſtiterit, non poteſt amplius repeti, etiam
quod ſuperueniant alii teſtes, eandem famam
probantes. Et ratio eſt, quia tales teſtes non
inducunt nouum indicium, ſed nouam pro-
bationem veteris inditii, quæ ad repetendum
torturam non ſufficit.
xlij. Si indicia erant vrgentiſſima, et grauiſ-
ſima; et per vnicam torturam non cenſen-
79 tur purgata, poteſt repeti etiam aliis non ſu-
peruenientibus inditiis. Etiam opus eſt, vt
reus ſit ſufficienter tortus, ſecus ſi leuiter, vt
ſi reus eſt torquendus per mediam horam po-
teſt Iudex diuidere hoc tempus, et prima vi-
ce torquere tempore vnius octauæ partis di-

ctę

ctæ mediæ horæ, & ſecunda vice etiam nullis
83 ſuperuenientibus indiciis torqueri pro toto
85 alio tempore, vt ſufficienter ſit tortus.

xliii. Si inditia eſſent multum vrgentia, & multum manifeſta, non per hoc tortura eſt
82 ſemper repetenda, ſed ſi fuerit reus robuſtus, & qui animo, & corpore primæ torturæ reſiſtentiam fecerit, aliàs ſecus, etiam quod ſit grauatus pluribus indiciis multum vrgentibus. Ratio eſt, quia tortura dicitur grauis, & leuis non tantum reſpectu temporis, ſed etiam reſpectu qualitatis perſonæ.

xliv. Confeſſio extorta in repetitione tormentorum, quæ repeti non debebant, nihil valet,
78 nec reo nocet.

xlv. Iudicis arbitrio remittitur, quando reus dicatur leuiter, & non ſufficienter tortus; an
87 vero ſecus. Item quando indicia contra eundem reum ſint multum vrgentia, & manifeſta,
88 & pariter ſi ſecus. Hoc dicitur arbitrium, & ſit ſecundum regulas iuris, & boni viri, & non ex ceruice. In dubio autem pro non repeti-
89 tione teneat, & ſic in mitiorem partem.
87 Et DD. dicentes repetitionem torturæ eſſe arbitrariam, noli eos audire ſic ſimpliciter loquentes.

xlvi. Ratificare nolens ſuam confeſſionem factam in tortura, dicens ſe dolore eam fe-
91 ciſſe, poteſt denuo torqueri etiam non nouis ſuperuenientibus indiciis ad perſeuerandum

in

in confeſſione, & ſatis nouum ſuperuenire dicimus indicium ex ſua veritate, & confeſſione præcedenti, quæ licet non ratificata, inducit tamen ſemiplenam probationem. Et niſi iterum hic poſſet torqueri, furca ſtaret in viduitate, quia nullus ratificaret, ſciens non poſſe repeti torturam, & conſequenter nullus ſic occideretur, cum non ratificans confeſſionem non moriatur.

vii. Licet reus poſſet cogi ad perſeuerandum in ſua confeſſione non ratificata, non eſt torquendus tertio, vel toties, donec ratificet, quandoquidem indicium, quod ſuperuenerat ex illius priori confeſſione, purgauit per nouam torturam: Vnde debet dimitti.

xliij. Si indicia prima contra reum exiſtentia eſſent multum vrgentia, & multum manife-
46 ſta, vel ſi prima tortura non fuit pro primis indiciis ſufficiens, ſed leuis, vel non confeſſus poterat ſecunda vice in tormentis repeti. ſi ipſe reus in ſecunda tortura, vt ratificaret, perſiſtat, poterit alia via, & ſic tertio torqueri. Et non erit plus debito tortus; quia duabus vicibus torquebitur propter prima indicia, & tertia propter nouum indicium ſubueniens ex non ratificata confeſſione. Et ſi in hac tertia perſiſtet, relaxandus eſt; ſi fatebitur, & ratificat condemnetur. Si autem non ratificat, quarta vice non torqueatur, cum prima indicia per binam torturam fue-

fuerint purgata, prima etiam confeſſio per aliam torturam fuit purgata, & ſecunda confeſſio tunc non inducit nouum indicium ſufficiens ad torturam, quia non eſt diuerſi generis à prima.

xliv. Si vnus fateatur, & non ratificet, & ex hoc torqueatur ſecundo, & dum tor-
96 quetur, ſecundo fateatur, vt prius fecit delictum, & ſecundo ducatur ad ratificandum, qui poſtea nolit ratificare, poteſt tertio torqueri ob iſtam nouam negationem. Quod ſi ad bancum ducitur ad ratificandum, & non velit ratificare, non eſt amplius torquendus. Impium eſt enim vltra tertiam vicem computata prima reum torquere. Et hic erit relaxandus ſub fideiuſſione de ſe repræſentando, vel abſoluendus.

l. Si accidit, vt quis contra habeat vrgentiſſima indicia, & talia, vt iudex etiam non ſuperueniente noua confeſſione, poſſit de iure reum vſque ad tertiam vicem torquere, & confeſſio rei ſuperueniat in tertia tortura, tunc ſi ductus ad ratificandum, non ratificat, etſi nouum ſuperueniat indicium ex dicta confeſſione, quarta vice non tormentabitur, niſi à carnifice iudice.

li. Quando ob grauitatem indiciorum iudex decreuit torturam repetere, & reus tunc faſ-
98 ſus fuerit, & poſtea ductus ad ratificandum noluerit ratificare, poterit tertia vice torqueri

ex

ex confeſſione ſubſequuta, & non ex ratificatione, non autem plus etiam, quod iterum fateatur, & poſtea nolit ratificare, vt dictum eſt ſupra.

liij. Et ſi vero indicia prima ſint ordinaria, et non multum vrgentia, ita quod ex illis iudex
99 non poſſit reum de iure non niſi vna vice torquere, et in tortura reus fateatur, et poſtea non ratificet, poteſt ex hac negatione torqueri ſecunda vice, in qua ſi denuo fateatur, et poſtea non vult ratificare etiam hac ſecunda vice, non poteſt tertia vice torqueri, quia ſecunda non ratificatio non inducit indicium diuerſi generis à prima non ratificatione.

Hinc vides, quod nec ſemper faſſus in tortura, et nolens ratificare, torquentur vſque
99 ad tertiam vicem, quia hoc ſolum procedit quando inditia ſunt multum vrgentia.

liiij. Repetitio torturæ ob non ratificationem confeſſionis factæ in tormento procedit, vbi
110 quando à reo allegatur ſolum dolore, & metu tormenti ſe faſſum eſſe; ſed ſi dicit reus quod intendit probare errorem ſuæ confeſſionis, tunc reus debet poni ad largam ad illum probandum, quem ſi non probabit, torquebitur, vt dictum eſt.

liv. In repetitione torturæ ſeruentur tria. Primum, quod non in eodem die, ſed in ſe-
130 paratis, et interpollatis diebus inferri debet.

Secundum eſt,quod in decreto depoſitionis
104 à tortura proteſtetur illud fieri ſine præiudi-
cio alterius repetionis,& animo continuan-
di tormenta, quatenus de iure repeti de-
105 beant. Tertium eſt, quod vltra tres vices
reus non torqueatur, ſtantibus quantum-
uis vrgentiſſimis indiciis; & verius de iure
106 videtur, vt tantum ſecunda vice, & plus
torqueri poſſit, quando ſunt indicia vrgen-
tia, & vehementia. Et dum DD. loquun-
tur de trina tortura, loquuntur, vel in
reo, vel in teſte variante, non autem in reo
ſemper negante, in tortura perſiſtente.

lv. In die feriato non audeat iudex inferre
107 torturam, niſi ſit delictum atrocius.

lvi Tortura non infligitur à iudice non ha-
bente merum imperium, & hanc poteſta-
109 tem, etiam duod ſit ſimplex aſſeſſor, vel
locumtenens poteſtatis.

lvii. Sciat prius iudex ante torturam, quod
quando contra reum ſunt inditia aggrauan-
110 tia, ſi fuerint euacuata inditiis innocentiæ
in proceſſu defenſiuo, non debet torquere
111 illum, quia vna præſumptio tollit aliam, &
quando duæ inuicem contrariæ præſum-
ptiones, videlicet delicti, & innocentiæ
concurrunt, ſemper præferenda eſt præſum-
ptio excluſiua delicti, ſi pro reo ſint grauio-
ra inditia, vel paria, vel etiam aliquantulum
leuiora, & debiliora iis, quæ ſunt contra

reum

reum, non poteſt torqueri vllo pacto; licet ſecus, ſi inditia contra eum fuerint multum grauiora, & vrgentiora. Nota hoc iudex.

QVAEST. XXXIX. DECIS.

De defenſionibus dandis, vel negandis ante torturam.

j. DEfenſionibus denegatis tortura non poteſt regulariter inferri, quia ſunt de iure
1 naturali; quæ cum concedantur à iure, ſi iudex eas denegauerit, iniuriam faciet legibus, volens melior videri, quam ipſæ leges.

ij. Debet reo decerni copia indiciorum ex proceſſu contra ipſum laborantium, & competens
2.3 terminus ad illa purganda.

iij. Ad faciendas has defenſiones non vna tantum dilatio temporis danda eſt, ſed etiam
4 tres dilationes, imò datur quarta in quibuſcunque cauſis criminalibus. Si tamen reus in aliis nihil probauit, nullo prorſus exiſtente
5 impedimento, non tenetur iudex, nec Princeps hanc quartam concedere: tamen cum
7 ſit modici præiudicii, maximè quando reus eſt in carceribus, ceſſat præſumptio calumniæ, & concedenda eſſet.

iv. Debet iudex ſuperſedere in procedendo ad vlteriora petita inditiorum copia cum ter-
8 mino, & dilatione conceſſa, & pendente, niſi adeſſet tumultus in populo ob retardationem

9 punitionis rei,tunc enim ſi ſequatur tumultus,
11 poteſt ad executionem capitalem deuenire
termino conceſſo. Et niſi ſeruaſſet ſibi faculta-
tem procedendi ad vlteriora .
v. Si autem dilatio reuocaretur, poteſt proce-
10 di ad vlteriora. Tamen iudex non debet eam
reuocare , niſi eſſemus in notoriis,cauſa eui-
tandi tumultus in populo .
vi. Ponendus eſt reus ad largam , videlicet ad
carceres publicas, in quibus poſſit ad ſuum li-
13 bitum alloqui, & conſulere Aduocatos, Pro-
curatores, & amicos ſuos. In cauſis tamen
arduis, & atrociſſimis, in quibus dubitatur de
ſubornatione , non tenetur iudex ante tortu-
ram ponere ad largam reum , ſed tantum ei
dare commoditatem alloquendi Procurato-
res, & Aduocatos in præſentia Iudicis, & Fiſ-
calis , vel Notarii , quia licet Iudex non poſ
ſit tollere modum defendendi, poteſt tamen
illum reſtringere, & limitare; quod tamen ra-
ro eſt faciendum .
vij. Defenſiones , & inditiorum copiæ dene-
gari non poſſunt à Iudice habente quodcun-
15 que liberum, & abſolutum arbitrium, & po-
teſtatem procedendi ſine iuris ſolemnitate,
ſimpliciter, & de plano,& ſola facti veritate
12 inſpecta . Has etiam Princeps ſua abſoluta
auctoritate poteſt reo denegare , cum ſint de
18 iure noſtro introductæ : & hoc verum eſt in
ciuilibus , & multo magis in criminalibus .

Et

Et ſi mandaret reum indefenſum torqueri, iudex non debet in hoc mandato obedire. Et dum volunt aliqui defenſiones tolli, intelligas id poſſe fieri aliquando in cauſa ciuili, & pecuniaria, vel de defenſione ciuili, non autem de naturali.

viij. Licet defenſio quoad eius ſubſtantiam, & prout eſt de iure naturali, & quæ crimen exclu-
23 dit à mera innocentia, non poſſit tolli à Principe, poteſt tamen tollere eam, quæ conſiſtit in exceptionibus introductis à iure ciuili poſitiuo, quoad eius formam, et iuris poſitiui ſolemnitatem. Sicut enim Princeps, poteſt ius poſitiuum concedere, poteſt etiam illud tollere, et modum variare.

ix. Stante aliqua iuſta cauſa Princeps, et Iudex poteſt denegare defenſiones reo: ſed iuſta
24 cauſa, quæ dicatur, conſule Doct. et inter alias eſt, quando timetur populi tumultus, et quando delictum eſt pluſquam notorium, alii vero caſus habentur in iure communi, præter quos non creditur licitum eſſe huiuſmodi defenſiones denegare.

x. Satutum etiam poteſt tollere defenſionis formam, modum, et ſolemnitatem à iure po-
26 ſitiuo introductam, et reſtringere tempus, non tantum quoad eius ſubſtãtiam, & prout eſt iu-
27 ris naturalis. Scias tamen ſtatutum debere
28 ſtrictiſſime intelligi, vt minus corrigat ius commune quam ſit poſſibile.

xi. Conſuetudo non poteſt tollere defenſiones
reo, quia ſi hoc facere non poteſt ſtatutum
29 expreſſe, multo minus id poteſt tacitè conſue-
tudo. Et quando alicubi, vt in magna Cu-
30 ria Vicariæ Neapolis, ex proceſsu informa-
31 tiuo, et negatis defenſionibus torquetur
reus, non procedit, niſi in atrociſſimis, et reis peſſimæ vitæ, vt ſunt incendiarii, raptores, inſignes latrones. Hoc tamen fit quatuor concurrentibus: vt cauſa ſit delegata ſpecialiter à Principe, et quod eadem ſuprema Curia inquirat; ſecundo, quod ſimus in atrocioribus, et occultis; tertio, ſi torquendus ſit malæ conditionis, & famæ; quarto, dum reus non ſe offert probaturum tale quid, quo probato ceſſat tortura. Vnde vides has conſuetudines eſſe reſtrictas, vt fere nihil operentur vltra ius commune.

xii. Si reus poſt torturam confeſſus ſit, vel etiam ſine tortura prætendatur conuictus, non poteſt iudex contra ipſum ſententiam proferre; niſi prius eidem conceſso termino ad dicendum, & opponendum contra ſuam confeſſionem, vel probationes reſpectiuè: poteſt enim reus multa opponere aduerſus ſuam confeſſionem. Et ſi non ſe defenderet in termino, videtur in confeſſione perſeuerare, & condemnandus eſt. Et hæc eſt totius mundi practica.

xiij. Si reus ſit conuictus, ſiue confeſſus, antequam

tequam condemnetur, tenetur iudex ex offi-
35 cio, & etiam reo non petente defenſiones, &
40 terminum ad ſe defendendum illi aſſignare.
Et hæc eſt communis practica.

xiv. In atrociſſimis delictis quæcunque ſint,
etiam hæreſis, & læſæ Maieſtatis nullo pacto
41 ſunt negandæ reo defenſiones, & terminus ad
ſe defendendum, etiam in occultis, & diffici-
lis probationis.

xv. Quantumq; aliquis ſit peſſimæ famæ, non
poteſt ei denegari defenſio, copia inditiorum
47 & terminus competens: poſſet enim probare
contrarium, & ponam ſimiliter, nec excom-
46 municato denegantur, quia, nec diabolo, ſi
50 eſſet in iudicio, auferentur defenſiones.

xvi. Denegandæ non ſunt reo defenſiones, etiã
quod iudex timeat de ſubornatione teſtium
68 examinandorum ad ipſius rei defenſiones, vel
70 quia eſſet potens opibus, vel amicis. Si vero
agitur de reo contra Principem, modus tan-
tum reſtringitur, vt dictum eſt ſup. deciſ. 16.
ſed copia non denegatur.

xvij. Etiam quod iudex procedat ex officio, &
per inquiſitionem, nullo modo reus debet eſſe
indefenſus, & indiciorum habebit copiam.

xviij. Pro communi, & vera ſententia teneas
Iudicem debere dare defenſiones reo, ſiue
99 petat, ſiue non, aut ſit Doctor nobilis, & ſa-
gax, ſiue ruſticus, mulier, idiota, & cuiuſ-
cunque conditionis. Hoc idem ſeruatur in

Hh 4 cri-

102 crimine blaſphemiæ penes Doctores, & peritiores iudices: etiam in delicto ſodomiæ, in quo forſan aliquid probabitur, quo effugietur pœna ſaltem ordinaria.

xix. Si iudex defenſiones denegat, reus poteſt appellare ab ipſis denegatis, & ipſe iudex te-
72. 73. netur in ſyndicatu.

xx. Non tenetur reus dicere Iudici, quales defenſiones velit facere, ſeu interrogetur, ſiue
74. 79. non ab illo, nec exprimi cauſa debet.

xxi. Reus poteſt ſe defendere quocunque tempore, ac termino illi per Iudicem aſſignato,
81 ac etiamſi non fuerit aſſignatus, et in qualibet iudicii parte, & poſt teſtium probationem, et concluſionem in cauſa datam ex Iu-
82 dicis officio, et non ad inſtantiam partis; item quod directè, et immediatè, et ſic euidenter probatur innocentia rei condemnati, puta, per probationem negatiuè ſeu alio modo, aliter ſecus.

xxij. Denegatis defenſionibus, ſi reus fuerit tortus, et confeſſus, confeſſio non valet, nec
84 etiam valent omnia inde ex tali proceſſu ſequuta. Imo Auenioni aliquando abſolutus fuit reus à confeſſatis criminibus, etiam quod de illorum corpore conſtaret; et quod talis confeſſio eſſet adminiculata duorum aliorum ſociorum criminibus, et hoc fuit, quia denegatæ reo fuerunt defenſiones.

xxiij. Si delinquentes ſint plures, quorū vnus ſit carce-

carceratus, alii verò aufugerint, ipſi reo non
155 dantur copiæ indiciorum, nec publicatur proceſſus, niſi prius ipſis contumacibus condemnatis. Et hæc eſt practica, quidquid ſit de iure.

xxiv. Indiciorum copia non datur niſi publicato proceſſu, nec reo, nec accuſatori, etiam ſi
154 peteret pro intereſſe Fiſci, niſi ex magna cauſa in atrocioribus, in quibus eſt difficile aliter habere indicia: oſtenduntur enim accuſatori examina reorum, vt ſciat melius ſubminiſtrare indicia.

xxv. In copia indiciorum ſunt publicanda nomina teſtium examinatorum ad hoc, vt reus
85 poſſit contra eos exceptiones dare. Et hoc
87 procedit, etiam ſi reus ſit potens, & timeatur de periculo contra teſtes. In crimine tamen
88 hæreſis non dantur teſtium nomina, nec circunſtantiæ, ex quibus deuenire quis poſſit in cognitione examinatorum. Et hoc eſt practica communis, & præceptum Vrbis. Et ego, qui ſum Inquiſitor Vicentiæ, iam per ſexennium hæc obſeruare ſtudeo iuſſus.

xxv. Expenſis rei dãtur indiciorum copiæ ipſimet. Verùm ſi ſit adeo pauper, vt non poſſit
150 copias eas habere, debẽt ei per Iudicem gratis dari.

xxvi. Dum aliquis eſt inſignis facinoroſus; ſicut poteſt ipſe ſuis defenſionibus renunciare,
107 ita poſſunt ei denegari; ſed aduerte, quod

iu-

109 in hoc non operatur atrocitas delicti, quia etiam in atrociſſimis diximus dari defenſiones, ſed bene operatur notorietas delicti, & cum res illius redacta ſit ad notorium. Et ſcias, quod ad hoc quod aliquis dicatur latro famoſus, non ſufficit, quod per teſtes ſit probatum eſſe talem, ſed oportet, vt conſtet de illius delictis in ſpecie.

xxvij. Vbi certum eſt reo nullam competere defenſionem. Vel vbi certum eſt peti defen-
106 ſionem per calumniam, & ad protrahendam in longum condemnationem, tunc iudex poteſt de iure denegare defenſiones, tanquam calumnioſe petitas. Quando autem petantur calumnioſe, dicas, quod ſolum in caſibus in iure expreſſis, vt eſt in flagranti, & notoriis, ſed ex iure impreſſis non denegabis defenſiones vllo modo, cuicunque ſit.

xxviij. Reus non poteſt ſuis defenſionibus renunciare, & ſi renunciat, renunciatio nulla
51 eſt. Et iſta locum habent nedum in enormi-
54 bus, & generaliter, ſed etiam quod renunciatio ſit iuramento vallata. Et etiam quod
55 reus adiungat cauſam: dicens certo ſe ſcire,
56 quod nulla ſibi competit defenſio. Si tamen conſtaret notoriè, & dixi notoriè, nullas in rei
58 veritate reum habere defenſiones, & hoc illi manifeſtum eſſe, & non foret indictus à iudice, tunc vtique bene valet renunciatio.

xxix. Renunciare poterit ſuis defenſionibus reus

reus quando repertus eſt in flagranti crimine.

61.62 Reus iam confeſsus, inſignis, & publicus
63 latro, Aſſaſsinus, qui eſt publicus hoſtis, qui pro tali ſit cognitus; Et quando ſumus in penis capitalibus, ſeu corporalibus, ſecus non corporalibus,& pecuniariis, in quibus non eſt
64 prohibitum ſuis renunciare defenſionibus, & quando ſunt defenſiones introductæ à ſtatutis, vel ſunt de apicibus iuris.

De repetitione torturæ.

xxx. In repetitione, ſeu continuatione torturę denegantur defenſiones tanquam calumniosè
160 petitæ, quia non eſt noua tortura, ſed continuatio primæ. Et hoc eſt verum, ſi reus antea copiam habuerit indiciorum,& terminum ad ſe defendendum,quod vel non recepit, vel ſi recepit,aut nihil pro ſui defenſione deduxit, vel ſi deduxit, non tamen purgauit contra ipſum laborantia.

xxxi. Si tamen reus ante repetitionem torturæ aliquid allegaret pro ſua innocentia detegen-
161 da,vt imputatus de homicidio diceret: Non repetatis torturam, quia volo probare, quod is,qui occiſus pręteuditur,nunc viuit, aut quid ſimile, iudex debet ſuperſedere, etiam ſi reum condemnaſſet,& multo magis tenetur ſuperſedere à tortura, donec videat, an verificetur, quod promiſit de nouo allegare.

xxxij. Si Iudex proceſſit ad torturam ex proceſſu

ceſſu informatiuo, & ipſo non petente copias
162 indiciorum; tunc ſi ante repetitionem torturæ reus petierit copias ante non petitas, non poſsunt ei vllo pacto denegari. Sed ſi non ex proceſsu informatiuo, ſed ex legitimo, & publicato proceſsu, ac ex teſtibus, vel parte citata repetitis, vel ad eius faciem cōfutatis, poteſt Iudex adhuc reo petente copias inditiorum, deuenire ad aliam torturam, non obſtante quod tales copias petat ante repetitionem, quia non ſumus in noua tortura, vt dictum eſt, & ſibi imputet reus quare ante torturam copias non petierit.

xxxiv. Si vigore alicuius priuilegii, vt facit magna Curia Vicariæ ſua præeminentia torquet
164 reum, ex ſuo proceſsu informatiuo denegata copia inditiorum, in dubio adhuc eſt, an poſsit deueniri ad torturæ repetitionem eadem copia denegata. Vide Flam. Cart. in ſua pract. interr. reo. lib. 4. Vbi vtraque pars defenditur.

xxxv. Quando tortura eſset denuo infligenda non ex antiquis, ſed ex nouis inditiis, ſine du-
166 bio dandum eſt copia inditiorum nouorum ante. Et hæc non eſt continuatio torturæ, ſed noua tortura,

xxxvi. Si reus tortus, & confeſsus non vult ratificare ſuam confeſsionem, allegans illius erro-
166 rem, & offerens ſe talem errorem probaturum, antequam Iudex eum repetat in tormen-

tis,

tis, debet eum ponere ad largam cum termino de allegato ſuæ confeſsionis errore.

De defenſionibus dandis, vel non dandis teſtibus.

xxxvi. Teſtis quando conuincitur ex ſuo proprio dicto, ſeu confeſſione, aduerſus quam,
148 probabiliter nihil deducere poteſt, quod non ſit varius, ſed mendax, conſtat ex propria confeſſione, quod, & fuit præſens delicto, & tamen recuſat dicere veritatem, ſeu eſt varius in ea dicenda, vel ex aliis præſumptionibus probabilibus ex eiuſdem teſtis confeſſione profluentibus apparet, quod eſt veriſimiliter informatus, ſiue petat, ſiue non, defenſiones non ſunt ei dandæ, ante torturam.

xxxvii. Si conſtat de mendacio teſtis, per alios teſtes, qui dicunt ipſum fuiſſe præſentem de-
148 licto, non debent huic teſti denegari defenſiones, quibus forſan probabit eos eſſe falſos, vel inimicos, vel alias de iure inhabiles.

xxxviii. In his contra aliquos Doct. noli attendere timorem ſubornationis, quia ſi talis ti-
147 mor attenderetur, nunquam reo darentur defenſiones, quia ſemper poteſt dubitari, vt reus poſsit à ſuis aduocatis inſtrui, & tamen eas debere dari: iura ſunt certiſsima tum in reo, tum in teſte.

xxxix. Teſtis, quando torquetur vti varius, vacillans, mendax, ſeu recuſans dicere verita-

tem,

149 tem, vt ſupra dictum eſt cum eo proceda-
150 tur; ſed ſi tanquam ſeruus, criminoſus, ſeu aliàs infamis, vel ſocius criminis eſſet torquendus, ſi de tali qualitate conſtat ex eius propria confeſsione, vel alias notoriè, non eſt audiendus in ſuis defenſionibus. Si verò non conſtat, vel ſuo proprio dicto, vel notoriè, prius eſt diſputandum, an talis ſit.

Et hæc eſt practica per orbem, quidquid ſit de iure.

xl. Si quis erit teſtis ſimpliciter, & non inquiritur de delicto, non eſt neceſse, vt habeat de-
150 fenſiones. Secus ſi eſset teſtis, quo ad alios & principalis quoad ſe, quia tunc non poteſt ei denegari copia indiciorum.

xli. Si ſummariè proceditur, vt in furto facto in aliquo hoſpitio, dum pro eo inueniendo torquentur familiares hoſpitis, tamen dandæ ſunt eis defenſiones ad probandum bonam famam, & ad ſe defendendum.

QVAEST. XL. DECIS.

Tortura eſt remedium ſubſidiarium, & ideo reo conuicto, dari non debet. Sed quid ſi detur: An per eam purgentur indicia, & plenæ probationes.

1 TOrturæ tanta eſt vis, vt in eam perſiſtens negando, vel non perſiſtens fatendo, quidquid dixerit, præſumitur dixiſse veritatem, & purgaſse indicia ante torturam contra

cum

8 eum laborantia, vrgentia, vel indubitata, et etiam plenas probationes.

ij. Qui erit conuictus de crimine, non debet torqueri: quod ſi torquebitur, et tortus in tor-
6 tura perſtiterit, ipſe reus erit abſoluendus
8 quoad pœnam ordinariam, ſecus quoad extraordinariam, vt exilii, vel triremium quoad tempus, vel perpetuum, ſi contra eum ſta-
11 bant vrgentiſſima, & indubitata indicia. Si vero reus non eſt conuictus plenis probationi-
13 bus, ſed tantummodo grauatus indiciis vr-
14 gentibus, & etiam indubitatis, vel præſumptionibus, ac coniecturis euidẽtibus, & violen-
15 tis, hac pœna extraordinaria non punietur, quia ex dictis indiciis, etiam quod tortus non fuerit, non condemnaretur, niſi illa pœna, et tortura non debet ei aliquid prodeſſe.

iij. Ea tortura non abſoluitur rèus, quando infligitur non ſuper delicto, de quo eſt conui-
16 ctus, ſeu confeſſus, ſed pro habenda vlteriori
17 veritate, vel qualitatibus aggrauantibus, vel ſociis, complicibus, & particibus quomocun-
18 que, iuxta facti contingentiam.

iv. Quando datur hæc tortura, debet præmitti proteſtatio, quod non eſt torquendus ſuper
19 principali delicto, & ſuper iis, de quibus eſt conuictus, vel confeſſus, ſed pro vlteriori veritate, vel pro habendis, &c. vt dictum eſt. Et hæc proteſtatio ſaluat Fiſco ius ſuum, vt poſſit eum ordinaria pœna condemnare.

Illa

v. Illa proteſtatio non iuuaret iudici, ſi reus interrogaretur ſuper delicto principali, vel de
20 quibus eſt conuictus, vel de illorum annexis
21 aggrauantibus, ſiue Iudex ore tenus interro-
22 get, ſeu in ſcriptis, & etiam quod per exten-
23 ſum Notarius non ſcribat interrogationem.

vi. Si reus eſt conuictus, vel confeſſus de principali, torqueatur de aliis, vt ſupra; ſecus ſi
28 non eſſet confeſſus, vel conuictus.

vij. Ad habendam veritatem qualitatum, & complicum tortura debet eſſe moderata, nec
27 vltra mediam horam, & in bannito capitaliter. Quod ſi erit immoderata, & reus perſtiterit in negatiua, ei proderit in punitione delicti principalis.

26 Prædicta omnia intellige, ſi adſunt legitima indicia ad interrogandum reum de ſociis, & aliis qualitatibus.

QVAEST. XXXI. DECIS.

Tortura quibus perſonis poſſit inferri, & quibus non.

j. OMnibus perſonis tortura inferri poteſt,
1 niſi expreſsè à iure probitæ reperiantur,
2 Clericus poteſt torqueri, ſi præcedit in genere infamia, & ſi præcedunt grauiora, & vr-
9 gentiora indicia, quam ea, quæ à iure requiruntur in tortura laicorum, qui ob clericatum ſpecialem habet in ſe bonitatis præſumptionem non habitam à laicis. Imo in omni deli-

cto

ctò clerici ſunt fauorabiliores, quam laici, & ſæpe indicia, per quæ conuincuntur laici, nihil operantur contra clericos.

iij. Tortura, quæ dabitur clerico, debet eſſe moderata, & leuior ea, quæ laicis infertur, &
11 cum pietate, & religione, & ſine rigore de-
13 bet torqueri. Hoc dixerim in comparatione laici, & extra enormia delicta; quia vbi delictum eſt grauius, grauior tortura inferenda eſt, & aliquando delicta clericorum ſunt grauiora, quam delicta laicorum.

iv. Etſi de iure clerici torqueri non poſſint à miniſtris laicis etiam de mandato Epiſcopi, ni-
14 ſi quando eum ligant, vt in aſſaſſinio, & cle-
15 ricis tortibus debetur, tamen practica, & communis obſeruantia eſt in contrarium.

v. Minor quatuordecim annorum non torquetur, nec etiam ligatur, quando ligatura
16 eſt multum ſtricta, hæc enim æquiparatur tor-
17 turæ. Hic autem poteſt terreri, ferula cædi, & alio tormento leuiori, vt ſibillorum affligi.

vi. Si ſtatutum habilitaret minorem quatuordecim annorum ad teſtificandum, tunc etiam
27 torqueri poterit ferula, habena, & leuiori alio
23 tormento, non autem fune.

vij. Si quis eſſet maior quatuordecim annorum, & minor viginti, poteſt non ſolum terreri, ſed etiam torqueri, leuiter attamen & ſecundum qualitatem perſonæ.

viij. Si eſſet minor quatuordecim, & maior

ſeptem, tunc nullatenus nec torqueri, nec ter-
20 reri poteſt quomodocunque.

ix. Senex decrepitus, id eſt annorum 70. non
torquetur vllo modo: minor vero his annis,
24 vtique dummodo non ſit debilis complexio-
nis, valetudinarius, & imbecillis, vt multi
25 ann. 60. ſunt, ac ſi decrepitus; vnde videat iu-
27 dex ſuo arbitrio, quid agendum.

x. 29 Decrepitus poteſt terreri, non tamen,
nec etiam leuiter torqueri.

xi. Milites priuati, id eſt, qui hodie ſub vno
Capitaneo, & cras ſub alio militant, non ſunt
30 exempti à tortura. Milites vero primarij, vt
equites, & Capitanei de iure non torquentur:
33 tamen practica oppoſitum tenet, & indiffe-
45 renter omnes torquentur.

xij. Doctores ſunt exempti, actu legentes, ad-
uocantes, & etiam depoſiti actu legendi, &
37 aduocandi. Similiter Doctor imperitus, &
40 quicunque ſit, ne Doctoratus dignitati iniu-
41 ria fiat, debet eſſe immunis. Hanc deciſ. in-
42 tellige de iure, & ſecundum omnes Doctores,
ſecundum vero conſuetudinem, & de facto
54 contrarium ſeruatur. Vnde ſiue talis conſue-
56 tudo valeat, ſiue non, Doctores indiſtinctè
torquentur; dummodo legitima præcedant
48 indicia, quæ debent eſſe vrgentiora, & gra-
47 uiora, quam in aliis non Doctoribus, cum
habeat pro ſe præſumptionem iuris.

xiij. De iure non poſſunt torqueri decuriones
ciui-

ciuitatum,eorumque filii, Nepotes, nec paren-
57.58 tes. Et etiam qui olim fuerunt, & hodie
non ſunt Decuriones, quiq; infames non exti-
60.72. terunt, nec falsũ crimen commiſerunt,&
66 niſi in officio, vel ante Decurionatum tum
deliquerunt.

xiv. De facto vero, & praxi Decuriones, Antiani, Priores, & Conſiliarij ciuitatum quoti-
69 die, & indiſtinctè capiuntur, & torquentur,
69 non ſolum finito officio, ſed etiam eo durante, ſi delicti qualitas id patiatur.

xv. Qui in aliqua magna dignitate ſunt poſiti, vnde dicantur Illuſtriſſ. aut Clariſſ. non tor-
70 quentur, neque vt rei, neque vt teſtes. Illa ta-
72 mẽ dignitas debet reddere hominem Clariſs.

xvi. Exiſtens in aliquo magno,& eminenti Magiſtratu, vt Rectores ciuitatum, & officiales
73 Principum durante eo Magiſtratu à tortura excuſatur.

xvij. Generaliter perſonæ nobiles nõ torquentur de iure,quæ verè nobiles ſunt,tamẽ hodie pra-
74.75 xis in contrariũ. Requiruntur in eis indi-
77 cia grauiora iis, quæ conueniunt non nobilib.

xviij. Mulier grauida ex coitu licito, vel illicito, etiam quod eſſet grauida decem, vel viginti
80.83 dierum tantum, eſt libera à tortura, imo
84 & à territione ob periculum partus.

xix. 89 Etiam non torquebitur poſt partum per quadraginta dies.

xx. Idem eſt dicendum de muliere lactante, ſi

tamen alia nutrix non reperiretur, quæ lactare
80 poſſet infantem.

xxi. Si mulier dixerit ſe eſſe grauidam, ſtandum
85 eſt arbitrio Medicorum, & Obſtetricum.

xxii. Qui Reipublicæ vtilis eſt, non torquetur,
ſi dubitatur, quod eo tormento redderetur in-
88 habilis, & debilitaretur aliquo membro.

xxiij. Surdus, & mutus, Epiſcopus etiam ſi ha-
beret contra ſe vrgentiſſima indicia; infirmus,
89. 92. vel aliquo membro debilitatus arbitrio
Medici iurantis. Seruus contra Dominum
ſuum, niſi in quibuſdam caſibus, de quibus
94 Criminaliſtæ alii, non torquetur.

xxiv. Si aliquis torqueatur, qui non debet tor-
95 queri, & fateatur, confeſſio, etiam quod ſit ra-
96 tificata, non valet. Et iudex ſic torquens de-
98 bet puniri arbitrariè, iuxta facti, & perſona-
rum qualitatem. Et torquendus impunè ei re-
ſiſtere poteſt, ne torqueatur.

xxv. In criminibus exceptis, vt læſæ Maieſtatis
diuinæ, & humanæ, homicidij contra magnam
100 perſonam, ingentis aſſaſſinij, priuati carce-
101 ris, falſi priuilegii, vel ratione perſonæ, vel
dignitatum abſque vlla prærogatiua poſſunt
torqueri.

xxvi. Minor 14. annorũ, et omnes alij, qui de iu-
re non poſſunt torqueri, vt decrepiti, etc. in cri-
102 mine læſæ Maieſtatis, hæreſis, et his ſimilibus
103 delictis poſſunt torqueri, niſi eſſet pericu-
lum, quod mors ſequatur; in quo caſu ſtandũ

eſt

Digitized by Google

eſt iudicio peritorum. Hæc tortura ſit moderata, vel terreantur, vel ferula cędantur, ſi hæ perſonæ prohibitæ ſunt torqueri, non ſunt tamen prohibitæ terreri.

xxvij. Territio verbalis fit cum omnibus perſonis, etiam quod non poſſint torqueri. Ter-
106 ritio realis, quæ fit exſpoliatione, ligatione,
107 conductione ad locũ torturæ, & funi applicatione, fieri poteſt perſonis exceptis ob corporis debilitatem, vt eſt decrepitus, vel minor, dummodo non eleuentur.

xxviij. Perſona excepta beneficio alterius, vt eſt mulier prægnans, vel priuilegio perſo-
108 næ, aut dignitatis, vt ſunt poſiti in aliqua
109 dignitate, cum ſit eadem dignitatis ratio in territione reali, quæ in ipſa tortura, ſicut non poſſunt torqueri, ita nec realiter terreri.

xxix. Omnes perſonæ, quæ nõ poſſunt torqueri de iure, poterunt torqueri Principe conſul-
110 to, vel mandante.

xxx. Reus, qui de iure torqueri non poteſt, ſi habet cõtra ſe legitima indicia ad torquen-
111 dum, poterit ratione dictorum indiciorum in aliquam pœnam extraordinariam, vt puta pecuniariam, vel exilij condemnari.

QVAEST. XLII. DECIS.

Tortura in qua cauſa poſſit inferri. & in qua non.

1 IN omnibus cauſis criminalibus, & in omnibus criminib. in quibus à iure contrariũ

expreſſe prohibitum non reperitur , ſi præce-
2 dant legitima indicia , & veritas aliter haberi
non poteſt , inferri poteſt tortura . Et loquor
de cauſis , in quibus de iure imponenda eſt
pœna corporalis .

ij. In leuibus delictis, non atrocibus, nec capi-
talibus , in quibus etiam quod legitima præce-
6 dant indicia,minime torturæ locus eſt . Vt eſt
7 furtum paruæ rei, duorum, aut, trium ducato-
rum , armorum delatio , ire de nocte ſine
lumine , verbalis iniuria , capillis quempiam
conuellere, & conijcere lapides in aliquem .

iij. Vbi pro delicto imponenda venit pœna pe-
cuniaria , non eſt locus quæſtioni . Similiter
9 vbi agitur de pœna exilij tantum, & in illo de-
licto , in quo non agebatur de pœna vitæ , aut
membri mutilatione , aut abſciſſione .

iv. Pœna libelli famoſi , ſi iniuriatus infamatur
de delicto , de quo non eſſet plectendus cor-
11 poraliter , ſed pecunialiter , reus non eſt tor-
12 quendus .

v. In cauſa ciuili,& pecuniaria rei non torquẽ-
tur , ſiue agatur ciuiliter,ſiue criminaliter con-
26 tra hominem liberũ,ſecus in ſeruo, qui poteſt
29 torqueri , ſi veritas aliter haberi non poteſt .

vi. Quando de crimine tractatur, licet ciuili-
ter , vt puta quando de falſo ciuiliter agitur ,
non deuenitur ad torturam , & hæc eſt verior
opinio , & communis practica .

vii. Quando cauſa ciuilis , & pecuniaria habet

cri-

crimen annexum, quæſtioni locus erit, & ſi
33 agatur criminaliter, & non ciuiliter, & ſi illud
34 crimen annexum ſit tale, vt in eo de ſui natura poſſit reus torqueri. Et his duobus non extantibus ſecus erit.

viij. Procceditur ad torturam contra Mercato-
25 res fallitos, vt indicent pecunias ipſis datas, quas denegant habere; & dicunt perdidiſſe; qui cum ſint ad mentiendum faciles, ſtat contra eos mala præſumptio. Et hoc intellige, ſi
38 agitur criminaliter, videlicet quoad reſtitu-
39 tionem vſurarum, & ad pœnam; ſecus, ſi ciuiliter tantum, ad reſtitutionem vſurarum.

ix. Cauſa pecuniaria, in qua agitur de rebus Fiſci occultatis, vel aſportatis, dat locum quæ-
40 ſtioni, dummodo agatur criminaliter, & in-
41 quiſitus ſit malæ famæ, & adſint legitima indicia; alias ſecus. In perſonis vero non infamibus, vt ſunt vxores bonæ vitæ, ſtatur earum iuramento.

x. Pro intereſſe ciuili deuenitur ad torturam contra eum, qui crimiminaliter moleſtari non
43 poteſt pro delicto, de quo fuit vel aggratiatus à Principe, vel compoſuit cum Fiſco, & Præſide.

FINIS.

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
Rerum iuxta, & Verborum notabilium in hoc tractatu contentarum.

Nunc primum ordine Alphabetico in ſtudioſorum gratiam elaboratus, & ritè contextus.

A

ABlatiuus ille, *habitis prius teſtibus* &c. non inducit tacitum conſenſum recipientis copias quod voluerit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, libro 3. cap. 1. num. 34. Et Author dicit ita ſe vidiſſe obtineri ſemel in contingentia facti, ibidem num. 35.

Abraſio pilorum in toto corpore eſt potentiſſimum remedium contra remedia per reos ad torturam adinuenta ſecundum experientiam ab Authore factam lib. 4. cap. 6. num. 7.

Abſentes, & mortui carent omni ſuſpicione fraudis, & ideo poteſt reus nolle illos habere pro rite, & recte examinatis, lib. 3. cap. 1. num. 41.

Abſurdum eſt alium cõmodum ſentire, alium vero onus ſuſtinere, lib. 3. cap. 2. num. 12.

Actuarii particulares deputati in foro Mediolani, qui formant inquiſitiones, Scholia lib. 1. capitulo 3.

Actuarii Prætoris Mediolani, Franciſcus de Bernardis, & Hieronymus Vacca laudantur, Scholia lib. 5. cap. 3. verſiculo Ad officium.

Actuarios decet habere Humaniores literas, Scholia lib. 5. cap. 3.

Actua-

Digitized by Google

Actuarii debent eſſe periti, in formulariis eodem, Scholia libro 4. capitulo 13.

Actuarius apud D. Capitaneum Iuſtitiæ, & Egregii Fiſcalis Quinctii Cancellarius, Oliuerius Bononia commendantur, Scholia lib. 5. cap. 3.

Actus quicunque fiunt à Iudice cum reo in examine ſunt in eo commemorandi, & ſcribendi lib. 4. cap. 8 num. 4. Et Iudices mali ſunt, qui non faciunt fieri mentionem de actibus prædictis in proceſſu, ibidem.

Affines, vide infra in verbo Teſtes.

Alexander Cabiatus bannitus ex cauſa ſodomiæ, captus ex leui cauſa, & flammis comburitur, Scholia libro 6. capitulo 1.

Alexander Magnus victis Perſis, cum in eorum mores tranſiſſet non amplius Macedo eſt habitus, Scholia lib. 4. cap. 6. num. fin.

Ambitioſus reus quomodo interrogandus ſit, l. 2. c. 3. n. 13

Amici, vide infra in verbo Teſtes.

Angeli Cuſtodes Authoris Diu. Franciſcus, & Bernardinus, Scholia lib. 6. capit. vlt.

Animi dotes, vnde interrogandi datur Iudici materia, quæ ſint, lib. 2. cap. 3. num. 3.

Annotatio bonorum, vel inſtrumentorum in domo rei repertorum, quomodo facienda ſit, & quanta cum diligentia, & cauſa quare, lib. 1. cap. 5. num. 8. & 9.

Annotatio bonorum, vide infra Bona inuentariata.

Antonius Scappus Bononienſis I. C. laudatur, lib. 3. cap. 1. num. 36.

Appellatio non datur à ſententiis crim. iuxta praxim Mediol. Scholia lib. 4. cap 1. nu. 21. verſ. Antequam.

Appellatio interpoſita à reo iam torturę applicato recipienda non eſt, lib. 4. cap. 1. num. 28.

Arbitrio Iudicis relinquitur qualis tortura inferenda ſit teſtibus, lib. 1. cap. 4. num. 3.

Ar-

Arbitrium Iudicis in torquendo teſtes debet regulari iuxta perſonarum, & factorum qualitatem, libro 1. capitulo 4. num.3.
Arbitrium Iudicis in captura committẽda quibus rationibus debeat regulari, libro 2. cap.1. num.6.
Arbitrio Iudicis relinquitur, an exprimendæ ſint circũſtantiæ in interrogatoriis, quæ fiunt reo in tortura pendente, lib.2. cap.5. num.18.
Arbitrio Iudicis relinquitur, an reus, qui vna vice interrogatus reſpondit, poſſit denuo cogi ad reſpondendum ſuper eiſdem, ſi recuſat, lib.2. cap.7. num.14.
Arbitriũ Iudicis in tormentis inferendis nõ debet à iure diſſonum eſſe, ſed æquitati conſentire, lib.4. cap.1. n.15.
Arma, ſcripturę, & alia ſimilia exhibentur, quandoque reo vel pro illo conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti, lib.2. cap.10. num.1.
Author monet torturam eſſe remedium ſubſidiarium, & quare ſic vocatum, lib.2. cap.2. num.10.
Author damnat ſe vti veritatem intrepide loquentem, lib.1. cap.2. num.8. & 9.
Author pollicetur opus admiſſionis ad nouas defenſiones, Scholia lib.5. cap. vlt in fin.
Author à natura mitis, Scholia lib. 4. cap. 2. num.11. verſic. Præterea.
Authoris patientia in ſuſtinenda carceratione, Scholia libro 2. capitulo 5. verſ. ad malas, in fin.
Authoris carceratio indebita, & multa, vſque ad vitæ periculum damna paſſa ſub ſindicatore Thoma Salamanca I. C. Neapolitano, Scholia lib.1 cap. 2. nu.43.
Authoris verſus intra carceres exarati, in quibus recenſetur impoſtura facta ei per cuſtodem carceris in ſubſtractione duorũ anulorum, Scholia lib.1. cap.2. nu.43.
Author deſcribit ſiſcum, & ſtatum carcerationis carbone ſuper parietibus, Scholia lib.2. cap.5. verſ. Ad mala.

Author laudat librum Franciſci Petrarchæ de gratulatione, Scholia lib. 2. cap. 5. verſ. Ad mala, in fin

Authoris opinio in ea quæſtione, an reus promiſſione impunitatis induci debeat ad confitendum, libro 2. capitulo 2. num. 21.

Author valde damnat illos Iudices qui volunt cognoſcere cauſas reorum, à quibus fuerunt allegati ſuſpecti, libro 2. cap. 7. num. 22.

Author laudat confrontationem magis, quam repetitionem, & quare, libro 2. capitulo 8. num. 5. & 6.

Authoris opinio an dandæ ſint copiæ licet non petantur etiam perſonis diuitibus, & circumſpectis, libro 3. cap. 1. num. 5. & 6.

Authoris atteſtatio, cuius expenſis repetitio teſtium pro curiæ informatione examinatorum fiat in Vrbe lib. 3. capitulo 2. num. 7. & 9.

Authoris opinio circa expenſas, quæ fieri debent in repetitione teſtium pro Curiæ informatione examinatorum, ibidem num. 10. & 11.

Authoris atteſtatio, quod repetitio teſtium poteſt fieri modo per commiſſarium tranſmiſſum ad partes, modo datis literis remiſſorialibus, modo euocatis teſtibus ad curiam, libro 3. cap. 2. num. 15.

Authoris opinio, an & quando tortura repeti poſſit, libro 4. cap. 4 num. 4.

Author fuit ſubſtitutus fiſcalis intimus, & à ſecretis Io: Iacobi Panici Maceratenſis fiſcalis generalis Sixti V. fel. rec. libro 4. cap. 7. num. 11.

B

BAnnito capto debet fieri nouus Proceſſus ſuper recognitione perſonæ illius, nec interim ſententia contra ipſum eſt executioni demandanda, libro 6. capitulo 1. num. 1.

Ban-

annitus debet ſcribi per Notarium, & qualiter, ibidem num. 3 & formam habes num. 12.
annitus qualiter interrogari debeat, antequam ad Sententiæ exhibitionem deueniatur, ibidem num. 4.
annito eſt exhibenda ſententia condemnatoria ad effectum, vt fateatur ſe eſſe illum in ſententia, ſiue banno nominatum, d. cap. 1. num. 5.
anniti recognitio neceſſaria eſt, quando tempore inquiſitionis formatæ eius nomen ignorabatur, ibid. num. 6.
Item ſi in inquiſitione erratũ fuiſſet in nomine, cognomine, patria, ſeu aliqua alia demonſtratione, ibid. nu. 7.
Item ſi in eodem loco plures eſſent eiuſdem nominis, & cognominis, ibid. num. 8.
annitum antequam incipiat Iudex interrogare proteſtari debet, ibidem num. 9.
Et qualiter fieri debeat, & qua forma verborum dictà proteſtatio, ibidem num. 10. & 13.
annitus recognoſcendus, qua forma examinari debeat numero 11. & ſeq.
anniti recognitionem eſſe legitimè factam, & ſententiã ſuis loco, & tempore contra eum exequendam ſolet iudex decretare in fine examinis, ibidem num. 14.
Quod tamen decretum aliqui iudices nõ interponunt, ibidem num. 15.
anniti perſonæ recognitio fit etiam alio modo, & quomodo, ibidem num. 16.
annito recognoſcendo debet exhiberi ſententia, vel per ipſum iudicem, vel per fiſcalem, & qua ſolemnitate, ibidem num. 16. & 17.
anniti conſtituendi alia forma, ibidem num. 16. & 20.
annitus negans ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia debet conuinci per teſtes, ſi poteſt, quod ſit illemet nominatus in ſententia, libro 6. cap. 2. num. 1.
Et teſtes debent deponere quod eſt ille deſcriptus in ſen-

ſententia, nec ſufficit, quod dicant, quod vocatur tali nomine, ibidem num. 2.

Et talis banniti recognitio debet fieri per teſtes reo poſito inter alios, & qua forma, ibidem num. 4.

Bannitus conuictus per teſtes, quod ſit ille deſcriptus in ſententia quamuis neget, poteſt puniri pena contenta in ſententia, libro 6. cap. 2. num. 5.

Bannitus, qui habet plura nomina, ſi ſub vno ſit condemnatus, ſufficit, quod ſub illo recognoſcatur a teſtibus, ibidem num. 6.

Bannitus negans ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia, ſi non poteſt conuinci per teſtes, debet torqueri pro habenda confeſſione ſuper identitate perſonæ, & quando, ibidem num. 7.

Bannitus, qui eſt torquendus, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia quibus interrogatoriis interrogari poſſit, libro 6. cap. 2. num. 8.

Bannitus ſi fatetur ſe eſſe illũ, de quo in ſentẽtia mentio fit, licet non fateatur delictum cõmiſiſſe, condemnari poteſt, ibidem num. 10.

Bannitus habens linguam amputatam, mutus, vel ſurdus ſi ſciat ſcribere, debet reſpondere per ſcripturam, libro 6. cap. 3. num. 1. & 2.

Et poteſt cogi per tormenta ad ſcribendum, ibid. nu. 3.

Quod ſi ſcribere neſciat, erit per nutus, & ſigna interrogandus, & per nutus, & ſigna ille debebit reſpondere, ibidem num. 4.

Et Notarius debet annotare ſigna, & nutus quos facit Iudex interrogando, & eos quibus vtitur reus reſpondendo, ibidem num. 5.

Et poteſt etiam Notarius per ſe ipſum ſi dictos nutus, & ſigna intelligat, illos & illa interpretari, ibid. nu. 6.

Alias adhibendi ſunt vicini, conſanguinei, affines, vel amici, qui dictos nutus, & ſigna intelligant, ibid. nu. 7.

Et

dum illos mandari repeti,& ad dandum interrogatoria ſi dare intendit,alias videndum repeti ſine, ibid. n 62.
Citatio qualiter formari debeat,quando eſt tranſmittendus commiſſarius ; vel dandæ litteræ remiſſoriales pro repetendis teſtibus ; ibidem , n.66.
Citatio ad ſe excuſandum à delictis in monitorio, ſeu inquiſitione intentatis cum eorum inſertione reo contumaci tranſmittenda eſt . lib. 5 cap. 1.num. 3.
Citatio cum inquiſitione debet legitime exequi , alias quæ ſequerentur , eſſent ipſo iure nulla , lib. 5. c. 1 n. 17.
Citationes omnes legitime exequi debent ; quia defectus citationis annullat omnes actus deſuper factos,ib.n.18.
Et qualiter exequi debeant , vt dicantur legitimè executæ , ibidem num. 19.
Citatio poteſt fieri domi dimiſſa copia , & de qua domo intelligi debeat , ibidem , num. 20.
Citationes exequi debent ſecundum ſtylum, & conſuetudinem locorum , ibid. num. 21.
Citatio cum inſertione inquiſitionis qualiter concipi debeat , d. cap. 1. num. 29.
Citationis forma , vide infra Forma.
Citatio ad ſententiam poſt bannum ſecundum aliquos non eſt neceſſaria , conſuetudini tamen locorum inhærendum eſſe , monet author , lib. 5. cap. 3 num. 10.
Clauſula habitis prius teſtibus pro rite,& recte examinatis in decreto traditionis copiarum ; & aſſignationis termini ad faciendum ſuas defenſiones, quid importet, & quare opponi ſoleat , ibid. num. 29.
Clauſula habitis prius teſtibus, &c. non inducit tacitum conſenſum recipientis copias, quod velit habere teſtes pro rite , & recte examinatis , ibid num. 34.
Et ita dicit author , ſe vidiſſe obtineri in contingentia facti , ibidem , num. 49.
Clauſula, Præter abſentes , & mortuos , debet apponi ab
eo,

eo ,qui declarat ſe velle habere teſtes pro rite, & recte examinatis,nec Iudex poteſt retardare copias,quia velit,quod fiat declaratio abſq; dicta clauſula, ib.n.51.
Clauſula prater abſentes , & mortuos , ipſe Iudex ſolet apponere in ſuo decreto, ſi pars apponi inſtet,ib.n.56.
Clauſula ſaluis exceptionibus,& repetitione in dicto decreto , quid importet ibid.num.67.
Clauſula ſine præiudicio vlterioris proceſſus,& examinis in dicto decreto , quid importet , ibid.num.68.
Clauſula prædicta ſine præiudicio,&c. ſecundum aliquos eſt ſuperflua : Author tamen dicit illam apponendam eſſe in decreto , ibid.num.69.
Clauſula habitis prius teſtibus pro , &c. non apponitur , quando reus eſt iam confeſſus , ibid.num.73.
Clauſula animo, &c. poſito in decreto depoſitionis à tortura per iudicem quid operetur , lib.4.cap.3. n.6.
Clerici an & quando capi poſſint à iudice ſæculari,lib.2. cap.1.num.12.& 13.
Cogi poteſt reus ad reſpondendum , vide infra , Reus.
Commiſſarius an tranſmitti poſſit pro examinandis teſtibus in partibus, lib.1.cap.3.num.9.
Commiſſarius quandoque tranſmittitur ad repetendum teſtes in partibus , lib.3.cap.1.num.65.
Comparatio ſcripturæ debet fieri per peritos , quando reus negat ſcripturam eſſet ſua manu cōfectam, & conſcriptam , lib.2.cap.10.num.3.
Comparatio ſcripturæ qualiter fieri debeat per peritos , quando reperiuntur aliæ ſcripturæ inquiſiti , ibid.n.4.
Et quod ſi nō reperiãtur aliç ſcripturç inquiſiti quib.cū fieri poſſit cōparatio,quid facere debeat iudex, ib. n.6.
Et quod poſſit cogi ad ſcribendū ad affectū prçdictū,& monetur iudex,quid facere debeat,circa hoc, ibid.n.7
Et ſi negat ſcire ſcribere , debet conuinci de mendacio , ibid. num.9.

Et poteſt torqueri, vt ſcribat, ibid.num. 11.
Compulſio teſtium quibus modis fieri poſſit, li.1.c.3.n.6.
Et quod obſeruanda ſit conſuetudo,& ſtylus loci circa eam faciendam, ibid.num.8.
Concluſio examinis teſtium qualiter cōcipiatur,l.1 c.2.42
Concluſio conſtituti reo facti quæ continere debeat, libro 2.cap.6.num.29.
Concluſio examinis. vide in verbo Forma concluſionis.
Concluſio operis, proteſtatio authoris,l.6.c.4.n.16.&18.
Cndemnationem contumacis quæ præcedere debeant ſolemnitates, lib.5.cap. 1.num.30.
Condemnati recognitio. vide ſupra Bannitus.
Confeſſio quibus mediis aliquando à reis induratis ſoleat extorqueri, lib.2.cap.3.num.2.
Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt,l.2.c.5.n.20.
Niſi indicia præcederent, vt ex illis iudex ſcire poſſet reum delictum commiſiſſe, ibid.num.21.
Quia tunc in ſpecie licet interrogare, ibid. num. 22.
Confeſſio per ſeipſum legitimat proceſſum, nec eſt opus repetitione, aut confrontatione, lib.2.cap.1. nu.74.
Confeſſio facta in tormentis debet per reum confeſſum extra tormenta ratificari, alias non valet, l.4.c.5.n.1.
Confeſſi in tormentis pluries conantur confeſſionem factam reuocare, ibid.num.2.
Confeſſis cum reis qua diligentia vti debeat Iudex,ibid. num.3.& 4.
Confeſſionis ratificatio accipi debet die ſequenti, & quomodo hoc intelligatur, ibid.num.5.
Confeſſionis ratificatio qualiter accipi debeat, ibid.n.6.
Confeſſiones omnes licet millies ratificentur, ſemper debēt verificari cum omnibus ſuis circumſtantiis, ibid.n.9.
Et ita obſeruant practici aſſeſſores,& Deum timentes, ibid.num. 10.
Confeſſiones emanatæ de plano non ſunt ratificandæ

de neceſſitate, ibidem numero 11.
Confeſſionem iam factam ſi reus ratificare recuſet, debet denuo torqueri, vt ad dictam confeſſionem reuertatur, etiamſi alia non ſuperueniant indicia, ibid. num. 12.
Confeſſo reo etiam non petenti eſt aſſignandus terminus ad dicendum contra propriam confeſſionem, lib. 4. cap. 15. num. 3. & 6.
Confeſſionem propriam impugnare poteſt reus, & illam tamquam erroneam reuocare, ibid. num. 4. & 5.
Confiſcatio, An confiſcatione veniat futurum, lib. 5. in verſiculo *Præſentium*.
Confeſſio delicti non probat nõ apparente illius corpore lib. 1. circa fin. Hæc conualidat inquiſitionem nullam.
Confeſſo quando dantur dilationes ad probandum, & ſe defendendum, lib. 3. cap. 1. num. 59.
Confrontatio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi teſtes confrontandi nunquam examinati fuiſſent, lib. 2. cap. 9. num. 1.
Confrontatio qualiter fieri debeat, ibid. num. 2.
Confrontatio fieri ſolet ad effectum effugiendi repetionem teſtium, ibid. num. 3
Confrontatio obtinet vicem citationis, & repetionis: nihilominus confrontationem, magis quam repetionem laudat author, ibid. num. 5.
Confrontatio vltra quod magis vrget reum, aperit plurimum mentem Iudicis, vel audax inficiatio rei, vel conſtans aſſertio teſtis, ibid. num. 6.
Confrontatio aliquando fieri non debet, & habes exemplum, ibidem, num. 7.
Confrontationis faciendæ forma ibid num. 8.
Confrontatus teſtis poteſt petere ſibi legi eius examen, vt melius recordari poſſit, & debet ei legi, niſi iudex ex aliqua cauſa aliud cenſet, ibidem, nu. 9.
Cõfrontatio ſociorũ criminis cũ nominatis ab eis ibid. n. 10.

Confrontatio ſociorum criminis cum nominatis ab eis qualiter fieri debeat, ibid. num. 11.
Et quod debeat fieri in tortura, quia nominans debet torqueri coram eo, quem nominat, ibid. num. 12.
confrõtationis ſocij criminis cum reo nominato faciendæ in tortura forma, ibidem, num. 13.
confrontari debent teſtes ſinguli de per ſe, non omnes inſimul, lib. 2 cap. 9. num. 15.
confrontatio filij cum patre, ſerui cum domino, vilis cum nobili, & timidi cum potente eſt euitanda, ibid. n. 6.
Quia iſti difficulter, ſaltem ſine aliqua vacillatione ſuũ dictum in eorum faciem ſuſtinere audent, ibid. nu. 17.
Et conſilium authoris circa prædicta, ibid. num. 18.
confrontatio ſocij criminis, qui in tormentis depoſuit non eſt facienda, antequam ille dictam confeſſionem extra tormenta ratificauerit, ibid. num. 9.
confrontatio regulariter neceſſaria non eſt, & ideo non eſt illa vtendum, niſi in actibus, quibus à conſuetudine, & praxi recepta reperitur, ibid. num. 20.
confrontatio eſt remedium extraordinarium, & ideo ad illam non deueniendum paſſim, ibid. num. 21.
confrontatio aliquando neceſſaria eſt, nec ſine illa poteſt ſtare recte proceſſus, ut in tribus caſibus, quorum ponuntur exempla, ibid. num. 22. 23. 24. 27.
confrontatio non fit inter teſtem, & reũ, ſi nõ directo, ſed indirecto contrarientur, & ponitur exemplum, ib. n. 25.
confrontatio teſtium cum reo, quando ad inuicem ſe nõ cognoſcunt, qualiter facienda, ibidem num. 28. & 30.
confrontatio eſt odioſa, & ſpecies ſuggeſtionis, ib. n. 29.
confrontandus cum eo, quem non cognoſcit de nomine, qualiter debeat interrogari, ibid num. 30.
confrontationis faciendæ teſtium cum reo, quando ſe inuicem non cognoſcunt, forma ibid. num. 31.
confrontatus an poſſit à reo, cum quo confrontatur, in

ipſa

ipſa confrontatione ad libitum interrogari,& an poſtquam interrogatus fuit poſſit denuo repeti ad inſtantiā rei ſuper ſuis interrogatoriis, diſtingue,vt num.32.33. 35. 39. ibidem.

Confrontatio nihil aliud facit, niſi ſupplere defectum citationis, ibidem num. 34.

Confrontatus teſtis debet repeti ſuper interrogatoriis, per reum datis; ſi ille inſtat,quod repetatur,alias nullā fidem facit,ſi tamen ſufficienter interrogatus nō fuerit in confrontatione, libro 1. cap. 9. num. 36.

Et hoc procedit,etiam ſi publicatus eſſet proceſſus,vbi tamen rei dolus adſit, ibidem num.37.

Et practica quid obſeruet in huiuſmodi repetitionibus, ibidem num. 38.

Confrontatione opus non eſt vbi adeſt confeſſio,libro 3. capit. 1. num. 74.

Coniectura quid ſit,demonſtratur,libro 2.cap.5.num.11.

Coniecturæ loci qui ſint in primis, ibidem num. 12.

Coniectura in veriſimilibus conſiſtit,ibidem num.13.

Conſilium Clari,& Authoris, vbi teſtes, qui regulariter compelli non poſſunt ad teſtificandum, compelli debeant, libro 1. capit. 3. num. 6.

Conſilium datum per Authorem cuidam nobili petenti, An aliquod indicium oriatur contra eum ſi cadauer inueniatur in eius agro,Scholia libro 1. cap. 1. num.3. verſ. Et circa.

Conſpiratio in doctorem de ſodomia calumniatur, lib.4. capit. 2. num.5. verſ. Ac de aliis.

Conſtitutum vocatur reorum examen, & quare, Scholia libro 2. capit. 2. num.3.

Conſiderandæ quæ ſint ante in, & poſt delictum ad ſuggerendum copiam interrogandi, libro 2. cap.3.num.5.

Conſtituti principium. vide infra verbo Principium.

Conſanguinei, vide infra Teſtes.

Conſuetudo,& practica locorum attendenda eſt, libro 5. capit. 1. num. 32. & cap. 2. num. 11.
Contumacia. Si reus capi non poteſt, proceditur contra illum in contumaciam, lib. 2. cap. 1. num. 2.
Et de modis procedendi cõtra talem contumacem remiſſiue, ibidem num. 3.
Cõtumaces ſunt cõdemnãdi. Vide infra Copia proceſſus.
Contumacia, Quomodo contra reum contumacem procedendum ſit, libro 5. cap. 1. num. 1.
Contra contumacem ſi extent legitima indicia, Monitorium, ſeu inquiſitio formari debet, ibidem num. 2.
Contumax citari debet ad ſe excuſandum à delictis in Monitorio, ſeu inquiſitione intentatis, ibid. num. 3.
Contumax ſeruatis ſeruandis cõdemnari poteſt, ibid. n. 4.
Contumaces condemnati in pœnam vltimi ſupplicij poſſunt offendi, libro 5. cap. 1. num. 15.
Copia proceſſus, quando agitur de torquendo, non eſt tradenda, niſi petatur, lib. 3. cap. 1. num. 3.
Simplicibus tamen perſonis, idiotis, & ruſticis tradi debet, etiam quod non petatur, ibidem num. 4.
Immo omnibus ſecundum opinionem, & conſilium authoris, ibidem, num. 5. & 6.
copia proceſſus, ſi petatur, danda eſt ante torturam omni generi perſonarum, & omni generi delictorum, etiam quod timor ſubornationis imminere poſſet, ibid. n. 10.
copiarum tradendarum decretum, & forma decernendi illas, ibidem num. 19.
copiam proceſſus non tenetur iudex dare, niſi prius ille completus ſit, & legitimatus, lib. 3. cap. 1. num. 30.
copiam proceſſus ſi reus velit, debet prius declarare ſe velle habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, alias iudex non tenetur illam dare, ibid. num. 31. & 33.
Declarationem autem prædictã ſolent cauti procuratores facere cum reſeruatione.

Præ-

Præter abſentes, & mortuos, & ſaluis exceptionibus, tam contra perſonas, quam contra dicta teſtium, & repetitione, quatenus repetere voluerint, ibid. num. 32.
copiam proceſſus, poſtquam iudex decreuit, ad aliud reo non tenetur, libro 3. cap. 1. num. 26.
copiæ proceſſus debent per reum ſuis ſumptibus à Notario recipi, ibidem num. 17.
Pauperibus tamen perſonis tradi debent gratis, vel earum loco originale oſtendi, ibidem num. 28.
copia proceſſus non traditur; quando ſunt plures inquiſiti, quorum aliqui ſunt contumaces, niſi prius contumacibus condemnatis, ibidem num. 56.
Et ratio eſt ne contumaces inſtruantur de contentis in proceſſu, ibidem num. 57.
Immo quando copia traditur inquiſito præſenti poſt abſentium condemnationem, debent deleri nomina coinquiſitorum, ibidem num. 58.
corpus delicti, vide Delictum.
corporis munera, vnde interrogandi datur iudici materia, quæ ſint, libro 2. cap. 3. num. 2.
corpus delicti conſtare debet ante inquiſitionem, lib. 5. cap. 1. num. 22.
creditores delinquentis inſiſcati debet accipere de manu fiſci eorum creditum, lib. 1. cap. 1. num. 35.
credulitas requiritur in reſponſionibus reorum, libro 2. cap. 6. num. 13.
criminaliſtæ pauci reperiuntur bene formantes proceſſum, & ratio quare, lib. 2. cap. 2. num. 7.
criminis natura, qualitas, & circumſtantia diligenter debent per Iudicem conſiderari, lib. 2. cap. 2. nu. 23.
criminis titulus eſt in primis inueſtigandus, libro 1. capitulo 4. num. 1.
crucis ſignum, vide infra Signum.
curia Reuerendiſs. D. Almæ Vrbis Gubernatoris, quomodo

modo olim præheminentia,& facultatibus ſibi conceſſis in tormentis inferendis vtebatur, lib. 3. cap. 1. n. 13.
Curia Reuerédiſs. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in duobus tantum caſibus, facultatibus ſuis in tormentis inferendis vti ſolebat,& qua circumſpectione,ibid.num. 16. & 17.

D

DEclaratio facta per reum, quod vult habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, poteſt reuocari re integra, libro 3. cap. 1. num. 39.
Decretum de torquendo debet per Iudicem interponi, antequam ad torturam deueniat, libro 4. cap. 1. nu. 25.
Quod decretum ita interponendum eſt, vt ſtatim, quaſi vnico contextu ad torturam deueniat, ibid. nu. 26.
Niſi conſuetudo, & ſtylus loci, vel ſtatutum aliam ponat formam, ibidem dicto num. 26.
Decretum de torquendo debet per iudicem clam, non autem palam interponi, ne detur materia appellandi, ibidem num. 27.
Defenſiones an dari debeant teſtibus ex cauſa torquendis, antequam torqueantur, libro 1. cap. 4. num. 4.
Defenſiones, vide infra Terminus.
Defenſionibus denegatis, ad torturam deueniendum nõ eſt, libro 3. cap. 1. num. 8.
Defenſiones debentur naturali lege, ciuili, canonica, & euangelica,& nõ ſolum hominibus, ſed beſtiis quoque & animalibus brutis competunt, libro 3, cap. 1. nu. 9.
Defenſiones an dentur etiam non petenti, Scholia lib. 3. cap. 1. num. 3. verſ. Et quicquid.
Defenſiones aliquibus in locis ex præheminentia curiarum denegantur ante torturam, ibidem num. 11.
Et in quibus caſibus hoc procedat, ibidem num. 12.
Delicti corpus ante omnia conſtare debet, lib. 1. c. 2. n. 2.
Et quomodo conſtare dicatur ad effectum inquirendi, ibid. nu. 3.

De-

Delicta facti permanentis requirunt ſigna, vt conſtare dicatur de corpore delicti, ibidem num. 4. & 7.
Delicta facti tranſeuntis contentantur inditiis, & coniecturis ad effectum, vt dicatur conſtare de corpore delicti, ibidem num. 5.
Quod ſine difficultate procedit, quando plena probatio haberi non poteſt, ibidem num 6.
Et ideo abſque aliqua inueſtigatione corporis delicti, poteſt procedi ad capiēdū informationē, dicto c. 1. n. 8.
Interim tamen poteſt iudex in delictis cuiuſcūque generis inueſtigare, & informationes ſumere pro delicto reperiendo: non tamen debet aliquem inter reos recipere non conſtito prius de corpore delicti, ibid. nu. 9.
In delictis facti permanentis ſi adſit ſuſpicio contra aliquem, vel periculum ſit in mora, Iudex poteſt etiam quod nō conſtet de corpore delicti, ad carcerationem deuenire, vel reum ſuſpectum cogere ad dandam cautionem de ſe repreſentando, ibidem num. 10.
Delicti corpus, vide infra in verbo Suſpectus, & in verbo Viſitatio, & ſupra in verbo Corpus.
Delictis occultis poſſunt adhiberi teſtes conſanguinei, affines, amici, illique ſunt præcipue examinandi, lib. 1. cap. 2. num. 30.
Et ratio allegatur, ibidem num. 31.
Delicta commiſſa in vicinia, vide in verbo Vicini.
Delictum, quæ præcedant, comitentur, & ſubſequantur conſideranda ſunt ad materiam interrogandi conquirendam, lib. 2. cap. 5. num. 5.
Delicta nominata ſunt ea, quæ certis titulis comprehenduntur, libro 2. cap. 4. num. 2.
Delicta innominata ſunt, quæ proprio carent titulo, ſiue nomine, ibidem num. 3.
Delictorum qualitates ſunt conſiderandæ, libro 2. cap. 4. num. 5. & cap. 5. num. 3.

Delinquens poſt capturam examinari debet ſuper ijs, de quibus imputatur, libro 2. cap. 2. num. 1.
Et circa huiuſmodi examen, eſt maxima cura inuigilandum, ibidem num. 2.
Depoſitiones teſtium, & ſociorum criminis quandoque leguntur reis in eorum faciem, lib. 2. cap. 8. num. 1.
Deſcriptio debet fieri potius per ſigna cohærentia, quam per remouibilia, & potius per vtraque, lib. 1. c. 2. n. 13.
Deſiderius Guido olim Gubernator Almæ Vrbis laudatur, libro 4. cap. 7. num. 13.
Deus eſt ſumma veritas, lib. 1. cap. 2. num. 37.
Dicta teſtium ſunt in ſcriptis redigenda, ſiue pro, ſiue cõtra fiſcum faciant, lib. 1. cap. 1. num. 8.
Dicta teſtium diuidi non debent, lib. 1. cap. 2. num. 10.
Dicta teſtium ſunt multum ponderanda, & circa illa maxima diligentia vtendum, & quare d. c. 2. num. 23.
Dignitas vitæ æquiparatur, libro 5. cap. 1. num. 13.
Diuitiæ ſunt ſecundus ſanguis hominis, ibid. num. 14.
Doctus quomodo examinandus ſit per iudicem, libro 2. c. 3. num. 10.
Domeſtici examinari debēt in primis in iis delictis, quæ domi commiſſa ſunt, lib. 1. cap. 2. nu. 32.
Præſumūtur enim informati, & propterea poſſunt etiā capi, carcerāri, & torqueri, ibid. num. 34. & 35.
Domeſticus præſumitur veriſimiliter informatus, libro 1 cap. 4. num. 13.
Domi an poſſit reus citari, & de qua domo intelligendū ſit, lib. 5. cap. 1. num. 24.
Domus reorū, vide infra in verbo Perquiſitio, & in verbo Probationes.

E

Epilogus indiciorum, probationum, coniecturarum, & iurium fiſci eſt faciendus per iudicem in fine examinis, libro 2. cap. 6. num. 37.

Epi-

Epilogi prædicti forma ibidem num. 38.
Examinis principium quomodo concipiendum ſit, & quę in eo exprimi debent, lib. 1.cap.2.num.4.
Examinis teſtium forma. ibidem, nu.41.
Examinis concluſio qualiter concipiatur, ibidem, n.42.
Examen rei eſt maxima diligentia cõtexendum, & formãdũ ſuper ijs, de quibus ille imputatur, l.2.c.2.n.1.& 2.
Examen reorum vocatur conſtitutum, & quare, ibid.n.3.
Examinãtis laus in quibus conſiſtat, ibid.num.4.
Examinare bene eſt difficillimum negotium, & maximi ingenij, ibid.num.6.
Examinis reorũ principiũ, vide infra in verbo Principiũ
Executio monitoriorum, & inquiſitionum, ac citationum qualiter fieri debeat, lib.5.cap.1.num.17.
Executo monitorio, ſiue inquiſitione debet nuntius referre ſe illum executum fuiſſe, poſtea ſeruantur termini, & demum reus contumax condemnatur, li.5.c.1.n.24.
Exemplum remedij contra torturam valde mirabilis, lib. 4.cap.7.num.12.& 14.
Exhibentur reo arma, ſcripturæ, & alia ſimilia pro illo conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti, lib.2.cap.10.num.1.

F

Flaminius Cartarius vir eruditiſſimus pulcherrime, & latiſſime docuit modos, & formas interrogandi reos, & ſuper indicijs probationes ſumendi, lib.2.c.6.num.21.
Forma viſitationis, quæ vulgo viſum, & repertum appellatur, lib.1.cap.1.nu.25.
Forma viſitandi vulneratum, ibidem. num.29.
Forma inuentarij conficiendi remiſſiue, ibid.num.30.
Forma obligationis depoſitarij bonorũ inuentariatorum remiſſiue ibidem num.38.
Forma examinis teſtium, lib.1.cap.2.nu.41.

Forma citandi teſtes ad teſtimoniū ferendū, l.1.c.3.n.10.
Forma alia breuior ad idem, ibidem, num.11.
Forma decreti interponendi, quando torquendus eſt teſtis infamis, lib 1.cap.4.num.5.
Forma decreti interponendi, quando torquendus eſt teſtis varius, vacillans, quique aliud extra iudicium, aliud in iudicio dixit, ibidem, num.6.
Forma decreti interponendi quando torquetur teſtis varius, vt propalet, à quo fuit ſubornatus, ibid.n.9.
Forma decreti interponendi, quando torquetur teſtis veriſimiliter informatus, ibid.num.16.
Forma perquiſitionis faciendæ in domo delinquentis, l.1.cap.5.num.10.
Forma annotandi res repertas in domo alicuius, ib.n.11.
Forma examinandi teſtes mutos, ſurdos, carentes lingua, lib.2.cap.6.num.7.
Forma mandati de capiendo in curia, lib.2.cap.1.nu.16.
Forma mandati de capiendo extra curiam, ibid.nu.15.
Forma principij examinis, ſiue cōſtituti reorū, l.2.c.6.n2.
Forma principij ſecundi, vel vlterioris conſtituti, ib.n.28.
Forma concluſionis conſtituti reo facti.ibid.num.30.
Forma proteſtationis, quæ fit per fiſcalem in fine examinis, ibid. num.36.
Forma epilogi, quando recolliguntur indicia, coniecturæ, præſumptiones, probationes, & alia iura pro fiſco facientia, quæ deducta, ſiue acquiſita fuerunt in examine, lib.2.cap.6. num.38.
Forma, qua vti poterit iudex in adhibēdis remedijs à iure adinuentis, vt reus cogatur reſpondere, l.2.c.7.n.17.
Forma torquendi nolentem reſpondere, vel congruenter reſpondere, lib.2.cap.7.num.17.
Forma interrogandi reū ad effectū eruendi ab eo obiecta quæ vult, vel poteſt facere cōtra teſtes, & legēdi in eorum faciem examina dictorum teſtium, l.2.c.8.num.13.

Forma

Formam autem prædictam, non vt eius verbis inhæreas ſed vt imitari illam valeas, author appoſuit, ib.nu.14.
Forma confrontationis faciendæ, lib.2.cap.9.num.8.
Forma confrontationis faciendæ ſocij criminis cum reo nominato in tortura, ibid.num.13.
Forma proteſtationis faciendæ per iudicem, antequam incipiat examinare bannitum, vel condemnatum, lib.6; cap.1.num.13.
Forma concluſionis examinis, inquo fuit facta confrontatio ſocij criminis cum reo nominato, li.2.c.9.n.14.
Forma confrontationis faciendæ teſtium cum reo, quãdo ſe ad inuicem non cognoſcunt, lib.2.cap.9.num.28.
Forma exhibitionis litterarum, vel armorum reo factæ, lib.2.c.10.num.2.
Forma decreti, quando reus cogitur per iudicem ad ſcribendum, ibid.num.17.
Forma decreti, quando decernuntur copiæ proceſſus, & reus ponitur ad largam cum termino ad faciendum ſuas defenſiones, lib.3.cap.1.num.19.
Forma recipiendæ repetitionis teſtium, & concluſionis eiuſdem, lib.3.cap.2.num 2.& 3.
Forma inferendi tormentum funis, quod tortura appellatur, lib.4.cap.8 num.1.
Forma decreti, quando iudex mandat reum in tortura pendentem quaſſari, ibid.num.5:
Forma decreti, quando iudex mandat reum in tortura pendentem ictibus funis affici, ibid.num.6.
Forma decreti, quando iudex mandat tali reo baculum ad pedes alligari, ibid.num.7.
Forma decreti, quando iudex mandat tali reo ferreos compedes apponi, ibidem, num.8.
Forma decreti, quando infertur tormentum ignis, lib 4. cap.9.num.1.
Forma concluſionis examinis, quando illatum fuit dictum

Digitized by Google

ctum tormentum ignis . ididem , nnmero 2.
Forma decreti,quando infertur tormentum vigiliæ, lib 4. cap.10.numero 1.
Forma concluſionis examinis dicto caſu , ibid.num.2.
Forma decreti , quando infertur tormentum taxillorum, ſiue ſtanghettæ .lib.4.cap.11.num.1.
Forma concluſionis examinis dicto caſu , ibidem,nu.2.
Forma decreti , quando infertur tormentum ſibillorum, & concluſionis examinis, ibidem,num.1.& 2.
Forma decreti, quando iudex mandat pueros ferulis cædi , & concluſionis examinis, lib.4.cap.13.num.1.& 2.
Forma adhibendi medicos, & peritos , qui videant,an reus tortus verè deficiat , an vero ſimulet , & an deſiſtendum ſit à tortura , & an vero potius vlterius progrediendum , lib.4.cap 14. num.13.
Forma relationis talium medicorũ, & peritorum,concluſionis examinis , ibid.nu.14.&15:
Forma ratificationis recipiendæ , libro 4.cap.15.num.1.
Forma concluſionis examinis , in qua accepta fuit ratificatio prædicta , ibidem,num.2.
Formæ variantur ſecundum varias variarum curiarum conſuetudines,& practicas , libro 5.cap.1 num. 31.
Forma Monitorij ſecundum ſtylum Almæ Vrbis,& Rom. Curiæ,lib.5.cap.2.nu.1.
Forma citatiónum poſt monitorium , quibus ſeruantur termini ad ſententiam , ibidem.num.2.
Forma citationis ad ſententiam , ibidem,num.4.
Forma Sententiæ contumacis remiſſiuè,ibid num.4.
Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus contra contumaces formandæ , lib.5.cap.2.num.1.
Forma alia inquiſitionis breuior , ibidem,.nu.2.
Forma citationis cnm inſertione inquiſitionis , ibid. n.3.
Forma citationis ſine inquiſitione , ibidem,num.5.
Forma alterius citationis ad reſpondendum inquiſitioni , ib.n.6

Forma banni quod publicatur contra contumaces, ibidem num. 7.
Forma intimationis banni, ibidem num. 8.
Forma citationis ad ſententiam, ibid. num. 9.
Forma examinis, ſiue conſtituti, quando fit recognitio delinquentis, vel banniti, lib. 6. cap. 1. nu. 11. & ſeqq.
Forma comparitionis, & proteſtationis fiſcalis exhibentis ſententiam condemnatoriam, & petentis illã executioni demandari, ibidem num. 17.
Forma decreti, quod fit per iudicem ad comparitionem prædictam, ibid. num. 18.
Forma alia conſtituti, ſiue examinis in quo delinquentis perſona recognoſcitur, ibid. num. 19.
Alio etiam modo concipi poteſt examen prædictum, & quomodo, ibidem num. 20.
Forma recognitionis faciendæ banniti poſiti inter alios, lib. 6. cap. 2. num. 4.
Forma decreti faciendi, quãdo iudex vult torqueri bannitum, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in condemnatione, ibidem num. 9.
Forma examinandi bannitum carentem lingua, mutum, ſurdum, aut externo ſermone loquentem, ibid. nu. 14.
Forma interrogandi, & torquendi bannitum iam recognitum ſuper ſociis, fautoribus, &c. & aliis delictis, lib. 6. cap. 4. nu. 1.
Forma decreti, quando bannitus recognitus ponitur ad largam, ibidem num. 14.
Forma proteſtationis fiſcalis poſt recognitionem factam de bannito, & condemnato, ibidem num. 15.
Fortunæ munera, vnde interrogandi materia datur iudici, quæ ſint, libro 2. cap. 3. num. 4.
Fuga ante inquiſitionem qualiter probetur, libro 5. cap. 1. num. 9.
Fuga iunctis aliis indiciis, eſt ſufficiens ad tranſmittendam
dam

dam inquiſitionem, ibidem num.10.
Facilius eſt captum liberare, quam liberum caper
carceribus mancipare, lib.1. cap.1. num. 12.
Forma an dicatur probata per teſtes dicentes, ſe it
blicè dici audiuiſſe, libro 1. cap.2. num. 20.
Et quomodo dicatur melius probata, ibid. num. 2
Familiaritas cum reo eſt iudici euitanda, libro 2. ca
num. 17.
Facultates ex præheminentia curiarum, vide in vc
Defenſiones, & in verbo Curia.
Fœminæ facilius, quam maſculi confitentur in torm
tis, ſed hoc aliquando fallit, lib.4. cap.6. num. 2.
Filius cum Patre confrontari non debet, quia diffcul
ſaltem ſine vacillatione ſuum dictum ſubſtineret, lib
cap.9. num. 16. & 17.
Et conſilium Authoris circa prędicta, ibid. num. 18.
Fiſcus accipit omnia bona delinquentis, lib.1. c.1. nu.3
Fiſcales debent eſſe Procuratores veritatis, non paſſi
num miniſtri, libro 1. cap. 2. num. 7.
Fiſcalis aſſiſtens ſolet proteſtari in fine examinis, & qu
modo lib.2. cap. 6. num. 35.
Fiſcalis exhibens ſententiam condemnatoriam pro re
cognoſcendo bannito debet proteſtari, & quomodo
lib. 6. cap. 1. num. 17.
Fiſcalis debet proteſtari poſt recognitionẽ factam de ali
quo bannito, & qua forma, lib.6. cap.4. num 15. & 16.

H

Homicidium. Iacobus Sic
in homicidio, pro q
ctus, Sch
De hac
Honor v
Horatiu
Scho

IAcobi Philippi Bramillæ I. C. abdicatio à Magiſtratibus laudatur, Scholia lib. 2. cap. 1.
Iacobus Antonius Carpanus Vicarius Iuſtitiæ laudatur, Scholia lib. 1. cap. 3.
Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur, lib. 4. c. 7. n. 9. Et eius Gubernium maximopere celebratur, libro 3. capitulo 1. num. 15.
Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Fabritius Peruſinus Epiſcopus Terracinenſis olim Locumtenens Gubernatoris Almæ Vrbis laudatur, lib. 3. cap. 1. num. 14.
Illuſtriſſimus D. Petrus Cartularius Vrbinas I. C. laudatur, lib. 4. cap. 8. num. 13.
Incendii locus quomodo viſitari debeat, lib. 1. cap. 1. n. 28
Indiciorum qualitas. Vide infra Qualitas.
Indicia homicidii, quæ ſolent eſſe, libro 2. capitulo 6. num. 16.
Indicia ſunt opportunis mediis comprobanda, ibidem num. 17.
Indicia debent repilogari in ... interrogatoriis, & qua forma. lib. 2. cap. 6. n...
Indicia le... Vide inf... Legitima.
Indicia ... ent coa... cap. 1. num. 8.
Indicio... atione ... um, & altè repe... em d... eſt, lib. 2. cap. 6.
... abes...
... orũ ... oratione forma,
... 20.
... be... oſſit torqueri ad
... de... enter reſpondeat
... 9.
... , quando reus ...

terminis ſibi aſſignatis ad ſuas faciendum defenſiones nihil, aut non reuelans aliquid deduxit, lib. 2. capitulo 1. num. 1.
Indicia ad torturam debent cõſiderari diligentiſſimè, an ſint ſufficientia, & iuri conſona, lib. 4. cap. 1. num. 14.
Indicia ad torturã ſunt valde repoſita in arbitrio Iudicis; quod tamen arbitrium non debet à iure diſſonum eſſe, ſed æquitati conſentire, ibidem num. 15.
Indicia ad torturam debent eſſe luce clariora in ſua ſpecie, certa, non dubia, non æquiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, veriſimilia, a iure approbata, & concludenter probata in genere ſuo; lib. 4. cap. 1. num. 16
Indiciorum veriſimilitudo cõſtare debet Iudici per probationes, non autem per diuinationes, ibid. nu: 18.
Indicia plura ad vnum perfectum indicium formandum non coniunguntur, ſi diuerſa ſint, nec eundem reſpiciant rei finem, ibid. num. 19.
Indicia, licet remota ſint, nihilominus coniungi poſſunt, vt ſufficiant ad torturam, ſi alterum coadiuuet alterũ, & tendat ad eundem rei finem, ibid. num. 20.
Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finẽ perducere, lib. 2. c. 5. num. 6.
Interrogare licet in ſpecie, quando iudex ſcire poteſt reum delictum commiſiſſe ex indicijs præcedentibus, lib. 2. cap. 5. num. 21. 22.
Et tunc non dicitur confeſſio per ſuggeſtiones extorta, ibidem num. 23.
Interrogatoria debent ordinatim componi, lib. 2. capitulo 5. num. 33.
Interrogatoria quomodo extẽdenda ſint, & dictãda notario, & reo, lib. 2. cap. 6. num. 3.
Interrogatoriorum ordo. Vide infra Ordo.
Interrogatorium primum primi conſtituti quale ſoleat eſſe

eſſe ex communi ſtylo, lib. 2. cap. 6 num. 5.

Interrogatoria generalia, quæ fieri ſolent in primo conſtituto quę ſint, ibidem num. 6.

Interrogatoria quibus alijs modis poſſnt incohari, præterquam per verbum illud interrogatus, lib. 2. cap. 6. num. 22.

Interrogatoria aliquando non extenduntur, ibid. nu. 23. Et quando liceat hoc facere, ibid. num 24.
Talibus tamen modis rariſſimè vtendum eſt, & quare, ibidem num 25.

Interrogandi forma. Vide Forma.

Interrogandi ratio, & methodus certa tradi non poteſt & quare, lib 2 cap. 2. num. 11.

Interrogatoria non extenſa, nullo modo continent ſuggeſtiones, lib 2. cap. 6. num. 26.

Interrogatoria qualiter concipienda teſti confrontando cum eo, quem non cognoſcit de nomine, lib. 2. cap. 9. num. 30.

Interrogari poteſt teſtis confrontatus in ipſa confrontatione ab eo, cum quo confrontatur ad ſui libitum, & an poſtquam ita interrogatus fuit, poſſit denuo repeti ad inſtantiam rei ſuper ſuis interrogatorijs, diſtingue, vt ibidem num. 32. 33. 35. & 36.

In edendis proceſſibus, & nominibus teſtium; Quid obſeruent Notarij cauſarum, dicto cap. 1. num. 56.

Iniquiſſimus eſt iudex, qui vult cognoſcere cauſam illius, qui ipſum habet ſuſpectum, lib. 2. cap. 7. num. 21.

Iniuriam facit legibus qui vult melior videri quam leges, lib. 3. cap. 1. num. 31.

Inquiſitionis via hodie in quibuſcunque delictis procedi poteſt, lib. 1. cap. 1. num. 1.

Inquiſitio formari non debet, niſi prius conſtet de corpore delicti, ibid. num. 2.

Inquiſitio quomodo exequi debeat, vt dicatur legitimè exe-

executa, lib. 5. cap. 1. num. 17. & 19.
Inquiſitio quæ continere debeat, & qualia indicia debeant præcedere, vt formari poſſit, lib. 5. capitulo 1. num. 3. & ſeqq.
Inquiſitiones, & citationes formari, & exequi debent ſecundum ſtylos locorum, in quibus formantur, lib. 5. cap. 1. num. 21.
Inquiſitio formari non poteſt, niſi prius conſtet de corpore delicti, lib. 5. cap. 1. num. 22.
Inquiſitiones quas ſolemnitates habere debeant, ibidem num. 26.
Inquiſitiones ſcribuntur in libris actorum curiæ, ibidem num. 27.
Inquiſitionum tenores inſeruntur in citatione prima, quę reo tranſmittitur contumaci, ibidem num. 28.
Inquiſitio. Vide in verbo Monitorium.
Inquiſitionis forma. Vide ſupra in verbo Forma.
Inſtrumentis ſcripturis, & depoſitionibus teſtium, eſt conuincendus reus, lib. 2. cap. 5. num. 9.
Et ſi prædicta deficiant, ad coniecturas deueniendum eſt, ibidem num. 10.
Interrogandi materia. Vide in verbo Materia, & in verbo Perſonarum qualitas.
Interrogatoria qualia eſſe debeant, lib. 1. cap. 5. num. 4.
Interrogatorijs debet ſtrictè per reos reſponderi, ibidem num. 5.
Interrogatoria teſtibus repetendis, an per reum dari poſſint, & quod ſic, reiecta opinione illorum, qui contrarium ſentiunt, lib. 3. cap. 1. num: 49.
Quod in tantum eſt verum, vt niſi ſuper illis repetantur teſtes reo inſtante, nullam fidem faciant, ibidem num. 50.
Interrogatoria debent extẽdi reo torto ſuper ſocijs, &c. lib. 6. cap. 4. num. 7.

Interrogatoria nō extenſa ſunt valde periculoſa,& quare ibidem num. 8.

Interrogatorijs obſcuris exiſtentibus reus antequam reſpondeat, petere poteſt à iudice, vt declaret, Scholia lib. 2. cap. 5.

Interrogari debent rei in genere ſuper ſocijs,& alijs delictis, vt euitetur ſuggeſtio, ibidem num.10.

Intereſt Reip. maleficia puniri, & Prouinciam expurgari malis hominibus, lib.1. cap.3. num.2.

Interpretes deputandi ſunt per iudicem, quando vult examinare mutum, ſurdum, aut lingua extranea loquentem, quorum nutus, & ſigna, ac idioma notarius non intelligit, lib. 1. cap.6. num.6.

Interpretes adhibendi ſunt, quando examinatur Bannitus, mutus, ſurdus, vel externo idiomate loquens, cuius ſermonem nutus, vel ſigna notarius per ſe non intelligit, lib.6. cap.3. num.7. & ſeqq.

Interpretum deputatio debet fieri in principio examinis præſente ipſo examinando, ibidem num.10.

Interpres vnus ſufficit, ſi plures haberi non poſſunt, ibidem num. 12.

Interpretes debent ſe ſcribere in fine examinis, ibidem num. 13.

Inuentarium bonorum delinquentis faciendum eſt, vbi conſtat vulnus eſſe mortale, lib.1. cap.1. num.33.

Inuentarii forma remiſſiuè, ibidem num.36.

Inuentariata bona. Vide ſupra Bona.

Ioannes Maria Brugnolus olim Locumtenens Gubernatoris Vrbis laudatur, lib.3. cap.1. num.14.

Io:Maria Brugnolus iudex in cauſis criminalibus R.Vrbis Gubernatoris laudatur, lib.3. cap.1. num.14.

Ioannes Iacobus Panicus Maceratenſis olim Fiſcalis generalis laudatur, lib.4. cap.7. num.10.

Ioſeph Maſcardus Vicarius Illuſtriſs.& Reuerendiſs.Caroli

 roli

roli Cardinalis Borromæi, Scholia lib.1.cap.1.nu.19.
Antonij Zauatarij opuſculum de abuſibus refertur, Scholia lib.1. cap.1. num. 8. & 9.

Iudex ex iuſtis cauſis poteſt quandoque ad ſequeſtrationem, vel carcerationem perſonæ ordine non ſeruato procedere, lib.1. cap.1. num.31.

Iudex debet perquirere, an ſcelus interuenerit in delictis, quæ poſſunt committi cum ſcelere,& ſine ſcelere, lib.1. cap.1. num.24.

Iudex ſi habet aliquem ſuſpectum, vel periculum eſt in mora, poteſt illum carcerare, vel cogere præſtare cautionem de ſe repræſentando, etiam quod non conſtaret de corpore delicti, & eſsemus in delictis facti permanentis, lib.1. cap.1. num. 10. & 11.
Et ratio quare, ibidem num.11.

Iudex in delictis cuiuſcunq; generis poteſt inueſtigare,& informationem capere pro delicto reperiendo, & qua circumſpectione, lib.1. cap.1. num.9.

Iudex vbi ſubeſt timor ſcandali poteſt cogere partes ad dandam cautionem de non offendendo,quinimo ſi non faceret, peccaret, & teneretur in ſyndicatu, lib. 1. capitulo 1. num. 32.

Iudex in interrogando certum ſcopum habere debet, quo tela dirigat, lib.2.cap:5. num 7.

Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat, ibidem num. 8.

Iudex in differendo cum reo debet ita agere,vt aduertat ſibi locum non eſſe inficiendi, lib.2.cap.5. nu 16.

Iudex officium ſuũ audacter adminiſtrare debet,& debet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate acti, ibidem num. 17.

Iudex debet explicare facere per reum factum à principio vſque ad finem, lib.2. cap. 6. num. 8.
Et interrogatorijs ſuis, quæ fuerint omiſſa, aut non inte-

integrè, & clara dicta recenſeri, ſuppleri,& declarari facere, ibidem num. 9.
Iudex debet inueſtigare, vt faciat facti ſeriem diſtinctam cum omnibus ſuis qualitatibus, & circumſtantijs, ibidem num. 10.
Iudex interrogando debet procurare, vt indicia acquirat,& acquiſita impinguat, & confirmet, ibid. nu. 11.
Iudex debet aſſiſtere ſigillatim ſuper vnoquoque indicio, ibid. num. 12. & reorum reſponſionibus opponere, ibidem num. 13.
Iudex debet ſibi interrogando certum ſcopum proponere quem contingat, lib. 2. cap. 6. num. 15.
Iudex debere per ſeipſum teſtes examinare,& quare, lib. 1. cap. 2. num. 4.
Iudex poteſt ex cauſa examen teſtium notario committere, ibidem num. 5.
Iudex quid obſeruare debeat circa perſonam teſtium examinandorum, lib. 1. cap. 2. num. 14.
Iudex ſæcularis, an, & quando poſſit capi facere Clericum lib. 2. cap. 2. num. 12.
Iudex interrogans tria conſiderare debet, lib. 2. cap. 2. num. 12.
Iudex quæ conſiderare debet circa perſonam ſuam, ibidem num. 13.
Iudex quomodo ſe debeat accingere ad examen reorum, ibid. num. 14.
Iudex nõ debet eſſe timidus neque temerarius in examinando, vel ob nobilitatem, vel ob vilitatem perſonæ examinatæ, ratio quare, ibidem num. 15.
Iudex non male facit vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo, lib. 2. cap. 2. num. 16.
Iudex non debet habere familiaritatem cum reo, ibidem num. 17.
Iudex non debet vti promiſſione impunitatis ad veritatem

Digitized by Google

Forma citandi teſtes ad teſtimoniũ ferendũ, l.1.c.3.n.10.
Forma alia breuior ad idem, ibidem, num. 11.
Forma decreti interponendi, quando torquendus eſt teſtis infamis, lib 1.cap.4.num.5.
Forma decreti interponendi, quando torquendus eſt teſtis varius, vacillans, quique aliud extra iudicium, aliud in iudicio dixit, ibidem, num.6.
Forma decreti interponendi quando torquetur teſtis varius, vt propalet, à quo fuit ſubornatus, ibid.n.9.
Forma decreti interponendi, quando torquetur teſtis veriſimiliter informatus, ibid.num.16.
Forma perquiſitionis faciendæ in domo delinquentis, l.1. cap.5.num.10.
Forma annotandi res repertas in domo alicuius, ib.n.11.
Forma examinandi teſtes mutos, ſurdos, carentes lingua, lib.2.cap.6.num.7.
Forma mandati de capiendo in curia, lib.2.cap.1.nu.16.
Forma mandati de capiendo extra curiam, ibid.nu.15.
Forma principij examinis, ſiue cõſtituti reorũ, l.2.c.6.n2.
Forma principij ſecundi, vel vlterioris conſtituti, ib.n.28.
Forma concluſionis conſtituti reo facti.ibid.num.30.
Forma proteſtationis, quæ fit per fiſcalem in fine examinis, ibid. num.36.
Forma epilogi, quando recolliguntur indicia, coniecturæ, præſumptiones, probationes, & alia iura pro fiſco facientia, quæ deducta, ſiue acquiſita fuerunt in examine, lib.2.cap.6. num.38.
Forma, qua vti poterit iudex in adhibẽdis remedijs à iure adinuentis, vt reus cogatur reſpondere, l.2.c.7.n.17.
Forma torquendi nolentem reſpondere, vel congruenter reſpondere, lib.2.cap.7.num.17.
Forma interrogandi reũ ad effectũ eruendi ab eo obiecta quæ vult, vel poteſt facere cõtra teſtes, & legẽdi in eorum faciem examina dictorum teſtium, l.2.c.8.num.13.

Forma

Formam autem prædictam, non vt eius verbis inhæreas ſed vt imitari illam valeas, author appoſuit, ib.nu.14.
Forma confrontationis faciendæ, lib.2.cap.9.num.8.
Forma confrontationis faciendæ ſocij criminis cum reo nominato in tortura, ibid.num.13.
Forma proteſtationis faciendæ per iudicem, antequam incipiat examinare bannitum, vel condemnatum, lib.6; cap.1.num.13.
Forma concluſionis examinis, inquo fuit facta confrontatio ſocij criminis cum reo nominato, li.2.c.9.n.14.
Forma confrontationis faciendæ teſtium cum reo, quādo ſe ad inuicem non cognoſcunt, lib.2.cap.9.num.28.
Forma exhibitionis litterarum, vel armorum reo factæ, lib.2.c.10.num.2.
Forma decreti, quando reus cogitur per iudicem ad ſcribendum, ibid.num.17.
Forma decreti, quando decernuntur copiæ proceſſus, & reus ponitur ad largam cum termino ad faciendum ſuas defenſiones, lib.3.cap.1.num.19.
Forma recipiendæ repetitionis teſtium, & concluſionis eiuſdem, lib.3.cap.2.num 2.& 3.
Forma inferendi tormentum funis, quod tortura appellatur, lib.4.cap.8 num.1.
Forma decreti, quando iudex mandat reum in tortura pendentem quaſſari, ibid.num.5:
Forma decreti, quando iudex mandat reum in tortura pendentem ictibus funis affici, ibid.num.6.
Forma decreti, quando iudex mandat tali reo baculum ad pedes alligari, ibid.num.7.
Forma decreti, quando iudex mandat tali reo ferreos compedes apponi, ibidem, num.8.
Forma decreti, quando infertur tormentum ignis, lib 4. cap.9.num.1.
Forma concluſionis examinis, quando illatum fuit dictum

ctum tormentum ignis . ididem , numero 2.
Forma decreti, quando infertur tormentum vigiliæ, lib 4. cap. 10. numero 1.
Forma concluſionis examinis dicto caſu, ibid. num. 2.
Forma decreti, quando infertur tormentum taxillorum, ſiue ſtanghettæ lib. 4. cap. 11. num. 1.
Forma concluſionis examinis dicto caſu , ibidem, nu. 2.
Forma decreti, quando infertur tormentum ſibillorum, & concluſionis examinis, ibidem, num. 1. & 2.
Forma decreti, quando iudex mandat pueros ferulis cædi, & concluſionis examinis, lib. 4. cap. 13. num. 1. & 2.
Forma adhibendi medicos, & peritos, qui videant, an reus tortus verè deficiat, an vero ſimulet, & an deſiſtendum ſit à tortura, & an vero potius vlterius progrediendum, lib. 4. cap 14. num. 13.
Forma relationis talium medicorũ, & peritorum, concluſionis examinis, ibid. nu. 14. & 15:
Forma ratificationis recipiendæ , libro 4. cap. 15. num. 1.
Forma concluſionis examinis, in qua accepta fuit ratificatio prædicta, ibidem, num. 2.
Formæ variantur ſecundum varias variarum curiarum conſuetudines, & practicas, libro 5. cap. 1 num. 31.
Forma Monitorij ſecundum ſtylum Almæ Vrbis, & Rom. Curiæ, lib. 5. cap. 2. nu. 1.
Forma citationum poſt monitorium , quibus ſeruantur termini ad ſententiam, ibidem. num. 2.
Forma citationis ad ſententiam, ibidem, num. 4.
Forma Sententiæ contumacis remiſſiuè, ibid num. 4.
Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus contra contumaces formandæ, lib. 5. cap. 2. num. 1.
Forma alia inquiſitionis breuior , ibidem, nu. 2.
Forma citationis cum inſertione inquiſitionis, ibid. n. 3.
Forma citationis ſine inquiſitione, ibidem, num. 5.
Forma alterius citationis ad reſpondendum inquiſitioni, ib. n. 6

Forma banni quod publicatur contra contumaces, ibidem num. 7.
Forma intimationis banni, ibidem num. 8.
Forma citationis ad ſententiam, ibid. num. 9.
Forma examinis, ſiue conſtituti, quando fit recognitio delinquentis, vel banniti, lib. 6. cap. 1. nu. 11. & ſeqq.
Forma comparitionis, & proteſtationis fiſcalis exhibentis ſententiam condemnatoriam, & petentis illã executioni demandari, ibidem num. 17.
Forma decreti, quod fit per iudicem ad comparitionem prædictam, ibid. num. 18.
Forma alia conſtituti, ſiue examinis in quo delinquentis perſona recognoſcitur, ibid. num. 19.
Alio etiam modo concipi poteſt examen prædictum, & quomodo, ibidem num. 20.
Forma recognitionis faciendæ banniti poſiti inter alios, lib. 6. cap. 2. num. 4.
Forma decreti faciendi, quãdo iudex vult torqueri bannitum, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in condemnatione, ibidem num. 9.
Forma examinandi bannitum carentem lingua, mutum, ſurdum, aut externo ſermone loquentem, ibid. nu. 14.
Forma interrogandi, & torquendi bannitum iam recognitum ſuper ſociis, fautoribus, &c. & aliis delictis, lib. 6. cap. 4. nu. 1.
Forma decreti, quando bannitus recognitus ponitur ad largam, ibidem num. 14.
Forma proteſtationis fiſcalis poſt recognitionem factam de bannito, & condemnato, ibidem num. 15.
Fortunæ munera, vnde interrogandi materia datur iudici, quæ ſint, libro 2. cap. 3. num. 4.
Fuga ante inquiſitionem qualiter probetur, libro 5. cap. 1. num. 9.
Fuga iunctis aliis indiciis, eſt ſufficiens ad tranſmittendam

dam

dam inquiſitionem, ibidem num. 10.
Facilius eſt captum liberare, quam liberum capere, & carceribus mancipare, lib. 1. cap. 1. num. 12.
Forma an dicatur probata per teſtes dicentes, ſe ita publicè dici audiuiſſe, libro 1. cap. 2. num. 20.
Et quomodo dicatur melius probata, ibid. num. 21.
Familiaritas cum reo eſt iudici euitanda, libro 2. cap. 2. num. 17.
Facultates ex praheminentia curiarum, vide in verbo Defenſiones, & in verbo Curia.
Fœminæ facilius, quam maſculi confitentur in tormentis, ſed hoc aliquando fallit, lib. 4. cap. 6. num. 2.
Filius cum Patre confrontari non debet, quia difficulter, ſaltem ſine vacillatione ſuum dictum ſubſtineret, lib. 2. cap. 9. num. 16. & 17.
Et conſilium Authoris circa prędicta, ibid. num. 18.
Fiſcus accipit omnia bona delinquentis, lib. 1. c. 1. nu. 34.
Fiſcales debent eſſe Procuratores veritatis, non paſſionum miniſtri, libro 1. cap. 2. num. 7.
Fiſcalis aſſiſtens ſolet proteſtari in fine examinis, & quomodo lib. 2. cap. 6. num. 35.
Fiſcalis exhibens ſententiam condemnatoriam pro recognoſcendo bannito debet proteſtari, & quomodo, lib. 6. cap. 1. num. 17.
Fiſcalis debet proteſtari poſt recognitionē factam de aliquo bannito, & qua forma, lib. 6. cap. 4. num 15. & 16.

H

HOmicidium. Iacobus Siccus ab Aragonia innocens in homicidio, pro quo fuit vltimo ſupplicio affectus, Scholia lib. 2. capitulo 2. num. 20. Verſ. Bannito De hac, & eius mors pia.
Honor vitæ æquiparatur, lib. 5 cap. 1. num. 13.
Horatius Maynoldus I. C. Capitaneus Iuſtitiæ laudatur Scholia lib. 2. cap. 1.

Iaco.

I

IAcobi Philippi Bramillæ I. C. abdicatio à Magiſtratibus laudatur, Scholia lib. 2. cap. 1.
Iacobus Antonius Carpanus Vicarius Iuſtitiæ laudatur, Scholia lib. 1. cap. 3.
Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur, lib. 4. c. 7. n. 9. Et eius Gubernium maximopere celebratur, libro 3. capitulo 1. num. 15.
Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Fabritius Peruſinus Epiſcopus Terracinenſis olim Locumtenens Gubernatoris Almæ Vrbis laudatur, lib. 3. cap. 1. num. 14.
Illuſtriſſimus D. Petrus Cartularius Vrbinas I. C. laudatur, lib. 4. cap. 8. num. 13.
Incendii locus quomodo viſitari debeat, lib. 1. cap. 1. n. 28
Indiciorum qualitas. Vide infra Qualitas.
Indicia homicidii, quæ ſolent eſſe, libro 2. capitulo 6. num. 16.
Indicia ſunt opportunis mediis comprobanda, ibidem num. 17.
Indicia debent repilogari in vltimis interrogatoriis, & qua forma, lib. 2. cap. 6. num. 37.
Indicia legitima. Vide infra in verbo Legitima.
Indicia debilia debent coadiuuari, lib. 5. cap. 1. num. 8.
Indiciorum ad probationem per circuitum, & altè repetitam percontationem deueniendum eſt, lib. 2. cap. 6. num. 18. & ibid. habes exemplum.
Indiciorum probandorũ altius repetita oratione forma, lib. 2. cap. 6. num. 20.
Indicia qualia eſſe debeant, vt reus poſſit torqueri ad effectum vt reſpondeat, vel congruenter reſpondeat lib. 2. cap. 7. num 9.
Indicia debent purgari per torturam, quando reus inter-

Digitized by Google

terminis ſibi aſſignatis ad ſuas faciendum defenſiones nihil, aut non reuelans aliquid deduxit, lib. 2. capitulo 1. num. 1.

Indicia ad torturam debent cõſiderari diligentiſſimè, an ſint ſufficientia, & iuri conſona, lib. 4. cap. 1. num. 14.

Indicia ad torturã ſunt valde repoſita in arbitrio Iudicis; quod tamen arbitrium non debet à iure diſſonum eſſe, ſed æquitati conſentire, ibidem num. 15.

Indicia ad torturam debent eſſe luce clariora in ſua ſpecie, certa, non dubia, non æquiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, veriſimilia, a iure approbata, & concludenter probata in genere ſuo lib. 4. cap. 1. num. 16.

Indiciorum veriſimilitudo cõſtare debet Iudici per probationes, non autem per diuinationes, ibid. nu: 18.

Indicia plura ad vnum perfectum indicium formandum non coniunguntur, ſi diuerſa ſint, nec eundem reſpiciant rei finem, ibid. num. 19.

Indicia, licet remota ſint, nihilominus coniungi poſſunt, vt ſufficiant ad torturam, ſi alterum coadiuuet alterũ & tendat ad eundem rei finem, ibid. num. 20.

Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finẽ perducere, lib. 2. c. 5. num. 6.

Interrogare licet in ſpecie, quando iudex ſcire poteſt reum delictum commiſiſſe ex indicijs præcedentibus, lib. 2. cap. 5. num. 21. 22.

Et tunc non dicitur confeſſio per ſuggeſtiones extorta, ibidem num. 23.

Interrogatoria debent ordinatim componi, lib. 2. capitulo 5. num. 33.

Interrogatoria quomodo extẽdenda ſint, & dictãda notario, & reo, lib. 2. cap. 6. num. 3.

Interrogatoriorum ordo. Vide infra Ordo.

Interrogatorium primum primi conſtituti quale ſoleat eſſe

eſſe ex communi ſtylo, lib. 2. cap. 6 num. 5.
Interrogatoria generalia, quæ fieri ſolent in primo conſtituto quę ſint, ibidem num. 6.
Interrogatoria quibus alijs modis poſſint inchoari, præterquam per verbum illud interrogatus, lib. 2. cap. 6. num. 22.
Interrogatoria aliquando non extenduntur, ibid. nu. 23.
Et quando liceat hoc facere, ibid. num 24.
Talibus tamen modis rariſſimè vtendum eſt, & quare, ibidem num 25.
Interrogandi forma. Vide Forma.
Interrogandi ratio, & methodus certa tradi non poteſt & quare, lib 2 cap. 2. num. 11.
Interrogatoria non extenſa, nullo modo continent ſuggeſtiones, lib 2. cap. 5. num. 26.
Interrogatoria qualiter concipienda teſti confrontando cum eo, quem non cognoſcit de nomine, lib. 2. cap. 9. num. 30.
Interrogari poteſt teſtis confrontatus in ipſa confrontatione ab eo, cum quo confrontatur ad ſui libitum, & an poſtquam ita interrogatus fuit, poſſit denuo repeti ad inſtantiam rei ſuper ſuis interrogatorijs, diſtingue, vt ibidem num. 32. 33. 35. & 36.
In edendis proceſſibus, & nominibus teſtium; Quid obſeruent Notarij cauſarum, dicto cap. 1. num. 56.
Iniquiſſimus eſt iudex, qui vult cognoſcere cauſam illius, qui ipſum habet ſuſpectum, lib. 2. cap. 7. num. 21.
Iniuriam facit legibus qui vult melior videri quam leges, lib. 3. cap. 1. num. 31.
Inquiſitionis via hodie in quibuſcunque delictis procedi poteſt, lib. 1. cap. 1. num. 1.
Inquiſitio formari non debet, niſi prius conſtet de corpore delicti, ibid. num. 2.
Inquiſitio quomodo exequi debeat, vt dicatur legitimè

executa, lib. 5. cap. 1. num. 17. & 19.
Inquiſitio quæ continere debeat, & qualia indicia debeant præcedere, vt formari poſſit, lib. 5. capitulo 1. num. 3. & ſeqq.
Inquiſitiones, & citationes formari, & exequi debent ſecundum ſtylos locorum, in quibus formantur, lib. 5. cap. 1. num. 21.
Inquiſitio formari non poteſt, niſi prius conſtet de corpore delicti, lib. 5. cap. 1. num. 22.
Inquiſitiones quas ſolemnitates habere debeant, ibidem num. 26.
Inquiſitiones ſcribuntur in libris actorum curiæ, ibidem num. 27.
Inquiſitionum tenores inſeruntur in citatione prima, quę reo tranſmittitur contumaci, ibidem num. 28.
Inquiſitio. Vide in verbo Monitorium.
Inquiſitionis forma. Vide ſupra in verbo Forma.
Inſtrumentis ſcripturis, & depoſitionibus teſtium, eſt conuincendus reus, lib. 2. cap. 5. num. 9.
Et ſi prædicta deficiant, ad coniecturas deueniendum eſt, ibidem num. 10.
Interrogandi materia. Vide in verbo Materia, & in verbo Perſonarum qualitas.
Interrogatoria qualia eſſe debeant, lib. 1. cap. 5. num. 4.
Interrogatorijs debet ſtrictè per reos reſponderi, ibidem num. 5.
Interrogatoria teſtibus repetendis, an per reum dari poſſint, & quod ſic, reiecta opinione illorum, qui contrarium ſentiunt, lib. 3. cap. 1. num: 49.
Quod in tantum eſt verum, vt niſi ſuper illis repetantur teſtes reo inſtante, nullam fidem faciant, ibidem num. 50.
Interrogatoria debent extēdi reo torto ſuper ſocijs, &c. lib. 6. cap. 4. num. 7.

Inter-

Interrogatoria nõ extenſa ſunt valde periculoſa,& quare ibidem num. 8.
Interrogatorijs obſcuris exiſtentibus reus antequam reſpondeat, petere poteſt à iudice, vt declaret, Scholia lib. 2. cap. 5.
Interrogari debent rei in genere ſuper ſocijs,& alijs delictis, vt euitetur ſuggeſtio, ibidem num. 10.
Intereſt Reip. maleficia puniri, & Prouinciam expurgari malis hominibus, lib. 1. cap. 3. num. 2.
Interpretes deputandi ſunt per iudicem, quando vult examinare mutum, ſurdum, aut lingua extranea loquentem, quorum nutus, & ſigna, ac idioma notarius non intelligit, lib. 1. cap. 6. num. 6.
Interpretes adhibendi ſunt, quando examinatur Bannitus, mutus, ſurdus, vel externo idiomate loquens, cuius ſermonem nutus, vel ſigna notarius per ſe non intelligit, lib. 6. cap. 3. num. 7. & ſeqq.
Interpretum deputatio debet fieri in principio examinis præſente ipſo examinando, ibidem num. 10.
Interpres vnus ſufficit, ſi plures haberi non poſſunt, ibidem num. 12.
Interpretes debent ſe ſcribere in fine examinis, ibidem num. 13.
Inuentarium bonorum delinquentis faciendum eſt, vbi conſtat vulnus eſſe mortale, lib. 1. cap. 1. num. 33.
Inuentarii forma remiſſiuè, ibidem num. 36.
Inuentariata bona. Vide ſupra Bona.
Ioannes Maria Brugnolus olim Locumtenens Gubernatoris Vrbis laudatur, lib. 3. cap. 1. num. 14.
Io: Maria Brugnolus iudex in cauſis criminalibus R. Vrbis Gubernatoris laudatur, lib. 3. cap. 1. num. 14.
Ioannes Iacobus Panicus Maceratenſis olim Fiſcalis generalis laudatur, lib. 4. cap. 7. num. 10.
Ioſeph Maſcardus Vicarius Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Caroli

roli Cardinalis Borromæi, Scholia lib.1.cap.1.nu.19.
Antonij Zauatarij opuſculum de abuſibus refertur, Scholia lib.1. cap.1. num. 8. & 9.

Iudex ex iuſtis cauſis poteſt quandoque ad ſequeſtrationem, vel carcerationem perſonæ ordine non ſeruato procedere, lib.1. cap.1. num.31.

Iudex debet perquirere, an ſcelus interuenerit in delictis, quæ poſſunt committi cum ſcelere,& ſine ſcelere, lib.1. cap.1. num.24.

Iudex ſi habet aliquem ſuſpectum, vel periculum eſt in mora, poteſt illum carcerare, vel cogere præſtare cautionem de ſe repræſentando, etiam quod non conſtaret de corpore delicti, & eſsemus in delictis facti permanentis, lib.1. cap.1. num. 10. & 11.
Et ratio quare, ibidem num.11.

Iudex in delictis cuiuſcunq; generis poteſt inueſtigare,& informationem capere pro delicto reperiendo, & qua circumſpectione, lib.1. cap.1. num.9.

Iudex vbi ſubeſt timor ſcandali poteſt cogere partes ad dandam cautionem de non offendendo,quinimo ſi non faceret, peccaret, & teneretur in ſyndicatu, lib. 1. capitulo 1. num. 32.

Iudex in interrogando certum ſcopum habere debet, quo tela dirigat, lib.2.cap:5. num 7.

Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat, ibidem num. 8.

Iudex in differendo cum reo debet ita agere,vt aduertat ſibi locum non eſſe inficiendi, lib.2.cap.5. nu 16.

Iudex officium ſuũ audacter adminiſtrare debet,& debet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate acti, ibidem num. 17.

Iudex debet explicare facere per reum factum à principio vſque ad finem, lib.2. cap. 6. num. 8.
Et interrogatorijs ſuis, quæ fuerint omiſſa, aut non inte-

integrè, & clara dicta recenſeri, ſuppleri,& declarari facere, ibidem num. 9.
Iudex debet inueſtigare, vt faciat facti ſeriem diſtinctam cum omnibus ſuis qualitatibus, & circumſtantijs, ibidem num. 10.
Iudex interrogando debet procurare, vt indicia acquirat,& acquiſita impinguat, & confirmet, ibid. nu. 11.
Iudex debet aſſiſtere ſigillatim ſuper vnoquoque indicio, ibid. num. 12. & reorum reſponſionibus opponere, ibidem num. 13.
Iudex debet ſibi interrogando certum ſcopum proponere quem contingat, lib. 2. cap. 6. num. 15.
Iudex debere per ſeipſum teſtes examinare,& quare, lib. 1. cap. 2. num. 4.
Iudex poteſt ex cauſa examen teſtium notario committere, ibidem num. 5.
Iudex quid obſeruare debeat circa perſonam teſtium examinandorum, lib. 1. cap. 2. num. 14.
Iudex ſæcularis, an, & quando poſſit capi facere Clericum lib. 2. cap. 2. num. 12.
Iudex interrogans tria conſiderare debet, lib. 2. cap. 2. num. 12.
Iudex quæ conſiderare debet circa perſonam ſuam, ibidem num. 13.
Iudex quomodo ſe debeat accingere ad examen reorum, ibid. num. 14.
Iudex nō debet eſſe timidus neque temerarius in examinando, vel ob nobilitatem, vel ob vilitatem perſonæ examinatæ, ratio quare, ibidem num. 15.
Iudex non male facit vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo, lib. 2. cap. 2. num. 16.
Iudex non debet habere familiaritatem cum reo, ibidem num. 17.
Iudex non debet vti promiſſione impunitatis ad verita-

tem eruendam, ibidem numero 19.
Authoris opinio circa prædicta, ibidem num.20.
Iudex criminis naturam, qualitates, & circumſtantias diligenter debet poſſidere, ibidem num. 21.
Iudex dum proceſſum fabricat, illius ſummarium debet conficere, vt ſibi quodammodo pro ſpeculo inſeruiat, ibidem num. 22.
Iudex quid obſeruare debet circa perſonam inquiſiti, vt interrogandi ſibi ſuppetat materia, lib. 2. cap.3.n.1.
Iudex antequã abſoluat conſtitutũ cum reo, debet repilogare in vltimo interrogatorio omnia indicia, coniecturas, & iura pro fiſco facientia, lib.2.cap.6.nu.57.
Iudex reũ, qui incipit fateri, non debet dimittere vſquequo eius confeſſionem integram non habuerit, ibidem nu.39. Et ratio aſſignatur, ibidem num.40. & 41.
Iudex cuncta rimari debet,&rerũ ordinem plena inquiſitione diſcutere, lib.5. cap.1. num.11.
Iudex qui innocentem damnat, qui poſtea occiditur, non excuſatur à grauiſſima pœna, ibidem num.16.
Iudex debet perquirere obiecta, quæ reus dare poteſt teſtibus examinatis, lib.2. cap.8. num.5.
Item cauſas obiectorũ, & quibus fundamentis nitantur, ibidem num. 6.
Item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendum obiecta, ibidem num. 7.
Iudex aliquãdo altius exordiri debet, vt obiecta prædicta detegat ſuis interrogatoriis, ibidem num.8.
Iudex omni cura vti debet, vt obiecta rei contra teſtes detegat, tollatque, ibidem num.11.
Iudex debet interrogare reum de commercio, familiaritate, conuerſatione, fama, vita, & opinione teſtium contra ipſum examinatorum, ibid. num.12.
Iudex non tenetur niſi copiam proceſſus decernere, lib. 3. cap 1. num.26,

Iudex

Iudex copiam proceſſus dare non tenetur, niſi prius completus ſit, & legitimus, lib. 3. cap. 1. num. 30.
Iudex meminiſſe debet eſſe Chriſtianum, & propterea debere eſſe moderatum, & miſericordem in tormentis inferendis lib. 4. cap. 1. num. 6.
Iudex curare omnino debet, ne quem iniuſte torquere faciat, ibidem num. 31.
Iudex debet eſſe quodammodo certus, antequam ad torturam deueniat, inquiſitum tale delictum commiſiſſe, lib. 4. cap. 1. num. 17.
Iudex, antequam reum torqueri faciat, debet illum monere ad veritatem fatendam, lib. 4. cap. 1. num. 12.
Non debet tamen hoc caſu longius vagare, ſed ſtatim ad rem accedere, ibidem num. 22.
Et debet recolligere omnia indicia, & coniecturas in proceſſu diſperſa, breuiſſimè tamen, & quaſi per tranſennam, ibid. num. 23.
Et debebit obijcere reo ante oculos grauitatem indiciorum, impoſſibilitatem amplius negandi atrocitatem tormentorum, quibus ſupponendus eſt, ibid. num. 24.
Iudex reum in tormentis poſitum poteſt pluribus ictibus concuti, & quaſſari facere iuxta indiciorum, & perſonæ tortæ, ac delictorum qualitatem arbitrio ſuo, lib. 4. cap. 2. num. 11.
Imo etiam pondera, & compedes ferreos ad ipſius torti pedes appendi facere pro veritate eruenda. ibid n. 12.
Cauendum tamen eſt in caſibus expreſſis, ib d. nu. 13.
Iudex qualiter interloqui debeat, quando mandat reum de tormentis deponi, libro 4. cap. 3. num. 5.
Iudex ſi videt reum in tormentis deficere, quid facere debeat, lib. 4. cap. 4. num. 1. & 2.
Iudex non debet aſpernari motus, qui fiunt per reos pendentes in tormentis, ex quibus poſſit coniicere, quod in eis deficiat, ibidem. num. 5.

Et

Et ſigna quæ indicant reum tortũ deficere in tormentis, ibidem num. 4.

Iudex non debet eſſe nimis credulus, habendo fidem ſignis indicantibus, quod reus in tormentis deficiat, ibidem num. 5.

Iudex quid facere debet, ſi reus in tormentis oſtendit ſigna deficiendi in eis, vel obdormit, ibidem num. 7.

Iudex debet eſſe circumſpectus, vt ne ſibi à reo impoſtura fiat, vel ne dum ei non credit, illum nec tradat, ibidem num. 8.

Iudex debet ſemper aſſiſtere, dum reus manet in tormentis, ibidem num 9.

Iudex cuius culpa, vel negligentia reus moritur in tormentis, non excuſatur à pęna extraordinaria pro modo culpæ, ibidem num. 10.

Iudex poteſt vocari facere medicũ ad effectum, vt inſpiciat reum deficientem, & referat an deſiſtendum ſit à tormentis, an vero vlterius progrediendum, ibid. n. 11.

Et forma adhibendi tales medicos, & eorum relationes, ibidem num. 13. & 14.

Iudex ſolet decernere in fine examinis recognitionem eſſe legitimè factam, & ſententiam ſuis loco, & tempore exequendam eſſe, lib. 6. cap. 1. num. 14.

Aliqui tamen iudices dictum decretum non interponunt, ibidem num. 15

Iudex non poteſt interpretari linguam externam, quam reus loquitur, licet illam intelligat, lib. 6. capitulo 1. num. 7. & ſeqq.

Iudex volens torquere bannitum recognitum ſuper ſociis, &c. proteſtari debet, & quare, lib 6. cap. 3. nu. 4.

Iudex cauere debet, ne torquendo reum ſuper ſociis, &c. illũ interroget ſuper delicto principali, quia diceretur renunciaſſe proteſtationi factæ, lib. 6. cap. 4. num. 6.

Iudex antequam interroget bannitum, vel condemnatum

debet proteſtari, & qualiter,& qua forma, lib.6.cap.1. num.6.10.& 13.

*I*udicium, & Notariorum quorumdam peſſima practica in recipiendis teſtium dictis, lib.1.cap.2.nu.9.

*I*udices,& Notarii,qui non ſcribunt ea, quæ teſtis dicit ad fauorem rei,non immunes crimin e falſi, lib.1.capitulo 2.num.11.

*I*udicis arbitrio relinquitur, qui teſtes veriſimiter informati, torqueri debeant, & qualis tortura ſit eis inferenda, lib.1.cap.4.num.17.18.

*I*udicis diligentia, & verſutia in interrogando plus operatur,quam tortura ad veritatem eruendam, lib.2, capitulo,2.num.5.

*I*udices,qui omiſſis debitis interrogatoriis ſtatim ad torturam deueniunt, non bene faciunt, & ratio quare, ibidem num.9.

*I*udici familiaritas cum reo eſt euitanda lib.2.cap.2.n 18.

*I*udicis mali ſunt, qui non faciunt fieri mentionem de omnibus actibus, quos faciunt cum reo, lib.4 capitulo 8.num.12.

*I*ulianus Sanctarellus de Saxoferrato, & Lelius de Syndicis Rom. Actuarii in Curia Reuerendiſſimi Gubernatoris Vrbis, qualiter fuerint ſoliti ſeruare terminos contra contumaces, lib.5.cap.2.num.9.

Et bonum vſum author approbat,ibid.num.10.

*I*uramentum de veritate dicenda præſtari debet per teſtes lib.1.cap.2.num.38.

Et de iſta præſtatione iuramenti debet fieri mentio in examine, ibid.num.39.

L

LAus examinatis in quibus conſiſtat, l.2.cap.3.num.4.

Leguntur quandoque reis in eorum faciem depoſitiones teſtium,& ſociorum criminis, lib.2.capitulo 8. num.1.

Legi-

Legitima indicia extare debent, vt monitorium,ſeu inquiſitio tranſmitti poſſit,lib.5.cap.1.num.5.
Legitima indicia qualia eſſe debeant hoc caſu, num.6. & ſeqq.
Lelius de Syndicis, & Iulianus Sanctarellus Actuarii in Curia Reuerendiſſ.D. Almæ Vrbis Gubernatoris viri multū practici qualiter fuerint ſoliti ſeruare terminos contra contumaces,lib.5.cap.2.num.9.
Et horum opinionem author approbat, ibidem nu.10.
Litteræ remiſſoriales an poſſint concedi pro repetendis teſtibus,& quid faciendum,lib.3.cap.2.nu.14.
Loci Ciceronis dantes materiam iudici interrogandi reos,lib.2.cap.3.num.6.
Loci coniecturarum qui ſint in primis,lib.2.capitulo 5. num.12.
Loci argumentorum ſecundum Ciceronem, lib.1.capitulo 5.num.15.

M

MAndati de capiendo duplex forma, lib.2.capitulo 1.num.15.&16.
Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur,lib.3.cap.1.num.15.& lib.4.cap.7.num.6.
Materia interrogandi ex perſona rei elicitur ab iis, quæ ſunt corporis munera, & quæ ſint iſta,lib.1.capitulo3. num.1.& 2.
Item ab iis,quæ ad animum pertinent, & quę ſint,ibidem num.4.
Item ab iis,quæ ſunt fortunæ munera, & quæ ſint,ibidem num.4.
Materia interrogandi deducitur ex iis cōſiderationibus, quæ fieri poſſunt ante, in, & poſt delictum, & quæ ſint, ibidem num.5.
Materia interrogandi deducitur ex locis Ciceronis, & quæ ſint,ib.n.6.

Mo-

Medici aliquando adhibendi ſunt, vt videant reum tortum deficientem, & referant, an à tortura ſit deſiſtendum, an vero vlterius progrediendum, lib.4.c.1.nu.12. Et forma adhibendi tales Medicos, & eorum relationis ibidem num.13.& 14.
Mendacium eſt non leue indicium contra mentientem, lib.2.cap.10.num.10.
Mentio fieri debet in examine, quod reus deficiebat in tormentis,& quomodo,lib.4.cap.14.num.1.
Mentio fieri debet de quibuſcumque actibus, qui fiunt à Iudice cum reo in ipſo examine, lib.4.cap.8.num.4. Et Mali iudices ſunt,qui id non faciunt, ib.num.13.
Michaelangelus Sorbolongus Foroſempronienſis laudatur lib.3.cap.1.n.14.
Monitorium debet facere mentionem de delictis,quæ intentantur contra reum,cui tranſmittitur, lib.5.c.1 n.3.
Monitorium vt tranſmitti poſſit, legitima debent indicia præcedere, & quæ ſint,lib.5.cap.1.num.1.& ſeqq.
Monitorium debet legitimè exequi, alias omnia,quæ ſequerentur,eſſent ipſo iure nulla, lib.5.cap.1.num.17.
Monitorium,ſiue inquiſitio qualiter exequi debeant, vt dicatur legitimè facta executio, ibid.num.19.
Monitorium exequi debet ſecundum ſtylum, & conſuetudinem locorum, in quibus formatur, ibid.num.21.
Monitorium præcedere debet probationem corporis delicti,ibid.num.22.
Monitorium, quod ſecundum ſtylum Vrbis formatur quas ſolemnitates habere debeat. ibid.num.23.
Monitorio executo fit relatio executionis, ſeruantur termini, deinde reus contumax condemnatur. ibidem numero 24.
Monitoriorum indicia qualia eſſe debent, ibidem.
Monitorium quando minime efficiant, ibidem,
Monitoria pęnalia ſũt vtiliora Fiſco,quã bonorũ cõfiſcatio,ib.

Monitoriis quando Senatus vtatur ibidem.

Monitoria fiunt in Vrbe, extra vero inquiſitiones, lib. 5. cap. 1. num. 25.

Mulieres non debent cum dedecore ad carceres trahi, & debent poni ſeparatim à viris, vel in aliquo loco, extra carceres in honeſta cuſtodia, & cum cautione, lib. 2. cap. 1. num. 11.

Mutus. Vide infra in verbo Teſtis mutus, & ſupra in verbo, Bannitus.

N

NEmo debet duplici onere grauari, libro 3. capit. 2. num. 13.

Nobilitas perſonæ examinatę non debet facere iudicem timidum in examinando, lib. 2. cap. 2. num. 16.

Nobilem tamen, ſi vrbanius tractet iudex, non malefacit, ibid. num. 17.

Nomen occiſi de neceſſitate non requiritur, ſufficit enim quod conſtet de corpore, lib. 1. cap. 1. num. 27.

Nomina teſtium, antequam fiat proteſtatio de habendis teſtibus pro repetitis, an ſint edenda, Scholia lib. 3. cap. 1. num. 37.

Notarius qualis eſſe debeat, lib. 1. cap. 2. num. 6.

Notarii, Iudices, & Fiſcalis debent eſſe Procuratores veritatis, non autem miniſtri paſſionum alicuius, dicto cap. 2. num. 7.

Notariorum, & Iudicum quorundam peſſima practica in recipiendis teſtium dictis, lib. 1. cap. 2. num. 9.

Notarii, & Iudices, qui non ſcribunt ea, quæ teſtis dicit ad fauorem rei, non ſunt immunes à crimine falſi, lib. 1. cap. 2. num. 11.

Notarius ſi intelligat nutus, & ſigna muti, vel ſurdi, & vel linguam non habentis, aut extraneo idiomate loquentis,

tis, non eſt opus interpretibus pro illis examinandis, lib.1. cap. 6. num.4.

Notarius debet facere mentionem de omnibus actibus, quos Iudex facit cum reo in examine, lib.4. cap.8. n.4.

Notarius, quæ annotare debeat reo in tormento vigiliæ permanente, lib.4. cap. 10. num.3.

Notarius debet facere mentionem in proceſſu, ſi reus in tormentis deficiat, lib.4. cap.14. num. 1.

Et quæ debet exprimere, & qua diligentia annotari facere, ibid. nu.2.

Notarius poteſt interpretari nutus, & ſigna muti, vel ſurdi examinati, item ſermonem externi, ſi illa intelligat per ſe ipſum, alias adhibendi ſunt interpretes, lib. 6. cap.3. num.6. & ſeqq.

Notarius debet annotare ſigna, & nutus, quos facit Iudex interrogando, & eos, quibus vtitur reus reſpondendo, ibidem num. 5.

O

Obiecta quæ reus poteſt dare teſtibus contra ſe examinatis, Iudex debet perquirere, lib.3. c.8. n.5.

Item cauſas obiectorũ, & quibus fundamentis nitantur, ibidem num. 6.

Item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendum obiecta, ibid. num.7.

Obiecta debet iudex ſuis interrogatoriis detegere, aliquando altius exordiendo, ibidem num. 8.

Obiecta rei contra teſtes iudex omni cura debet detegere, & elidere, lib.2. cap.8. num.11.

Officium teſtis eſt publicum, ideo teſtes compelli poſſunt ad teſtificandum, lib.1. cap.3. nu.1. & 3.

Officium ſuum iudex quomodo adminiſtrare debeat, lib. 2. cap.5. num.17.

Officium Iudicis. Vide ſupra Iudex.

Om-

Digitized by Google

Omnia non debent eodem modo inchoari, fieri, aut abſolui, lib.2. cap.5. num.2.
Onere duplici nemo debet grauari, lib.3. cap.2.nu.13.
Opinio vehemens cõtra aliquem ex probabilibus argumentis reſultans, ſufficit ad tranſmittendum monitorium, ſiue inquiſitionem, lib.5. cap.1. num.7.
Ordo interrogatoriorũ formandorum cum mirabilis ſit, non facile doceri poteſt, lib.2.cap.5. num. 33.
Ordo requiritur in compoſitione interrogatoriorũ,ibid. num.33.

P

Pecunia eſt ſecundus ſanguis hominis, lib.5. cap. 1. num. 14.
Periculum ſi ſit in mora. Vide infra Suſpectus.
Periti adhibendi ſunt ad iudicandum ea, quæ regulariter non cadunt ſub iudicio iudicis,lib.1.cap.1.n.18.
Periti videre debent corpus, in quo delictum præſumitur commiſſum, ibid. num.19.
Periti debent deponere cum iuramento, ibid. nu.20.
Periti debent deponere de eorum iudicio, & credulitate,non autem præcisè de veritate, ibidem num.21.
Peritis eſt omnino credendum, ſed eorum iudicium per Iudicem debet bene perpendi, quantum fidei ſit illi habendum, ibidem num.12.
Peritis in arte credendum eſt, lib.2. cap.10.num.5.
Perquiſitio fieri ſolet in domibus reorum,vt videatur, an aliquid reperiri poſſit,quod iura fiſci fundet, vel adiuuet, lib.1.cap.5.num.3.
Et multa exempla ponuntur, ibidem num.4.
Perquiſitio prædicta ſæpe indicat delinquentes,& veritatem aperit delictorum, ibid. num.5.
Perquiſitio prædicta, qua circumſpectione, & diligentia fieri debeat, ibidem num. 6.
Et quod poſſit iudex mãdare amoueri ea, quæ faciunt
pro

pro Fiſco præuia illorum annotatione, ibid. nu. 7.
Et quomodo facienda ſit dicta annotatio, ibid. nu. 8.
Et quare adhibenda in facienda annotatione prędicta, ibid. num. 9.
Perquiſitionis huiuſmodi forma, ibidem numero 10.
Perſonæ teſtium examinandorum ſunt perpendendæ, & quid obſeruandum circa illos, li. 1. c. 2. n. 14.
Perſonæ priuilegiatæ, quæ ſint, lib. 2. cap. 1. num. 9.
Et an capi poſſint, ibid. num. 10.
Perſonarum acceptatio non debet eſſe penes Iudicem, lib. 2. cap. 2. num. 16.
Perſonarum qualitas etiam modum, & normam interrogandi ſubminiſtrat. lib. 2. cap. 3. n. 7. & cap. 4. n. 3.
Perſona grauis qualiter examinanda, lib. 2. c. 3. n. 8.
Perſona leuis, & ſimplex qualiter examinanda, ibidem num. 9.
Perſona docta quomodo examinanda, ibid. num. 10.
Perſona pertinax, ſuſpecta, vel verboſa quomodo examinanda, ibid. num. 11.
Perſona timida, vel ambitioſa quomodo examinanda ſit, ibid. num. 12. & 13.
Perſona ſolita delinquere quo ordine ſit examinanda, ibid. num. 14.
Perſonæ, à quibus tortura inchoari debet, enumerantur nonnullæ, lib. 4. cap. 6. num. 3.
Perſona vilis, & timida cum nobili, & potente non eſt confrontanda, & ratio quare, lib. 2. cap. 9. n. 16. 17. & 18.
Pertinax ſuſpectus, verboſus, quomodo ſit examinandus, lib. 2. cap. 3. num. 11.
Practica quid obſeruet, quando dubitatur, an teſtis confrontatus poſſit repeti ſuper interrogatorijs rei, lib. 2. cap. 9. num. 38.
Practica peſſima quorundam iudicum, & notariorum in recipiendis teſtium depoſitionibus, l. 1. c. 2. n. 9.

Præſumitur quilibet bonus, & nõ immemor ſalutis æternæ, lib. 2. c.8. num. 9. & 10.
Principio examinis,quæ exprimenda ſint, l.1 c.2.n.40.
Principium examinis, ſiue conſtituti reorum quomodo concipiendum ſit,& quę in eo ſint exprimenda,libro 2. cap. 6. num.1. forma illius num.2.
Et ſecundi conſtituti forma, ibid. num.28.
Probatioplena, vbi haberi non poteſt, ſufficiunt indicia, & coniecturæ ad faciendum conſtare de corpore delicti, quando delictum eſt facti tranſeuntis, lib. 1. cap. 1. num. 5.
Probationes non ſunt ſumendæ de domo rei, libro 1. capit.5. num. 1.
Fallit in criminalibus de conſuetudine, ibid. num.2.
Proceſſus dum fabricatur, illius ſummarium conficere debet iudex vt ſibi inſeruiat quaſi pro ſpeculo, lib. 2. cap.2. num.23.
Proceſſus. Vide ſupra in verbo Copia proceſsus.
Proceſſus dicitur legitimatus, ſi reus habet teſtes curiæ pro rite, & recte examinatos, l.3. c.1.n.46.
Promiſſio impunitatis. Vide ſupra *Iudex*.
Proteſtari debet iudex, quando reum torquet ſuper ſuis delictis,& ſocijs, & quomodo, lib.4. cap.2. num.10.
Proteſtari debet iudex volens torquere bannitum recognitum ſuper ſocijs,&c.ratio quare,lib.6.cap.4 nu.4.
Proteſtari debet iudex, antequam incipiat interrogare bannitum, & condemnatum, lib.6.cap.1.num.9.
Proteſtatio autem prædicta qualiter fieri debeat, ib.n.10.
Et forma proteſtationis, ibid.num.13.
Proteſtatio Fiſcalis aſſiſtentis ad examen reorũ quomodo concipienda ſit, lib. 2. cap.6. num. 35. & 36.
Publicato proceſsu poteſt teſtis confrontatus denuo repeti, ſi non fuit ſufficienter interrogatus in confrontatione,& rei dolus abſit, lib.1.c.9.num.36.37.

Qua-

Digitized by Google

Q

QValitas perſonarum etiam modum, & normam interrogandi ſubminiſtrat, lib. 2. c. 3. n. 7. & ſeqq.
Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum attendenda eſt in examinibus faciendis, lib. 2. cap. 5. num. 3
Qualitates delictorum ſunt conſiderandæ, l. 2. c. 4. n. 5.
Qualitates, & circumſtantiæ factorum debent à Iudice ſumma diligentia explorari, l. 2. c. 6. n. 8. & ſeqq.
Quilibet præſumitur non immemor ſalutis æternæ, lib. 2. cap. 8. num. 9.
Quilibet præſumitur bonus, ibid. num. 10.
Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo perficiendæ cauſæ ſint, lib. 2. cap. 5. num. 1.
Quod in alterius probationẽ inducitur ipſum prius probandum eſt, lib. 2. cap. 6. num. 19.

R

RAtificatio confeſſionis factæ in tormentis qualiter accipi debeat, libro 4. cap. 5. num. 6.
Ratificatio confeſſionis debet accipi die ſequenti, & qualiter hoc intelligitur, ibid. num. 5.
Ratificans reus eſt à Iudice commonendus, vt dicat veritatem, & caueat à mendacijs, ibid. num. 7.
Ratificatione accepta ſtatuitur reo terminus ad faciendum ſuas defenſiones, libro 4. cap. 5. nu. 8.
Ratificare recuſans cõfeſſionem iam factam debet denuo torqueri, vt ad dictam confeſſionem reuertatur, etiam ſi alia non ſuperueniant indicia, ibid. num. 12.
Damnanda tamen eſt iudicum quorundam ſæuitia, qui tandiu reum in tormentis detinent, donec in confeſſione perſeueret, ibidem num. 14.
Ratificationis recipiendæ forma, libro 4. cap. 15. n. 1.
Ratificatione accepta poteſt reo confeſſo tortura inferri ſuper ſociis, complicibus, & aliis delictis, ibid. n. 7.

Et tunc non debet Iudex aſſignare ei terminum ſtatim poſt acceptam ratificationem, ſed prius vlterius progredi, ibidem, nu.8.

Ratio, & cauſa ſunt anima animans dictum teſtis, lib. 1. cap. 2. num.16.

Ratio ſcientiæ. Vide ſupra Cauſa.

Ratio quare pauci Criminaliſtæ reperiuntur bene formantes proceſſum, lib.2. cap.2.n.7.

Recognitio Banniti, vel condemnati. Vide ſupra in verbo Bannitus.

Recognitio muti, & ſurdi neſcientis ſcribere, quæ fit per nutus, & ſigna, non eſt tuta, neque ſufficiens ad effectum exequendi ſententiam, libro 6. cap.3. num.15.

Regula certa dari non poteſt circa modum procedendi ad capturam, lib.2.cap.1. nu.7.

Item nec circa perſonas capiendas, ibidem n.8.

Regula certa interrogandi tradi non poteſt, & quare, libro 2. capit. 2. num.11.

Rei de domo probationes ſumendæ non ſunt. vide ſupra Probationes.

Reis ſtantibus in tormentis cauendum eſt ab expreſſione ſpecierum, & circumſtantiarum, lib.2.cap.5.num.24.

Et ratio adducitur quare, ibid. num.25.

Quando tamen bonum eſt aliquas exprimere circunſtantias, ibidem num.27.

Ideo erit hoc arbitrio iudicis relinquendum, ib.n.28.

Conſilium authoris circa prædicta ibid.n. 29. & 30.

Et idem obſeruandum eſt circa ſocios nominandos, ibid.num.31. Quod declara, vt ibid. num.32.

Rei ſunt pluries examinandi, & conſtituendi, libro 2. capit. 6. num. 27.

Rei qui torquentur, debent innocentiæ, vel ſupplicio incolumes ſeruari, lib. 4. cap. 1. num. 7.

Rei confeſſi. Vide ſupra Confeſſi.

Rei

Rei in tormentis aliquando ſolent malitioſè fingere in illis ſe deficere, libro 4. capit. 14. num. 6.
Rei debent interrogari in genere de ſociis, &c. & alijs delictis, vt euitetur ſuggeſtio, lib. 6. cap. 4. num. 10.
Rei reſponſiones omnes, ſermones, & verba in tormentis prolata, imò ſuſpiria, & lachrymæ ſunt per Notarium annotanda, lib. 4. cap. 2. num. 3.
Rei interrogandi ſunt de commercio, familiaritate, fama, vita, & opinione teſtium contra ipſum examinatorum, lib. 2. cap. 8. num. 12.
Reipublicæ intereſt maleficia puniri, & prouinciam expurgari malis hominibus, lib 1. cap. 3. num. 2.
Remedia contra torturam ſolent quandoque à reis procurari, lib. 4. cap. 7. nu. 1.
Remedia contra torturam experientia docuit non eſſe prorſus inania, ibidem num. 2.
Remedia contra torturam, vt inania reddat iudex inuigilare debet, ibid. num. 3.
Remedia contra torturam ex quibus rebus conſtare ſoleant, ibid. num. 4.
Remedijs contra torturam, quibus alijs remedijs iudex occurrere debeat, ibidem num. 5.
Remedium contra remedia ad torturam adinuenta potentiſſimum eſt abraſio pilorum in toto corpore, ibidem num. 6.
Remedij contra torturam valde mirabile exempium, lib. 4. cap. 7. num. 12. & 14.
Remedia contra torturam aliquando conſiſtunt in verbis memoriæ commendatis, lib. 4. cap. 7. num. 15.
Et quomodo Iudex occurrere illis valeat, ib. n. 16.
Repetitio torturæ. Vide infra in verbo Tortura.
Repetitio torturæ contra recuſantem ratificare cõfeſſionem factã in tormentis poteſt fieri vſq; ad tertiã vicẽ, ſed qua conſideratione, l. 4. c. 5. num. 14. & 15.

Item aliquibus caſibus etiam vſque ad quartam vicem repeti poteſt; quod Author rariſſimè, & non niſi in aliquo atrociſſimo caſu faciendum ſuadet, ibid nu. 16.
Et quid faciendum reo ratificante, vel non ratificante, ibid. num. 17.
Repetitio teſtium an poſſit fieri per literas remiſſoriales, vel per Commiſſariũ ad hoc tranſmiſſum, an vero euocandi ſint teſtes ad curiam, lib. 3. cap. 2. num. 4.
Author vidit variè ſuper hoc reſolui, & ſemper arbitrio Iudicis modo commiſſarium, modo litteras fuiſſe tranſmiſſas, modo teſtes euocatos, ibidem num. 15.
Repetitio fieri debet cum omnibus qualitatibus, quæ requirerentur, vbi tales teſtes nunquam alias fuiſſent examinati, ibidem num. 16.
Repetitio teſtis, qui depoſuit in tortura, debet pariter accipi in tortura, ibidem num. 17.
Præcedere autem debet hanc ſecundam torturam ratificatio eorum, quæ fuerunt depoſita in prima tortura, ibidem num. 18.
Repeti debet teſtis. Vide ſupra confrontatus teſtis.
Repetitionis faciendæ expenſas author vidit à fiſco ſubminiſtrari, ſi adhærens fiſco idoneus nõ ſit, l. 3. c. 2. n. 9.
Hæc tamen obſeruantia authori non placet, & quæ ſit eius opinio cũ ratione adducta, ib. n. 10. 11. 12. & 13.
Repetitio teſtium. Vide ſupra Confrontatio.
Repetitio teſtium fit quandoque per Commiſſarium tranſmiſſum, vel per litteras remiſſoriales, ſecundum quod iudici videtur, lib. 3. cap. 1. num. 51.
Repetitione teſtis opus non eſt, nec eius confrontatione, vbi ſequitur confeſſio rei, quia hæc legitimat proceſſum informatiuum, lib. 3. cap. 1. num. 60.
Repetitio teſtium qualiter recipienda ſit, lib. 3. c. 2. n. 1.
Repetitionis recipiendæ forma, ibidem num. 2.
Repetitio teſtium ad cuius inſtantiam facienda ſit, diſtin-

diſtingue, vt libro 3. cap. 2. num. 4.
Repetitio teſtium, an facienda ſit expenſis fiſci, an vero ipſius rei, diſtingue, ibid. num. 5.
Repetitio teſtium in Vrbe, quando reus nollet habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, cuius expenſis fieri debeat, fiſci, an rei, ibidem num. 6.
Et author vidit ſemel hanc quæſtionem de facto valde controuerti, tandē fuit tranſmiſſus Cōmiſſarius expenſis fiſci, licet contradixiſſet fiſcalis, ibid. n. 7. & 8.
Reſponſiones reorum debent recipi, & ſcribi vulgariter per Notarium, prout per reum dantur, & ibi habes formam, lib. 2. cap. 6. num. 9.
Reſponſiones reorum, quæ debeat iudex opponere, vt illas elidat, lib 2. cap. 6. num. 13.
Reſponſiones reorum ſunt integrè ſcribendæ, etiā quod aliquæ videantur nihil operari, & quare, ibid. num. 14.
Reſponſio rei dicitur data, iuxta tenorem interrogatorij iudicis, lib. 6. cap. 4. num. 9.
Reſponſio: Vide Reus.
Reo in tormento vigiliæ manente, quæ notare debeat Notarius, lib. 4. cap. 10. num. 3.
Reo in tormentis deficiente debet de hoc actu mentio fieri in proceſſu, lib. 4. cap. 14. num. 1.
Et notarius debet exprimere tam modum deficiendi, quam depoſitionis à tormentis.
Item remediorum, quæ tali reo deficienti adhibentur, ibid. num. 2.
Reo in tormentis deficiendi ſigna oſtendēte quid facere debeat iudex, lib. 4. cap. 14. num. 7.
Alia vide in hoc propoſito in verbo Iudex.
Reo confeſſo, qui ratificauit eſt aſſignandus terminus ad dicendum contra confeſſionem, etiam non petenti, lib. 4. cap. 15. nu. 3. & 6.
Reorum obiecta. Vide obiecta, & in verbo Iudex reorū.

Reo nolente reſpondere,quia allegat *Iudicem ſuſpectum*, quid faciendum ſit, lib.2. cap.7.num.19.
Et conſilium authoris eſt,quod iudex ſtatim abſtineat, ibidem num.20.
Rei in Alma Vrbe non coguntur habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, lib.3.cap.1.num.43.
Et ponuntur ad largam cũ termino &c.& datur eis copia proceſſus informatiui, aliter non legitimatis teſtiũ dictis, ibidem num. 44.
Et rationem adducit author, quare vigeat iſte ſtylus in Vrbe, ibidem num.45.
Reus, vt quis dici poſſit,quæ requiruntur,lib.1.cap.2. n.1.
Reus captus examinari debet ſuper ijs, de quibus imputatur, lib.2. cap.2. num.1.
Et circa huiuſmodi examen eſt maxima cura inuigilandum, ibidem num. 2.
Reus tenetur ſtrictè reſpondere interrogatorijs ſibi factis, lib.2. cap.5. num.5.
Reus eſt conuincendus ſcripturis, inſtrumentis, & depoſitionibus teſtium, lib.2. cap.5. num. 9.
Etſi deſint, ad coniecturas deueniendum eſt,ib.nu.10.
Reus dicens ſe ſcire cauſam ſuæ carcerationis, qualiter ſit interrogandus vlterius, lib.2.cap.6. num. 7.
Reus, ſi recenſeat ſeriem facti à principio ad finẽ,debet poſtea opportunis interrogatoriis cogi ſupplere,recenſere, & declarare,quæ non clarè,non integrè dixit,aut animo omiſit, lib.2. cap.6.num.8.& 9.
Etiam circa qualitates, & circumſtantias ibid. n.10.
Reus,qui incipit fateri,non debet dimitti, donec omnia faſſus fuerit, lib 2. c.6. n.39.
Et ratio quare, ibidem num.40. & 41.
Reus reſpondens, & dum fateatur, non eſt interrumpendus,& ratio quare, lib.2.c.6. n.42.
Reus recuſans reſpondere Iudici,an poſſit cogi,lib.2.c.7. num. 1.

Et quid facere debet *Iudex*, ibidem num. 2.

Et quibus remedijs cogi poſſit ad reſpondendum, ibid. num. 3. & 6.

Et quando dicatur recuſare reſpondere, ibid. num. 4.

Reus per verba clara, & præciſa reſpondere tenetur, ibidem num. 5.

Reus recuſans reſpondere cogitur frequentius per torturam ad reſpondendum, lib. 2. cap. 7. num. 8.

Et quæ indicia præcedere debeant ad effectum prædictum, ibid. num. 9.

Reus legitimam cauſam allegans, quare nolit reſpondere non eſt cogendus, lib. 2. cap. 7. num. 10.

Idem ſi prius non conſtat de delicto, ibid. num. 21.

Reus poteſt cogi reſpondere non ſolum quando interrogatur ſuper facto ſubſtantiali, ſed etiam ſi interrogatur ſuper qualitatibus ſubſtantialibus, de quibus veriſimile eſt ipſum recordari poſſe, ibid. num. 12.

Reus, quia vna vice interrogatus reſpondit, an ſi denuo ſuper eiſdem interrogetur, & nolit reſpondere, cogi poſſit, ibidem num. 13.

Arbitrio Iudicis hoc relinquitur, ibidem num. 14.

Reus ſuſpectus cogi poteſt reſpondere denuo ſuper ijs, ſuper quibus alias reſpondit, lib. 2. cap. 7. num. 15.

Præſertim ſi fiſcalis inſtet, quod cogatur, ibid. nu. 16.

Reus eſt interrogandus, nunquid teſtes examinati contra ipſum ſint ſibi noti, amici, fide digni, vel e contra, lib. 2. cap. 8. num. 2.

Et poſſunt ei nominari aliqui, qui examinati non fuerint, ibidem num. 3.

Et ita interrogandus eſt, vt neſciat illos fuiſſe examinatos contra ſe, ibidem num. 4.

Reus poteſt cogi, vt ſcribat ad effectum, vt poſſit fieri confrontatio manus, & quid iudex obſeruare debeat circa hoc, lib. 3. cap. 10. num. 7. 9. & 11.

Reus completo proceſſu informatiuo ponitur ad largam, lib. 3. cap. 1. num. 1.
Et ſibi aſſignatur terminus ad faciendum ſuas defenſiones,& decernitur copia proceſſus, eiuſque aduocati, & procuratores audiuntur, ibidem num. 2.
Reus debet declarare ſe velle habere teſtes,&c. vide ſupra in verbo Copia proceſſus.
Reus citari ſolet in Vrbe inſtante fiſco ad declarandum, an velit habere teſtes pro ritè,& rectè examinatis, lib. 3. cap. 1. num. 47.
Et ſi dicat, quod non, citatur deinde ad videndum illos repeti,& ad dandum interrogatoria, ſi dare intendat, alias videndum mandari repeti ſine, ibidem num. 48.
Reus interrogatoria. Vide ſupra *Interrogatoria teſtibus*.
Reus declarans ſe velle habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, poteſt re integra talem declarationem reuocare, lib. 3. cap. 1. num. 39.
Reus ſuſtinens torturam nihil fatendo abſolui debet cũ clauſula tanquam non repertus culpabilis ex haſtenus deductis, lib. 4. cap. 4. num. 8.
Vel relaxari cum cautione de ſe repræſentando, ibidem num. 9.
Aliquando etiam ex cauſa in pœnam extraordinariã damnari poteſt, ibid. nu. 10.
Reus confeſſus, vel conuictus in aliqua parte quomodo ſit torquendus, lib. 4. c. 8. num. 2.
Reus in tortura pendens quandoque inſtat, vt deponatur, & quid tunc fieri debeat, ibid. n. 3.
Reus poteſt deducere, & probare contra propriam confeſſionem, lib. 4. cap. 15. num. 4.
*I*mo poteſt illam reuocare probãdo erroneam, ib. n. 5.
Reus qui tortus ſuper aliis alia delicta faſſus fuit, debet illa pariter ratificare, lib. 4. cap. 15. num. 10.
Reus tortus ſuper alijs, &c. ſi dicat delictum principale,
de-

de quo eſt confeſſus, vel conuictus, nõ commiſiſſe, quomodo debebit ſcribi eius reſponſio, li.6. c.4. n. 11.

Reus donec fabricatur proceſſus informatiuus, manere debet in ſecretis carceribus, deinde ponitur ad largã, vt facere poſſit ſuas defenſiones, lib.3 cap.1. num.20.

Reus aliquando retinetur in ſecretis carceribus, etiam quod aſſignetur ſibi terminus ad faciendum ſuas defenſiones, & quando, ibid. n.21.

Datur tamen ei facultas alloquendi quoſcunque cum præſentia alicuius deputati, ibid. nu.22.

Reus ſi poſtquam tormentis eſt applicatus, appellat, non eſt audiendus, lib.4. cap. 1. num.28.

Reus tormentis applicatus petens ſibi dari copiam indiciorum cum termino ad illa ciuiliter purganda, an, & quando audiendus ſit, ibidem nu.29.

Reus torquendus non debet potum, neque cibum ſumpſiſſe ante torturam, & per quantum tempus ante torturam, &c. ibid. num.30.

Reus pendens in tortura debet interrogari de omnibus ijs, de quibus contra ipſum extant indicia, libro 4. cap. 1. num. 1.

Reus faſſus in tormentis delictum poteſt in eiſdem tormentis interrogari de cauſa, vnde motus fuit ad delinquendum, ibid. num 4.

Item de alijs delictis per ipſum veriſimiliter cõmiſſis, ibid. num. 5.

Item de ſocijs, & complicibus, ibid. num. 6.

Præſertim ſi delicta ſint talia, quæ non ſoleant, vel non poſſint veriſimililer committi ſine ſocijs, vel reus eſt alias malæ vitæ, conditionis, & famæ, & ſolitus delinquere, ib. n.7.

S

SAlutis æternæ quilibet præſumitur memor, libro 2. cap. 8. num. 9.

Sce-

Scelus in delictis. Vide ſupra Iudex.
Scelere non reperto in ijs delictis, in quibus poteſt ineſſe, & non ineſſe ſcelus, ſiſtere debet proceſſus, lib. 1. c. 1. num. 17.
Scopum ſibi Iudex proponere debet in interrogando, lib. 2. cap. 6. n. 15.
Scriptura. Vide ſupra in verbo Comparatio.
Sententia exhibenda bannito. Vide ſupra Bannitus.
Seruus cum domino non eſt cõfrontandus, & ratio quare, lib. 2. cap. 9. num. 16.
Signa, quæ indicant reum tortum deficere in tormentis, lib. 4. cap. 14. num 4.
Socij criminis an ſint nominandi reo examinato, lib. 2. cap. 5. num. 31. & ſeqq.
Socij criminis ſunt teſtes inhabiles, & detrahitur illis de fide, poſſunt tamen confrontari cum nominato, lib. 2. cap. 9. num. 10.
Socij criminis cum reo nominato confrontatio qualiter fieri debeat, lib. 2. cap. 9. num. 12.
Solitus delinquere quo ordine examinãdus ſit per Iudicem, lib. 2. c. 3. n. 14 & lib. 4. c. 2. n. 7.
Stellionatus crimen omnia comprehendit crimina non nominata, lib. 2. cap. 4 n. 4.
Stylus loci attendendus eſt circa modũ procedendi contra contumaces, lib. 5. c. 2. n. 11.
Subornatus præſumitur teſtis, qui recedit à depoſitione magis veriſimili, lib. 1. c. 4. n. 8.
Subſcriptio teſtis in examine qualiter concipienda ſit, lib. 1. cap. 2. num. 43.
Subſcribens conſentire videtur ijs, quæ continentur in ſcriptura, cui ſubſcribit, lib. 6. num. 31.
Subucula ſuperſtitioſè confecta pro remedio contra torturam, quam Author dicit ſe vidiſſe, lib. 4. c. 7. n. 8.
Suggeſtiones ita ſunt vitandæ, vt non modo culpa, ſed

ſuſpi-

ſuſpicio culpæ abeſſe appareat, lib.2.c.5.n.26. & lib.4. cap. 5. num.18. & ſeqq.
Summarium proceſſus. Vide ſupra in verbo Proceſſus.
Surdus. Vide infra in verbo Teſtis mutus.
Suſpectus quod delictum commiſerit, poteſt citari, vel cogi præſtare cautionem de ſe repreſentando, etiam quod prius non conſtet de corpore delicti, lib.1. cap. 5. num, 10.
Suſpectus pertinax, & verboſus quomodo examinandus ſit, lib.2. cap.3. num.11.
Suſpectus Iudex per reum allegatus quid facere debeat, ſi propterea nolit reus reſpondere, lib.2.c.7.n.19.

T

Tempus detinendi reum in tormentis, iuxta qualitatem indiciorum, delictorum, & perſonarum ſupputari debet, lib. 4. cap.3. num. 1.
Terminus ad faciendum ſuas defenſiones cõceditur reo, & decernuntur copiæ proceſſus, & audiuntur procuratores, & aduocati, lib.3. cap. 1. num.2.
Terminus ad ſe defendendũ ſolet ordinariè coucedi triũ dierum, lib.3. cap. 1. num.25.
Terminus ad faciendum ſuas defenſiones ſtatuitur reo poſt ratificationes acceptas, lib.4. cap.5. num. 8.
Terminus reo confeſſo, qui ratificauit, aſſignari debet ad dicendum contra confeſſionem etiam non petenti, lib.4. cap.15. num.3. & 6.
Termini ad ſententiam qualiter ſeruandi ſint, & quomodo enumerari debeant dies, lib5. c.2.num.5.
Termini reo, integri eſſe debent, ibid.num.6.
Termini qualiter hodie ſeruentur contra contumaces in aliquibus Curijs, ibid.num.7. & vide num.8.
Teſtes ſunt examinandi pro informatione Curiæ, & ad quem effectum, lib.1.c.2. nu.2.

Teſtes

Teſtes deberent examinari per ipſummet Iudicem, lib. 1. cap. 2. n. 4. 5. 15. 22. & 23.

Teſtes infames non probant, niſi prius purgata per torturam infamiæ nota, lib. 1. c. 2. num. 2.

Teſtes conſanguinei, affines, & amici in delictis occultis ſunt præcipuè examinandi, lib. 1 c. 2. nu. 32.

Teſtes examinandi debent prius moneri, vt veritatem dicant, lib. 1. c. 2. num. 36.

Teſtes debent deponere cum iuramento, ibid. num. 38.

Teſtes compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum, lib. 1. cap. 3. num. 3.

Teſtes quibus modis compelli poſſint ad teſtimonium ferendum, ibid. num. 7.

Teſtes, an ſint euocandi, an tranſmittendus Cõmiſſarius, vel litteræ remiſſoriales dandæ pro examinandis teſtibus, attenditur conſuetudo loci, lib. 1. cap. 3. num. 9.

Teſtes aliquando torquentur ex varijs cauſis, & quæ ſint cauſæ, lib. 1. cap. 4. num. 1.

Teſtis veriſimiliter informatus dicitur ille qui tempore commiſſi delicti fuit in loco delicti commiſſi, & potuit videre, & negat adfuiſſe, vel vidiſſe, lib. 1. c. 4. n. 10.

Teſtis mutus, ſurdus, vel lingua carens, quomodo examinandus, lib. 1. cap. 6. nu. 1.

Teſtium depoſitiones qualiter, & quomodo legendæ ſunt reis in faciem, lib. 2. cap. 5. nu. 23.

Teſtis qui depoſuit in tortura, debet etiam repeti in tortura, lib. 3. c. 2. n. 17.

Timidus quo modo examinari debeat per Iudicem, lib. 1. cap. 4. num. 12.

Titulus criminis eſt in primis inueſtigandus, libro 2. cap. 4. num. 1.

Tormentum ignis receſſit ab aula apud probos Iudices, & ab eo cauendum eſſe author monet, lib. 4. cap. 8. num. 9. & 11.

Tor-

Tormento ignis aliquando homines inhabiles reddit ſunt ad pedum vſum, ibid. num. 10.
Tormenti vigiliç qualitas deſcribitur, lib. 4. c. 10. n. 4.
Torquentur omnes de conſuetudine nulla habita perſonarum qualitatis diſtinctione, ibid num. 11.
Torquentes aliquem iniuſtè capitali pœna puniuntur lib. 3. cap. 1. num. 7.
Torqueatur ne quis iniuſtè iudex cauere omnino debet, lib. 5. cap. 1. num. 13.
Tortura in teſtibus regulari debet arbitrio Iudicis, lib. 1. cap. 4. num. 2.
Tortura eſt remedium ſubſidiarium, & quare ſic vocatū, lib. 2. c. 2. num. 9.
Tortura. Vide in verbo Defenſiones, & in verbo indicia, & in verbo Confeſſio, & in verbo Remedia.
Tortura repeti non poteſt, niſi noua concurrant indicia primis vrgentiora, & diuerſi generis l. 4. c. 4. num. 3.
Torturæ repetitio. Vide ſupra Repetitio, & confeſſio.
Tortura reo confeſſo poſt acceptam ratificationem inferri poteſt ſuper ſocijs, & complicibus, & alijs delictis, lib. 4. c. 15. num. 7.
Tortus ſuper alijs, ſi alia delicta faſſus fuit, debet illa pariter ratificare lib. 4. c. 15. n. 10.
Tortura, quæ infertur pro habendis ſociis, & aliis delictis, debet eſſe moderata, lib. 6. c. 4. num. 5.
Tortus ſuper ſocijs, &c. & alijs delictis, nō debet interrogari ſuper facto principali, & ratio quare, lib. 6. c. 4. n. 6.
Torturæ cum fune, & igne commemoratio, Scholia lib. 4. cap. 8.

V

VEnenum aliquando dicitur contractum, vel ingenitum humana opera, lib. 1. c. 1. n. 15.
Veneno an corpus deceſſerit, quomodo ſit probandum ibid. num. 16.

Veri-

Veriſimilibus conſiſtit coniectura, lib.2.c.5. num.11.
Veriſimilium partes,& membra quæ ſint,ibid. n. 14.
Vicini debent examinari in delictis commiſſis in vicinia, lib.1. cap.2. num.33.
Præſumuntur enim informati,ibid. n.34.& c.4. no.12.
Et vt tales poſſunt capi, carcerari, & etiam torqueri, lib.1. cap.2. num. 35.
Vicinus præſumitur veriſimiliter informatus, libro 1. cap. 4 num. 12.
Vilitas perſonæ examinatæ non debet facere Iudicem temerarium in examinando, lib 2. c.2. n.16.
Viſitatio corporis delicti per quos fieri debeat, libro 1. cap.1. num. 24.
Viſitatum cadauer debet poſtea recognoſci, & quid faciendum ſit, ibid.num.26.
Viſitatio loci incendij,& fracturæ oſtij, vel parietis,quomodo concipiatur, ibid.num.29.
Viſitationes carceratorum, quæ fiunt per Senatorem ſingulis menſibus laudantur ab Authore, lib.2. cap.6 num.6. in fine.
Viſitandi vulneratum forma, ibid. num.26.
Vita hominis, nihil eſt carius, lib.5. cap. 1. nu.12.
Vulnerato nolente propalare delinquétem quid faciendum ſit, lib 1. cap.1. nu.30.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google